דבר

דבר ששי
דבר השבוע
משא

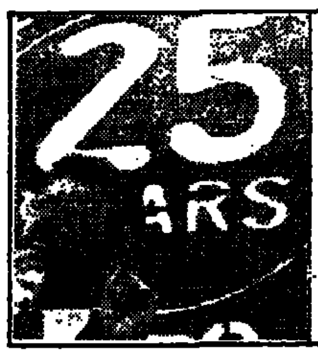

צפון אירלנד: תפנית או שקר פוליטי. שלמה גינוסר, דאבלין (עמ' 11)

מחשבים במקום מדיניות חינוך. יעל פישביין (עמ' 17)

חדשות חוץ	6
כלכלה	8–7
דבר ששי	19–13
ספורט	11–10
משא	23–21

דבר יום ששי כ"ו באלול תשנ"ד 2.9.94 גיליון 21345 · 54 עמודים, המחיר 3.70 ש"ח כולל מע"מ; באילת 3.00 ש"ח

מרוקו וישראל יפתחו משרדי קישור; הבאה בתור – תוניסיה

מרוקו – המדינה הערבית השניה שמכוננת קשרים דיפלומטיים עם ישראל: ההודעה על פתיחת המשרדים ברבט ובתל אביב פורסמה אתמול במקביל בשתי המדינות; רבין מעדכן נשיא תוניסיה במו"מ לשלום וסוכם כבר על פתיחת משרד קישור גם בתוניס בתוך כמה חודשים; פרס: זו מתנת חג יפה מאוד

פירושו של דבר
צעד לא מפתיע

מאת דן אבידן

כינונם של משרדי קישור מדיניים בארץ ובמרוקו איננו צעד מפתיע, שכן קשרי הידידות בין מלך מרוקו, חסן השני, וישראל ידועים מזה זמן לציבור הישראלי. כמו־כן ידועה העובדה ששתי המדינות מקיימות ביניהן זה 30 שנה קשרים בלתי־רשמיים. פרשת חיסולו של מנהיג האופוזיציה בן־ברקה, שהיה מבין מתנגדיו החריפים של מלך מרוקו, זכתה בשעתה לפרסום עולמי. אמצעי התקשורת הדגישו אז, כי "המוסד" הישראלי שיתף פעולה עם שירותי הביטחון המרוקאים בביצוע משימת החיסול.

אולם שיתוף הפעולה בין מרוקו לישראל בעבר לא הצטמצם לתחום המודיעין בלבד. ישראל הגישה למרוקו סיוע בתחומים ביטחוניים שונים, וכנראה גם בתחומים אזרחיים.

קיים דמיון מסוים בין מערכת הקשרים החשאית שניהל מלך מרוקו עם ישראל, לזו שקיים חוסיין מלך ירדן. שניהם קיימו את הקשרים החשאיים עם ישראל ללא ידיעתם, ואף ללא הסכמתם, של המוסדות הממלכתיים של המדינה. כמו־כן לא היו מוכנים שני המלכים הללו להפוך את מערכת הקשרים החשאית למערכת רשמית וגלויה לפני ששליטים ערבים אחרים יכירו בישראל באופן רשמי.

ההבדל בין מערכת היחסים החשאית המרוקאית עם ישראל לזו הירדנית היה בכך שבמרוקו קיימה מערכת יחסים חשאיים מסועפת עם ישראל בתחומים שונים; ואילו יחסי ירדן־ישראל הצטמצמו בדרך־כלל למערכת יחסים אישית בין המלך חוסיין לראשי השלטון בישראל, בעיקר לשם החלפת דעות פוליטית ולשם השגת הבנות מדיניות אד־הוק בין שני הצדדים.

מי שחיבר בין מרוקו לבין ישראל היו יהודי מרוקו, אלה החיים בארץ ובעיקר אלה החיים במרוקו. כמה מחברי הקהילה היהודית במרוקו תפסו עמדות חשובות בחצר המלוכה ובשלטון והם סייעו רבות ובאופן ישיר ליצירת הקשר בין שתי המדינות.

עתה יש לקוות כי מערכת היחסים הרשמית בין ישראל למרוקו תתפתח ותשגשג, וכי המלך חסן השני מצדו יתרום תרומה חשובה ליצירת קשרים רשמיים בין ישראל לבין מדינות ערב השונות שטרם הכירו בה.

מאת דניאל בן־סימון

ישראל ומרוקו הודיעו על החלטתם לפתוח משרדי קישור בתל אביב וברבט. ישראל סיכמה גם עם תוניסיה על פתיחת משרדי קישור בתוניס ובתל אביב. ראש הממשלה, יצחק רבין, שיגר בשבועיים האחרונים איגרת אישית לנשיא תוניסיה בן עלי באמצעות שליח, ובה עידכן את נשיא תוניסיה בהתפתחויות המדיניות עם אש"ף ועם ירדן. כמו כן ציין באיגרת רצונה של ישראל לפתוח משרד קישור בבירת תוניסיה. לכתבנו נודע, כי בהמשך לסיכום בין שתי המדינות, נקבע שבתוך כמה חודשים יפתחו שתי המדינות נציגות דיפלומטית בדרג נמוך, דומה לזו שנפתחה בין ישראל למרוקו.

ההודעה על פתיחת משרדי הקישור בישראל ובמרוקו פורסמה אתמול במקביל בשתי המדינות. משרד החוץ בירושלים הוציא הודעה בזו הלשון: "ממשלת ישראל מודיעה על החלטתה לפתוח ברבט, בירת מרוקו, משרד קישור המבוסס על הכללים הנהוגים המפורסמים באמנה (אמנת וינה) הנוגעת ליחסים דיפלומטיים. בהתאם לאותה אמנה דיפלומטית, ממשלת ישראל מאשרת לממלכת מרוקו לפתוח משרד קישור דומה בתל אביב".

שר החוץ, שמעון פרס, הביע שביעות רצון גדולה מהאירוע. את הסיכום על פתיחת הנציגויות הוא השיג במהלך פגישה עם מלך מרוקו, חסן השני, לפני כשלושה חודשים. השניים הגיעו להסכמה שההודעה על פתיחת הנציגויות תפורסם לפני מועד פתיחתה של הוועידה הכלכלית בקזבלנקה, שתיערך בסוף החודש הבא.

"זו מתנת חג יפה מאוד", אמר פרס, "זה אפילו חורג ממתנת חג, כי מדובר כאן במערכת אחרת. עד עכשיו, רוב ההסכמים שלנו היו עם מדינות השכנות לידינו. זה צעד ראשון להקמת אזור חדש, כי מדובר במדינה צפון אפריקאית שאין לנו גבול עימה, והדבר מלווה בכנס כלכלי חסר תקדים שיתקיים במרוקו".

פרס הוסיף, שבעקבות ההסכם הזה צפויים להיחתם הסכמים נוספים עם מדינות ערביות, שאין להן גבול משותף עם ישראל.

ראש הממשלה, יצחק רבין, הביע את תקוותו שבקרוב יתפתחו היחסים בין ישראל ומרוקו ליחסים דיפלומטיים מלאים. "הייתי רוצה שהדבר יקרה מייד, אך צריך להתאזר בסבלנות במקרים האלה. הסבלנות משתלמת. זהו לדעתי שלב ראשון לקראת כינון יחסים מלאים עם מרוקו".

ההערכה במרוקו: לקראת נירמול היחסים

רבט (עיתונאות צרפת). – החלטת מרוקו לפתוח משרדי קישור בתל אביב ובעזה מהווה צעד נוסף בדרך לנירמול היחסים עם ישראל. כך מעריכים ברבט.

בחוגים הפוליטיים בבירת מרוקו לא הופתע איש מהחלטה זו, אם כי אחרים, במיוחד בחוגי האופוזיציה, היו סבורים כי "בהתחשב במצב, אפשר היה לדחות את ההחלטה בשבועות מספר".

דיפלומטים ברבט ציינו, כי זה 20 שנה לא השתנו העמדות של המלך חסן באשר לסכסוך הישראלי־ערבי. בתחום זה מלך מרוקו הוא קרוב לוודאי ראש המדינה הערבי היחיד, הנהנה מ"אמינות ממשית" הן בקרב עמיתיו הערביים והן בקרב מנהיגים ישראליים רבים, או ראשי קהילות יהודיות גדולות ברחבי העולם.

בניגוד לאנואר סאדאת, שהעמיד את העולם הערבי מול עובדה מוגמרת, ובכך עורר מורת רוח לא מעטה, הקפיד חסן השני לפעול במסגרת הליגה הערבית, ולשתף את המנהיגים הפלסטיניים בהלך מחשבתו. עם זאת, הדבר לא מנע ממנו מליטול "סיכונים מחושבים", כאשר החל לבחון בחשאי, באמצע שנות ה־70, את הכוונות של מנהיגי ישראל.

חוגים מוסמכים ציינו עוד, כי המלך התייעץ עם מנהיגים פלסטיניים, ודיווח להם על שיחותיו, ופתיחת משרדי האינטרסים היתה בהסכמתם.

במקביל למגעים הדיפלומטיים הסודיים והלא־סודיים, מארחת מרוקו זה זמן רב ישראלים רבים ממוצא מרוקאי. לאחרונה ביקרו אנשי עסקים ישראליים במרוקו, כולל משלחת בראשות נשיא לשכת המסחר, דני גילרמן.

באמצע יוני אירחה רבט את המושב הד־5 של קבוצת העבודה לפיתוח כלכלי במסגרת השיחות הרב־צדדיות במזה"ת. המשלחת הישראלית מנתה כ־20 איש.

עם זאת מציינים חוגים מוסמכים במרוקו, כי עדיין מוקדם לדבר על כינון קשרים דיפלומטיים מלאים בין שתי המדינות.

יועצו היהודי של מלך מרוקו מברך על הקמת הנציגויות

(עו). – ההחלטה המרוקאית בדבר הקמת נציגות אינטרסים בישראל ובמרוקו מבטאת צעד חדש בדרך לשלום ומחזקת את תהליך השלום, אמר אמש יועצו של מלך מרוקו, אנדרי אזולאי, בשיחה טלפונית ל"מבט" בטלוויזיה הישראלית.

אזולאי הוסיף, כי יש להמשיך בתהליך השלום, לתת לו יותר סיכויים, להרחיבו ולהדגיש את המהלך.

היועץ היהודי של המלך חסן החל לדבר גם על חלקם של יהודי מרוקו החיים כיום בישראל, אולם השיחה הטלפונית נקטעה באמצע.

ראש הממשלה סייר אתמול בבית הספר "אושישקין" בחולון. בתמונה הוא משוחח עם אמיר תלמיד כתה א' (צילום: אלון רון, "ישראל סאן")

המו"מ בין הסתדרות המורים לממשלה יימשך ביום א'

המורים החליטו לא לממש איום ההשבתה למרות שלא נחתם עימם הסכם שכר חדש

בתום מו"מ לילי מייגע המשיכו המורים לדרוש תוספת שכר של 40 אחוז, ולהתנגד לחוזים אישיים; העל־יסודיים, למורת רוחם של היסודיים, חתמו

מאת יעל פישביין

שנת הלימודים נפתחה אתמול.

הסתדרות המורים החליטה שלשום בלילה לאפשר את פתיחת שנת הלימודים, "מתוך כוונה לא לפגוע בתאריך החשוב", אולם הדגישה כי בכוונתה להמשיך ולהיאבק נגד החוזים האישיים.

הקרע בין שני ארגוני המורים הביא לכך, שערב פתיחת שנת הלימודים חתם ארגון המורים העל־יסודיים על הסכם תוספת הצמדה לשכר המהנדסים בגובה של 35 אחוז, והסכים להכנסת 300 מורים המועסקים בחוזים אישיים למערכת החינוך העל־יסודית.

הסתדרות המורים לא חתמה על ההסכם. היא דורשת תוספת של כ־40 אחוז, ומתנגדת להעסקת מורים בחוזים אישיים.

מהסתדרות המורים נמסר, כי אם לא ייחתם הסכם חדש, ההסכם הקודם יהיה בתוקף, ועל כן מגיעה למורים תוספת של 6 אחוזים ב־15 בספטמבר, עבור השתלמויות בית־ספריות. ערך התוספת הזאת, המגיעה למורים גם אם לא ייחתם הסכם חדש – 480 מיליון ש"ח.

לדברי נציגי הסתדרות המורים, יצר ארגון המורים מצב ללא תקדים בכך שהסכים להכליל חוזים אישיים בהסכם שכר.

דב רונן, יו"ר המזכירות העל־יסודית בהסתדרות המורים, ביקר קשות את ההסכם של הארגון: "אין תקדים ביחסי העבודה בישראל לחתימה על הסכם הקושר חוזים אישיים להסכם עבודה. אנחנו נדהמים מהצעד שעשו חברינו. יחד איתנו הם לחמו לפני שנה וחצי בחזית אחת מול תביעה שכבר הועלתה אז לכלול חוזים אישיים בהסכם השכר הקיבוצי. בכך שהם חתמו על הסכם נפרד, הם פגעו בהישג של כל המורים. יכולנו להשיג יותר אבל הם התקפלו".

באשר לעמדתו של ראש הממשלה, המצדדת בהנהגת חוזים אישיים במערכת החינוך, אמר רונן: "ראש הממשלה מעוניין לקדם את מערכת החינוך. הוא הקצה לכך כספים, אף כי נראה שהיה מעוניין להשקיע פחות במורים ויותר במבנים. ניתן לתגמל מורים בעיירות פיתוח ובשכונות. ואף הצענו להקים ועדה שתנסה למצוא פתרונות הולמים. כמה מאות מורים המועסקים בחוזים אישיים לא יפתרו את הבעיה של מחסור במורים בעיירות פיתוח ובאיזורי מצוקה, וגם לא בשכונות תל אביב וירושלים. התגמול צריך להינתן לצוותים מצליחים מקרב המורים. בהתעקשות של משרדי האוצר והחינוך להנהיג חוזים אישיים ולהכליל אותם בהסכם העבודה, אנחנו רואים נסיון לפרק את האיגודים המקצועיים".

רבין קורא לבצע רפורמה במבנה מפלגת העבודה

מאת אמיר נימן

ראש הממשלה ויו"ר העבודה יצחק רבין אמר, כי הוא חש סיפוק וגאווה על הישגי ממשלתו בשנה החולפת בתחום המדיני ובתחום הכלכלי־חברתי.

רבין התעכב ביחוד על התקדמות הממשלה לקראת שלום עם הערבים, וכן על השגיה בחינוך, בתשתית ובתעסוקה. עם זאת תבע להנהיג שינויים בדפוסי הניהול, ולטפח מצויינות.

"השגנו השגים מרשימים, אך עלינו להפיק לקחים ולהשתחרר מטוסכוכות עבר שאבד עליהן הכלח", אמר בהתייחסו לכשלונות בניהול גופים, כגון קופת חולים והתעשייה האווירית. לדבריו, הנהגת חוזים אישיים היא תנאי להצלחה בתחומים אלה. "איש מרגיש 'מסמר בלי ראש', וצריך לתת את הדין על אי הצלחה", אמר.

רבין אמר את הדברים בסקירה שנשא אתמול בישיבה חגיגית של לשכת מפלגת העבודה ערב השנה החדשה.

עוד קרא רבין לרפורמה במבנה מפלגת העבודה. הגיע הזמן, אמר, להתמקד בשאלה מה אנו רוצים שהמפלגה תהיה. "לא כל מה שהיה צריך לקיים. צריך לשאול מהו מבנה המפלגה בתקופה שבה אנחנו חיים – קריסת החברות, סיבת הבהירה של פליחות, דרכי ההסברה, מה מקום הסניף. מרבית המפלגות בעולם הן מפלגות קלות.

"בבריטניה קובעים שהוועידה במפלגת העבודה מונה 3,000 איש, ואילו שם מדובר ב־700־600, והם לא מבינים", אמר רבין.

בן יאיר: יידרש רוב של 61 ח"כים כדי להטיל מס על רווחים ממכירת אגרות חוב בבורסה

מאת נתן רועי

היועץ המשפטי לממשלה, מיכאל בן יאיר, סבור כי הממשלה תצטרך לקבל רוב של 61 חברי כנסת אם תרצה להטיל מס על הרווחים ממכירת אגרות חוב בבורסה.

בן יאיר שיגר אתמול חוות דעת בעניין מיסוי שוק ההון, לאור הוראות חוק להגנה על השקעות הציבור בישראל בנכסים פיננסיים. הדו"ח, שהועבר לשר האוצר אברהם בייגה שוחט ומנכ"ל משרד האוצר, חובר בעקבות בקשתם לבחון את היחס בין המיסוי המוצע לבין הוראות החוק להגנה על השקעות הציבור בישראל בנכסים פיננסיים. במסגרת זו בחן היועץ שלוש סוגיות: מעמדו הנורמטיבי של חוק הנכסים הפיננסיים, האפשרות להטיל מס על רווחי הון הנובעים ממכירת אגרות חוב או מלוות לאור הוראות החוק, והאפשרות להטיל מס רווחי הון על מכירה או פדיון של יחידה בהשקעה משותפת בנאמנות.

לאחר שסקר את הדעות השונות הצביע על המחלוקות ועל הדעות המסויגות שהושמעו לגבי פעילות הבורסה, חיווה היועץ המשפטי דעתו כי מוטב שהממשלה תימנע מלבסס את מהלכי חקיקת המיסוי על טענה בדבר היעדר סעיף לצורך המיסוי. היועץ קבע כי ספק אם ראוי לממשלה להעלות טענות נגד סעיף בחוק הכנסת שהוצא על ידי ממשלה קודמת, ואשר נתקבל כדין על ידי הכנסת. היועץ מציין כי ביסוס חקיקת המיסוי על טענה משפטית שנויה במחלוקת עלולה ליצור אי הוודאות במשק, כל עוד לא תוכרע המחלוקת המשפטית בנושא על ידי בית המשפט העליון או על ידי חוק יסוד.

בסיכומו של הדיון אמר היועץ המשפטי לממשלה כי בנסיבות הנוכחיות ראוי כי הדבר יוכרע במסגרת חוק יסוד החקיקה, כשחוקק, כך תינתן לכנסת בכשרותה כרשות מכוננת האפשרות להידרש לסוגיה זו במישרין ובמפורש. כמו כן הצביע היועץ המשפטי לממשלה על האפשרות הנתונה בידי הממשלה לתקן את חוק הנכסים הפיננסיים או להסמיך את סעיף העוקשות שבו, ואת בחקיקה שתזכה לתמיכת רוב חברי הכנסת.

על בסיס הקביעה המקדמית הזאת, שעל פיה צריכה הממשלה תמיכה של רוב חברי הכנסת לתיקון חוק הנכסים הפיננסיים, נבחנה על ידי היועץ היכולת של הממשלה להטיל מיסוי על רווחי הון הנובעים במימוש אגרות חוב מדינה ואגרות חוב או תעודות מלווה של המדינה. לעניין זה בחן היועץ המשפטי לממשלה את לשון החוק, את ההיסטוריה החקיקתית ואת תכלית החוק.

על בסיס בחינת הכלול בחוק הגיע היועץ המשפטי לבסשלה למסקנה כי קיימות שתי פרשנויות אפשריות. על פי הראשונה, המחוקק ביקש להוק את אמון הציבור באפיקי החיסכון הממשלתיים, ובעקיפין למנוע הרעה של בסיסי הסכנונות למשק וההסה של האינפלציה שיטרידה אותנו עת במשק. הגנה על מסחר בשוק הכספי אינה משרתת בהכרח תכלית זו של החוק, ושר האוצר אף הבחין בין חיסכון לבין פעילות בשוק המשני. נוכח קיומם של שתי פרשנויות סבירות לכאורה סבור בן יאיר כי קיים ספק של ממש בדבר עדיפותה של הפרשנות המאפשרת מיסוי רווח הון על אגרות חוב. היועץ גם טוען כי החלת המס על מי

(המשך בעמוד 2)

ארה"ב לא תדרוש מצפון־קוריאה להפסיק מכירת טילים בליסטיים לאיראן ולסוריה

מאת דרורה פרל, וושינגטון

המשנה למנכ"ל משרד החוץ, איתן בנצור, נפגש אתמול עם רוברט גאלוצ'י, שהתמנה לאחרונה למתאם העל בנושא התכנית הגרעינית של צפון־קוריאה בממשל קלינטון.

בפגישה העלה בנצור שוב את בקשתה של ישראל שארצות הברית תדרוש מצפון־קוריאה להתחייב להפסיק מכירת טילים בליסטיים ארוכי טווח לאיראן ולסוריה.

בפגישה השתתפו גם ג'רמי יששכרוב, הציר המדיני בשגרירות ישראל, ודן ארבל מנהל לשכת השגריר. מהצד האמריקאי השתתפו ראש הדסק הישראלי דן בלה, והממונה לענייני צפון־קוריאה.

גאלוצ'י נמנע מלהיענות במלואה לפניה הישראלית. הוא אמר, כי ארה"ב "שותפה לדאגה וערה לסכנה" של אספקת טילים למדינות במזה"ת, וכי הסוגיה הזאת "תעמוד לנגד עיניה של ארה"ב במכלול המגעים עם צפון־קוריאה". כלומר, הממשל לא יעניק עדיפות לנושא, ואיננו מעמיד כדרישה בשלב הנוכחי הרגיש של יחסי ארה"ב עם צפון־קוריאה.

אתמול הודיע הבית הלבן, כי ב־10 בחודש ייפתחו בבירת צפון־קוריאה פיונגיאנג שיחות בין דיפלומטים אמריקאים לבין נציגיו של הנשיא החדש קים יאנג איל, על כינון יחסים דיפלומטיים, ברמה נמוכה בין וושינגטון לפיונגיאנג.

לאחר עשרות שנים של ניתוק מוחלט, רואה וושינגטון במהלך הצפון־קוריאני, שמקורות כאן אומרים שהיה החלטה אישית של קים יאנג איל עצמו, פריצת דרך חשובה ומבטיחה.

הבית הלבן הבהיר אתמול, כי עדיין אין כוונה לכונן יחסים דיפלומטיים מלאים עם צפון־קוריאה.

האלוף מרדכי: החזבאללה השתכללו

● ראה עמ' 2 ●

4 נהרגו בתאונות – 3 מהם בנגב; 5 נפצעו קשה

מאת אמיר רוזנבליט

שלושה בני אדם נהרגו אתמול בשלוש תאונות בנגב ואדם נוסף נהרג בתאונה בגליל.

ב־5 אחה"צ אירעה התנגשות חזיתית בין שתי משאיות ומכונית פרטית ביציאה הצפונית מבאר שבע לכיוון נתיבות. המכונית הפרטית, שנסעה לכיוון הקאונטרי־קלאב, סטתה לנתיב הנגדי ופגעה במשאית מעזה שנסעה מכיוון באר שבע. המשאית סטתה לכיוון הנגדי, ופגעה בסמיטריילר שניסה לבלום אך נפל לתעלה בצידי הכביש.

נהג המכונית הפרטית, רומן ויינשטיין (38) מבאר שבע נהרג במקום. גופתו נלכדה בתוך הרכב וחולצה על ידי כוחות ההצלה שהגיעו למקום. ארבעה מנוסעי שתי המשאיות נפצעו, שניים מהם קשה ושניים – קל עד בינוני. הם הועברו לבית החולים סורוקה בבאר שבע.

סמוך ל־20.40 אמש פגע אוטובוס שנסע ברחוב שיזף בדימונה בפעוט בן 3 והרגו. אתמול מת מפצעיו גם הילד יוסף אבו סבית בן ה־5, שנפצע אנושות בתאונה שאירעה שלשום ליד דימונה. מכונית פרטית, נהוגה על ידי בדואי שנסע מערער לבאר שבע, פגעה בילד, שהגיח מרכב וחצה את הכביש בריצה.

(עו). – אדם אחד נהרג ושלושה נפצעו קשה אתמול בערב בתאונה שאירעה בכביש כישור־דייר אל אסד בגליל המערבי. שתי מכוניות פרטיות התנגשו חזיתית בקטע הכביש שבין קיבוץ כישור לכפר דייר אל אסד, לאחר שאחת מהן סטתה לנתיב הנגדי. הפצועים פונו לבית החולים בנהריה. עד סגירת הגיליון לא נודעה זהות ההרוגים.

עיתון "דבר" לא צפוי לסגירה – על־פי דוח שהגיש ריינר לרמון

קבוצת עובדים מעוניינת לקבל עליהם את המשך הוצאת העיתון; דורשים להעניק להם קדימות על רוכשים פוטנציאליים אחרים; רמון חושד שבניהול העיתון בוצעו מעשים "הגובלים בפלילים"

מאת כתבי דבר

"לבקשתו של יו"ר ההסתדרות חיים רמון, שהופנתה אלי לפני שבועות אחדים, מסרתי לו אתמול את הדין־וחשבון על מצבו של עיתון 'דבר' וצירפתי המלצות לגבי עתידו". כך הודיע אתמול אפרים ריינר, שמונה מטעם רמון לבדוק את נתוני העיתון והחברה המסחרית שמוציאה אותו – ולהעריך את האפשרויות לפעולה עתידית.

ריינר סירב לפרט את תוכנו של הדו"ח ונמנע מלהתייחס למימצאים או לנתונים כלשהם מתוך המסמך שהגיש אתמול ליו"ר ההסתדרות. הוא הסתפק בקביעה כי "רמון הוא בעל הבית, והוא אשר יחליט מה ייעשה בו".

המסמך כולל לפחות הצעה אחת, בדבר השגת השליטה על נכסי העיתון שהוגשה מטעם ועד הפעולה שקיימו עובדי "דבר" בתום אסיפה לפני כשלושה חודשים. לא נתקבל אישור רשמי על הגשת הצעות אחרות. אין מידע בדוק על תוכנו. על־פי מה שהתפרסם מגישתו של ריינר במגמת הבדיקה, האופציה של סגירת העיתון היתה האפשרות הפחות מועדפת.

עבודת ועד הפעולה

הצעתם של אנשי ועד הפעולה נושאת צביון כללי ועקרוני. זה מתחייב גם מן העובדה שהוועד מייצג בינתיים 39 עיתונאים אשר חתמו על כתב אחריות הדדית ביניהם לבין חבריהם וביניהם לבין שמונה אנשי הוועד – ומהעובדה שהוועד טרם השלים את הפנייה לכל עובדי העיתון, מכל מגזריו, כדי להרחיב את מעגל המעוניינים בהמשך קיומו ובפיתוחו של "דבר". לאחר הרחבת מעגל המעוניינים, והשלמת כתיבתה של תוכנית עסקית, והתקדמות במשא ומתן עם משקיעים פוטנציאליים, יוכל ועד הפעולה להגיש הצעות יותר מפורטות.

הוועד קיבל מהאגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות הכללית, בראשות עמיר פרץ, מימון לצורכי קבלת ייעוץ וייצוג משפטי ולצורכי קבלת תוכנית עסקית. בעוד ההליכים בתחום השני מצויים בשלבים ראשוניים למדי, הושגה התקדמות בתחום הראשון והתאפשרה פנייה רשמית להנהגת ההסתדרות באמצעות המסמך שהגיש ריינר.

הצעת העובדים

קבוצת העובדים, שמייצג ועד הפעולה, מבקשת מהנהגת ההסתדרות לתת ארכה להמשך התהליכים. זו דרושה כדי לאפשר הזדמנות לביצועה של בחינה מקצועית ועסקית של מצבו ועתידו של העיתון. ועד הפעולה ביקש מההסתדרות הכללית כי ארכה זו תינתן באופן בלעדי לעובדים המעוניינים להעניק חיים חדשים לעיתון הוותיק, והבהיר כי לא תעמוד בצלה של תחרות עם גורמים אחרים המעוניינים אולי בהשתלטות על העיתון.

לפי הצעתו של ועד הפעולה – ובתנאי שהנהגת ההסתדרות תיענה לה – יקבלו העובדים (שחתמו על כתב האחריות ההדדית) אחריות מערכתית מלאה על העיתון, באורח מיידי; בהקשר לכך ימונה עורך־בפועל שיהיו לו כמה סמכויות מינהליות. בדומה, או במועד סמוך, ימונה מנהל־מורשה לעיתון; הוא יטול על עצמו, באורח ארעי, את האחריות לניהול השוטף של "דבר" ויפעיל אמצעים לפיתוח העיתון.

בכוונת ועד הפעולה לנהל את המו"מ עם המשקיעים ולקדם אותו בתוך כחודשיים שלושה, כשהיעד הוא להתחיל את דרכו החדשה של "דבר" כבר ביום הראשון של 1995.

חשדות לפלילים

בתוך כך, בעת שריינר סיכם את הדו"ח שלו וכתב את ההמלצות, הודיע יו"ר ההסתדרות חיים רמון כי "מן הדין וחשבון של ריינר עולה כי היו בעיתון 'דבר' מעשים הגובלים בפלילים". רמון, שנאם בוועידת חברת העובדים של ההסתדרות הכללית, הבהיר כי יפנה בתלונה למשטרה כדי שתבדוק עניינים אלה.

לקוראים

בגלל בעיה טכנית לא מופיע היום "דבר אחר". [illegible] יופיע בשבוע הבא.

هكذا من الأصل

האלוף מרדכי: החזבאללה השתכללו – בכל חוליה חברים עכשיו 30 מחבלים

מאת כתבנו הצבאי

"ארגון החזבאללה שיכלל את דרכי פעילותו בדרום לבנון, ועבר לפעולות בהיקפים גדולים יותר". כך גילה אתמול אלוף פיקוד הצפון, יצחק מרדכי.

לדבריו, חוליות המחבלים של החזבאללה גדולות יותר, ומגיעות גם לעשרים מחבלים ולעתים גם לשלושים. הארגון מפעיל מרגמות ותוקף מספר מוצבים מתוך כוונה להסקות ולפזר את האש של כוחותינו.

האלוף ציין, כי חלק מההסעיה נועד להחדרת חוליות לתוך אזור הביטחון, תוך כדי חילופי האש, וחלק מנסיונות ההסעיה על ידי ידי לרוהב הגזרה הוא להוצאתן מתוך אזור הביטחון.

האלוף אמר, כי הפעילות בדרום לבנון היא דבר מתמשך. מתקיימת פעילות רציפה יומיומית, ומאז התקופה של חיל האוויר בעין דרדרה שבבקעת הלבנון, מדובר במלחמה ולא בלחימה, מלחמה שמתמקדת בצה"ל ומכוונת לקעקע את אורח החיים בגבול הצפון ואזור הביטחון.

האלוף אמר עוד, כי פעילות צה"ל וצד"ל על גבול אזור הביטחון ומחוצה לו מסכלת את יכולת המחבלים להצות את גדר המערכת ולנסות לשבש את אורח החיים בישובי גבול הצפון. לדבריו, מאז ראשית השנה נהרגו בהוראות 83 מחבלים וכ־70 מחבלים נפצעו. לצה"ל היו 13 הרוגים.

האלוף מרדכי אמר את הדברים בפגישה עם כתבים צבאיים במהלך השתלמות ביטחון שוטף פיקודית שנערכה אתמול בצפון הארץ.

האלוף מרדכי תקף בדבריו את המבקרים את פעולת צה"ל בדרום לבנון בטענה כי היא מסיבית בעיקרה, ואינה יזומה כלל. "אין יעדי חזבאללה בדרום לבנון. אנשי הארגון נטמעים בתוך האוכלוסיה האזרחית, ומגיעים לאזור גבול אזור הביטחון לביצוע פיגוע ומיד נסוגים חזרה לאזורים מרוחקים", אמר.

אלוף פיקוד הצפון אמר עוד, כי מאז מבצע דין וחשבון בוילי אשתקף צומצם ירי הקטיושות לעבר שטח ישראל, ומאז הוא בוצע רק חמש פעמים, ולכל אחת מהפעמים הסבר. לדבריו, ב־1994 לא הצליחה אף חוליית מחבלים אחת להצות את גדר המערכת לשטח ישראל. עיקר הלחימה, אמר, מתבצעת באזור הביטחון.

הוא ציין, כי אילמלא פעילות צה"ל וצד"ל בדרום לבנון, היה האובדן הפגיעה בחיי אדם גבוה יותר.

שגרירות אירן בלונדון: אין לנו שום מידע על רון ארד

מאת אמיד נוימן

במכתב רשמי שהגיע בשבוע שעבר למשרדי תנועת בית"ר בלונדון מודיעה שגרירות אירן בלונדון כי לאירן אין מידע באשר למקום ולתנאים שבהם מוחזק רון ארד. ההודעה באה בתגובה למסע ציבורי בינלאומי שארגנה ההנהגה העולמית של בית"ר.

במהלך מסע ציבורי זה נשלחו מאות אלפי גלויות מהעולם לשגרירויות אירן ובהן קריאה לממשלת אירן לשחרר מיד את הנווט השבוי ולקבל מידע על גורל נעדרי קרב סולטן יעקב.

במכתב התגובה של שגרירות אירן נאמר בין השאר, כי "הרפובליקה האיסלאמית של אירן קוראת באופן תמידי לשלום ברקיימא בין כל בני־האדם ולהשבת כל שבויי המלחמה למשפחותיהם".

עוד מציינת השגרירות האירנית כי גם לאירן ארבעה נעדרים בלבנון מאז 1982, וכי את האחריות להיעלמותם של כל הנעדרים, איראנים, ישראלים ואחרים, יש להטיל על האחראים למלחמה ולשפיכות הדמים במזרח התיכון.

השגרירות מסיימת את המכתב בהצהרה כי "אנו מתפללים למען כל החפים מפשע המוחזקים בשבי. לסיום, יש להצביע על כך שלרפובליקה האיסלאמית של אירן אין שום מידע על התנאים או מיקומו של מר רון ארד".

בבגמת גולני נערך אתמול טקס אזכרה של חללי חטיבת גולני בהשתתפות ראש הממשלה והרמטכ"ל (צילום: דובר צה"ל)

אמש בטלוויזיה ישראל ל.

מתי יבוטל החרם הערבי?

בארשנות רבה ובשפה דיפלומטית עקיפה הטיל שר החוץ המצרי, עמרו מוסא, על ישראל את האחריות לקידום שיחות השלום. לפי גרסתו, הצדדים הערביים צודקים בכל דרישותיהם ובכל עמדותיהם, ועל ישראל לעשות את הדרוש כדי להיענות להם.

בתוכנית "מפגש" של הטלוויזיה הישראלית בערבית (ששודרה בצירוף תרגום כתוב לעברית) לא אמר מוסא את הדברים האלה במפורש, אבל בתשובותיו לשאלות המראיין, מאיר כהן, לא הזכיר אפילו פעם אחת את האפשרות שאולי, אולי גם על הערבים לעשות משהו כדי להתחשב בדרישות ישראליות או לתרום לבניית האמון בשלום בקרב הציבור הישראלי. הוא הדגיש, כי ביקורו הרשמי בישראל הוא סימן לשיפור היחסים ולהידוק שיתוף הפעולה בין שתי המדינות. עם זאת גילה הבנה להתנגדותם של האיגודים המקצועיים המצריים לנרמול היחסים עם ישראל. לדבריו, כאשר יממושו זכויות הפלסטינים ויוחזרו כל השטחים, יחול שינוי בדעת הקהל הערבית כלפי ישראל ואז ישלימו עם הנרמול גם האיגודים המקצועיים.

כאשר נשאל אם עדיין יש הצדקה לחרם הערבי על ישראל השיב, כי ישראל מתמקדת בחרם ואילו הערבים רואים לנגד עיניהם את ההתנחלויות. לכאורה משתמע מכך כי כל עוד לא יסולק ההתנחלויות, אין ישראל רשאית להתלונן על המשך החרם.

מוסא מצדיק, כמובן, גם את עמדת סוריה במשא ומתן ומציין כי נוסחת התמורה היא נוסחה כוללת תמורת שלום מלא. "ואני חושב שממשלת ישראל אינה נגד זה". האם הוא יודע משהו שרבין טרם אמר במפורש לציבור הישראלי?

מעניין היה לשמוע מפיו כי הוא רואה בהקמת מדינה פלסטינית רק אחת הגרסות האפשריות לפתרון הקבע של הבעיה הפלסטינית. ההכרעה תהיה תלויה, כך אמר, ברצון הפלסטינים ובמשא ומתן שיתנהל בינם לבין ישראל. מוסא לא נשאל בעניין עמדתו לגבי הביקור ב"יד ושם". דיפלומט מנוסה ומיומן כמוהו בוודאי היה מוצא תשובה גם לכך.

אילן צברי, סמנכ"ל גמולות לשעבר, שוחרר בערבות של 400 אלף ש"ח

(עו). – אילן צברי, לשעבר סמנכ"ל חברת "גמולות השקעות קופות גמל", המנהלת את השקעות קופות הגמל של בנק הפועלים, שוחרר אתמול בערבות של 30 אלף ש"ח, בתום תקופת מעצר בת שלושה חודשים בפרשת הרצת המניות בבורס לניירות ערך.

נציגת מחלקת החקירות של הרשות לניירות ערך טענה בבית משפט השלום בתל אביב, כי קשה להעריך מתי יוגש כתב האישום נגד צברי בפרשה זו, מאחר שהחקירה טרם הסתיימה.

עו"ד מיכל ברק לא התנגדה לשחרורו של צברי בערבות בנקאית של 50 אלף ש"ח, ומעצר בית מוחלט עד 1 באוקטובר, לרבות ניתוק טלפונים ואמצעי קשר אחרים.

פרקליטו של צברי טען, כי מעצר בית מהווה תחליף למעצר, וזהו נסיון של התביעה לעקוף את האיסור לעצור חשוד יותר מ־90 יום ללא כתב אישום.

השופטת היה חפץ ציינה בהחלטתה, כי התברר שאין בידי התביעה חומר ראייתי לביסוס כתב האישום נגד צברי.

לנוכח העובדה שצברי היה עצור במשך שלושה חודשים, בעילה של השלמת החקירה שלא הביאה לידי הגשת כתב אישום, ניתן להסתפק בשחרורו. זאת, בתנאי של ערבות עצמית בסך 250 אלף ש"ח, ערבות בנקאית או שיעבוד נכס בסכום של 150 אלף ש"ח, צו עיכוב יציאה מן הארץ, ומעצר בית מוחלט במשך שבוע, תוך ניתוק טלפוני ואמצעי קשר אחרים.

בג"ץ דחה עתירה לפתיחת מערת המכפלה

(עו). – בג"ץ דחה אתמול את עתירתו של יו"ר הישוב היהודי בחברון, נועם ארנון, לפתוח את מערת המכפלה לתפילת יהודים בתקופת החגים.

בא כוח העותר, עו"ד ורצברגר, אמר בדיון, כי מאז הטבח במערת המכפלה עברו שישה חודשים, ו"יידרשו שלושה חודשים נוספים לשם השלמת סידורי הביטחון במערה". לדעתו, ניתן בד־בבד עם ביצוע העבודות הללו, "להקצות מעט זמן גם לתפילה".

ורצברגר הוסיף, כי אם תיפתח המערה לתפילה, תהיה התחשבות גם במוסלמים, אם הללו ירצו להתפלל ביום חג מוסלמי, שיחול בתקופה שבין ראש השנה לבין חג הסוכות.

השופט גבריאל בך הגיב: "תפילה במערה תחייב נקיטת אמצעי ביטחון מיוחדים".

עו"ד ורצברגר: "המצב, נכון להיום, הוא שמדי שבת מתפללים היהודים ברחבה שליד מערת המכפלה, שאליה נכנסים ללא כל בקרה. סיכון כזה יהיה קיים גם תודשה התפילה במערה עצמה, שהיא מיתחם סגור".

נציגת פרקליטות המדינה, עו"ד נילי ארד, אמרה: "מערת המכפלה היא מקום רגיש ביותר. תפילה מחוץ למערה לא מהווה פרובוקציה. תפילה בתוך המערה מהווה הסדר. הסדר אינו יכול להיות לשיעורין. ועדת החקירה, שהוקמה לאחר הטבח, קבעה שמערת המכפלה הפכה למקום רגיש, המליצה על הסדרי תפילה".

השופט אהרון ברק, שישב בראש הרכב השופטים, שכלל גם את יעקב קדמי וגבריאל בך, אמר לסיכום: "לעתים אין מנוס מהגבלת חופש הפולחן". הוא דחה את העתירה בנימוק, שיש להקצות עוד חודשים שלושה להשלמת הסדרי הביטחון במערה.

אלוף ליבנה יהיה מהיום מפקד חילות השדה

מאת כתבנו הצבאי

היום ייכנסו לתוקף כמה מינויים בכירים במטה הכללי של צה"ל. האלוף זאב ליבנה יסיים את תפקידו כאלוף פיקוד העורף ויתמנה לתפקיד מפקד חילות השדה (מפקח"ש) במקומו של האלוף עמנואל סקל. האלוף עמנואל סקל, שכיהן כמפקד חילות השדה בארבע השנים האחרונות – פורש מצה"ל.

תא"ל שמואל ארד יסיים את תפקידו כראש חטיבת המבצעים במטכ"ל. יועלה לדרגת אלוף ויתמנה לאלוף פיקוד העורף. תא"ל גבי אשכנזי יתמנה לראש חטיבת המבצעים במטכ"ל במקומו של תא"ל שמואל ארד.

ערפאת מינה ועדת חקירה לרצח ניד אל־חולי ליד טול כרם לפני כשבוע

מאת מיכל סלע

יאסר ערפאת מינה את מרואן ברגותי לעמוד בראש ועדת חקירה הבודקת את נסיבות רצח ניד אל־חולי לפני כשבוע. במהלך הירי נפצעו כמה מן הנוכחים. התקרית היתה במהלך סכסוך בין פעילי פת"ח באזור לבין סוכנים של מנגנון הביטחון הפנימי שעליו ממונה באזור הגדה המערבית ג'בריל רג'וב.

זהות הרוצח ידועה לוועדת החקירה. התקרית האחת היא קצה קרחון של סכסוכים פנימיים בין קבוצות בתוך תנועת פת"ח ובין בין גופים שונים במערכת הביטחון של הפלסטינים, ביטחון הפנים, מצד אחד, והממונים על בטחון הנשיא, מצד אחר, גוף שבראשו עומד עבד אל־עאל. עבד אל־עאל התפטר לפני ימים אחדים מתפקידו בשל המתיחות ובשל סירובו של ערפאת לאפשר חקירה ממצה של התקרית.

התקרית מראיגה את פעילי פת"ח משום שהם מנסים לארגן את התנועה מחדש בהתאם לנסיבות המתפתחות בחברה הפלסטינית. לדברי ראשי התנועה, הם עושים מאמצים לארגן את התנועה במעין מפלגה בעלת סניפים אזוריים, תוך הפרדה מוחלטת ממנגנון הממלכתי הכללי. "צריך להפריד בין הרשות הפלסטינית לבין פת"ח כתנועה פוליטית," אמר ל"דבר" מרואן ברגותי, העומד בראש הוועדה העליונה של פת"ח בגדה.

פעילי פת"ח מבקשים להרחיק משורותיהם את כל הפועלים בשירות מנגנוני הביטחון למיניהם ולאסור על הפעילים הפוליטיים כל שימוש בכוח, ובנשק תם בפרט.

הניסיון של פעילי מערכת הביטחון הפנימי להתערב בפעילות הפוליטית הוכה לביקורת חריפה בין פעילי פת"ח. עם השלמת החקירה יגיש ברגותי את המלצות לערפאת באופן אישי.

ח"כ מירום: לכנס בדחיפות מרכז העבודה לדיון בהסכם עם ש"ס

מאת אמיד נוימן

חבר הכנסת חגי מירום, יו"ר הוועדה לענייני מפלגה במפלגת העבודה, מבקש לכנס בדחיפות את מרכז העבודה לדיון על ההסכם הקואליציוני שבין העבודה לש"ס.

במכתב שהפנה לראש הממשלה ויו"ר העבודה יצחק רבין ולמזכ"ל העבודה נסים זווילי, אומר מירום כי למרות שחלף חודש ימים מאז הונח ההסכם על שולחן הכנסת, לא התקיים על כך עדיין שום דיון במוסדות המפלגה.

"מדי יום אנו מתבשרים על חילופי נוסחים חדשים בין מרצ לראש הממשלה ולש"ס בלא שמפלגת העבודה קבעה עמדה משלה לגבי מרכיבי ההסכם", אומר מירום במכתבו, ומבקש שלא להעמיד את חברי הכנסת של העבודה בפני עובדות מוגמרות.

לדבריו, אין תקיים להסכם המכיל התחייבויות מרחיקות לכת הברוכות בחקיקה, בלא שהתקיים עליהן דיון מוקדם במוסדות המפלגה ובלא שהתקבלו החלטות.

מירום מסב עוד את תשומת לבם של רבין וזווילי לכך שההתחייבויות שניתנו בהסכם עומדות בסתירה להחלטות ועידת מפלגת העבודה בענייני דת ומדינה.

בוואריה מגינה על המשטרה בפרשת רצח הספורטאים הישראלים ב־1972

(עי"ר). – הממשלה המחוזית של בוואריה מגינה על השוטרים שהואשמו על ידי קרוביהם של 11 הספורטאים הישראלים שנרצחו באולימפיאדת מינכן ב־1972 בשותפות חלקית במרגדיה.

רשת הטלוויזיה ר"ט"ל מסרה כי פרקליט של קרובי המשפחה מחזיק במסמכים ובתוצאות של בדיקות בליסטיות, המוכיחים שכמעט כל הספורטאים שנתפסו כבני ערובה על ידי מחבלים פלסטינים נורו למוות בידי שוטרים גרמנים שניסו לשחררם.

הראיות שאסף הפרקליט פנחס ולצר הביאו את קרוביהם של הספורטאים לדרוש פיצויים של 40 מיליון דולר מממשלת בוואריה, מסרה הטלוויזיה. אולם דוברת משרד הפנים של בוואריה אמרה בתשובה על שאלות: "האשמות אלה כבר הועלו ב־1992 ונדחו אז במפגיע". היא הוסיפה כי משרד הפנים הכריז ב־1992 ששום ישראלי לא נהרג בידי שוטרים. המשרד גם דחה האשמות כי הניחו לאחדים מהספורטאים להיחנק למוות, וכי לא חשף מסמכים מסוימים של החקירה. בוואריה הודיעה כי כנראה תלך למשפט עקב דרישות הפיצויים החדשות.

כזכור, חברי "ספטמבר השחור" פרצו בקיץ 1972 למגורי הספורטאים הישראלים בכפר האולימפי, הרגו שני ישראלים ותפסו תשעה כבני ערובה. תשעה אלה נהרגו לאחר מכן בניסיון להלצם. ממשלת גרמניה שילמה אז כמיליון דולר פיצוי חד־פעמי למשפחות ההרוגים.

250 מיליון דולר – עלות רכבת העמק לירדן ולסוריה

מאת שמואל תגר

מנכ"ל רשות הנמלים והרכבות, שורש לוז, מסר השבוע כי קיבל לידיו את התכניות הראשוניות לתוואי המוצע לרכבת העמק. רכבת זו נבנתה בראשית המאה ופעלה בארץ ישראל עד שלהי מלחמת העצמאות כשלוחה של המסילה החיג'אזית. דמשק־עמאן־מדינה. לאור התקדמות תהליכי השלום וכינון תנועה חופשית בין מדינתית, נבדק התוואי.

מסילה זו מיועדת ליצור את הקשר עם ירדן וסוריה בהיות המעבר דרך עמק יזרעאל ועמק בית שאן נוח מבחינה טופוגרפית, אורך המסילה כ־100 ק"מ ועלותה כ־250 מיליון דולר. התוואי מתחיל בחיפה, חוצה את העמק לכל אורכו דרך עפולה עד בית שאן, ומשם דרך הנתיב הישן אל־חאמה לכוון דרעא שבסוריה, או ישירות מבית שאן לרמת אירביד שבירדן.

יש רוב של 61

(המשך מעמוד 1)

שירכוש אגרות חוב קיימות לאחר חקיקת חוק המיסוי תביא בעקיפין לירידת ערכן של אגרות חוב אלה, אפילו הן מוחזקות בידי מי שרכש אותן לפני חקיקת חוק המיסוי. לפיכך, יצירת חיץ מעין זה תגרום לדעת היועץ המשפטי לממשלה לפגיעה במחזיקי אגרות החוב.

סוגיה אחרת בה נתבקש היועץ המשפטי לממשלה לחוות את דעתו היתה אם ניתן להטיל מס רווחי הון על מכירת יחידה בקרן נאמנות. מסקנתו היא כי אין לראות את נכסי הקרן כנכסיו של בעל היחידה או את בעל היחידה כבעל חלק בנכס מסוים. כמו כן קיימת הפרדה בין הכנסות הקרן להכנסות בעל קרן הנאמנות. לדברי היועץ המשפטי, על בסיס אבחנה קיימת הפרדה בין הבנקים לבין בעלי היחידות (האחרונים). מכאן שלצורך מישור המיסוי לא קיימת עילה להתייחס לקרן הנאמנות כצורה שונה מכפי שיש להתייחס אליה. במישור הדין הכללי, בן יאיר ממליץ להעניק ניכויים והקלות לבעלי יחידות בקבלנות באמצעות המוחזקים בתעודות מלווה ובאגרות חוב.

500 פלסטינים נעצרו השבוע באזור תל־אביב

(עי). – בפעילות יזומה של משטרת מחוז תל־אביב נעצרו השבוע 504 פלסטינים שלא היו בידיהם אישורי שהייה כחוק. נרשמו גם דו"חות ל־12 מעסיקים ישראלים שהעסיקו תושבי שטחים בלי אישור. שניים מהמעסיקים עוכבו לחקירה ואחר כך שוחררו בערבות.

סוריה: נשק ההשמדה ההמונית שבידי ישראל – סכנה לשלום

דמשק (עי־אי־אף־פי). – העתון אל־בעת', בטאון מפלגת השלטון בסוריה, הזהיר אתמול מפני "הסכנה האמיתית" לשלום במזרח התיכון, הטמונה בנשק להשמדה המונית שבידי ישראל, וקרא לחיסולו.

העתון טוען, כי בידי ישראל נשק להשמדה המונית – גרעיני, ביולוגי וכימי, שמהווה סכנה מתמדת לשלום, והוא אחד הגורמים להיעדר יציבות וביטחון במזרח התיכון.

"כל פעולה למען השלום חייבת להתרכז בעיקר בפירוק הנשק להשמדה המונית, בעיקר כשלישראל היסטוריה ארוכה של מלחמות והתקפות צבאיות", כתב העתון.

"דיבורים על יוזמי שלום ועל שיתוף פעולה כלכלי ואחר לא יועילו, אם לא יתבצע בו בזמן פירוק הנשק הישראלי להשמדה המונית, שהוא מקור לסכנה לכל מדינות ערב", הוסיף אל־בעת'.

"בניגוד למה שטוענות כמה ממדינות המערב, הסוגיה הבטחונית אינה חשובה רק לישראל, אלא גם למדינות ערב, קורבנות התוקפנות הישראלית", ציין העתון.

המשלחת הרפואית הישראלית המריאה מזאיר עם השלמת משימתה

גומא (עי־אי־אף־פי) – המשלחת הרפואית הישראלית שיצאה לפני שישה שבועות לגומא כדי לסייע לפליטי רואנדה שם, המריאה אתמול בחזרה לארץ אחרי שהשלימה את משימתה, הודיע קצין רפואה ראשי, תת־אלוף מיקי וינר.

המבצע הישראלי עלה 2.5 מיליון דולר. המשלחת הקימה בית חולים שדה עם כ־100 מיטות בשכונת מגורים בגומא, מול אגם קיבו.

שלושה צוותים של 95 איש התחלפו במשך שישה שבועות אלה כדי לטפל ב־3,000 חולים ולבצע 100 ניתוחים, מסר תת־אלוף וינר.

בית החולים הישראלי נסגר ביום שני וכל החולים שלו הועברו למרכזים רפואיים אחרים, ביניהם היחידה הבינלאומית של צבא צרפת בנמל התעופה של גומא.

מטוסי חיל האוויר שבאו לקחת את חברי המשלחת הביאו עמם כמויות גדולות של אבקת חלב, סוכר ומזון לתינוקות עבור פליטי רואנדה באזור גומא, שמספרם מגיע ל־800 אלף.

מזג האוויר

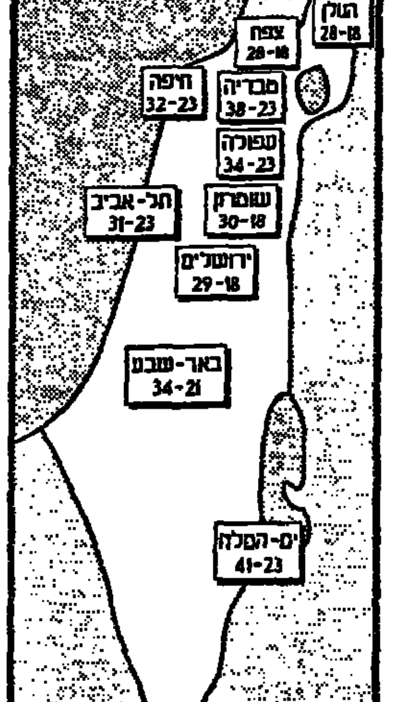

מעונן חלקית עד בהיר

פיס חוק

(עשיית). – בהגרלת פיס חוק שהתקיימה אמש עלו בגורל המספרים הבאים:

בסך 100,000 ש"ח זכה כרטיס מס' 445244.

במכונית 'הונדה' זכה כרטיס 269500.

בסך 5,000 ש"ח זכו כרטיסים:
422104, 578828, 816825, 366392,
319370, 258093, 371151, 769133,
125214, 001804, 603722, 496591,
041920, 641181, 243492, 841980,
449015, 655720, 027582, 639188,
615223, 011057, 859787, 768412,
368019, 261261.

בסך 1,000 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־5 הספרות:
62247, 41128, 84370, 17629, 26723,
77743, 27519, 65273, 08063, 09348,
90548, 22339, 47133, 40466, 50149,
34115, 42149, 48680, 29764.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־3 הספרות:
636, 466, 817, 229.

בסך 20 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות:
98, 73, 16, 27.

בסך 10 ש"ח זכו הכרטיסים המסתיימים ב־2 הספרות:
37, 15, 26, 08, 51, 73, 71.

בסך 7 ש"ח זכו כל הכרטיסים המסתיימים בספרה 6.

צ'אנס

עלה - A, לב - K, יהלום - J, תלתן - 10

אינג' ש. לוסטיג
מהנדסים יועצים
ברכות חמות
למר אמנון מדר
לרגל מינויו למנכ"ל
רשת מלונות מוריה
שא ברכה והרבה הצלחה

יוניס
תעשיות בע"מ
ברכות חמות
למר אמנון מדר
לרגל מינויו למנכ"ל
רשת מלונות מוריה

אריה וילך
חברה לעבודות חשמל
ברכות חמות
למר אמנון מדר
לרגל מינויו למנכ"ל
רשת מלונות מוריה
שא ברכה והרבה הצלחה

צחקור
הנדסת קירור ומערכות מיזוג אויר בע"מ
Carrier
ז'בוטינסקי 117, רמת גן ☎ 7518232 - 7518237
ברכות חמות
למר אמנון מדר
לרגל מינויו למנכ"ל
רשת מלונות מוריה
שא ברכה והרבה הצלחה

למר אמנון מדר
מיטב הברכות והאיחולים
לרגל המינוי החדש
מכבר הארגז
המרכז לריהוט משרדי
החשמונאים 12 ת"א טל: 5614831

עקרונה
ברכות חמות
למר אמנון מדר
לרגל מינויו למנכ"ל
רשת מלונות מוריה
שא ברכה והרבה הצלחה

משמר
שיווק יבוא, שיווק והפצת ציוד טכני (1986) בע"מ
ברכות חמות
למר אמנון מדר
לרגל מינויו למנכ"ל
רשת מלונות מוריה
שא ברכה והרבה הצלחה

המשך עבודה פוריה
חברת דג בריא בע"מ
יצרנית סלומון מעושן וכל סוגי הדגים באיטליזים
אזור התעשיה בת־ים 03-5518040

דבר DAVAR دافار

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
עיתון עובדי ישראל
המו"ל: "דבר בע"מ"
נדפס ב"דפוס דבר בע"מ"
המערכת וההנהלה תל־אביב
רחוב שוקין 45 ת.ד. 199, מיקוד 65233
טלפון: 03-5286141 (6 קווים)
פקסימיליה: 03-294783
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים
5286156, 5281860, 5298032
פקסימיליה מודעות: 03-298032
טלפון לפניות הציבור 07.30-22.00 03-5286141

מייסד ועורך ראשון: ברל כצנלסון
עורך ראשי: ד"ר יורם פרי
עורך אחראי: דניאל בלוך
סניפים:
בית "דבר" רחוב שוקין 45 ת"א
טלפון: 5286141, מיקוד: 65233
ירושלים: רחוב הלל 16
טלפון: 02-256873
חיפה: רחוב הנביאים 27
טלפון: 04-620111
רחובות: רחוב הרצל 168
טלפון: 08-451381, 08-453798
הפצה "צור" 03-377056

THE UNIVERSITY OF JORDAN LIBRARY
SERIALS No. 91467
CLASS
DATE 9 DEC 1994

14 בתי ספר בארץ לא נפתחו אתמול

רבין לילדי כיתה א' בחולון: "אני היום בן 72.5 וזוכר את היום הראשון בכיתה א'"

מאת יעל פישביין וענתים

את שעות הבוקר של אתמול, היום הראשון ללימודים, בילה רבין בביקורים בארבעה בתי ספר – שניים בחולון ושניים ביהוד. בבית ספר "אשלים" בחולון, על רקע בלונים ודגלונים בחולון, סיפר לילדי כיתות א': "אני היום בן 72.5, ואני זוכר בדיוק את היום הראשון שהגעתי לכיתה א'. זה לא היה בבית ספר כזה. זה היה בתל אביב הקטנה, בית הספר היה בצריף אבל זו היתה חוויה שעד היום אני זוכר אותה".

לאחר שבירך את הילדים, את המורים ואת ההורים שרו הילדים: "אני נולדתי לשלום שיגיע" ורצו ללחוץ את ידיו. רבין נבוך קצת ממספר הילדים שהתנפלו עליו, לחץ ידיים. ואחר כך שמע אותם מתפארים זה בפני זה "רבין לחץ לנו את היד". כאשר סייר בין הכיתות גילה גישה שיגרתית מסודרת. הוא התיישב על הרצפה בישיבה מזרחית ותחקר אותם אם הם יודעים לקרוא היטב ואם ההורים עוזרים להם בבית.

לפני המורים והעיתונאים הצהיר רבין כמה פעמים על החשיבות שהוא מקנה לחינוך. "אנחנו בממשלה העלינו את נושא החינוך, מעמד המורה, מצב בתי הספר, תוכן ורמת הלימודים כאחד הנושאים המרכזיים ביותר. אנו מאמינים כי מי שלומד/ מי שמתחנך, נעשה אדם טוב יותר. חלק מהעבודה יוצרת המגינה על המדינה".

רבין הדגיש כי שכר המורים הוא אחת ההוצאות הכי גדולות של ממשלתו בתחום החינוך. הוא שיבח את ארגון המורים העל-יסודיים על נכונותו להסכים להנהגת תווים אישיים במערכת החינוך. לדבריו, שכר המורים עלה ביותר משני מליארדי ש"ח עד היום – עלייה ללא תקדים בהיסטוריה של החינוך בישראל. "הממשלה עשתה זאת מתוך הכרה במעמד המורה", אמר רבין, "אנחנו רוצים לכבד את מורי ישראל". עם זאת אמר, כי "יש לשמור על איזון בין תוספת שכר למורים לבין השקעה בבתי הספר". את הצורך בהנהגת תווים אישיים נימק בכך שהם "מאפשרים להביא מורים למקצועות מסוימים המכשילים תלמידים באזורי מצוקה ובעיירות פיתוח".

מול חטיבת הביניים החדשה בקריית הסביונים ביהוד קיבלו את פניו של רבין חסידי הרב עוזי משולם. הם נשאו שלטים "שחררו את הרב", נסעו במכוניות עם דגלונים שחורים ושלטים "איפה הילדים" וקראו לעבר רבין קריאות בוז. "הקדוש ברוך הוא יוסל אותך". בתוך חצר בית הספר הוא התקבל באהדה ובהתרגשות עצומה. מורים והורים הודו לו על מעשיו בתחום החינוך. אם אחת, משכבת מצוקה, ניגשה אל בהגו האישי והפקידה בידיו מכתב תלונה לראש הממשלה נגד מועצת יהוד שהפקידה אותה בנהלים ובקשיים. לאחר ... למנוע בעדה מלמסור את המכתב. "מה אני מתלוננת אצלו, את הרשות שהוא יעזור לידי. האם התלוננה אתה האמנה שר"ק רבין יעזור לי. אני בטוחה שהוא לא יודע מה באמת הם עושים בתחום זה".

רבין פתח ביקורו על איום השביתה מצד התאחדות ארגון המורים ואמר, כי "אל לנו להפוך את חינוך ילדי ישראל למקור מיקוח לא ולחוזנגי".

שר החינוך, אמנון רובינשטיין, שגם נכח בחטיבת הביניים ביהוד אמר, כי "מיליון ו-700 אלף תלמידים וסטודנטים חוזרים לחבוש את ספסל הלימודים. עם שלם לומד ומלמד". רובינשטיין הוסיף כי מערכת החינוך בארץ היא אחת המתקדמות ביותר בעולם. "באים אלינו ממדינות עשירות וחזקות מאתנו פי כמה, כדי ללמוד מאתנו. זהו יום חג, משום שאנו חוגגים מהפכה בחינוך, מהפכה במשאבים, במתן תגמול למורים, במדע וטכנולוגיה, בלימודי המחשב, ומהפכה במאמצים שלנו להביא לחברה סולידרית, עם שוויון הזדמנויות לכל ילד שנולד בישראל, ללא הבדל מוצא, דת ועדה".

ראש הממשלה ושר החינוך ביקרו באגף הטכנולוגי בבית הספר והתרשמו משיטות לימוד חדישות.

בתי"ס שלא נפתחו

ביום הראשון של שנת הלימודים לא נפתחו 14 בתי ספר, כך נמסר מחדר המצב של משרד החינוך. שמונה מבתי הספר הם באזור ואדי עָרה, שניים נוספים ביישוב הדרוזי דלית אל-כרמל, אחד בפתח תקוה ואחד בחולון. שני בתי ספר נוספים עליהם נמסר כי לא נפתחו הם "מצודות" בקריית שמונה, שם השביתו ההורים את הלימודים בדרישה כי במקום ייבנה אולם התעמלות, ובית הספר ממלכתי א' בצפת בו השביתו ההורים את בית הספר במחאה על ההחלטה לסגור אותו בתום שנת הלימודים הנוכחית.

על אף אלה, שנת הלימודים החדשה נפתחה כסדרה לאחר שהמגעים עם הסתדרות המורים נכנסו לשלב מעשי, ובכך הוסר לאלתר האיום של ראשי הסתדרות המורים להשבית את המערכת החינוכית. על פי הסיכום, אמורים מורים חברי הסתדרות המורים לקבל תוספת שכר של 40 אחוז לערך, בצד תוספת ייחודיות נוספת, וכן לשלב עוד 4,000 משרות. הסיכום והחתימה ייעשו בימים הקרובים. ראשי ארגון המורים העל-יסודיים חתמו על הסכם בנפרד, ולפיכך אין צופים שיבושים בבתי הספר העל-יסודיים.

53 אלף תלמידים חדשים

בשנת הלימודים החדשה מצטרפים 53 אלף תלמידים חדשים לכיתות א', במסגרות החינוך הממלכתי והממלכתי-דתי. אלפי שוטרים, מתנדבי המשמר האזרחי ותלמידי בתיה"ס הפעילים במסגרת "משמרות הבטיחות", התפרשו שעה קלה לפני תחילת הלימודים בצמתים ובמעברי התעבורה המובילים למוסדות החינוך בארץ כדי לסייע בהכוונת התנועה ובאבטחת התלמידים.

ראשי עיריות ורשויות מקומיות, התייצבו אף הם בשערי בתי הספר כדי לעקוב מקרוב אחר הצד הארגוני. בכמה רשויות היו שיבושים ותקלות, בשל אי-השלמת עבודות השיפורים והשיפוצים במוסדות החינוך. המטה המיוחד שהופעל במשרד החינוך והתרבות עמד בקשר מתמיד עם מנהלי בתי הספר וסייע בעיכוב מידע הקשור לפתיחת שנת הלימודים. מפקחי משרד החינוך שובצו בכל המחוזות כדי לעקוב מקרוב אחר הצד הארגוני בשיבוץ המורים והמנהלים בבתי הספר והגנים.

כתב עתי"ם מוסיף כי במחוז תל-אביב הצטרפו ללימודים כ-27 אלף תלמידים חדשים לכיתות א', ובסך הכל לומדים במחוז כ-500 אלף תלמידים. את שעת הלימודים הראשונה ליוו בביקור במוסדות החינוך שר התחבורה, ישראל קיסר, וראש העיר, רוני מילוא. במהלך סיורם קיבלו מידע על הצד הארגוני של פתיחת שנת הלימודים בתל-אביב, וכן על ההיבט של בטיחות בדרכים מפי שלמה פלדמן, מנהל אגף התנועה בעירייה.

ראש העיר תל-אביב בלווית שגריר מצרים בישראל, מוחמד בסיוני, ביקרו בבית הספר "יעבץ" שאירח תלמידים מהכפר "אעבלין" שבגליל העליון. מילוא, ח"כ אביגדור קהלני המטפל בתיק החינוך בעירייה, ובסיוני אמרו דברי ברכה. האירוע כלל הפרחת יונת שלום ובלונים מסמלים לציון "שנת השלום" במערכת החינוך.

שיעור ראשון לילדי כתה א' בבית הספר ע"ש דוד בן-גוריון בחולון (צילום: בני בירק, י.ם.פ.א.)

תלמידים מחצרות יוסף נאלצו לעבור לבתי-ספר ביישובים אחרים

מאת נתי קיי זילברמן

שנת הלימודים ביישוב הקראוונים חצרות יוסף שבגליל המערבי החלה אתמול ברגל שמאל. ברגע האחרון נאלצה מחלקת החינוך להעביר כמה עשרות תלמידים, שאמורים היו ללמוד בבית-ספר ממלכתי-דתי בקרית-אתא, לבתי-ספר ביישובים אחרים.

יום לפני תחילת הלימודים הודיעה עיריית קרית-אתא למועצה המקומית, כי לא תקבל את ילדי חצרות יוסף ללימודים משום שמשרד החינוך לא העביר לה את התשלומים המגיעים בעד תלמידים אלה.

ראש המועצה, יהודה פטאל, ומזכיר המועצה, אלי רז, ערכו מבצע מזורז לאיתור בתי-ספר חלופיים לילדים, ובעיירות שלומי ומעלות נענו בחיוב לפנייתם.

מאז הוקם יישוב הקראוונים לפני שלוש שנים קורות מדי שנה תקלות מסוג זה ביום הראשון ללימודים ובמשרד החינוך טוענים בכל שנה, כי מדובר בתקלות אנוש ולא בתקלות מכוונות.

הפגנה נגד הנהלת בי"ס בקריית-אתא עקב ניסיונות התאבדות של תלמידים

הורים ותלמידים ב"רוגוזין" תובעים להקים ועדת חקירה לבדיקת הנושא

מאת נתי קיי זילברמן

בבית הספר התיכון "רוגוזין" שבקריית אתא שובשו אתמול הלימודים על ידי כמה מאות הורים ותלמידים, אשר הפגינו בכניסה לבית הספר בתביעה לפטר לאלתר את ההנהלה ולהקים ועדת חקירה שתבדוק את המתרחש במוסד. את ההפגנה יזמו הוריו של תלמיד בית הספר ששם קץ לחייו בסוף שנת הלימודים הקודמת. על רקע החלטת הנהלת בית הספר שלא לתת לו תעודת גמר משום שהיה מעורב במעשה פרחות.

לטענת ההורים, בשנת הלימודים הקודמת אירעו יותר מ-20 ניסיונות התאבדות של תלמידים בבית הספר, ושני תלמידים אכן מצאו את מותם – האחד בתלייה והאחר בשריפה. לטענת המפגינים, השליטה הנהלת בית הספר במוסד משטר של טרור, במסגרתו מצותתים המנהלים לשיחות של תלמידים, מקליטים אותם בחשאי ומעניישים אותם בצורות לא חינוכיות ולא אנושיות. ההורים המפגינים תבעו כאמור לפטר את הנהלת המוסד.

דברים אלה הועברו גם לוועדת החינוך של הכנסת והם נבדקים. לטענת הנהלת בית הספר, נבדקו כל טענות ההורים ונמצאו חסרות הצדקה. ראש עיריית קרית אתא, שהגיע אתמול למקום, הודה עם המפגינים ואמר להם כי גם הוא תומך בוועדה שתחקור את המתרחש בבית הספר. בשל ההפגנה לא נכנסו אתמול כמה עשרות תלמידים לכיתות והתעכבה פתיחתן של כמה כיתות.

קופת חולים לאומית מוכיחה פעם נוספת שחברי הקופה זוכים להרבה יותר.

חיים חדשים לליאור

מאיר◄סימון/לשכת הדובר

"יש להטיס את התינוק מיד לניו-יורק, לניתוח-לב פתוח", פסק הרופא, "כל איחור קל מסכן את חייו". ההורים היו המומים. לא היה להם לא כסף ולא ביטוח משלים בקופ"ח "לאומית".

"היינו בחרדה נוראה", משחזרת ענת, "העלות של הניתוח היתה מינימום 50 אלף דולר, והזמן רץ". לתמונה נכנס הרב אלימלך פירר, מנהל "עזרה למרפא", שהתקשר עם המנתח בניו-יורק, והשיג את הסכמתו לבצע מיד את הניתוח.

בלי קשרים או פרוטקציה החליטה ענת לפנות לשר הבריאות החדש, ד"ר אפרים סנה. היא טי-לפנה ללישכתו, ושטחה בפניו את הטרגדיה שלה. ד"ר סנה התרגש, והחליט לפעול.

תחילה שיכנע את קופת-חולים לאומית, לפ-נים משורת הדין, להשתתף ב-30 אלף דולר מע-לות הניתוח.

"ידיעות אחרונות" 28/8/1994

חייו של ליאור ניצלו בניתוח לב מסובך. קופ"ח לאומית מימנה $30,000 מעלות הניתוח.

מי ישלם ? - הביטוח המשלים!

התקדמות הרפואה בארץ ובעולם נותנת תקווה לחולים שנחשבו עד לפני שנים כחשוכי מרפא ויוצרת אפשרויות לטיפולים וניתוחים אשר יש בהם להציל חיי אדם. יחד עם זאת, אין ביכולתה של הרפואה הציבורית בישראל לממן את הניתוחים וההשתלות בארץ ובחו"ל וכתוצאה מכך נאלצו חולים ובני משפחותיהם לגייס תרומות. תכנית הביטוח המשלים - "רפואה לאומית ובין לאומית", שיזמה הנהלת קופ"ח לפני כחמש שנים, מימנה לאלפי חברי הקופה טיפולים, ניתוחים והשתלות בארץ ובחו"ל.
למעלה מ-20 מליון שקלים מימן הביטוח המשלים להשתלות לב, כבד, השתלות לב ריאה, השתלות כליה, ניתוחים להסרת גידולים ממאירים, מאות צינטורים, תרופות יקרות במיוחד (כמו לחולי מחלת הגושה), קוצבי לב ועוד. תכנית הביטוח המשלים מעניקה לך את כל הביטחון הבריאותי במחשבה בריאה על העתיד.

קופת חולים לאומית
רפואה שלמה בשבילך.

זה הזמן להצטרף לקופ"ח לאומית בתנאים מיוחדים ולקבל את מלוא השירות.

פנטהאוז
ברכות חמות לגן אורנים ולמנהל מר דני קורן לרגל רכישת רשת בתי הקפה "שרי" המשך שיתוף פעולה פורה
בלה וחיים עוזר

Goho / גת פרס
מוצרי מזון מוקפאים
ברכות חמות
לגן אורנים
ולמנהל מר דני קורן
לרגל רכישת רשת
בתי הקפה "שרי"
המשך שיתוף פעולה פורה

י.ג. עסקים (1994) בע"מ
Y.G.D. ENTERPRISES (1994) LTD.
ברכות חמות
לגן אורנים
ולמנהל מר דני קורן
לרגל רכישת רשת
בתי הקפה "שרי"
המשך שיתוף פעולה פורה

קרור פלדמן
מסילת ישרים 76 ת"א טל. 381986
ברכות חמות
לגן אורנים
ולמנהל מר דני קורן
לרגל רכישת רשת
בתי הקפה "שרי"
המשך שיתוף פעולה פורה

הא - להבא - עניא בע"מ
שיווק מזון והדי מאפה - מוסרות בתי מלון אולמות ומסעדות
רח' הירקון 325 ת"א טל/פקס 5442846-7
ברכות חמות
לגן אורנים
ולמנהל מר דני קורן
לרגל רכישת רשת
בתי הקפה "שרי"
המשך שיתוף פעולה פורה

המלך חסן השני

לפני מותו השביעו אביו לשמור על היהודים

מאת דניאל בן־סימון

מירקם היחסים בין ישראל ומרוקו נשען על כתפי אדם אחד: המלך חסן השני. ברצותו, תמשיך מרוקו להאיר פנים לישראל וליהודים שחיים בארצו.

את ההערכה הרבה שהוא רוחש ליהודים הוא ירש מאביו, המלך מוחמד החמישי. האגדה מספרת, שעל ערש הדוי שלו, השביע האב את בנו לשמור על היהודים כעל בבת עינו.

חסן השני עמד בהבטחתו. הוא גילה יחס אוהד וסובלני ביותר כלפי היהודים בארצו. אחרי הנטישה ההמונית בשנות ה־50, נותרו כיום כעשרת אלפים יהודים במרוקו, רובם חיים בקזבלנקה, העורק הכלכלי והמסחרי המרכזי במדינה.

חסן השני לא הסתיר את התפעלותו מהתרומה שהיהודים תרמו לפיתוח ולשגשוג ארצו. בבאת הצרפתים ב־1954, תפסו היהודים את מקומם בדרגים הגבוהים של הכלכלה והמסחר.

לחסן השני יש חולשה לישראל. הוא שיתף רבים מאורחיו בהתפעלותו מיכולת ישראל להפוך מדבר מת לאדמה חיה ופורחת. הוא לא הסתיר את דעתו על קיומו של גניוס יהודי בעולם, המוכיח מהפכות כלכליות, חברתיות ותרבותיות.

בשנות ה־70, כשהאיבה בין ישראל וארצות ערב הגיעה לנקודת השיא שלה, הוא פיתח בקול רם על השילוב בין הגניוס היהודי להון הערבי. "אם יהיה שלום בין הערבים ליהודים, עשוי המזרח התיכון להפוך למעצמה החזקה ביותר בעולם", אמר.

מיקומה של ארצו בצפונה של יבשת אפריקה איפשר לו לנהל דו־שיח מעשי עם ישראל בלי להקים עליו את העולם המוסלמי.

אף שמרוקו היא מדינה על טהרת המוסלמים, היא הפגינה סובלנות דתית כלפי נתיניה לאורך מאות שנים. חסן השני היה במגעים חמים בעבר, כמו היום, עם המערב, ואפילו שמר על השפה הצרפתית כשפה מובילה במינהל הציבורי. עם זאת, הוא הצליח לשמור על דימויו כמוסלמי אדוק. בפי עמו הוא מכונה "השריף של המאמינים".

הוא קיבל בארמונו את משה דיין, יצחק רבין ושמעון פרס. שני הראשונים ביקרו בסתר. עם הזמן הפכו הביקורים לגלויים לעיני כל. גולת הכותרת היתה ביקורו של ראש הממשלה שמעון פרס בקיץ 1986, והביקור המשותף של ראש הממשלה רבין ושר החוץ פרס למחרת החתימה על הסכם העקרונות עם אש"ף בוושינגטון בספטמבר '93.

חסן השני הוא מלך אבסולוטי לכל דבר, מהמעטים שעוד נותרו בעולם. הוא מולך בכל ענייני המדינה ושולט בכל. למדינה יש חוקה ומוסדות דמוקרטיים, אולם הם מתקיימים במסגרת מוגבלת ונתונים למרותו הבלעדית.

הוא הצליח לצייר את עצמו במערב כמלך נאור, פתוח, משכיל וליברלי, שנשען על מוסדות דמוקרטיים. מדינות המערב משתדלות להעלים עין מתופעות של הדמוקרטיה הנכה הזאת, ומעדיפות להתמקד בעובדה שקיימות מפלגות שנושאות שמות משלהן, ושקיים מגוון בחירות.

דימויו במערב חשוב לו מכל. בשנים האחרונות הופיעו כמה ספרים שתיארו אותו כרודן ואת משטרו כאחד הקשוחים ביותר בעולם. את מתקפיו במערב הודף המלך בשאלה אופיינית. "יכול להיות שאני לא שומר על זכויות האדם בארצי על פי קנה המידה של המערב, אבל האם אתם רוצים שמרוקו תהפוך למדינה איסלמית כמו איראן? רק תגידו".

מדינות המערב יודעות היטב שהן אינן יכולות להרשות לעצמן עוד מדינה כמו אלג'יריה או איראן. זו הסיבה שהן מעדיפות להעלים עין מהתנהגותו של המלך כלפי מתנגדיו.

מה יקרה אם יפרוש המלך מתפקידו? אם יעשה זאת מסיבות טבעיות, יירש אותו בנו יורש העצר סידי מוחמד. הוא שונה מאביו באופיו, ודרוע בגינוניו המערביים המעודנים. הוא עדין, רך נפש ובמידה רבה גם רומנטיקן.

אולם במערב שמים עין דווקא על הבן הצעיר, הנסיך מולאיי רשיד. הוא מזכיר את אביו, הן בקיסמו האישי והן בנחישות אופיו לשמור על המלוכה בכל מחיר.

שר החוץ שמעון פרס והמלך חסן השני בפגישה שבה סוכם על הקמת משרד אינטרסים

רקע

הכרה רשמית ביחסים קיימים

מאת דניאל בן־סימון

ההודעה על פתיחת משרדי קישור בין ישראל ומרוקו מעניקה הכרה רשמית ל"רומן חשאי" אך פורה, שהתנהל בין שתי המדינות בשני העשורים האחרונים. למעט קיומן של שגרירויות, היה ביחסים האלה הכל: יחסי מסחר, כלכלה, תרבות, ובמיוחד יחסים הדוקים בתחומים בטחוניים.

בשנה האחרונה, מאז נחתם הסכם העקרונות עם אש"ף, התהדקו היחסים עד כדי ההכרה של שני הצדדים בצורך של פתיחת נציגויות בשתי המדינות.

לפני כחודשיים ביקר שר החוץ שמעון פרס במרוקו. הוא נועד עם המלך חסן השני, והשניים סיכמו על מיסוד קשרי הטלקומוניקציה – טלפון ודואר. פרס רצה יותר. מאז עלתה ממשלת רבין לשלטון, דחף פרס את המלך למסד בצורה זו או אחרת את היחסים בין שתי המדינות.

כבר באותו ביקור סוכם בין השניים שייפתחו משרדי קישור בקרוב. פרס ביקש להאיץ את מועד הפתיחה. הוא דרש שהמהלך ייצא לפועל עוד לפני פתיחת הוועידה הכלכלית לפיתוח המזרח התיכון ולצפון אפריקה, שתיפתח בסוף אוקטובר בקזבלנקה. המלך הבטיח, שהדבר ייעשה לפני פתיחת הוועידה.

לפני שלושה שבועות בא לישראל שליח אישי של המלך, והניח על שולחנם של ראש הממשלה ושר החוץ הזמנה רשמית לוועידה הכלכלית. באותה הזדמנות בישר השליח למארחיו, שהמלך קבע את הראשון בספטמבר כתאריך לפירסום רשמי של ההודעה.

וכך פורסמו אתמול במקביל שתי הודעות על פתיחת משרדי קישור. ההודעה שיצאה מירושלים תאמה את ההודעה שיצאה מרבט, בירת מרוקו.

משרד אינטרסים הוא הדרג הנמוך ביותר ביחסים בין מדינות. ישראל השתמשה בעבר בפתיחת משרדים כאלה כשלב בחידוש יחסיה עם המדינות הקומוניסטיות במזרח אירופה בסוף שנות ה־80. יש לצפות, שכמו עם אותן מדינות, כינון יחסים דיפלומטיים מלאים יהפוך מעתה רק לעניין של זמן.

נציג מרוקו דן עם הרשות הפלסטינית על משרד הקישור בעזה

מאת מיכל סלע

נציג מלך מרוקו, שביקר במשרד החוץ בירושלים, ביקר אתמול גם בעזה ונפגש עם ראשי הרשות הפלסטינית. כך נמסר אתמול ל"דבר" מפי מקורות מהימנים בעזה.

בשיחות עם נציג מלך מרוקו דובר על פרטי משרד הקישור שייפתח בקרוב בעזה, בעת ובעונה אחת עם פתיחת משרד מקביל בתל־אביב. אתמול לא היה ידוע תאריך מדויק לפתיחת המשרד. נאמר כי הוא לא יהיה בדרג של שגרירות ולא ייקרא שגרירות.

ייתכן כי מלך מרוקו התנה את פתיחת משרדי הקישור בין ישראל למרוקו בפתיחת משרד דומה גם אצל הפלסטינים. לא נמסרו פרטים רשמיים בעניין זה.

השבוע נמסר בעזה כי דנמרק מתכוונת לפתוח משרד קישור בעזה, בעיקר כדי לפקח על מפעלים שממשלת דנמרק מסייעת בהקמתם. ביריחו נפתח משרד דומה מטעם ממשלת גרמניה.

על פי ההסכם בין ישראל לפלסטינים, אין הם יכולים להרשות פתיחת שגרירויות בעזה וביריחו, שכן הם אסורים בקשרי חוץ עם מדינות. עם זאת נראה כי ממשלת ישראל מוכנה להרשות נוכחות דיפלומטית, כל עוד עיקר עיסוקה בסיוע טכני וכספי לפיתוח הרשות הפלסטינית העצמאית.

ערפאת: שנה טובה לעם ישראל

(עיתי). – מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, העביר אתמול איחולי "שנה טובה" בעברית לתושבי ישראל.

"העבר את איחולי הטובים ביותר לראש הממשלה רבין, לשר פרס ולממשלה כולה ולעם הישראלי, ואמור להם מבציר שנה טובה", אמר ערפאת לשר השיכון, בנימין בן אליעזר, בעת ביקור בעזה.

דברי ערפאת שודרו בגלי צה"ל, לקראת ראש השנה.

החמאס: יחסי מרוקו־ישראל – דף שחור בחיי הפלסטינים

רבת עמון (עיתאי.אף.פי). – ארגון החמאס גינה אתמול את פתיחת משרדי הקישור בין מרוקו וישראל, והגדירו כ"כישלון נוסף לעניין הפלסטיני".

"זהו דף שחור חדש בהיסטוריה של העם הפלסטיני, מצד ההנהגה המרוקנית", מסר דובר החמאס ברבת עמון, איבראהים גושה.

האופוזיציה מברכת

נתניהו שיגר מברק ברכה למלך חסן

מאת אמיר נוימן

יו"ר הליכוד, ח"כ בנימין נתניהו, שיגר אתמול מברק ברכה למלך חסן, ובו הביע תקווה כי דרג היחסים בין שתי המדינות יעלה בקרוב, ובכך יינתן ביטוי הולם ליחסי הידידות הקיימים מזה שנים רבות בין שתי המדינות.

בהודעה שפרסם אתמול אמר נתניהו, כי הוא מברך על ההחלטה למסד את היחסים בין ישראל למרוקו, ולפתוח הדדית משרדי אינטרסים.

גם צומת בירכה אתמול על ההודעה בדבר קשירת קשרים דיפלומטיים בין ישראל למרוקו. לדברי יו"ר צומת, ח"כ רפאל איתן, ההסכם תואם את תפיסת השלום של צומת, "שלום תמורת שלום", ומהווה המשך להסכם שנחתם על־פי עקרון זה עם ירדן. איתן אמר עוד, כי יש לשאוף להגיע להסכמים דומים עם מדינות ערביות נוספות.

שר השיכון ערך ביקור עבודה בעזה

ערפאת הבטיח לפואד: אעשה מאמצים ללכוד מבצעי הרצח הכפול ברמלה

מאת מיכל סלע

שר השיכון, בנימין בן־אליעזר, נפגש אתמול בעזה עם יאסר ערפאת. בתום פגישה בת שעתיים שכללה ארוחת צהריים, אמרו השניים לעתונאים, כי ישתפו פעולה הן בענייני ביטחון והן בענייני שיכון.

בפגישה השתתף גם הממונה על תיק השיכון ברשות הפלסטינית, ד"ר זכריא אל־אגא, שהעלה את בעיית הקרקעות והמחסור בדיור לפלסטינים.

בן־אליעזר אמר לעתונאים, כי שמע מערפאת כי הוא עושה מאמצים לתפוס את מבצעי הרצח הכפול ברמלה לפני שבוע. "אנחנו רוצים לראות את מבצעי הרצח בכלא", אמר בן אליעזר.

בתחום שעליו הוא ממונה הבטיח בן־אליעזר את כל סיוע הדרוש בתכנון שיכונים.

ערפאת אמר לעתונאים, כי "באמצעות שיתוף פעולה נחזק את השלום". הוא הוסיף ברכת שנה טובה לעם ישראל, ובעיקר לראש הממשלה, יצחק רבין ולשר החוץ, שמעון פרס.

בפגישה העלה ד"ר אל־אגא את מצוקת הקרקעות וקשיי השיכון של הפלסטינים. "הזכרתי לבן־אליעזר, כי רוב הקרקעות המתאימות לבנייה על פי צרכינו נמצאות בידי המתנחלים ברצועה", אמר ל"דבר" אל־אגא. הוא הבהיר לשר השיכון בדבריו, כי המתנחלים הם גורם המפריע בפיתוח פתרונות דיור ברצועה.

אל־אגא אמר לבן־אליעזר עוד, כי לדעת הרשות הפלסטינית, חובת ישראל לפצות את כל המשפחות שבתיהן נהרסו בידי המימשל הצבאי.

בימים אלה משלים משרד השיכון הפלסטיני ביחד עם הרשויות המקומיות ברצועת עזה הכנת תקנות בנייה מפורטות. במסגרת המאמץ לבנות בתי מגורים, נבנים לאחרונה ברצועת עזה בניינים רבי־קומות, וחסרות תקנות בנייה ובטיחות מתאימות.

הדרישות לקבלנים כוללות הקמת מערכות תשתית ושרותים לכל מבנה, חיבור לביוב, התקנת מערכות בטיחות, כגון מדרגות חרום ומתקני כבוי לאש, התאמת כבישי גישה מתאימים וכיוצא בזה.

קבלנים שכבר החלו בבנייה לא יוכלו לחבר את הבתים לשרותים, אלא אם כן יעמדו המבנים בכל דרישות התקנים.

16 מאסרי עולם למייסד חוליות "הפנתר השחור" באזור ג'נין

(עו). – בית המשפט הצבאי בג'נין גזר שלשום עונש מצטבר של 16 מאסרי עולם ועוד 20 שנה על אחמד עוואד כמיל, מייסד חוליות הפתח באזור ג'נין ורוצחם של 15 פלסטינים וחייל ישראלי.

כמיל, תושב העיירה קבטיה שמדרום לג'נין, החל לפעול כבר בתחילת האינתיפאדה והקים את חוליות הפנתר השחור של הפתח אשר הטילו חיתיתן על האזור.

אנשיו פעלו בעיקר נגד ערבים החשודים בסיוע לישראל ורצחו 15 ערבים, בדרך כלל לאחר עינויים קשים. עשרות תושבים אחרים עונו ונותרו בחיים.

לפני כשלוש שנים השתתף כמיל ברצח חייל צה"ל יורם כהן בידי מהמארב סמוך לכפר מסיליה שבאזור ג'נין. הוא נלכד לפני פחות משנה כשהוא מסתתר בבונקר תת־קרקעי בכפר הקטן ציר שמדרום לג'נין, כשהוא נחשב למבוקש מספר אחת ביהודה ושומרון.

עם לכידתו הודיע כי הוא תומך בתהליך המדיני וכי הוא מחשיב את עצמו כשבוי מלחמה. הוא אף אמר במשפטו, כי ירצה לזמן לעדות את יאסר ערפאת כמפקדו אשר נתן לו את ההוראות לביצוע הפעולות.

מ"מ שר המשפטים שריד אינו ממליץ לחון את יהושע הלפרין

מאת נתן דונר

השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, שממלא את מקומו של שר המשפטים, פרופ' דוד ליבאי, הודיע לנשיא המדינה, עזר ויצמן, כי אין הוא ממליץ לחון את יהושע הלפרין, יו"ר בנק צפון־אמריקה לשעבר, המרצה עונש של שבע שנות מאסר על עבירות מרמה.

הלפרין פנה בבקשה לחון אותו לקראת סיום תקופת הריצוי של שני שלישים מעונש המאסר שנגזר עליו, בנימוק שהוא אב לשבעה ילדים ובריאותו מעורערת. תקופת מאסרו תסתיים ב־13.5.97.

הלפרין הורשע בעבירות של קבלת דבר במרמה, גניבה, רישום כוזב במסמכי תאגיד והפרת אמונים שבוצעו בשנים 83־'84. ערעורו לבית המשפט העליון נדחה.

מיד לאחר מתן גזר הדין לקה יהושע הלפרין באוטם שריר הלב ואושפז. מאז הוא מתאונן על מצבו הבריאותי הקשה. בבקשה שהגיש סניגורו נטען, כי רשות השחרורים מתעלמת מהטענה כי עצם שהייתו בכלא מחמירה את מצבו בעיקר בגלל המתח הנפשי.

שריד מציין כי אין מקום לשחרר את הלפרין מאחר שהוא מקבל טיפול נאות בבית הכלא.

עריקאת: רבין גורם לעיכוב הבחירות באוטונומיה, ומטיל האשמה בפלסטינים

מאת מיכל סלע

בקרב הפלסטינים הושמעה השבוע מורת רוח מסרובו של ראש הממשלה, יצחק רבין, לנהל משא ומתן בעניין הבחירות למועצת המימשל העצמי הפלסטיני.

על פי הצהרת העקרונות, אמורות בחירות אלה להתקיים "לא יאוחר מתשעה חודשים לאחר כניסתה לתוקף של הצהרת עקרונות זו".

בשל העיכובים בהחלת המימשל העצמי, מציעים הפלסטינים לקיים את הבחירות ב־15 בדצמבר השנה, אך לפי שעה מסרב ראש הממשלה לאשר לצוות הישראלי למשא ומתן לנהל דיון מעשי בנושא הזה.

ד"ר צאיב עריקאת, ראש הצוות הפלסטיני למשא ומתן בעניין הבחירות הפלסטיניות, נפגש השבוע עם שגריר האיחוד האירופי לפלסטינים, תומס דופלא, וביקש ממנו לסייע בקידום המשא ומתן בנושא. היום אמור להתקיים מפגש בנושא הזה בין עריקאת לבין הקונסולים הזרים הפועלים בירושלים.

לרשות הפלסטינית הסכם עם האיחוד האירופי בדבר סיוע בשלושה מיליון דולר לקידום הבחירות. הסיוע הוא בהכשרת עובדים להכנת הבחירות, ולפיקוח על מהלכן, בהכנת סקרים והכתיים ורשימות אוכלוסיה, ובכל עזרה טכנית אחרת הדרושה לקיום הבחירות.

בשיחה ל"דבר" אמר עריקאת, כי הצוות הפלסטיני הגיש לאלוף דני רוטשילד, במסגרת דיון ראשוני בעניין הבחירות, חמישה מסמכים המציגים את העמדה הפלסטינית: מסמך בעניין אופי המועצה הנבחרת, ואופי הבחירות, מסמך בדבר הסמכויות שתינתנה בידי המועצה, מסמך בדבר לוח זמנים, מסמך בדבר מיפוי אזורי הבחירה ומסמך בדבר רשימות התושבים.

"שוחחתי על כך לאחרונה כמה וכמה פעמים עם נציגי ישראל", אמר עריקאת. "ב־16 באוגוסט נפגשתי עם רוטשילד, למחרת נפגשתי עם שר החוץ, שמעון פרס, וב־19 באוגוסט נפגשתי עם פרס ורוטשילד, ואין תשובה". לדבריו, הנושא הועלה לדיון עוד בפברואר בוושינגטון.

"לא ידוע לי מדוע רבין אוסר לקיים את הדיון, הוא גם יוצא בהצהרות כאילו הפלסטינים אינם רוצים בחירות. זה אינו נכון", אמר עריקאת. לדבריו, גם סירוב ישראל למסור לידי הפלסטינים את רשימות מרשם התושבים כדי לאפשר הכנת פנקס בוחרים, מעכב את ההכנות לבחירות.

עריקאת אמר עוד, שנציגי הפלסטינים מציעים מועצה נבחרת בת מאה אנשים, שייבחרו על בסיס בחירות אזוריות.

ישראלי נעצר לחקירה עקב ירי בילד פלסטיני

מאת מיכל סלע

אזרח ישראלי נעצר אתמול לחקירה לאחר שירה ופצע קשה ילד פלסטיני בן 12.

התקרית היתה אחר הצהריים, בסמוך לכפר פונדקומיה. הנער ידה אבנים כנראה או היה בסמוך למיידי אבנים – אמר הנהג היורה בחקירה במשטרה. הוא שלף את האקדח, ירה והמשיך לנסוע. יותר מאוחר נעצר לחקירה.

בקרן מד"א לפליטי רוואנדה נצברו כבר כ־200 אלף שקלים

מאת עזרא חן

בקרן מד"א לפליטי רוואנדה נצברו עד אתמול תרומות בסך 194,800 שקלים. דובר מד"א מסר, כי אחת התרומות הגדולות, בסך 80 אלף ש"ח, הפקידה השבוע בידי תורמים נוצרים מברלין, שביקשו להביע הערכתם למבצע ההצלה, שיזמה ישראל למען פליטי רוואנדה.

הקרן תמשיך לקבל תרומות עד לאחר החגים. באוקטובר היא תיסגר והכנסותיה ייימסרו למשרד החוץ לצורך סיוע לילדי הפליטים במחנה גומא על גבול רוואנדה זאיר.

מד"א קורא לציבור להמשיך לתרום לקרן, בסניפי יד אליהו של בנק לאומי (סניף מס' 814), חשבון מספר 280000/07.

מדינות סקנדינביה:

"לשחרר התרומות לפלסטינים"

(דנמרק (עיתאי.אף.פי). – שרי החוץ של מדינות סקנדינביה קראו אתמול לקהילייה הבינלאומית, "לשחרר במהירות את תרומותיהן הכספיות ליישות האוטונומית בעזה וביריחו, כדי להבטיח את התפתחותה וכדי לתרום להתפתחות הכלכלית של מדינות האזור".

בהצהרה שפורסמה עם תום כנס שנמשך יומיים בעיר רואן שבדנמרק, אישרו שרי החוץ של דנמרק, פינלנד, איסלנד, נורווגיה ושוודיה, את "מחוייבותן של המדינות הצפוניות לשלום וליציבות במזה"ת".

שרי החוץ הביעו תקווה, כי בחירות חופשיות ודמוקרטיות למועצה פלסטינית יתקיימו בהקדם, וכי יימשך תהליך השלום בין ישראל ומדינות ערב.

סגן שר החוץ, יוסי ביילין, שביקר לא מכבר בסקנדינביה, הזהיר מפני פגיעה בתהליך השלום, אם הסיוע שהובטח לפלסטינים לא ישוחרר תוך זמן קצר.

הנהג!
חן שרותי לחייל בודד

יעקבי
ברכות מכל הלב
לרשת סופר שוק גרינברג
ולמנכ"ל מר גיורא שריג
לרגל פתיחת סניף חדש ברחובות
המשך שגשוג ופריחה

אמישרגז נצרת טל. 06-571847
ברכות חמות
לחברת אמישרגז
ולמנכ"ל מר רפאל פרדיס
לרגל קבלת "מדלית האיכות"
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

SUBARU
ברכות חמות
למר אריה מטוס
לרגל היבחרו ליו"ר
איגוד המוסכים בישראל
שנה ברכה והרבה הצלחה
מאחל
דני שטיינברג

מ.פרוף ובנו בע"מ
רבינו חננאל 22 ת"א טל. 6830127
ברכות חמות
לרשת סופר שוק גרינברג
ולמנכ"ל מר גיורא שריג
לרגל פתיחת סניף חדש ברחובות
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

מפעלי פן־עט
טל. 06-546171
ברכות חמות לרשת קרביץ
לרגל פתיחת סניפים חדשים
בתל־אביב ובבאר־שבע
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

בית לויס קורנט
מוצר ברמה אחרת
טל: 9610767
לרשת אייס
ולמנכ"ל מר רענן אלרן
לרגל פתיחת הסניף בחיפה
ברכת המשך הצלחה
מארסל לוי

ברליה
ברכות חמות לרשת קרביץ
לרגל פתיחת סניפים חדשים
בתל־אביב ובבאר־שבע
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

יבולים, ש. שרון בע"מ
ברכת שנה טובה
לשר החקלאות
מר יעקב צור
בפרוס השנה החדשה
שנת פריחה ושגשוג

שפודי התקוה
SHIPUDEY HATIKVA
ברכות חמות
למסעדת דלאס
ולמנהלים סימן טוב אליהו
ומוספי אברהם
לרגל זכייתם
באות האיכות והמצויינות
שנת ברכה והרבה הצלחה

אטליז יוסי קטש
נוריאל 10 ת"א טל. 375478
ברכות חמות למסעדת דלאס
ולמנהלים סימן טוב אליהו ומוספי אברהם
לרגל זכייתם באות האיכות והמצויינות
שנת ברכה והרבה הצלחה

יב משקים TEB
ברכות חמות
למסעדת דלאס
ולמנהלים סימן טוב אליהו ומוספי אברהם
לרגל זכייתם באות האיכות והמצויינות
שנת ברכה והרבה הצלחה

תסיסה בסיעת העבודה

ועידת חברת העובדים החליטה למכור נכסים ולהעביר רווחים להסתדרות

מאת אפרים דוידי

צירי ועידת חברת העובדים ה־17 קיבלו את הצעותיה של הנהגת ההסתדרות ושינו את תקנון החברה. על־פי התיקונים שהוכנסו תוכל ההסתדרות למכור מנכסי חברת העובדים או לעשות שימוש ברווחיה לצורך מימון פעולותיה.

בוועידה הסוערת נתגלעו חילוקי דעות חריפים בין סיעת הרוב, רם, לבין הסיעה השנייה בהסתדרות, העבודה. אך גם בתוך סיעת העבודה נתגלעו חילוקי דעות ובמהלך הוועידה שינתה הסיעה את דעתה לגבי אופן הצבעתה כמה פעמים.

כשעות הבוקר החליטה הסיעה לתמוך בהצעות הוועדה המכינה ולהוסיף כמה הסתייגויות. אך לקראת ההצבעה הודיע חבר הסיעה מולי דור במפתיע, כי סיעתו עומדת להחרים את ההצבעה. כעבור רבע שעה הודיעה נציגה אחרת של הסיעה, תנה בדדוד (שהיתה נציגת העבודה בוועדה המכינה לוועידת חברת העובדים), כי הסיעה תתמוך בהסתייגויותיה אך תצביע יחד עם כל יתר הסיעות שתמכו בהצעות הוועדה המכינה. בעקבות הודעתה קם זיק אמיר, אחד מחברי נשיאות הוועידה, מכסאו שעל במת הוועידה ועזב את האולם בצעקות. בין ההודעה של דור לבין הודעתה של בדדוד ניהלו חברי סיעת העבודה פולמוס פנימי חריף ויש שהגדירו את ההתרחשות כ"מרד של ממש".

לדובר סיעת העבודה בהסתדרות, אבירם בלוך, גירסה אחרת. לדבריו מיד לאחר הודעת דור במליאה קמו רוב חברי סיעת העבודה ועזבו את האולם. "אלה שהצביעו בעד הצעות רם היו מיעוט מבוטל מתוך סיעת העבודה. רוב חברי הסיעה וביניהם ראשיה היו בעת ההצבעות מחוץ לאולם".

בלוך הוסיף, כי "כל הוועידה הזו היתה ביזיון אחד גדול. על־פי הרישומים שלנו השתתפו בה כ־400 צירים מתוך כ־1,500. מחצית מהצירים שהגיעו לגני התערוכה היו חברי העבודה. כל ההחלטות שהתקבלו בוועידה אינן חוקיות, כי הן לא נעשו בהתאם לכללים של רשם האגודות השיתופיות, והן אינן מחייבות".

במהלך הוועידה תקף דור קשות את הצעות ראשי ההסתדרות ואמר, כי הן פתח ל"הפיכת מניות 'כור' לתשלומים לש"ס". יו"ר הרשימה המשותפת היהודית־ערבית, בנימין גונן, תמך בהצעת הרוב אך דרש להעביר מפעלים של חברת העובדים לבעלות העובדים.

יו"ר ההסתדרות, חיים רמון, פתח אתמול במערכה נוספת נגד השותפה הבכירה בקואליציה בהסתדרות, סיעת העבודה. "אנו מנסים להציל את החורבן שאתם אחראים לו. הורדתם לטמיון 10 עד 14 מיליארד שקל מכספי חברי האגודה שיתופית הנקראת חברת העובדים", אמר לעבר צירי העבודה. הוא הדגיש, כי ההסתדרות תעמוד בכל התחייבויותיה לקופת־חולים. "אם לא יהיה כסף לא תהיה הסתדרות", אמר רמון וגילה, כי תאגיד הבנייה "שיכון ופיתוח אחזקות" במצב קשה וצבר חובות בסכום של מאות מיליוני שקלים. יחד עם זאת הוא שיבח את מנכ"ל החברה, עוזי וריד ש"עשה נס", לדבריו. רמון קרא למכור את מניות "כור" ששווין מגיע לדבריו לכ־800 מיליון שקל, ואת מניות ההסתדרות בבנק הפועלים ששווין כ־300 מיליון שקל.

בפתיחת הוועידה אמר מזכיר ההסתדרות, חיים אורון, כי הצורך בשינוי החוקה הוא הוראת שעה הנובעת ממצוקת של ההסתדרות. "ההסתדרות חייבת להעביר לקופת־חולים 400 מיליון שקל עד סוף השנה ומתוכם 120 מיליון שקל עד יום שני הקרוב", אמר. לדבריו אין להסתדרות כל דרך להשיג את הכסף מלבד משכון נכסים כנגד הלוואה שתועבר לקופת־חולים. הוא ציין, כי לדעת הנהגת ההסתדרות החדשה הרווחים שמניבים נכסי ההסתדרות לא נועדו למלא חורים בתקציב קופת־חולים ולמימון הפעילות השוטפת של ההסתדרות, אלא להקמת קרן נושאת תשואה שמפירותיה תוכל ההסתדרות להשקיע בפעילות חינוכית, תרבותית, חברתית.

אורון הוסיף, כי ההסתדרות נמצאת עתה בשיאו של מו"מ עם הממשלה על עתידה של קופת־חולים. לדבריו, אם לא יימצא עד סוף השנה פתרון לחוב של קופת־חולים, המגיע ליותר מ־4 מיליארד שקל, לא תוכל הקופה להיכלל בחוק הבריאות החדש. לדעתו הממשלה היא האחראית העיקרית למצבה של קופת־חולים.

השינויים בחוקת חברת העובדים

מאת אפרים דוידי

להלן השינויים שהתקבלו אתמול בחוקת חברת העובדים, בהצבעה בתום הוועידה שנערכה בגני התערוכה בתל־אביב:

סעיף 1 יימחק, ובמקומו יבוא סעיף חדש, בנוסח כדלקמן:

א. מטרות האגודה הן:

1. לעזור, לסייע ולהעמיד את נכסי חברת העובדים לרשות ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י, ולהגשמת מטרותיה.
2. לעזור להגשמתן של מטרות חברתיות בתחום החינוך, הבריאות, הרווחה והתרבות, במסגרת ההסתדרות.
3. לאגד את חברי האגודה על בסיס יסודות של שיתוף בכל תחומי הפעילות, בין פעילות גופנית לבין פעילות רוחנית. לעסוק בין השאר בפעילות כלכלית בתחומי התעשייה המלאכה וכו'.

ב. כדי להגשים מטרותיה כמפורט לעיל, תהיה האגודה מוסמכת לפעול כדלקמן:

1. להקים בעצמה או ביחד עם אחרים מפעלי תעשייה, להיות שותפה בהון של תאגידים שיעסקו בתחומים הללו.
2. לסייע לחברה להתארגן ולפעול בתחומי חקלאות ועיבוד תוצרת חקלאית.
3. להקים בעצמה או ביחד עם אחרים תאגידים שיעסקו בתחום הבנייה ופיתוח מקרקעין.
4. להקים בעצמה או ביחד עם אחרים תאגידים שיעסקו בתחום השירותים מבלי לפגוע בכלליות.
5. להקים בעצמה או ביחד עם אחרים תאגידים שיעסקו במחקר ופיתוח.
6. לעודד הקמתם והפעלתם של קואופרטיבים בתחומי פעילות שונים, ולתמוך בהם בכל דרך שתמצא לנכון.
7. למכור, להחכיר ולעשות כל שימוש אחר בכל רכוש שתצבור, וכן לגייס כספים מהלוואות בכל דרך אחרת.
8. לעשות כל פעולה אחרת שתמצא האגודה לנכון ליישום מטרותיה.

סעיף 21 א. (2) ישונה. אחרי המלים: "תכנית הפעילות המשקית של חברת העובדים", יבואו המלים: "ותאשר שינויים מהותיים במעמד נכסי חברת העובדים, תוך שמירה על זכויות העובדים".

שינוי נוסף בסעיף 21 הוא להעניק לוועד הפועל של ההסתדרות, או בהעדרו הנהלתו, בית הגבורים, סמכות לדון ולאשר כל הכרעה שיש בה משום שינוי מהותי. ב"שינוי מהותי" הכוונה היא לכל תחום שיוגדר כך על ידי היזום, המשקיע, או כאשר מישהו ידרוש להגדיר תחום זה כמהותי.

חיים רמון בוועידת חברת העובדים (צילום: דני ולדיה)

היוצרים והמפיקים תומכים בשינוי חוק בזק בעניין השידורים בכבלים

מאת אביבה זלצמן

איגודי היוצרים והמפיקים העצמאיים הודיעו אתמול לשרת התקשורת, שולמית אלוני, כי הם תומכים בהצעת השינוי לחוק הבזק, שנועדה להתיר לחברות הכבלים לרכוש במשותף את התוכניות הזרות המיובאות מחו"ל, בתנאי שבמקביל לשינוי החקיקה יחויבו הכבלים להגביר באופן משמעותי את ההפקות המקוריות בערוציהם.

את הצעת התיקון לחוק הניחה השרה על שולחן הממשלה בעצה אחת עם המועצה לשידורי בכבלים בראשותה של מיכל קפאל־ליברמן, בעקבות החלטת בית הדין להגבלים עסקיים לפרק את אי.סי.פי, חברת הרכש המשותפת לחברות הכבלים, משום שזו פועלת בניגוד לחוק. הצעת התיקון תאפשר את המשך קיומה של אי.סי.פי.

על המכתב לשרה חתומים כל איגודי היוצרים: תסריטאים, במאים, מוסיקאים, סבבאים, אמ"י, איגוד השחקנים המסונף להסתדרות, המפיקים. הם קוראים לכל גורמי השידור האחרים בישראל, וכן לממונה על ההגבלים העסקיים, להסיר את התנגדותם להצעת החוק. לטענתם פירוק אי.סי.פי יפגע פגיעה אנושה ביצירה המקורית.

קריאת האיגודים מכוונת אל הרשות השנייה לרדיו ולטלוויזיה, אשר הביעה את התנגדותה להצעת התיקון לחוק משום שהיא מפלה לרעה את זכייני הערוץ השני, אשר החוק אוסר עליהם להתאגד לצורך רכישת תוכניות.

64 צעירים מהודו עומדים להגיע לארץ ולעבור גיור

מאת נתן רועי

64 צעירים מהודו, הטוענים כי הם בני שבט מנשה התנ"כי, אמורים להיכנס לישראל, לעבור הליך של גיור לחומרה ולקבל תעודת עולה חדש.

במשרד הפנים ידוע כי הרב אליהו אביחיל מרכז את העלאתם של הצעירים לישראל. ראש מינהל אוכלוסין במשרד הפנים דוד אפרתי הודיע על כך לראש המחלקה לעליה אורי גורדון.

הצעירים, בני שבט "שינלונג" יגיעו לישראל במעמד של תיירים, ישלימו את לימודי היהדות שבהם החלו בחו"ל ואת הליכי הגיור. הטיפול בצעירים מתואם עם הרבנות הראשית. לאחר גיורם יקבלו מעמד של עולה. הצעירים יגיעו לישראל כשברשותם כרטיס טיסה בחזרה להודו, והתחייבות של האגודה להחזיר מי שלא נמצא מתאים להמשך ישיבה בישראל.

אורי גורדון אמר אתמול, כי פעילות זו של הבאת נידחי ישראל לארץ, היא פעולה מיותרת, וכי הטוב יעשה אביחיל אם במקום לחפש יהודים אבודים בדרום מזרח אסיה, שיש ספק לגבי יהדותם, יחפש את מיליוני היהודים שנטמעו באוכלוסית ארה"ב בתקופת השנים האחרונות, ועדיין נושאים את השם כהן ולוי.

הבמאי המצרי סעיד מרזוק יגיע לפסטיבל הסרטים בחיפה

מאת מוחמד חליליה

במאי הסרטים המצרי הידוע, סעיד מרזוק, הודיע על כוונתו לבקר בארץ בעונת פסטיבל הסרטים הבינלאומי בחיפה.

מרזוק התראיין בתוכנית "מגוון התרבות והאמנות" שעורך העיתונאי בארץ ... ב"קול ישראל" בערבית. כמה מעשרות הסרטים שביים מרזוק במצרים הוקרנו בארץ במסגרת הסרט הערבי המוקרן בימי שישי לפנות ערב בערוץ הראשון.

את הקרנת אחד מסרטיו של מרזוק, "המנסים", ניסה בזמנו שר התרבות המצרי למנוע, אך הנשיא המצרי אנואר סאדאת הורה להתיר את הקרנתו במצרים. מרזוק אמר בראיון ל"קול ישראל" בערבית, שהוא מוכן לבקר בחיפה בתנאי שממשלות מצרים וישראל יכריזו על ביטול החסמים בתחום התרבות והאמנות ביניהן. הוא ציין שהקולנוע כתעשייה במדינות ערב עדיין מטפל בנושאים מקומיים בלבד ויש צורך לפתוח אותו גם לנושאים אוניברסליים.

מרזוק אמר כי הוא מוכן לביים סרט ישראלי־מצרי משותף, בהשתתפות שחקנים ישראליים ובמימון שתי הממשלות. הנושא שעולה בראשו הוא חיי היהודים בשנות ה־20 עד ה־40 במצרים.

ח"כ מחמיד ודרוואשה:

"להפעיל שירותי מברקה בשפה הערבית"

מאת מוחמד חליליה

חברי הכנסת האשם מחמיד מהרע"ם ועבד אל והאב דראושה מהמד"ע פנו לשרת התקשורת, שולמית אלוני, בבקשה להפעיל שירותי מברקה בשפה הערבית.

הח"כים טוענים, כי מסיבות אנושיות וכלכליות ומסיבות הנוגעות לערבים, לא ייתכן שלא ניתן לשלוח מברקים בשפה הערבית, הרי השפה הערבית הינה שפה רשמית במדינת ישראל.

"כמי שידועה כלוחמת לשוויון וזכויות, אנו סמוכים ובטוחים שתפעלי להקמתו של השרות הנחוץ גם בשפה הערבית בעידן השלום, עידן השלום ושיתוף הפעולה בין עמי האזור", כותבים השניים בפנייתם לשרת התקשורת.

חבר הכנסת אריה דרעי בפתיחת שלב הראיות במשפטו בירושלים (צילום: יצחק הררי)

נפתח משפט דרעי; השופטים החליטו שלא יוצגו מסמכים נוספים במהלך המשפט

מאת מיכל גרייבסקי

משפטם של ארבעת הנאשמים בפרשת דרעי, ח"כ אריה דרעי, יום־טוב רובין, אריה רינברג ומשה רינברג נפתח אתמול בבית המשפט המחוזי בירושלים. כבר בישיבה ראשונה זו ניכר היה כי הסניגוריה מתכוונת לנצל את כל האפשרויות העומדות לרשותה כדי להתיש את בית המשפט ולגרום להארכת המשפט עד כמה שניתן.

ביום הדיונים הראשון קיבלו השופטים שתי החלטות שישפיעו על המשך המשפט. אריה דרעי יוכל לחקור את עדי התביעה ולא יוצגו מסמכים נוספים במהלך המשפט.

בפתיחת הדיון, עוד בטרם הוצג עד התביעה הראשון, חזר עו"ד דן אבי־יצחק, סניגורו של דרעי, על הטענה, כי לא יוכל לייצג את מרשו כראוי. "משיקולים מקצועיים גרידא היה עלי להימנע מלחקור את עד התביעה, משום שאינני שולט בפרטי העדות כראוי. אך לאור בקשתו של מרשי, אריה דרעי, ולאור חששו כי אי־חקירת העד על־ידי הסנגוריה תתפרש על־ידי הציבור כתרגיל ותפגע במעמדו הציבורי, אני נאלץ לערוך חקירה נגדית חלקית, למרות שידוע לי שהדבר יפגע במרשי", אמר עו"ד אבי־יצחק.

השופט יעקב צמח אמר בתגובה, כי "אין רואים לאיך הנחות".

התביעה החלה את טיעוניה בניסיון לכחוד את עדותו במשטרה של שמריהו כהן, מי שהיה מנהל מחוז ירושלים במשרד הבינוי והשיכון בין השנים 1985־1991 ואשר העיד במשטרה, כי אריה דרעי, בהיותו עוזר שר הפנים, ניסה להשפיע עליו לבצע שינוי ייעוד של קרקעות באזור גבעת שאול משטח ציבורי פתוח לשכונה חרדית אשר במרכזה היתה אמורה לקום ישיבת "לב לבנים". התביעה מתכוונת להוכיח, כי בתמורה לביצוע שינוי הייעוד קיבלו אריה דרעי ומקורביו שוחד בסכום של מאות אלפי שקלים מחברת מורשת בנימין, בעלת הקרקע באזור.

התביעה, בראשותו של עו"ד רוניק, התקשתה להציג את אי־תקינותם של המפגשים בין אריה דרעי ושמריהו כהן. בכל פעם שניסתה להציג את השאלה "מדוע פנה אריה דרעי לשמריהו כהן", התנגד סניגורו של דרעי בטענה כי זו אינטרפרטציה של העד. שש פעמים ניסה עו"ד רוניק לנסח את השאלה כך שתסתפק את הסנגוריה, אך בכל פעם נתקל בהתנגדותו של עו"ד דן אבי־יצחק. השופט צמח הציע לסניגור להמעיט בהתנגדויות באומרו "אתה יכול לסמוך על האינטליגנציה שלנו". אך עו"ד אבי־יצחק אמר, כי בפרוטוקול צריכות להירשם כל ההתנגדויות למקרה שיהיה ערעור על החלטת בית המשפט.

לאור העובדה שביום הדיונים הראשון במשפט דרעי הוצג עד אחד מתוך כ־200 עדי תביעה, ולאור ההתנגדויות הרבות מצד הסנגוריה, נראה כי משפט דרעי יהיה אחד המשפטים הארוכים ביותר בתולדות בית המשפט בישראל.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
מועצת פועלי ירושלים
ברכת שנה טובה
שנת שלום ויצירה
לכל בית ישראל
ולציבור העובדים בירושלים
מאחלים:
שמעון צוריאלי, מזכיר ההסתדרות במרחב ירושלים
וכל עובדי בית ההסתדרות בבירה
בשל הצמצומים התקציביים והקשיים הכספיים
הננו מפרסמים מודעה זו
במקום משלוח כרטיסי ברכה אישיים לראש השנה.
בית ההסתדרות בירושלים יהיה סגור מיום ראשון כ"ח באלול תשנ"ד (4.9.94), ועד יום ראשון, כ"ז בתשרי תשנ"ה 2.10.94, בשל החגים ויציאת העובדים לחופשות.
למקרים דחופים תתקיים תורנות בבית המועצה
(טל' 02-207222)

אליף מוהרה בע"מ
חברה לעבודות בניה ומסחר
סכנין ת.ד. 114
טל' 06-746726 פקס: 06-746724 פלאפון: 050-256946
ברכת שנה טובה
לשר הבינוי והשיכון
מר בנימין בן אליעזר (פואד)
בפרוס השנה החדשה
שנת בניה, פיתוח ושגשוג

מוחמד עבד אלקאדר
ברכת שנה טובה
לשר הבינוי והשיכון
מר בנימין בן אליעזר (פואד)
בפרוס השנה החדשה
שנת בניה, פיתוח ושגשוג

מלון קרלטון נהריה
טלפון: 04-922211
ברכות חמות
לעריית נהריה
ולראש העיר מר זקי סבג
לרגל חגיגות 60 שנה
המשך שגשוג ופיתוח כלכלי

BODY form
בודי פורם בע"מ
רח' השוק 31 ת"א
טל. 825067, 03-826353
ברכות חמות לרשת השקם
ולמנכ"ל מר מירון נאמן
לרגל פתיחת הסניף בערד
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

שוקולד ברט
ברכות חמות לרשת השקם
ולמנכ"ל מר מירון נאמן
לרגל פתיחת הסניף בערד
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

יעקבי
ברכות חמות
לרשת הסופר פארם
ולמנכ"ל מר ליאון קופלר
לרגל פתיחת סניף חדש בערד
אתכם לאורך כל הדרך

אינטרקום בע"מ
יבואני ומפיצי מוצרי אימקו לישראל
מוצרים מושלמים למטבח הבית
ברכות לביבות
לרשת הסופר פארם
ולמנכ"ל מר ליאון קופלר
לרגל פתיחת סניף חדש בערד
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

ש. שסטוביץ בע"מ
משרד ראשי חיפה:
טל. 04-573291 פקס. 04-572637
ת"א - טל: 03-5616275
ברכות מכל הלב
לרשת הסופר פארם
ולמנכ"ל מר ליאון קופלר
לרגל פתיחת סניף חדש בערד
המשך הצלחה ושיתוף פעולה פורה

ברלי יבואנים בע"מ
SELECT-A-VISION - יבואני
ברכות מכל הלב
לרשת הסופר פארם
ולמנכ"ל מר ליאון קופלר
לרגל פתיחת סניף חדש בערד
אתכם לאורך כל הדרך

יבוא והפצה בע"מ
GURI
IMPORT & DISTRIBUTION LTD.
ברכות חמות
לרשת הסופר פארם
ולמנכ"ל מר ליאון קופלר
לרגל פתיחת סניף חדש בערד
עלו והצליחו

ששון ציון
שיווק והפצה
רח' טשרניחובסקי 5 קרית אונו
טל: 03-6352211 פקס: 03-5434542
ברכות חמות
לרשת הסופר פארם
ולמנכ"ל מר ליאון קופלר
לרגל פתיחת סניף חדש בערד
המשך שגשוג ופריחה

פז
חברת נפט בע"מ
ברכות אנרגטיות
לשר האנרגיה והתשתית
מר משה שחל
בפרוס השנה החדשה
שנת פריחה ושגשוג

סרוג'י שיווק דלק (נצרת בע"מ)
טלפון: 06-578898
ברכות אנרגטיות
לשר האנרגיה והתשתית
מר משה שחל
בפרוס השנה החדשה
שנת פריחה ושגשוג

هكذا من الأصل

מייג'ור זועם על המחווה שנעשתה ללא ידיעתו

בריטניה העבירה ארבעה אסירים של ה"איי.אר.איי" לבתי כלא באירלנד

שניים מהאסירים ניסו לרצוח את מרגרט תאצ'ר ב־1984; נמשכים המגעים לשכנע את מייג'ור שהכרזות האירגון עונה על דרישות בריטניה

בלפסט (א.פ.). – בריטניה העבירה אמש ארבעה אסירים של הצבא האירי הרפובליקאי (האיי.אר.איי) מבתי כלא אנגליים לצפון אירלנד, ונענתה בכך לדרישת מחווה של האירגון. שניים מהאסירים הורשעו בניסיון לרצוח את מרגרט תאצ'ר בשנת 1984.

אמש נראה כי ראש ממשלת בריטניה, ג'ון מייג'ור, יהיה מוכן לקבל את הכרזת האיי.אר.איי על "הפסקה מוחלטת של הפעילות הצבאית" כהודעה על עצירה מוחלטת של פעולות הטרור, אותה דרשו אירלנד ובריטניה מן הארגון על מנת לנהל עמו משא ומתן.

עד לשעות הערב לא דווח על הפרות כלשהן של הפסקת האש.

לאחר שהכריז האיי.אר.איי על הפסקת האש דרש ג'רי אדאמס, מנהיג השין פיין (הזרוע המדינית החוקית של האירגון), מבריטניה להעביר אסירים של האירגון מבתי הכלא הבריטיים.

בין האסירים שהועברו מבתי הכלא הבריטיים נמצאים גם פטריק מגי וג'רארד מקדונל, שריצו עונשי מאסר על הנחת פצצה במלון בו שהתה מרגרט תאצ'ר במהלך ועידה של מפלגת השמרנים. הפצצה הרגה חמישה בני אדם, ביניהם גם חבר פרלמנט אחד. מגי נשפט לשמונה מאסרי עולם, ללא אפשרות שחרור לאחר 35 שנים.

למרות שראש הממשלה האירי, אלברט ריינולדס, אימץ מיד את הכרזת האיי.אר.איי, מייג'ור חיפש ערובות לכך שהפסקת האש היא אכן פרמננטית.

"ניתן בקלות לנסח את ההצהרה נכון. איננו מחפשים אחר ניסוח רשמי או משהו ברוח לכך," אמר מר פטריק מייהיו, חבר הקבינט הבריטי האחראי על ענייני צפון אירלנד. כל מה שנדרש, אמר מייהיו, הוא שהשין פיין יאמר שריינולדס "הבין את כוונתנו נכון, והבריטים שגו."

פקידים אירים הצביעו על מאמר שפורסם על ידי אדאמס בעיתון "איריש טיימס", בו הוא כותב: "אלברט ריינולדס ואחרים הגיבו בחיוב ובאופן נכון על הצהרת האיי.אר.איי."

משרדו של מייג'ור לא הגיב מיידית למאמרו של ריינולדס, אולם קיבל בברכה הצהרה של סגן נשיא השין פיין, מרטין מקגינס, שאמר כי האירגון "התכוון להפסקה מלאה של הפעולות הצבאיות בכל התנאים." הערותיו של מקגינס "אכן מקרבות את הדברים," אמר דובר של מייג'ור.

בריטניה הבטיחה כי לכל המאוחר שלושה חודשים לאחר שתשתכנע שהפסקת האש קבועה, היא תפתח במשא ומתן עם השין פיין. השיחות יתנהלו בתנאי שהשין פיין יצטרף לשיחות כלל־מפלגתיות על עתיד צפון אירלנד.

אירלנד

קיצור תולדות הסכסוך

● שנת 1002 – האירי בריאן בורו שולט בשבטים באי ומוכר כמלך אירלנד.
● 1169 – הנורמנים פולשים מאנגליה. עד אמצע המאה ה־13 שולטים הנורמנים ברוב האי, ומחדירים את השיטה הפאודלית.
● 1603 – כוחות אנגלים מכניעים מרד אירי ומשלימים את כיבוש האי.
● 1609 – על מנת להבטיח את השליטה באי האנגלים מתחילים "לזרוע מתנחלים" סקוטים ואנגלים באי.
● 1689־90 – הצבא הקאתולי של המלך המודח ג'יימס השני מובס על ידי הכוחות הפרוטסטנטיים של המלך ויליאם השלישי.
● 1789 – נסיון הפיכה כנגד השלטון האנגלי מוכשל במהירות. מנהיג המורדים נשפט למוות, אך מתאבד לפני ביצוע גזר הדין.
● 1919 – כוקם הצבא האירי הרפובליקאי שמציב למטרה להביא לסיום את השלטון האנגלי. במהלך השנה הורג האירגון קצין משטרה. בשנים הבאות מתגברות פעולות הטרור ברוב חלקיה הכפריים של אירלנד.
● 1920 – ממשלת בריטניה, בניסיון להגיע לפשרה על הלאומנים האירים, מרשה ל־26 מחוזות בדרום ולשישה בצפון לבחור פרלמנטים.
● 1921 – חוזה אנגלו־אירי מעניק מעמד ל"מדינה האירית החופשית" בדרום; הצפון בוחר להישאר במסגרת הממלכה הבריטית.
האיי.אר.איי מכריז על הפסקת אש, ושולח את מנהיגי האירגון והשין פיין למשא ומתן בלונדון. התוצאה – שלטון עצמי בדרום, וחלוקה של הצפון.
● 1937 – אירלנד מאמצת חוקה חדשה למדינה העצמאית בדרום.
● 1948 – אירלנד מכריזה על עצמה רפובליקה, ועוזבת את חבר העמים הבריטי.
● 1969 – חיילים בריטיים מוצבים בצפון אירלנד.
● 1970 – מנהיג האיי.אר.איי בבלפסט מקים חזית חדשה, ההופכת במהרה לאויבו הראשי של השלטון הבריטי. האיי.אר.איי מחל במסע האלימות בצפון אירלנד.
● 1972 – ממשלת בריטניה משעה את הפרלמנט והממשלה של צפון אירלנד.
● 1973 – רפובליקת אירלנד ובריטניה נכנסות לקהילה הכלכלית האירופית.
● 1984 – הפורום החדש של אירלנד מקים את דרישות המפלגות הלאומניות לאיחודה של אירלנד. פצצה שהניח האיי.אר.איי במלון בברייטון, בו שהתה ראש ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר, הורגת חמישה בני אדם, וביניהם חבר פרלמנט אחד.
● 1985 – הסכם אנגלו־אירי מעניק לרפובליקה תפקיד ייעוצי באדמיניסטרציה של הצפון.
● 1986 – האיי.אר.איי, מחומש מחדש על ידי לוב, פותח במסע פצצות נמרץ בבריטניה.
● 1991 – פצצה של האיי.אר.איי מתפוצצת מאחורי ביתו של ראש הממשלה ג'ון מייג'ור. אין נפגעים.
● שנות ה־90' המוקדמות – הממשלה הבריטית מנהלת מו"מ חשאי עם מנהיגי השין פיין, לאחר שמו"מ שולחן עגול ללא השין פיין מגיע למבוי סתום.
● 1993, פברואר – בריטניה מודיעה כי האיי.אר.איי הסכים להפסיק את המסע נגד השלטון הבריטי, ודורשת מו"מ על התנאים.
● 1993, מארס – פצצה שהניח האירגון הורגת שני ילדים ופוצעת 56 בני אדם בצפון מערב אנגליה. בעקבות הפיצוץ נערכו הפגנות שלום רבות באנגליה ובאירלנד.
● 1993, אפריל – תחילתם של משאים ומתנים בדרג גבוה למדי בין בריטניה והאיי.אר.איי. בין השאר נערכות פגישות עם נשיא השין פיין, גרי אדאמס.
● 1993, ספטמבר – איש הלייבור היום ומנהיג השין פיין אדאמס מדווחים על הסכמה על "עקרונות כלליים" לשלום.
● 1993, אוקטובר – פצצה של האיי.אר.איי הורגת תשעה פרוטסטנטים בחנות דגים.
פרו־בריטים חמושים הורגים 13 בני אדם באיזורים קאתוליים.
ראש ממשלת בריטניה, ג'ון מייג'ור, והמנהיג האירי אלברט ריינולדס, מסכימים לפתוח במאמץ משותף לקראת שלום, אך דוחים את ההסכמות בין היום ואדאמס.
● 1993, נובמבר – האיי.אר.איי מציע להפסיק לפגוע בפעילים תומכי בריטניה אם הם יפסיקו את מסע הרצח נגד הקאתולים. ההצעה נדחית על ידי שתי הקבוצות הגדולות התומכות בבריטניה.
מייג'ור מציע לשין פיין לנהל מו"מ אם יפסיק האיי.אר.איי את מסע האלימות "לתמיד". אדאמס טוען כי הבריטים כבר מנהלים עמו מגעים חשאיים. מספר ימים לאחר מכן מודה בריטניה בנכונות הטענה.
● 1994, פברואר – לאחר שנאסר עליו להגיע לארה"ב שמונה פעמים בעבר, מקבל מנהיג השין פיין אישור לבקר במדינה.
● 1994, מארס – האיי.אר.איי מודיע על הפסקת אש לשלושה ימים לרגל הפסחא.
● 1994, יולי – השין פיין דוחה את ההצהרה האירית־בריטית.
● 1994, 11 אוגוסט – מנהל המשטרה בצפון אירלנד רומז כי אם יפסיק הצבא הרפובליקאי את האלימות יוצאו חלק מהכוחות מהאיזורים הקאתוליים.
● 1994, 28 באוגוסט – אדאמס אומר לאיי.אר.איי שהבשיל הזמן למגעים למען השלום.
● 1994, 31 באוגוסט – האיי.אר.איי מודיע על הפסקת אש מתמשכת.

פליט קובני בדרכו לארה"ב צורח מתיסכול לעבר המשטרה הקובנית, שניסתה לעלות לסירתו ולהחזירו ... את ילדיו (צילום: א.פ.)

משלחות ארה"ב וקובה החלו בדיונים על עצירת גל הפליטים המציף חופי פלורידה

ארה"ב מסרבת לבקשת קובה לדון בהקשר רחב יותר של הקשרים בין המדינות

ניו יורק (א.פ.). – בניסיון לעצור את זרם הפליטים הקובנים המנסים להגיע לחופי פלורידה, נפגשו אמש פקידים אמריקאים עם משלחת קובנית. משלחת ארה"ב סרבה לבקשת קובה לדון במגעים במסגרת רחבה יותר של הקשרים בין שתי המדינות.

דיוויד ג'ונסון, דובר המשלחת האמריקאית, אמר כי הדיונים אתמול בבוקר "עסקו אך ורק בנושאים הקשורים לפליטים," וביניהם – הרחבת ההגירה החוקית, החזרת פושעים לכלא הקובני, והגברה של אכיפת החוק. ג'ונסון תיאר את השיחות כ"רציניות, מקצועיות ועניייניות."

הפגישה שהחלה אתמול בבוקר אמורה להימשך היום. הצדדים מנסים להגיע להסדר שיאפשר את עצירת גל ההגירה הנוכחי מקובה לארה"ב. למעלה מ־19,000 פליטים קובניים ברחו ממולדתם בסירות, מאז אמר פידל קסטרו בתחילת החודש, כי לא ינסה לעצור את הבורחים.

פקידים קובניים טוענים כי החרם הכלכלי של ארה"ב, הנמשך למעלה משלושה עשורים, הוא הסיבה העיקרית לגל ההגירה. השלטונות האמריקאיים, לעומת זאת, מאשימים את הממשל הקומוניסטי בקובה באחריות למצבה הכלכלי העגום של המדינה.

משלחת קובה, בראשה עומד שר החוץ לשעבר ריקרדו אלארקון, לא הסכימה להגיב על הפגישות. הדיפלומטים הקובניים אמרו כי הממשל בהאוונה הורה להם שלא להגיב על המשא ומתן.

אולם מעט לפני הפגישות אמר אלארקון כי הדרך היחידה לעצור את גל ההגירה היא לסיים את האמברגו על קובה. "כל מה שעליהם לעשות הוא לשנות את הנושא הבסיסי הזה," אמר אלארקון, אחד מהדיפלומטים המקורבים לקסטרו, ומי שהיה בעבר שגריר קובה בארה"ב.

מייקל סקול, ראש המשלחת האמריקאית, אמר כי סיום האמברגו אינו עומד על סדר היום. "יש לפני את סדר היום כאן, והוא כולל נושאי הגירה בלבד. לא כתוב כאן דבר על אמברגו, כלכלה, או כל נושא אחר," אמר.

שלשום אסף משמר החופים האמריקאי למעלה מ־2,100 קובנים, שניסו להגיע לארה"ב בסירות רעועות. המשמר העביר את הפליטים למפרץ גואנטנמו שבקובה. גם אמש נעצרו עשרות פליטים.

"טיים וורנר" מנהלת מגעים לרכישת רשת הטלוויזיה אן.בי.סי

ניו יורק (עי"ר). – קבוצת התקשורת הגדולה טיים וורנר פתחה במשא ומתן עם חברת ג'נרל אלקטריק לרכישת רשת הטלוויזיה האמריקאית אן.בי.סי ואחוזות מתחנות הכבלים שלה, תמורת כ־2.5 מיליארד דולר במניות ובמזומנים.

ה"ניו יורק טיימס" כתב כי חברת דיסני מקיימת ככל הנראה מגעים עם "סי.בי.אס" בדבר רכישת רשת הטלוויזיה.

אולם רוברט רייט, נשיא רשת אן.בי.סי, אמר בראיון טלפוני, כי הסיפור בניו יורק טיימס "אינו מדויק". עם זאת סירב לומר מהם אי־הדיוקים, או מהו מצב השיחות בין שתי הקבוצות.

כוחות של ארה"ב ורוסיה פותחים בתימרונים משותפים

מוסקווה (עי"ה.פי.אי). – כוח אמריקאים תגבר אמש עמדות באות אימונים רוסי, כדי לפתוח בשבוע ... תימרונים משותפים עם חיילים רוסים.

מפגינים רבים עשו את דרכם לע... אורנבורג, מדרום־מזרח למוסקווה, כדי למחות בפומבי על נוכחות חיילים אמריקאים על אדמת רוסיה. דיוויזיה של כוחות משרד הפנים ויחידות משטרה מיוחדות שוגרו גם הן לאורנבורג, כדי למנוע עימותים אפשריים בין מפגינים וחיילים.

התימרונים יתמקדו באימונים למטלה של שמירת השלום במדינות חוץ, אך הם עוררו פולמוס ניכר ברוסיה. הממשלה הודיעה כי הם יתקיימו למרות התנגדותם של הפרלמנט, לאומנים וקומוניסטים ופוליטיקאים מקומיים באורנבורג.

התימרונים תוכננו ליולי, אך נדחו בשלושה חודשים על־ידי הצד הרוסי מחמת הפולמוס הציבורי.

שר ההגנה האמריקאי, ויליאם פרי, יבקר בשבוע הבא ברוסיה, ויעקוב מקרוב אחר התימרונים המשותפים יחד עם מארחו, שר ההגנה הרוסי פאבל גראצ'ב.

ג'ון בוביט נדון למאסר לאחר שהיכה את חברתו החדשה

לאס וגאס (עי"א.אפ.פי). – ג'ון בוביט שהתפרסם לאחר שאשתו כרתה את ... נדון שלשום ל־60 ימי מאסר, מהם ... על תנאי, בעוון הכאת חברתו החדשה.

בוביט, בן 26, נמצא אשם בהכאתה ... פעמים של כריסטינה אליוט, בת ..., רקדנית בטן לשעבר, אותה פגש ב... מסע פירסום.

השופט ויליאם ג'נסן מלאס וגאס ... על מאסרו המיידי. כמו כן הוטל על ... לעבור טיפול לשליטה בתוקפנות ולגמ... מאלכוהול. "אני משוכנע שיש לך בעיה ... התנהגות שמקורה בשתיה מופרזת," ... לו השופט.

בן דודו של הנאשם, טוד בירה, ... הצעירה ניסתה לנצל את התקרית לקידום הקריירה שלה. השלושה נעצרו ב... בעקבות קטטה לאחר מסע שתיה לילי.

מוט דלק גרעיני עלה באש באתר גרעין ברוסיה

מומחים: הדליקה עשויה לגרום לזיהום חמור באיזור ולחשיפת יתר של העובדים לקרינה רדיואקטיבית

מוסקווה (א.פ.). – שריפה שאירעה שלשום באתר גרעיני ברוסיה עוררה אמש מחלוקת בנוגע לחומרתה. השריפה, באתר מאיאק, בעל היסטוריה ארוכה של תאונות־זיהום, שחררה גזים רדיואקטיביים לאטמוספירה.

"זה היה אירוע מאוד חמור ולא בעצם, ועל פי הזיהומים הראשונים ניתן לסווגו ברמת חומרה מספר שלוש," אמר יורי רוגוזין, דובר סוכנות הפיקוח. "האירוע היה לשמות ברמה שלוש," אמרה ליקה גלקינה, מאירגון גרינפיס.

בסולם הזיהום הגרעיני הבין לאומי מחשבת רמה שלוש כתאונה עם זיהום חמור, הגורמת בין השאר לחשיפת יתר של העובדים באתר לקרינה גרעינית.

מומחים מערביים לאיכות הסביבה ופקידים בכירים בנושאי הגרעין מודאגים מאוד מבטיחות מתקני הגרעין של רוסיה.

פקידים בכירים באתר מאיאק הגיבו לטענות, ואמרו כי לא היה זיהום רציני או חשיפת יתר של העובדים. "זו היתה תאונה מינורית, וזו טעות מוחלטת לסווגה כרמה שלוש," אמר דובר האתר.

השריפה פרצה באתר מהודרים בעיר אוזיורסק, כ־1,500 ק"מ מזרחית למוסקווה. אתר מאיאק, שהוקם בשנות הארבעים המאוחרות על מנת לייצר פלוטוניום לפצצות גרעין, משמש עתה לפירוק דלק גרעיני מתחנות גרעין.

פקידים באתר אמרו כי ציפוי המגן של אחד ממקלות הדלק המשומש החל לעלות באש במהלך פירוקו. המכונות כבו אוטומטית, והאש כובתה במהרה, טענו. כמות קטנה של גז רדיואקטיבי ברחה לאטמוספירה דרך ממגני האתר, הוסיפו.

"ייתכן שבאיזור השריפה אכן שוחררו גזים מעט מסוכנים, אולם חומרים מהסוג הזה נעלמים תוך ימים ספורים," אמר דובר האתר.

אלוף העולם בשחמט גארי קספרוב נוצח על־ידי מחשב

לונדון (עי"ר). – אלוף העולם בשחמט, גארי קספרוב, נוצח בידי מחשב המשתמש בתוכנה העולה פחות מ־200 דולר. קספרוב הושפל שלשום בערב על־ידי "צ'ס ג'יניוס 2", מחשב שתוכנת לנתח עד 100,000 מצבים בשנייה.

קספרוב ירד מהבמה מתוסכל, כשהוא ממלמל לעצמו מלים לא ברורות. רבי אומנים בשחמט, שהתייחסו למשחק, ספדו לקספרוב. הגרוזיני אדוארד גרופל אמר: "זהו יום עצוב לשחמט".

לא ניתן לומר שקספרוב התייחס בקלות ראש אל האתגר. הוא ישן היטב עד יום רביעי מאוחר בבוקר, ויצא לג'וגינג לאורך גדות נהר תמז כדי להתכונן למאבק מול המחשב. המחשב, בינתיים, נח תחת כיסוי פלסטיק כחול.

נייג'ל שורט, שנוצח על־ידי קספרוב באליפות העולם שנערכה אשתקד, מסר לעיתון "טיימס" כי למחשב היה יתרון גדול אחד – הוא לא התרשם מהנוכחות הפסיכולוגית של קספרוב בצד השני של הלוח.

ארה"ב וצפון קוריאה יפתחו במו"מ להקמת משרדי קישור בשתי הבירות

וושינגטון (א.פ.). – ארה"ב הסכימה להתחיל בשבוע הבא משא ומתן עם צפון קוריאה בדבר כינון קשרים דיפלומטיים בין המדינות. פקידים במחלקת המדינה אמרו אמש, כי במשא ומתן, שייערך ככל הנראה בבירת הצפון, ידונו הצדדים בהקמת משרדי קישור בשתי הבירות.

הקמת משרדי הקישור תהווה צעד גדול לקראת הכרה דיפלומטית, מאחר והם מאפשרים ניהול מגעים דיפלומטיים גם בשעה שעדיין אין קשרים רשמיים בין שתי מדינות. ממשל ניקסון, לדוגמא, הקים בסין משרדי קישור על מנת לשבור עשורים של יחסים קשים. מאוחר יותר כונן בממשלו של קרטר יחסים דיפלומטים עם בייג'ינג.

הבית הלבן ניסה להמעיט בחשיבות הידיעה, תוך שהוא טוען כי עדיין לא התקבלה החלטה בדבר הקמת משרדי הקישור, או בדבר עזרה בהחלפת הכורים הגרעיניים של צפון קוריאה. דוברת הבית, די די מאיירס, אמרה כי קבוצת הדיון בפיונגיאנג תדון רק "בעניינים טכניים" בדבר פתיחת המשרדים, כמו שכירות ושירותי דואר.

"נהיה מוכנים לדון בדרכים לשיפור הקשרים הכלכליים והפוליטיים, אך רק בתנאי שנגיע להסכם כולל יותר בנושאי הגרעין," אמרה מאיירס.

מייקל מקקרי, דובר מחלקת המדינה, אמר כי ארה"ב "אינה מייחסת חשיבות סמלית" לפגישה בפיונגיאנג, למרות שזו הפעם הראשונה שפקידים מהממשל מגיעים לקוריאה לשם ניהול משא ומתן.

באותה שעה בה ייערך המפגש בפיונגיאנג, שני הצדדים ייפגשו גם בברלין, וידונו בהחלפת הכור הגרעיני הקוריאני בכור גרעיני מודרני ופחות מסוכן. שתי הפגישות ייערכו ב־10 בספטמבר, וזאת בתנאי שקוריאה תעמוד בהבטחתה להקפיא את תוכניתה הגרעינית.

פקידים במחלקת המדינה אמרו כי במפגש בברלין ידונו הצדדים גם בדרכים לאחסן בביטחה את שאריות חומרי הגרעין מהכור הקוריאני, ובדרכים לאספקת חשמל למדינה בתקופה בה יוחלפו הכורים.

ב"ה

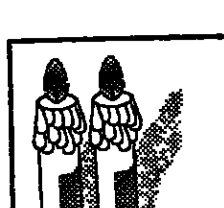

זמני הדלקת נרות
כ"ז באלול תשנ"ד
פרשת ניצבים

כניסה	מוצ"ש
ירושלים – 5.27	ירושלים – 6.40
תל־אביב – 5.45	תל־אביב – 6.37
חיפה – 5.38	חיפה – 6.41

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
לב העיר – אחד העם 69 – 5605862
ארלוזורוב – ארלוזורוב 76 – 5230746
ירושלים
שמראס א' – אביגדורי 3 – 706660
חיפה
פבזנר – פבזנר 27 – 621073
פתח־תקוה
קופ"ח כללית – ההסתדרות 21 – 9343395
רמת־גן
פינצי – חיבת ציון 43 – 6182821
בת־ים – חולון
מור – חביבה רייך 20 – 583360
רחובות
כללית – רמז 8 – 445111

ליום שבת 3.9.94

תורנות בתי מרקחת

תל־אביב
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 5283731
פרמסקי – ירמיהו 41 – 5442050
בריאות – המלך ג'ורג' 28 – 5283731 – מוצ"ש
סופרפארם – איינשטיין 40 רמת־אביב – 6413730 – מוצ"ש (עד 24.00)
פרמסקי – ירמיהו 41 – 5442050 – מוצ"ש
ירושלים
הרצל – יפו 36 – 255059
שמראס א' – אביגדורי 3 – 706660 – מוצ"ש
חיפה
תחיה – תחיה 22 – 231905
פתח־תקוה
קופ"ח כללית – ההסתדרות 21 – 9343395
רמת־גן
עליה – קריניצי 2 – 6722840
בת־ים – חולון
מור – חביבה רייך 20 בת־ים – 583360
רחובות
כללית – רמז 8 – 445111

לחברת מלונות דן,
סמי אוחנה וצוות האגף הטכני
ברכותינו
לרגל פתיחת מרכז הקונגרסים
ברקאי בע"מ
מערכות הגברת קול

אילן ירדן – יע' להנדסה בע"מ ניהול פרויקטים
ביצוע, פיקוח ותכנון
כתובת: עין ורד 40696 טל: 09-961548
ברכות חמות
לרשת מלונות דן
לרגל פתיחת מרכז הקונגרסים
שאו ברכה והרבה הצלחה
ממנהלי הפרויקט
אילן ירדן וזאב איתן

מור
חברה בינלאומית לשיווק באקוסטיקה בע"מ
ברכות חמות
לרשת מלונות דן
לרגל פתיחת מרכז הקונגרסים
שאו ברכה והרבה הצלחה

TRAFFIC
טרפיק-נעים להשכיר
ברכות חמות
לרשת מלונות דן
לרגל פתיחת מרכז הקונגרסים
שאו ברכה והרבה הצלחה

מליבו ישראל בע"מ
ברכות חמות
לרשת מלונות דן
לרגל פתיחת מרכז הקונגרסים
שאו ברכה והרבה הצלחה

קסחי נברשות
רח' אילת 24, יפו ת.ד. 50646, טל. 03-6814244, פקס 03 6811589
ספקי גופי תאורה
ברכות חמות
לרשת מלונות דן
לרגל פתיחת מרכז הקונגרסים
שאו ברכה והרבה הצלחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של הברנו
שמעון אנוך (צילביץ)
ההלוויה תתקיים היום, יום שישי, כ"ו אלול תשנ"ד, 2.9.94 בשעה 12.30
המשפחה
ובית נען

להברתנו טלי בן דוד
אתך באבלך הכבד
במות אמך
קלרה ז"ל
מועצת פועלי ת"א־יפו
וחבר העובדים

קבלת מודעות אבל
177-022-88 55

קבלת מודעות אבל
דבר
177-022-9977
מכבדים כרטיסי אשראי
לוח ומסחריות
24 שעות ביממה
בחיוג חינם

כלכלה וחברה

עורך: לוי מורב

"מוטורולה" זכתה במכרז נתבי תקשורת של "מפעלי ים המלח"

חברת מוטורולה ישראל מערכות מידע בע"מ זכתה במכרז נתבי התקשורת של מפעלי ים המלח. במסגרת הפרויקט תקשר מוטורולה את מפעלי ים המלח לאתרי [illegible] הפוספטים בנגב ולשלוחות נוספות, ובכך תאפשר לחברה להרחיב את מערך תקשורת הנתונים.

נתבי וולפליט החדשים יחליפו שני נתבי סיסקו המותקנים כיום. הגדלת היקף פעילות תקשורת הנתונים של מפעלי ים המלח, הצורך לחלק אותה לסגמנטים, חייבו הכנסת מערכות של נתבים אשר יעמדו בדרישות החדשות.

מערכות וולפליט מכילות ספק מתח כפול ומעבד מרכזי לכל יחידה. התקנת המערכת במפעלי ים המלח תבטיח למשתמשים פעילות סדירה ללא כל חשש לנפילה של ספק כח או מעבד מרכזי.

בני ישוב, ראש יחידת תשתיות תקשורת במפעלי ים המלח, מסר כי מוטורולה נבחרה בזכות שרידותן הגבוהה של מערכות וולפליט וכן בזכות השירות הטוב והמקצועי שהיא מעניקה.

בורסה / איתן יעקבסון

עליות בשוק המניות לאור כינון הקשרים עם מרוקו

המסחר בשוק המניות נפתח אתמול במגמה של ירידות שערים. בתחילת המסחר במשתנים ירד מדד המשתנים לרמה של 182, אולם במהלכו המתמן שיפור במסחר והמדד עלה בהדרגתיות עד לרמה של 186.50 בסיום המסחר.

השיפור במסחר הוסבר בהודעה הרשמית על כינון קשרים עם מרוקו ובאווירה החיובית ואופטימית בחוגי המשקיעים.

בסיום המסחר נקבע מדד המשתנים בעלייה של 1.23% על 186.44. מדד המעו"ף נקבע על 184.96 בעלייה של 1.49%.

עליות בלטו במניות הבכורות בזק, כיל, ... (בעקבות העלייה החדה במניות הירדאן בניו יורק ביום רביעי בלילה) ... 5 ובתגובה לשיפור ברווחיות.

ירידות מתונות נרשמו במניות הבכורות ובזק (בעקבות הירידה במניות טבע בניו יורק ביום רביעי בלילה) והחברה לישראל.

מחזור העסקאות הכולל במניות המופשיות הסתכם אתמול בכ־165 מיליון ש"ח. בשוק אגרות החוב הצמודות לדולר נרשמה מגמה של ירידות שערים, שבלטו בעיקר בסדרות גלבוע הארוכות. הירידות בצמודי הדולר מאותתות על היעדר ציפיות לפיחות.

במק"מים הארוכים התייצבו התשואות ברמה של 14.4% עד 14.75%.

העליות החדות בשוק המניות השבוע הפתיעו פעילים רבים בשוק ההון, במיוחד לאור העובדה שזה התחדש לאחר שבנק ישראל העלה את הריבית בשיעור של 1.5%.

העליות הוסברו בציפיות המשקיעים למהלכים ממשלתיים לבלימת האינפלציה, ובהשערות של פעילים בשוק ההון שרמת המחירים בשוק המניות כבר מגלמת בתוכה את השפעות המס והריבית.

בשוק האופציות על מדד המעו"ף נרשמה ירידה חדה במחירי אופציות ה"פוט".

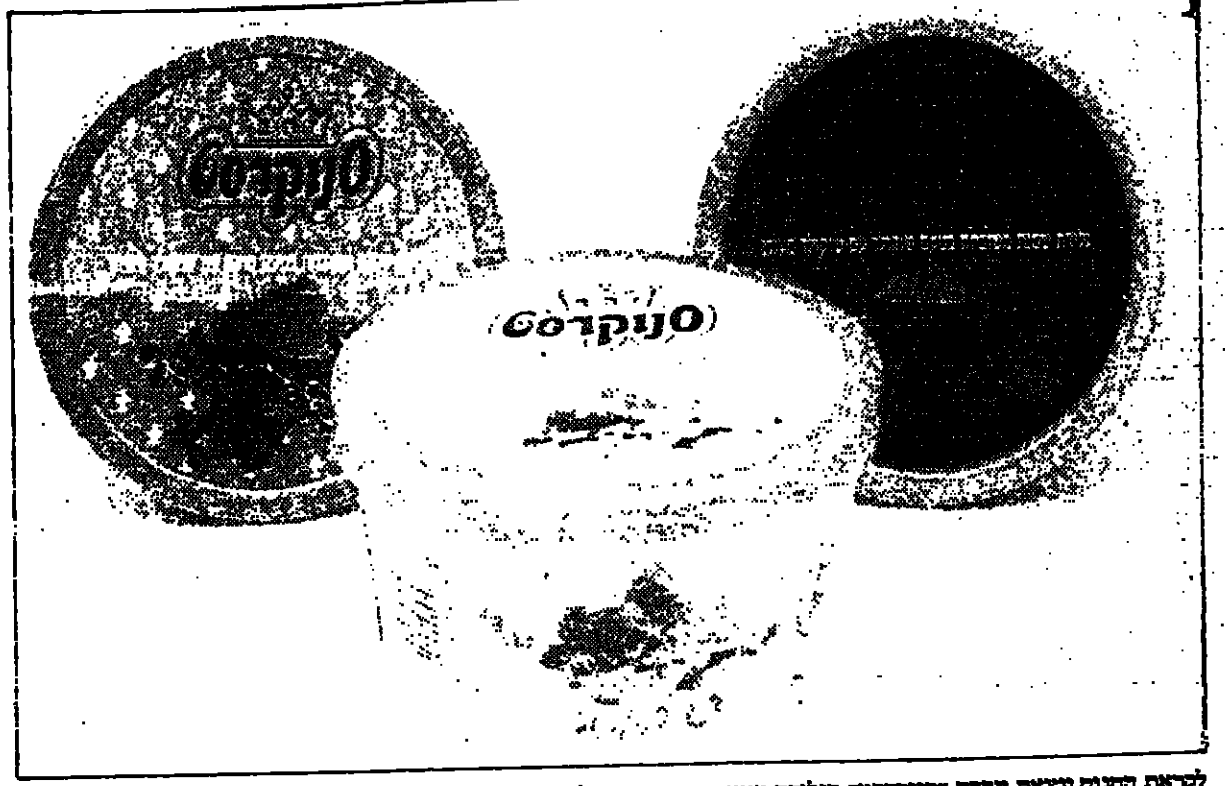

לקראת החגים יוצאת חברת "סנוקרסט" בגלידת שמנת מובחרת בשלושה טעמים: וניל, שוקולד ומוקה, בתוספת שכבת עלי שוקולד בטעם מעודן. המחיר: 16.50 ש"ח.

"אחוז הנשים המובטלות גדול ב־12.7 משיעורן בכלל המועסקים במשק"

מאת אודי שורן

מרים פרקש, חברת מועצת העיר חיפה ועובדת ההסתדרות במרחב, חשפה, לדבריה, נתונים חמורים ומדאיגים על מצב האבטלה בקרב נשים בישראל: למרות ש־768 אלף הנשים המועסקות במשק מהוות 41.6 אחוז מכלל המועסקים, שמספרם מיליון ו־846 אלף – הרי שאחוז המובטלות מכלל דורשי העבודה בישראל הינו 54.3. מכאן, שאחוז הנשים המובטלות בארץ גדול ב־12.7 משיעורן באחוזים מכלל המועסקים במשק.

פרקש, ששיגרה נתונים אלה ליו"ר ועדת העבודה והרווחה בכנסת, ח"כ עמיר פרץ, ציינה שהם מתייחסים אמנם לרבע הראשון של 94', אך המגרה ביותר היא העובדה שאחוז המובטלות חצה את קו 50 האחוזים לאורך כל 93', והוא קיים גם לאורך השנה הנוכחית.

לדברי פרקש, "נתונים אלה מאששים את טענותי, שנשים עובדות הן הנפלטות הראשונות בכל תוכנית הבראה או פיטורים במשק. ואם יש בכוונת הממשלה לעודד את העסקתן של הנשים, מחובתה של המדינה להכיר בהוצאותיה של אשה עובדת, עבור אחזקת ילדיה עד גיל 6, ולשחררה מתשלום מס".

נתונים נוספים: יותר מ־50 אחוז הנשים העובדות העסיקו עוזרת בית או מטפלת בשכר להשגיח על ילדיהן, כדי שיוכלו להשתלב במעגל העבודה. יותר ממחצית הנשים העובדות הן אימהות לילדים עד גיל 6.

את הנתונים העלתה פרקש ממסמכי הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה וההמחלקה למחקר ולמידע של שירות התעסוקה, במסגרת מחקר שהיא עורכת לקראת הצעת חוק שיכיר בהוצאותיה הכספיות של אשה עובדת ואם לילד עד גיל 6 – כהוצאה מוכרת לצרכי חישוב מס הכנסה.

הגירעון שלא היה: 21 מיליון ש"ח בלבד בשמונת החודשים הראשונים

מאת אמנון אמר

הממשלה ממשיכה להפגין נתונים יוצאי דופן בחשבון ההכנסות וההוצאות שלה. מנתונים שפירסם אתמול סגן החשב הכללי באוצר, אבישר כהן, מתברר כי בשמונת החודשים הראשונים של השנה הסתכם הגירעון המקומי של הממשלה (על פי תזרים המזומנים) ב־21 מיליון ש"ח בלבד. זאת לעומת הגירעון המתוכנן לשנה כולה, בהיקף של 7.15 מיליארד ש"ח.

התפתחות רצינית של הגירעון היתה מאפשרת לממשלה להיות היום בגירעון של 4.75 מיליארד ש"ח, לעומת 21 מיליון ש"ח שנרשמו בפועל.

בחודש שעבר נרשם גירעון גדול יחסית, של 457 מיליון ש"ח, בפעילותה המקומית של הממשלה, אולם גם הוא לא הצליח, כאמור, לשנות את התמונה החיובית בחשבונות הממשלה.

גם המימון המקומי באמצעות שוק ההון היה שלילי בחודש שעבר, והסתכם בהורמה של 57 מיליון ש"ח. כתוצאה מכך, הסתכמה סך ההורמה הממשלתית בחודש אוגוסט ב־515 מיליון ש"ח.

מתחילת השנה מסתכמות סך הוצאות הממשלה בכ־52.9 מיליארד ש"ח.

במשרד האוצר ציינו אתמול, כי נסיון העבר מראה שחלק גדול מהוצאות התקציב מתרכז בדרך כלל בחודשים האחרונים של שנת התקציב.

אולם למרות התחזית להתגברות ההוצאות הממשלתיות בארבעת החודשים האחרונים של השנה, ברור כבר עכשיו כי הגירעון הממשלתי יהיה השנה נמוך בהרבה מהמתוכנן.

פער גדול זה, בין התכנון המוקדם לבין המציאות בשטח, נובע רובו ככולו מגידול לא צפוי בגביית המיסים, בעיקר מס הכנסה על חברות.

בנק "ורטהיים שרודר" ייעץ במכירת "כימיקלים לישראל"

מאת אמנון אמר

רשות החברות הממשלתיות והקונצרן כימיקלים לישראל החליטו לשכור את שירותיו של הבנק להשקעות ורטהיים שרודר, כיועץ פיננסי בהמשך תהליך הפרטת הקונצרן.

מדובר במכירה פרטית של כ־15 אחוז ממניות כי"ל למשקיע אחד או לקבוצת משקיעים, והצעת מכר לציבור של כ־32 אחוז נוספים ממניות החברה, שתבוצע ככל הנראה באמצעות הבורסה בתל אביב ובורסות בחו"ל.

במקביל להצעת המכר יוכל גם הקונצרן עצמו לגייס הון נוסף, הנחוץ למימון תוכניות הפיתוח וההשקעות שלו.

עם השלמת שני מהלכים אלה, יקטנו החזקות המדינה בכימיקלים לישראל לשיעור הנמוך מ־30 אחוז, והחברה תחדל מלהיות חברה ממשלתית.

בנק ורטהיים שרודר נבחר מבין עשרה בנקים להשקעות, שהתמודדו במכרז לתפקיד היועץ הפיננסי בהנפקת מניות כי"ל. משלחת ראשונה מטעם הבנק הגיעה בימים אלה לארץ, ואנשיה החלו כבר בהתייעצויות עם ראשי רשות החברות הממשלתיות וכימיקלים לישראל לקראת הליך בחירת החתמים, קביעת מבנה ההנפקה ותכנון הליך המכירה הפרטית.

יתרות מטבע החוץ ירדו בחודש שעבר ב־431 מיליון דולר

מאת אמנון אמר

יתרות מטבע החוץ של ישראל ירדו בחודש שעבר ב־431 מיליון דולר, והסתכמו בסוף החודש בחמישה מיליארד ו־205 מיליון דולר.

עיקר הירידה ביתרות מוסברת בהעברות מטבע חוץ על ידי הממשלה למימון פעילותה השוטפת בחו"ל, וכן בהעברות מט"ח על ידי הבנקים מפקדונותיהם בבנק ישראל לפקדונות בבנקים זרים בחו"ל.

העברות הבנקים נובעות ברובן מסיבות טכניות של המשך מעבר הציבור מסוג פיקדון אחד לשני, שעליו חלה חובת נזילות נמוכה יותר. מרבית הירידה ביתרות לא עברה כלל דרך חדר העסקות של בנק ישראל.

מבנק ישראל נמסר אתמול, כי מאז הונהגה שיטת המסחר החדשה במטבע חוץ, בראשית יולי השנה, מסתכמת התערבותו של הבנק המרכזי במהלך המסחר במט"ח בסכומים זניחים בלבד.

הירידה שנרשמה בחודש שעבר בהיקף היתרות היא זמנית בלבד, וכבר בחודש הבא צפוי חידוש הגידול ביתרות. בסוף חודש זה או בתחילת החודש הבא תגייס ישראל בשוק ההון האמריקאי מנה נוספת של מיליארד דולר, במסגרת הערבויות של ממשלת ארצות הברית.

בסוף אוקטובר אמורה ישראל לקבל גם את מלוא המנה השנתית של הסיוע האזרחי האמריקאי, בהיקף של 1.2 מיליארד דולר.

בנק המזרחי יוצא במבצע לגיוס פקדונות שקליים

מאת רן הדר

לרגל מבצע מיוחד לגיוס פקדונות שקליים מן הציבור, מציע בנק המזרחי שיעורים גבוהים במיוחד וקבועים של ריבית זכות, לתקופות של שלושה עד 12 חודשים.

על פקדונות לתקופה של שלושה עד שישה חודשים ישלם הבנק ריבית בשיעור 14%. פקדונות לתקופה של שישה עד תשעה חודשים יזכו בריבית של 14.25%. ופקדונות לשנה ישאו ריבית זכות של 14.5%.

המבצע מיועד לכל לקוחות הבנק, ללא מכרז, אך יימשך תקופה מוגבלת. סכום המינימום להפקדה – 15 אלף ש"ח.

כלכלה מדינית / יורם נמרוד

יציבות במחיר צמיחה

בדיוק לפני חודשיים, ביום ה' 29.6.94, נאם שר האוצר אברהם שוחט לפני האסיפה הכללית של התאחדות התעשיינים. האסיפה נעשתה. זו הפעם הרביעית מאז כניסתו של נגיד בנק ישראל הנוכחי לתפקידו, העלתה הריבית. התעשיינים כעסו, ושר האוצר נטפל עימם: "לא אהיה בוכן למצב שמטרות ראשיות שלנו בנושא הצמיחה לא יושגו, רק מפני שלנגיד יש סמכויות בתחום המוניטרי. בנק ישראל והנגיד שגו בעניין הריבית. צריך לתת ביטוי להעדפות הממשלה, והדברות האינפלציה איננה חזות הכל". שוחט קבע, הרשמית, באוזני קהל אוהד: "העלאת הריבית, שנעשתה בניגוד לצורכי המשק, היא מיותרת".

בדבריו, תרג שוחט מנוהל תקין של סדרי ממשל. אלה מחייבים להצניע מחלוקת בדרג המבצע. הטעם הטוב מורה להגיד כי אין סתירה בין צמיחה ליציבות, ולהמתום דברים מתמיים. סיכות ביריב יש לנעוץ בסתרים. הנגיד, פרופ' יעקב פרנקל, לא מחל על כבודו, ועיתונאי סוף השבוע מלאו ראיונות וראיונות שכנגד. אין זה דבר של מה בכך, אם שר אוצר מדבר כסתם שר מסחר ותעשייה, כלכלה, או דובר אחר של שדולת התעשיינים.

אפילו לנשיא ארה"ב אסור להסתפק כך. בשנתו הראשונה כנשיא, ביקש ג'ק קנדי להעביר מתפקידו את נגיד הבנק המרכזי בארה"ב, מקצ'נסיי מרטין, על מדיניות מעכבת צמיחה הדומה לזו של פרנקל. הדבר נודע לראשי הבנקאות האירופית. הללו התכבסו מייד בצירוף העבירו לנשיא ארה"ב מסר שקט, אך מאיים, בקשר לעתיד הדולר כמטבע בינלאומי. מרטין האריך ימים בתפקידו, ומעמדו הבינלאומי של פרנקל אינו נופל, אם כי מסיבות שונות, משלו.

עברו רק חודשיים, ושוחט כבר מתלונן בהגנה על צעדיו של פרנקל להעלאה נוספת של הריבית, ומתקיף את השר מיכה חריש, אשר חזר על דבריו שלו מאמש. מישהו הבהיר לשוחט איזה שדולה אמור לייצג שר אוצר. עכשיו גם הוא סבור כמו פרנקל, שהגיב על הביקורת ביוני בקביעה אמיצה ולא פופולרית: "ניסיון להאיץ צמיחה באמצעות אינפלציה יביא למיתון קשה וארוך".

בכך הוצגה בגלוי הדילמה האמיתית. לאחר ששר האוצר אולף, גם פרנקל מנומס, ואינו חוזר על המוטו שלו משכבר הימים, כאילו "אין לקנות צמיחה על ידי האצת אינפלציה". שניהם חזרו לנוהל התקין של עבודת צוות, ומשדרים לציבור דבר היפוכו באותו הגל. בעבר הבהיר פרנקל כי מחיר היציבות של המטבע הוא מיתון ואבטלה. עתה הוא ממתיק את הגלולה: זה רק לזמן קצר, ובטווח הארוך המיתון של היום הוא סגולה לצמיחה. (הלורד קיינס היה אומר על כך: "בטווח הארוך, כולנו מתים").

פרנקל לא המציא להטוטי מילים אלה בעצמו. הן מעוגנות בחוק בנק ישראל, שבימים אלה מלאו לו 40 שנה.

ועדים ועובדים / אפרים דוידי

מכתבים מוזרים ביותר

יו"ר הדירקטוריון של קרן השתלמות לעובדי המדינה בדירוג האחיד, יוסי כהן, קיבל השבוע מכתב מוזר ביותר. המכתב נשלח על ידי עו"ד אלי ברזוכב, מהלשכה המשפטית של רשות החברות הממשלתיות באוצר, וכך כתב המשפטן: "הסיטואציה שלפנינו אינה עוסקת בעובד אחד הטוען כנגד מעבידו, אלא בציבור עובדים רב מקרב עמיתי הקרן, שיש לו עילת תביעה מבוססת, שלדבריך אף נתמכת בחוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה".

עוד כתב עו"ד ברזוכב: "הימנעות מנהלי הקרן מלפעול מול המעסיקים למען ציבור העמיתים אינה עולה, לדעתי, בקנה אחד עם החובה המוטלת עליהם לפעול לטובת הקרן, כמו גם עם החובה לפעול לטובת כלל עמיתי הקרן בלבד, מכוח התקנות ובדרך של 'נאמן זהיר'. במקרה דנן, איני רואה כל סתירה בין חובות אלו. על כן, לדעתי", הדגיש עוד עו"ד ברזוכב, "חובה על הקרן הנדונה לפעול לקבלת כספים המגיעים לקרן מאת המעסיקים".

הסבר קל: רבבות עובדי מדינה לא הפרישו מכספיהם לקרן ההשתלמות, ובייחוד מעסיקם לא הפריש לאותה קרן, שכן עובדים אלה היו זכאים השלמת הכנסה. ראשי הקרן גם לא עשו רבות כדי לנרמל מצב זה, כי העובדים היו זכאים לחברות בקרן – וקל להבין למה: יוסי כהן הוא סגן הממונה על השכר. במילים אחרות, נתבע לחתול לשמור על השמנת.

הפעם, מיהר כהן ולאחר קבלת חוות דעת זו וחוות דעת משפטיות אחרות, החליט לקיים ללא דיחוי – מייד לאחר ראש השנה – ישיבה של דירקטוריון הקרן, בו מיוצגים נציגי המעסיקים הציבוריים והעובדים. על סדר היום של הישיבה: "חוות דעת משפטית בנושא הפרשות המעסיקים לקרן השתלמות, בגין השלמה לשכר עד לשכר המינימום".

כבאי נתניה בעיצומים

45 כבאי תחנת נתניה פתחו ביום רביעי בעיצומים. הכבאים הודיעו, כי בשלב הראשון לא תבוצע כל עבודה מנהלתית ולא יינתנו אישורים למבנים. על כך מסרה אסם כתבת עיתים.

יו"ר ועד הכבאים, אלימלך עזרי, אמר כי מאז חודש מארס סוכם כי העובדים זכאים לקבל הפרשים הנוגעים להם, אך למרות שההסכם קיבל את תוקף ההנהלה וההסתדרות, מעכב משרד הפנים את העברת הכספים. בסה"כ מדובר ב־450 אלף ש"ח ל־45 עובדים.

לדברי יו"ר הועד, פגה סבלנותם של העובדים. אלימלך ציין, כי העובדים ייצאו לכיבוי שריפות, אך אם עד ראש השנה לא יקבלו את המגיע להם ישקלו להחריף את העיצומים.

מסע בין־לאומי למען ניגריה

"הקונפדרציה הבין־לאומית של האיגודים המקצועיים החופשיים" פתחה השבוע ב"מסע בין־לאומי למען הדמוקרטיה בניגריה". הקונפדרציה, ארגון העובדים הגדול בעולם, קראה ל־74 הפדרציות הלאומיות החברות בה (ולהן כ־120 מיליון חברים וחברות), למחות בפני נציגי ניגריה ברחבי העולם על מאסם ומעצר פעילים למען הדמוקרטיה (ביניהם אנשי איגודים מקצועיים רבים).

עוד דורשת הקונפדרציה מחברותיה ברחבי העולם, לדרוש מהממשלות השונות שיפעילו לחץ דיפלומטי על המשטר הצבאי.

דובר הקונפדרציה מסר, כי "המשטר הניגרי מפר אמנות בין־לאומיות רבות בינהן אמנות ארגון העבודה הבין־לאומי שאושרו על ידי ממשלת ניגריה עוד ב־1960". אחת האמנות המרכזיות היא חופש העובדים להתארגן וחופש העובדים לנהל מאבק מקצועי.

עוד קראה הקונפדרציה לשחרר את כל האסירים והעצירים הפוליטיים, בייחוד ראשי ופעילי איגודים מקצועיים הנאבקים למען הדמוקרטיה.

רמון מחייב חוזים אישיים גם בשירות הציבורי ובמגזר הפרטי

מאת אפרים דוידי

"ההסתדרות לא יכולה להתנהג כבת יענה, ולהתעלם מנושא העסקת העובדים בחוזים אישיים בשירות המדינה ובמגזר הפרטי". כך אמר יו"ר ההסתדרות, חיים רמון, בהופיעו אתמול בפני חברי מרכז הסתדרות עובדי המדינה.

רמון הדגיש, ששירות המדינה וגם ההסתדרות נזקקים לעובדים בחוזים אישיים, ו"אם הדבר לא יוסדר בהסכמים עם ההסתדרויות המקצועיות הנוגעות בדבר, הרי לא רק שהדבר לא ימנע העסקת עובדים בחוזים אישיים או עובדים בחוזים מיוחדים, אלא שגם לא יהיה מי שידאג לעובדים בחוזים האישיים".

באשר לטענות שהועלו כאילו מנסה האוצר להפר הסכמי שכר, אמר רמון, כי שמע משר האוצר שהאוצר לא יפר שום הסכם שכר, וכל שינוי בהסכמי השכר יתבצע רק אם יעתרו לו הצדדים בהסכם.

בתשובה לשאלה אמר רמון שההסתדרות לא פיטרה ערב החג אף עובד זמני אחד. עם זאת הטעים, כי לקופת החולים הכללית חוב מצטבר של 4.5 מיליארד ש"ח.

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, ח"כ עמיר פרץ, שהופיע אף הוא בפני מרכז הסתדרות עובדי המדינה, אמר כי הסכמי השכר שהגיעו אליהם בשנה האחרונה הוקנו לאחר שחיקה מתמשכת בשכר. על כן, אמר, צריך לומר לשר האוצר ש"לא ישלה עצמו שמישהו מאיתנו ינדב לו משכרו. אם מישהו באוצר או נגיד בנק ישראל רוצים לבטל הסכמים, הרי זה בתנאי שההסכמים של עובדי המדינה יוצמדו להסכם השכר של עובדי בנק ישראל", אמר.

פרץ הזהיר מפני "תרגילים לשחיקת הישגים" על ידי האוצר. כן אמר שהאוצר עדיין חייב לחלק ניכר מעובדי המדינה – אלה שקיבלו השלמת הכנסה – תשלומים לקרן ההשתלמות (על סוגיית החובות לקרנות ההשתלמות של עובדי המדינה, ר' ידיעה נוספת במדור "ועדים ועובדים").

על פי הצעת מזכ"ל הסתדרות עובדי המדינה, מנחם לוין, החליט המרכז כי במידה ותהיה פגיעה ושחיקה בהכנסת עובדי המדינה, תכריז הסתדרות עובדי המדינה על סכסוך עבודה. לוין ציין, כי פעמיים בשנה האחרונה תוקן ושופר הסכם העבודה לעובדי הדירוג המינהלי בשירות המדינה וכי החל מינואר 1995 תהיה טבלת שכר מסודרת, שתאפשר לכל עובד מדינה לבדוק את שכרו. כן אמר, שהאוצר מעכב הרחבת מסגרות עבודה בשכר עידוד, בדרישה שבכל מקום בו יונהג שכר עידוד יצומצם מספר העובדים.

יו"ר ועד עובדי הביטוח הלאומי, אורי אלפרין, הודיע שעובדי הביטוח הלאומי לא יקבלו על עצמם את הפעלת חוק ביטוח בריאות, אם לא יינתנו להם המשאבים שיאפשרו להם לעמוד במשימה זו.

חבר המזכירות הארצית של הסתדרות עובדי המדינה, אהרון הנדלמן, אמר שבמאבק סביב חובת המעסיק לשלם לקרן השתלמות על פי חוק שכר מינימום, חלה התקדמות. זאת לאחר שיו"ר קרן ההשתלמות של עובדי המדינה, יוסי כהן, קיבל חוות דעת בנדון של היועץ המשפטי של רשות החברות הממשלתיות, שהאחריות היא על קרן ההשתלמות. המדובר הוא בחובת תשלום של 7.5 אחוז על השלמת הכנסה בשנים 1987־1993. על הקרן לתבוע מהמעסיקים את הכספים החסרים לשם כך.

"עתה", אמר הנדלמן, "אנו מחכים לביצוע הלכה למעשה של התשלומים, דבר שלא נעשה עד כה".

Healthcare Technologies Ltd.

Kiryat Minrav, 3 Habosem St. Ashdod 77101, Israel, Tel: 08-562920 Fax: 08-563250

NOTICE OF EXTAORDINARY GENERAL MEETING OF SHAREHOLDERS

NOTICE IS HEREBY GIVEN that on September 11, 1994 at Ashdod Israel time, an Extraordinary General Meeting of Shareholders (the "Meeting") of Healthcare Technologies Ltd. (the "Company") will be held at the Company's executive offices in Kiryat Minrav, Industrial zone Ashdod, 3 Habosem Street, Ashdod, 77101 Israel.

ON THE AGENDA:

1. Change of currency of the Company's Financial Statements to U.S. Dollar.
2. Assignment of the HIV operations of the Company's subsidiary, Savyon Diagnostics Ltd. ("Savyon"), to the Company, including assignment of certain agreements with third parties, equipment and employees and entering into agreements therefore.
3. Approval of employment of the Company's President, by the Company, upon the terms of his employment in Savyon, effective January 1, 1994.

A shareholder who wishes to vote at the General Meeting by proxy shall deliver a proxy to the offices of the Company no later than 24 hours before the time appointed for the meeting.

If, within half an hour from the time appointed for the holding of the General Meeting a quorum is not present, the meeting shall be adjourned to the same day in the next weet at the same time and place or any other time and place as the Board of Directors of the Company shall designate and state in a notice to the shareholders, and if at such adjourned meeting, a quorum is not present within half an hour from the time appointed for holding the meeting, two shareholders present in person or by proxy shall constitute a quorum.

Aarah Oren, Secretary

שערי מטבעות חוץ ביחס לשקל

01.09.94		בנק ישראל: שער יציג	בנק ישראל: שינוי	בנק הפועלים: העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים: העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים: שטרות מכירה	בנק לאומי: העברות והמחאות קניה	בנק לאומי: העברות והמחאות מכירה	בנק לאומי: שטרות מכירה	בנק דיסקונט: העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט: העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט: שטרות מכירה
ארצות הברית	1 דולר	3.0310	-0.0010	3.0079	3.0584	3.10	3.0040	3.0463	3.09	3.0021	3.0439	3.08
בריטניה	1 ליש"ט	4.6573	-0.0018	4.6262	4.6915	4.78	4.6165	4.6816	4.74	4.6202	4.6845	4.80
גרמניה	1 מרק	1.9173	-0.0032	1.9037	1.9307	1.97	1.9026	1.9294	1.96	1.9026	1.9291	1.98
צרפת	1 פרנק	0.5601	-0.0002	0.5565	0.5644	0.57	0.5555	0.5633	0.57	0.5542	0.5620	0.57
הולנד	1 גילדן	1.7087	-0.0020	1.6960	1.7200	1.75	1.6956	1.7195	1.74	1.6961	1.7197	1.76
שוויץ	1 פרנק	2.2789	-0.0018	2.2658	2.2978	2.34	2.2629	2.2948	2.33	2.2626	2.2941	2.35
שבדיה	1 כתר	0.3928	-0.0011	0.3898	0.3954	0.40	0.3896	0.3951	0.40	0.3896	0.3951	0.41
נורבגיה	1 כתר	0.4376	-0.0003	0.4342	0.4404	0.45	0.4339	0.4401	0.45	0.4342	0.4402	0.45
דנמרק	1 כתר	0.4860	-0.0006	0.4823	0.4892	0.50	0.4822	0.4890	0.50	0.4821	0.4888	0.50
פינלנד	1 מרק	0.5944	-0.0008	0.5921	0.6005	0.61	0.5895	0.5978	0.61	0.5898	0.5980	0.61
קנדה	1 דולר	2.2175	-0.0057	2.2004	2.2316	2.27	2.1975	2.2285	2.26	2.1929	2.2234	2.26
אוסטרליה	1 דולר	2.2513	-0.0023	2.2341	2.2657	2.32	2.2311	2.2625	2.30	2.2263	2.2573	2.29
דרום אפריקה	1 ראנד	0.8448	-0.0002	0.8384	0.8503	0.86	0.8374	0.8491	0.79	0.8380	0.8497	0.85
בלגיה	10 פרנק	0.9312	-0.0014	0.9248	0.9379	0.96	0.9237	0.9367	0.95	0.9243	0.9372	0.96
אוסטריה	10 שילינג	2.7244	-0.0046	2.7043	2.7425	2.78	2.7033	2.7413	2.78	2.7037	2.7413	2.81
איטליה	1,000 לירטות	1.9127	-0.0053	1.9001	1.9270	1.98	1.8958	1.9225	1.96	1.8981	1.9245	1.97
יפן	100 ין	3.0293	-0.0007	3.0019	3.0444	3.09	3.0025	3.0448	3.09	3.0051	3.0469	3.09
ספרד	100 פסטות	2.3111	-0.0011	2.2935	2.3259	2.42	2.2933	2.3256	2.38	2.2868	2.3186	2.38
ירדן	1 דינר	4.3192	-0.0014	-	-	4.46	-	-	4.47	-	-	-
מצרים	1 לירה	0.9775	-0.0003	-	-	0.92	-	-	0.91	-	-	-
אקי"ו/ECU		3.6625	-0.0018	3.6352	3.6865	-	3.6327	3.6839	-	3.6232	3.6736	-

תיקון לחוק גל: חייבים בקו העימות יקבלו פטור ממימוש נכסים חקלאיים

מאת דן הלוי

שר החקלאות, יעקב צור ושר האוצר, בייגה שוחט, אישרו אתמול בחתימתם צו תיקון ל"חוק גל" (להסדר חובות המושבים), הפוטר חייבים במשק החקלאי המשפחתי באזורי קו העימות ממימוש נכסיהם החקלאיים, במקרה שאינם עומדים אף בפירעון רבע מן הסכום שנפסק להם בידי המשקמים בתוקף חוק זה.

התקנה על מימוש נכסים חקלאיים כלולה בנהלים שגובשו למימוש חוק גל, וחקלאים בקו העימות יהיו מעתה פטורים ממנה.

חובות המושבים נאמדים בכחמישה מיליארד ש"ח, ה"שייכים" לכ־30 אלף בתי אב. ההערכה היא כי מתוכם ייגבו לבסוף רק 30% עד 40%.

כנכסים חקלאיים מוגדרים, בין היתר, מכסות מים, קרקע, מכסות ייצור וציוד חקלאי אחר.

עוזר שר החקלאות לנושא המושבים, זכריה תג'בי, הכין את רשימת היישובים הנחשבים כקו העימות לצורך התיקון. הרשימה תובא לאישור ועדת הכספים של הכנסת. מדובר במושבים ברמת הגולן, הגליל העליון, עמק הירדן, הבקעה, הערבה, הר חברון, גוש קטיף, פתחת שלום וחבל מעון – שהם אזורי עדיפות לאומית.

שר החקלאות אמר, שחברי המושבים בקו העימות יחזירו את חובם כפי יכולתם במשך 17.5 שנים, בלא שיוטל עליהם שום מימוש הנכסים.

החקלאים זועמים על החלטת הממשלה לייקר המים ב־7% נוספים

מאת דן הלוי

בישיבת הממשלה ביום א', שדנה בתקציב, שיכנע שר האוצר את הממשלה לאשר ייקור המים לחקלאות ב־7%, זאת לאחר התייקרות מצטברת של למעלה מ־11% שכבר נרשמה השנה בתוקף מנגנון ההתייקרות האוטומטי, המבוסס על עדכון לפי סל התשומות להפקת מים והולכתם.

להלן קטעים ממכתב שנשלח אתמול "בשם צרכני המים בחקלאות הנזועת", ע"י יורם תמרי במרכז החקלאי, לשר האוצר, אברהם שוחט.

"תמהני, האם ניסה שר כלשהו לבדוק מה, למשל, כושר התשלום של פרי הדר למ"ק מים, ועד כמה ניתן לייקר תשומה זו. להזכירך, אדוני השר, כי בחוק המים מצויה התייחסות ברורה לעיין, לאמור כי התעריפים ייקבעו גם על פי יכולת התשלום של צרכני המים. האם מי מפקידיך ניסה אי פעם לבדוק היבט חיוני זה?

"אם אני מבין נכון את מגמת הממשלה, הריני להציע הצעת ייעול: יקרו לאלתר את מחירי המים בעוד 20 או 30 אחוזים, והאגו במקביל לאוניות ומטוסים שייבאו מזון מרי מאירופה ומארה"ב (ניתן להסתייע במשאיות מן האוטונומיה וירדן) – בארץ כבר לא יהיה כדאי לייצר מזון, והפעם באופן סופי!

"כצער משלים (וחושב), כדאי שיהיה גם מי שידאג לעובדי מקורות, שיישארו עם כ־750 מיליון מ"ק מים ללא שימוש. בטוחני שלא יקשה עליכם למצוא את חצי מיליארד הש"ח הדרושים למילוי קופת מתגולל זה, שכן את ספק הרי לא ניתן לסגור: אותנו, החקלאים – אותנו כבר יודעים – אפשר לסגור!"

אורח לרגע / ד"ר מאיר חת

מס הבורסה, משקיעים מוסדיים ושוק ההון

אני מבין מדוע הדאגו משקיעים מקצועיים מאי־הבהירות בתוכנית מיסוי הבורסה שהועלתה על ידי משרד האוצר. אפשרויות קיזוז הפסדים ובחינות טכניות אחרות של הסדר המיסוי שהוצע, הן שאלות כבדות משקל למי שבגלגל סכומים גדולים בפעילות בורסאית. פחות מובן לי מדוע סבור אמנון אמר (התשובות ששוחט שכח לתת, 26.8.94), שליקויים שהיו בתוכנית האוצר וניתן לתקנם עד מועד הפעלתו המתוכננת של המס, מצדיקים התקפה כה בוטה על שר האוצר והצגת התוכנית על ידו.

אמר אומר כי "ההצגה הפשטנית של שני מיליון אזרחים המשלמים מס על יגיע כפיהם, מול קומץ פרזיטים המרוויחים מיליונים פטורים ממס – פשוט אינה נכונה". האם ניתן להבין מכך, שהוא סבור כי יש הצדקה לתת פטור מלא ממס על רווחי הון בבורסה, כאשר על הכנסה מעבודה משלמים שיעורי מס גבוהים למדיי? אי הצדק באפליה זו קיים, בין שנהנים מן הפטור "קומץ פרזיטים" ובין שנהנים ממנו אלפי משקיעים.

אולם השגותי העיקריות על רשימתו של אמר אינן קשורות ביחסו הצונן לשר האוצר ולתוכניות מיסוי הבורסה, אלא הן נוגעות להסתייגותו מהשקעת כספי קופות התגמולין בבורסה. הסתייגות זו מעידה על אי הבנת התפקיד שיש לשוק הון במשק גיוס החיסכון והקצאתו למטרות השקעה בכלכלת שוק. אבהיר את הדברים בקצרה.

צמיחתו של משק תלויה בהקצאת חלק מן המשאבים העומדים לרשותו למטרות השקעה. עדות ברורה לכך ניתן למצוא בקשר שבין החשת קצב הצמיחה של המשק הישראלי בשנים האחרונות, לבין עליית חלקה של ההשקעה בין השימושים במקורות העומדים לרשות המשק. יש, איפוא, חשיבות רבה הן לרמת החיסכון (הקובעת את היקף המקורות הניתנים להשקעה לאורך זמן), הן ליעילות ההקצאה של אותו חיסכון למטרות השקעה (לצורך פשטות ההצגה, אנו מתעלמים מתרומתו האפשרית של ייבוא ההון להיקף ההשקעות).

המשטר הקומוניסטי כמשל

קיימים שני דגמים מקריים של מנגנון גיוס החיסכון והקצאתו למטרות השקעה. הראשון הוא זה של משקים המבוססים על תכנון מרכזי, ודוגמת זה שהיה קיים בברית המועצות ובמדינות הגוש המזרחי, עד התמוטטותו של המשטר הקומוניסטי. במערכת כלכלית המבוססת על דגם זה, תלויה רמת החיסכון בעיקר בהחלטות הממשלה על רמות ההכנסה והמיסוי של האוכלוסייה. השלטון קובע גם את היעדים אליהם יופנה החיסכון, על פי שיקולים שאינם קשורים בהכרח ביעילות ההקצאה.

המשטרים שהיו מבוססים על דגם זה, של גיוס חיסכון והקצאתו, נכשלו כישלון חרוץ ביצירת מערכת כלכלית יעילה, צומחת ומעלה את רמת חיי האוכלוסייה.

הדגם השני הוא זה של כלכלת שוק, ומתקיים בשינויים קלים בכל מדינות המערב המפותחות. בשיטה זו מתקבלות ההחלטות הכלכליות על ידי משקי בית ועסקים, במסגרת של שווקים בהם נקבע מה ייוצר במשק, באלה כמויות ייוצר ובאלו מחירים. לממשלה יש תפקיד נכבד גם במערכת כלכלית המבוססת על שווקים, אך אין היא קובעת במישרין מה תהיה רמת החיסכון ולאלה אפיקים של השקעה יזרום החיסכון.

שוק ההון הוא המנגנון באמצעותו נקבעים שני אלה במשק המבוסס על דגם זה, שאינו נקי מחסרונות ופגמים, אך הצלחתו עולה לאין שיעור על זו של הדגם המבוסס על התערבות מסיבית של הממשלה במנגנון החיסכון וההשקעה.

משתנה המפתח בקביעת רמת החיסכון במשק בו פועל שוק הון, הוא שער הריבית, או שיעור התשואה הנובע מהשקעתו של ההון בענפי המשק. כאשר הממשלה תופסת את מקומו של שוק ההון, היא יכולה לקבוע באופן שרירותי את שיעור התשואה שישולם לחוסכים, ולשלמו להם מתקבולי המיסים או ממקורות אחרים, ולאו דווקא מפירות השקעתו של אותו חיסכון. הסדר כזה אינו יכול להימשך לאורך זמן, משום שאם אין משקיעים את החיסכון בהשקעות הנושאות פירות, הממשלה תסתבך בחוב הולך וגדל עד שלא תוכל לעמוד בהתחייבויותיה.

המשק הישראלי נמצא בתהליך זה, של צעידה לקראת התמוטטות, בתקופה שבה היה שוק ההון מולאם. למעשה, עד אמצע שנות ה־80. באותה תקופה שאבה הממשלה את כספי החיסכון שנצברו בקופות התגמולים, קרנות הפנסיה, חברות הביטוח ותוכניות החיסכון הבנקאיות, קבעה את התשואה שתשולם לחוסכים והשתמשה בחלק ניכר מן הכספים שגייסה למימון הוצאותיה השוטפות ולא להשקעה בענפי המשק (הגורם העיקרי, שאיפשר לממשלות ישראל להמשיך תקופה ארוכה בהסדרים שניטרלו את שוק ההון כמנגנון של גיוס חיסכון והקצאת השקעות, היה ייבוא ההון העצום שישראל נהנתה ממנו בזכות סיוע החוץ).

הבורסה כאמצעי צמיחה

מי שמבקש להחזיר את הגלגל אחורנית, ולבטל את הרפורמה שנעשתה בשוק ההון מאז שנת 1986 ואילך, רוצה להחזיר את הממשלה להיות תחליף לשוק ההון. העברת כספי החיסכון אל הממשלה, תוך הבטחת תשואה לחוסך ללא קשר לרמת התשואה המושגת על ידי השקעת החיסכון בענפי המשק, היא מתכון בטוח להגדלת הוצאות הממשלה ולהקטנת זרם ההשקעות במיגזר העסקי. הקצאת כספי חיסכון למטרת השקעה על ידי הממשלה, בתנאים הנקבעים על פי שיקול ביורוקרטי ולא על ידי מנגנון השוק, היא מתכון בטוח לבזבוז משאבים ולאי יעילות.

שוק הון מפותח מורכב משוק של מילוות ומשוק של מניות, המייצגות השתתפות בהון העצמי של חברות. במשק צומח נזקקים עסקים לגיוס הון עצמי ולמשקיעים במניות מובטחים פירות הצמיחה, העולים בדרך כלל על הריבית שניתן לקבל מהלוואת כספים לאותם עסקים. בכל המשקים המפותחים משקיעים מוסדות חיסכון לזמן ארוך – בעיקר קרנות פנסיה וחברות ביטוח חיים – נתח נכבד מן הכספים הנחסכים באמצעותם בשוק המניות. לאורך זמן, התשואה להשקעה בשוק המניות עולה בשיעור ניכר על התשואה למשקיעים באגרות חוב (בעיקר במדינות בהן לא נהגים הסדרי ההצמדה שהתקיימו אצלנו, בעיקר בזכות תמיכתה של הממשלה).

שוק ההון הישראלי אינו מתפקד עדיין באותה יעילות בה פועלים השווקים במדינות המערב המפותחות, בעיקר משום שמנגנון השוק עוות במשך שנות דור על ידי התערבות מסיבית של הממשלה בתפקודו. אנו נמצאים בתהליך הדרגתי של הבראת השוק, תהליך שהשקעת מוסדות החיסכון במניות ערך מהווים היא חלק חיוני ממנו.

אם תתקבל עצתו של אמר, והממשלה תחזור לספק לקופות התגמולים וחברות ביטוח החיים אגרות חוב צמודות נושאות תשואה שרירותית מובטחת, תהיה זו מכת מוות לסיכויי המשך הבראתו של השוק.

הטלת מס על רווחי הון מהשקעה בבורסה, היא צעד נוסף בסילוק עיוותים הקיימים עדיין בפעולתו של שוק המניות, עיוותים המתבטאים בפעילות המבוססת על שיקולי טווח קצר ובגיוס הון על ידי חברות מטעמי מיסוי ולא בשל צורך ממשי בהון נוסף להשקעה.

לאותו גימלאי, שאמר מצטרף לתמיהתו "מדוע מניח האוצר לקופת גמל לשחק בכספו בבורסה, ללא ידיעתו והסכמתו ללא הסכמתו", אפשר להשיב תשובה הרחוקה מאוד מעליבות. הבורסה היא המכשיר היעיל ביותר להשקעת כספי החיסכון במשק הישראלי, השקעה שרק היא יכולה להבטיח כי החיסכון יישא פירות. החוסך זכאי לדעת במה מושקעים כספי החיסכון, ולשם כך נקבעו לאחרונה הסדרים לדיווח מפורט יותר משהיה נהוג בעבר על השקעות קופות התגמולים. השקעות הקופות חייבות להתבצע באותם מכשירים פיננסים העומדים לרשותן – במסגרת התקנות שקבע האוצר. האם יעלה על הדעת כי מפקיד בבנק יתלונן על שהבנק נותן מכספי הלוואות שהוא לא הסכים להן?

ולבסוף, הערה על פיסת דמגוגיה שאמר ראה מקום להדביק לה, ודווקא היא זכתה למקום של כבוד בכותרת המשנה לרשימתו: חלק גדול מן המניות הרשומות למסחר בבורסה מוחזק אמנם על ידי בעלי עניין, מן הטעם הפשוט שמרבית החברות שמניותיהן נסחרות הן עדיין חברות משפחתיות, אשר גייסו הון לראשונה בשנים האחרונות. להטיח במאות בעלי עניין, המנהלים ביושר חלק נכבד מן הגופים העסקיים המרכזיים במשק הישראלי, כי אימצו את שיטות הפעולה של הקוזה־נוסטרה מפלרמו – זוהי, בלשון המעטה, השמצה מכוערת.

גם כשהוא רוצה, משום מה, להבוס בשר האוצר, טוב היה אמר עושה אם היה משתמש בנימוקים משכנעים יותר.

"בזק" תפעיל שיטת תמרוץ חדשה לעובדים

מאת כתבנו הכלכלי

חברת בזק תתחיל בקרוב להפעיל שיטת תמרוץ חדשה לעובדיה, שתחליף את שיטת "שכר העידוד" הישנה והלא יעילה, לדעת כל הגורמים בחברה.

דירקטוריון בזק אישר בתחילת השבוע את הסכם התמריצים החדש, שנחתם בין הנהלת החברה לנציגות העובדים. שיטת התמרוץ החדשה תופעל למשך שנת ניסיון אחת, והיא מבוססת על המרת תשלומי "שכר העידוד" בתשלומים חודשיים, לא מנפיוניים. תשלומים אלה מורכבים מחלק קבוע ומחלק הנתון לשיקול ניהולי, על פי ביצועי העובדים בפועל, תוך הכנסת אלמנט של תחרות והתייעלות בין היחידות השונות בחברה.

יו"ר החברה, משה הבא, ציין כי ההסכם החדש מבטל עיוות ניהולי שמקורו בהסכם משנות ה־60, והוא יביא לחיסכון של עשרות מיליוני ש"ח מדי שנה, בלי לפגוע בשכרם של העובדים.

מנכ"ל בזק, יצחק קאול, הדגיש כי אישור ההסכם מהווה מהפך ניהולי במערכת יחסי העבודה בבזק וצעד נוסף בתוכנית ההתייעלות והחיסכון בחברה, לקראת יישום הרישיון הכללי החדש, התחרות והליברליזציה בענף הטלקומוניקציה.

לאחר מו"מ ממושך – פוע הבניין יקבלו תוספת של %

מאת אפרים דוידי

לאחר מו"מ רצוף משברים הנמשך זה חודשים רבים, סוכם אתמול כי פועלי הבניין המנהלים יקבלו תוספת שכר של 21 אחוז במשך שנתיים. ההסכם הושג אתמול בלשכתו של יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, ח"כ עמיר פרץ.

על פי ההסכם, שהושג בין ההסתדרות הכללית והסתדרות עובדי הבניין לבין התאחדות הקבלנים והבונים, תשולם לעובדי הבניין החל מ־1 באוגוסט תוספת שכר בשיעור 10 אחוז, החל מ־1 בינואר 1995 תשולם עוד תוספת בשיעור 1 תחולת ההסכם היא עד 31 בדצמבר

בתום מו"מ בין נציגות הסתדרות הבניין בראשות המזכ"ל, שלמה רה נציגות התאחדות הקבלנים ב המנכ"ל, עמוס ברעם (המנכב"ל מזה, הושגה הסכמה על הרחבת פ קרן השתלמות, המילגות של הבניין, ועל הכפלת הפרשת המע לקרן זו מ־0.5 אחוז ביום ל־0.6 אחו מתחילת השנה הקרובה.

הקרן מספקת שירותי רווחה ותרבו מקיימת סמינרים, השתלמויות ומ מילגות לעובדי הבניין.

גידול של כ־8% בהכנסות 'בזי

מאת הדס גייפמן

חברת בזק הגישה את הדוחות הכספיים שלה למחצית הראשונה של השנה. מהדוחות עולה, כי הכנסות החברה ברבע השני של השנה מסתכמות בכ־1.36 מיליון ש"ח – גידול של 7.9% לעומת הרבע המקביל אשתקד. מהחברה נמסר כי ההכנסות גדלו, למרות השחיקה הריאלית בתעריפי החברה והצגת האינפלציה.

משה הבא, יו"ר החברה ויצחק קאול, המנכ"ל, מסרו בישיבת הדירקטוריון כי החברה ניצלה את הגידול בהכנסות למימוש תוכנית ההתייעלות, במסגרתה יפרשו עד סוף השנה 900 עובדים.

למימון עלויות הפרישה ייעדה החברה ברבע השני של השנה 266 מיליון ש"ח, והדבר הביא להפסד של 28.1 מיליון ש"ח ברווח הנקי.

במחצית הראשונה של השנה הסתכם הרווח הנקי של החברה ב־57.1 מיליון ש"ח.

נמסר כי בזק מבצעת את הסכם הפרישה כצעד היערכות לקראת התחרות הצפויה, וכאמצעי לביסוסה כחברה יעילה ורווחית יותר בעתיד.

רווחי התפעול של בזק ברבע ו הסתכמו ב־275.4 מיליון ש"ח, לע 251.3 מיליון ש"ח ברבע המקביל אש ההכנסות ברבע השני הסתכמו בכ מיליארד ש"ח, לעומת כ־1.26 ב המקביל.

ברבע השני חל גידול בתפוקות הת בכל הענפים: היקף פעימות המונה גד 13%, והיקף השיחות הבינלאו ההכנסות גדל ב־6.5%.

המאזן למחצית הראשונה מסתכם ב־ מיליארד ש"ח, לעומת 11.5 מיליארד בסוף אשתקד. ההון העצמי בחצי ה הסתכם בכ־5.6 מיליארד ש"ח, המהווים 30% מהמאזן.

מהחברה נמסר, כי מבנה ההון ישו בהנפקה הצפויה בשוק הבינלא והישראלי. בעקבות ההנפקה צפויה החב כי יצטמצם נטל הריבית השנ המשולמת לאוצר בכ־100 מיליון ש"ח. מצפה החברה לצמצום משמעותי בעלו השכר של החברה, בעקבות יישום תום הפרישה.

"נייס" במו"מ עם "אי.אס.אל" מארה"ב לחוזה קבלנות מש

מאת הדס גייפמן

חברת נייס מערכות נמצאת בשלבים מתקדמים של משא ומתן עם חברת esl (אי.אס.אל) מארה"ב – חברה בת של חברת trw, במסגרתו תזכה נייס בחוזה קבלנות משנה בהיקף של כשני מיליון ש"ח.

החוזה הינו למערכת הקלטה רב ערוצית – voice logger, שפותחה על ידי חברת נייס.

אי.אס.אל עוסקת בתחום ציוד מ אלקטרוני לתקשורת טקטית.

היקף המכירות של קבוצת trw מ בשנה: מיליארד דולר, והיא מ באספקת מוצרים אלקטרוניקה מתו ושירותים לשוקי הביטחון, ולתעשיית הרכב.

קבוצת נייס עוסקת בתכנון, פיתוח ו של מוצרים ומערכות תקשורת בת התחומים: עיבוד תקשורת, אגירה ו שמע וכן תקשורת נתונים.

גידול של 242 אחוז ברווח התפעולי של "רותם־אמפר

מאת אמיר רוזנבלום

חברת רותם אמפרט נגב סיימה את המחצית הראשונה של שנת 1994 ברווח של 15.2 מיליון ש"ח לפני מס, לעומת רווח של 0.1 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. מחזור המכירות באותה תקופה הסתכם ב־539 מיליון ש"ח, לעומת 402 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד – גידול של 34 אחוז.

מנתוני הפעילות של החברה שפורסמו השבוע עולה עוד, כי הרווח התפעולי הסתכם ב־36.6 מיליון ש"ח, לעומת 10.7 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד – עלייה בשיעור של 242 אחוז.

מנכ"ל החברה, עקיבא מוזס, מסר כי שנת 1994 מהווה מפנה ברור בחברה, כאשר לאחר שנים של איזון או רווח צנוע צפויה השנה להסתיים בתוצאות כספיות טובות. לדבריו, במהלך שנה זו חלה תפנית עולמית בשוק הדשנים, שבאה לידי ביטוי במגמת עלייה במחירי האשלג, התנשק והברום, אם כי מחירים אלה לא הגיעו עדיין לידי ביטוי מלא במחצית הראשונה של שנת 1994.

רותם אמפרט צפתה כבר לפני כמה שנים את השינויים המתחוללים בענף ה העולמי, שהתבטאו בסגירת מפעלים וחברות מפסידות ומשבר בצריכת ה מסיבות כלכליות ואקולוגיות ב ובמזרח אירופה.

עם נפילת השווקים המסורתיים ה החברה, במערב ובמזרח אירופה, החברה לכניסה ליעדי שיווק חד הכינה תוכנית חדירה לשוק ההודי ו מזרח אסיה.

במקביל לכניסה לשווקים חדשים, החברה נקטה בכמה צעדים משלימים: מיזוג חברות רותם, אמפרט ופוספטים בנגב, כדי לבצע אופטימיזציה של מוצר (סלע פוספט) ומוצרי המשך (חומצה זרחתית), הקמת תוכנית התי הצמצומים, אשר מומשה ברובה בשנת ההסכם לחברה 12 מיליון דולר, מפעל לתחמוצות זרחתית: הרחבת החומצה הלבנה, המיועדת לשי קבלנים ולשימושים במזון והקמת לייצור מלח מזון, פרי פיתוח מקו החברה.

על מנת לבסס את אחיזת בשווקים העולמיים, נחתמו כמה ע עם חברות באירופה לייצור ולשיווק מיוחדים ומתוחכמים.

הודעה
על הצעה מיוחדת
של יחידות השתתפות

"לאומי פיא" חברה לניהול קרנות נאמנות בע"מ
מציעה על פי תשקיפי הקרנות המפורטות להלן
את יחידותיהן במחיר היסודי בתוספת 0.25% שער הוספה
וזאת לכל תמורה כספית החל מ־4.9.94 ועד 29.9.94

פיא אודם | פיא בדולח | פיא גביש | פיא שפע

קבלת הזמנות בפיא בדולח ופיא אודם עד השעה 13.00
קבלת הזמנות בפיא שפע ופיא גביש עד השעה 11.00

המנהל: "לאומי־פיא" חברה לניהול קרנות נאמנות בע"מ.
הנאמן: קסלמן וקסלמן חברה לנאמנויות (1971) בע"מ.

קרנות נאמנות לאומי פיא

קרנות נאמנות

נכון ליום 1.9.94

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי באחוזים
אב	14256.23	14150.28	107.37	0.76%
אביקה	1798.51	1763.92	12.32	0.70%
אביר	168.15	166.39	0.67	0.40%
אגיד	792.68	777.25	-1.82	-0.23%
אגס	320.54	314.43	0.42	0.13%
איבב	908.07	991.53	5.56	0.63%
איורנרין	89.03	87.00	1.14	1.33%
איורנרין שקלה	103.03	102.46	0.50	0.49%
איפיר	408.33	405.81	0.07	0.02%
איצר אג מדינה	108.30	106.31	-0.02	-0.02%
איצר גמישה	73.03	71.75	0.26	0.37%
איצר מניות	82.63	81.21	0.42	0.52%
אור	824.18	819.03	2.85	0.35%
אורלי	960.94	954.29	1.70	0.18%
אורין	369.33	160.19	-0.26	-0.16%
אורן	2933.49	2876.16	7.54	0.26%
אחריות אגח מד	308.80	304.30	1.39	0.43%
אחריות גמישה	459.65	450.90	2.18	0.49%
אחריות מניתי	323.00	316.63	2.56	0.82%
אחריות נדלן	255.15	249.53	1.74	0.70%
אחריות נפט ימה	262.88	257.20	3.86	1.53%
אחריות	141.02	138.29	0.38	0.28%
אחריות מטח אגח	98.02	96.66	0.02	0.02%
אחריות תחשב חוץ	75.99	74.21	1.05	1.46%
אטלס פקג	100.66	96.33	-0.07	-0.07%
איקין 5	162.57	156.43	0.43	0.27%
אילנות 9ר	185.28	181.70	1.05	0.58%
אילנות בטוחה	104.01	103.36	-	0.00%
אילנות גלובוס	85.33	53.33	0.34	0.41%
אילנות כרים	164.59	161.40	0.86	0.55%
אילנות מעוף	131.64	131.18	1.66	1.44%
אילנות פיננסים	72.01	70.59	0.06	0.08%
אילנות שוקים	64.29	63.11	0.34	0.54%
אילנות תקשורת	68.76	67.38	0.81	1.21%
איפקס גמישה	104.46	102.65	0.02	0.02%
איתן	237.43	233.04	0.26	0.11%
אלון	1547.49	1517.76	0.33	0.02%
אליות ביטוח	71.86	70.51	0.64	0.91%
אלמוג	328.82	322.72	0.60	0.19%
אלייטא נדלן מניב	89.87	88.09	0.13	0.15%
אמירים קרן נאמנות	93.32	92.61	-0.26	-0.28%
אנליסט אג חברו	212.92	206.71	0.34	0.16%
אנליסט אג מדינ	295.56	294.29	1.21	0.41%
אנליסט אירופה	123.03	120.03	0.31	0.26%
אנליסט גמישה	541.99	528.23	5.14	0.96%
אנליסט מניות	647.57	625.59	6.42	1.03%
אנליסט תעשיות	262.65	255.85	2.75	1.09%
אסף	187.21	185.00	0.89	0.48%
אפיקים אגח	215.57	211.18	0.61	0.29%
אפיקים גמישה	149.78	146.97	0.66	0.60%
אפיקים חו"ל	124.25	121.53	-0.34	-0.26%
אפיקים מניות	262.85	256.05	2.35	0.92%
אפסילון 36	86.00	86.82	0.09	0.10%
אפסילון אג חברות	111.07	109.67	-0.31	-0.26%
אפסילון אג מד	147.08	145.21	-0.07	-0.05%
אפסילון מניות	184.12	181.63	-0.26	-0.15%
ארז	269.83	266.73	1.66	0.63%
אש	755.01	739.26	4.00	0.54%
אשל	531.61	521.29	1.07	0.21%
אתגר	120.05	117.85	1.17	1.00%
אתריב	771.53	756.90	0.41	0.05%
בדולח	704.08	691.37	6.42	0.94%
בונד	136.91	134.98	0.19	0.14%
בירסון גמישה	76.05	75.52	0.13	0.17%
בטוחה 30 פלוס	150.21	148.19	0.54	0.36%
בטוחה אגח מדינה	1672.30	1649.43	3.35	0.20%
בטוחה אגח	2231.60	2200.37	2.90	0.13%
בטוחה גמישה	2200.25	2168.97	2.51	0.12%
בטוחה חו"ל	123.45	120.57	0.52	0.43%
בטוחה מניות	3979.37	3921.05	19.24	0.49%
בסט	188.35	155.79	-0.31	-0.17%
ברון	179.79	175.40	1.53	0.58%
ברוש	2342.54	2296.91	10.91	0.46%
בריאות	67.54	66.51	0.02	0.03%
ברק	1981.77	1943.52	4.50	0.23%
גביש	4812.54	4723.12	7.47	0.16%
גבע	307.73	303.57	-0.28	-0.09%
[illegible]	507.35	505.21	-0.45	-0.09%
[illegible]	495.01	488.16	-2.24	-0.46%
[illegible]	84.39	83.25	0.38	0.46%
דובדבן	2016.52	1977.79	23.35	1.19%
גבורת שרים אגח	114.17	112.36	-0.12	-0.11%
גבורת שרים גמיש	125.63	122.68	0.18	0.15%
גבורת שרים מניות	80.26	78.34	0.51	0.65%
[illegible]	165.67	163.91	0.02	0.01%
[illegible]	682.70	669.29	-2.97	-0.44%
[illegible]	193.96	191.45	0.52	0.27%
[illegible]	716.24	703.06	1.21	0.17%
[illegible]	2240.56	2197.61	16.92	0.76%
[illegible]	1917.88	1897.11	3.45	0.18%
[illegible]	75.66	74.28	0.28	0.36%
[illegible]	120.17	119.47	-1.24	-1.02%
[illegible] 92	207.48	205.68	-0.09	-0.04%
[illegible]	180.35	178.53	1.31	0.74%
[illegible]	362.27	360.83	-0.52	-0.14%
[illegible]	910.62	900.46	-1.31	-0.15%
[illegible]	177.06	174.75	0.69	0.40%
[illegible]	353.03	348.17	0.55	0.16%
[illegible]	438.44	432.38	-0.34	-0.08%
[illegible]	394.37	384.90	2.90	0.76%
[illegible] אבלטון ממר	101.93	101.16	-0.05	-0.05%
[illegible]	201.53	196.78	-0.31	-0.16%
[illegible]	318.91	318.11	-0.21	-0.07%
[illegible]	253.67	250.86	0.49	0.20%
[illegible]	357.76	357.74	-0.28	-0.08%
[illegible]	319.95	313.19	0.01	0.00%
[illegible]	14114.81	13913.81	112.72	0.82%
[illegible]	109.69	108.40	0.27	0.25%
[illegible] 5	135.85	134.54	0.19	0.14%
[illegible]	514.05	509.47	-0.48	-0.10%
[illegible]	929.64	912.66	4.66	0.54%
[illegible]	170.03	166.89	0.58	0.35%
[illegible]	2458.57	2407.65	25.97	1.09%
כד	193.36	191.63	0.46	0.24%
כד גמישה	81.41	80.56	0.15	0.19%
[illegible]	86.07	85.17	0.40	0.47%
[illegible]	398.50	391.13	0.16	0.04%
[illegible] אמריקה	138.74	135.30	1.72	1.28%
[illegible]	146.37	143.63	0.90	0.63%
[illegible]	83.59	82.06	0.66	0.81%
כלל אגח מד	354.04	347.28	0.18	0.05%
כלל אי"ל 50	121.83	119.99	-0.08	-0.07%
כלל אי"ל 25	156.04	154.66	2.15	1.41%
כלל אי"ל אג	159.08	157.50	0.43	0.27%
כלל גמישה	1162.35	1119.93	4.90	0.44%
כלל זכיה	102.64	102.44	0.05	0.04%
להק אגיה	165.48	164.07	0.36	0.22%
להק אפה	229.56	225.40	1.91	0.56%
להק אקטר 5	696.73	694.08	4.32	0.63%
להק זהב	595.04	584.19	2.54	0.44%
להק ימיר	699.36	686.58	3.50	0.51%
להק יוחות	446.73	438.50	-2.75	-0.62%
להק יסשור	112.22	111.41	-0.03	-0.03%
להק כותל	309.26	303.30	0.02	0.01%
להק סלעית	128.34	126.85	0.97	0.77%
להק סטנית	449.62	444.65	0.13	0.03%
להק עפרוני	413.89	406.28	1.12	0.28%
להק צבית	527.76	517.96	0.25	0.05%
להק קוסמוס	101.44	100.88	0.07	0.07%
להק רוס	82.86	81.05	0.58	0.72%
להק שושנה	84.23	82.70	0.27	0.33%

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	השינוי בנקודות	השינוי באחוזים
להק שתף	156.55	153.67	0.10	0.06%
להק שלדג	181.61	178.93	0.20	0.11%
להק שקסי	164.19	161.19	0.34	0.21%
להק תמר	314.60	312.69	2.79	0.90%
להק תיירות	67.86	66.58	0.13	0.20%
למשקיע	388.92	384.31	0.40	0.10%
לפיד	1524.71	1495.23	-4.98	-0.33%
לשם	1077.59	1065.49	1.72	0.16%
מבטח	390.83	387.22	-0.21	-0.05%
מבטח	1194.74	1183.65	-0.38	-0.03%
מגמה	325.70	322.65	2.36	0.74%
מגיק	228.18	223.24	2.38	1.08%
מגר	694.48	687.92	-3.63	-0.52%
מגדל זהב מניות	65.90	64.58	-0.18	-0.28%
מגדן	158.85	156.50	0.48	0.03%
מגר פיננסי	78.18	77.45	-0.09	-0.12%
מד דיקלה	109.56	108.51	0.46	0.43%
מד מעוף	135.96	134.99	1.82	1.37%
מוריאל	125.61	123.98	0.16	0.13%
מור	1184.85	1179.23	9.75	0.83%
מוריה 5	130.36	129.26	0.10	0.08%
מזין	101.74	100.24	0.75	0.76%
מזרחי איל	86.82	86.31	0.69	0.80%
מזרחי איל אגח	81.92	81.45	0.34	0.42%
מטח	186.42	182.12	0.93	0.51%
מיטב אגח מד	3558.34	3526.99	6.47	0.18%
מיטב אופציות	71.34	70.60	1.07	1.53%
מיטב גמישה	1955.82	1938.75	5.48	0.28%
מיטב מטרה	227.33	225.34	-0.73	-0.32%
מיטב מניות	195.59	193.58	1.69	0.88%
מימד	312.99	310.09	-0.28	-0.09%
מירב	111.16	110.64	-	0.00%
מכלול	571.06	567.58	3.47	0.62%
מלכרית	208.55	204.70	0.98	0.48%
ממין	196.90	195.03	-0.09	-0.05%
מנוף	155.10	152.28	0.50	0.33%
מעגל	69.42	0.00	-	-
מעוף	2362.16	2339.98	1.98	0.08%
מעופים גמישה 50	113.19	112.54	0.57	0.51%
מעיין	1034.13	1024.54	-10.87	-1.05%
מעלה מעוף נרץ	128.53	126.15	1.73	1.40%
מפתן	99.76	93.87	0.20	0.21%
מקויה	881.30	873.66	-0.03	-0.00%
מרווח	450.53	446.38	0.59	0.13%
מרום צקת אגח	105.53	103.94	0.15	0.14%
מרום	4251.72	4211.92	5.46	0.13%
מרכזית אגח מדינה	98.20	97.39	-0.07	-0.07%
מרכזית מניות	71.39	70.78	0.11	0.15%
מרכזית מעוף	126.33	126.02	1.81	1.46%
מרץ	358.98	355.68	3.34	0.95%
משאבי טבע	81.77	80.20	0.39	0.49%
משתנים	255.59	254.78	1.86	0.74%
נגה	606.91	598.59	0.37	0.06%
נוף	338.32	335.62	2.62	0.79%
נטיף	1494.91	1478.06	14.49	0.99%
נילי	897.04	884.60	5.69	0.65%
נסיכה קונטיננטל	66.34	65.14	0.32	0.49%
נץ	222.80	221.76	-0.28	-0.13%
נשואה אגח חברות	128.81	127.85	0.11	0.09%
סגולה	260.99	256.15	-0.34	-0.13%
סיגמא גמישה	90.59	89.65	0.68	0.76%
סיון	182.00	179.42	0.65	0.36%
סימרון אגח	126.58	124.30	0.23	0.19%
סלע	985.24	976.58	-0.72	-0.07%
סער	145.84	144.17	0.47	0.33%
ספנות אגח ק.	105.06	104.66	0.12	0.11%
ספנות קרן מניות	72.78	72.43	0.70	0.97%
עדיף	121.47	119.27	0.43	0.36%
עומר	161.67	158.74	0.24	0.15%
עדית	3188.57	3151.86	2.15	0.07%
עמידה 10	143.83	142.20	-0.26	-0.18%
עמידה אמריקאית	68.99	67.83	0.24	0.35%
עמידה יצוא	70.19	69.35	0.30	0.43%
עמידה כוללת	166.89	165.01	0.11	0.07%
עמידה מעוף	140.45	139.22	1.95	1.42%
עמידה משולבת	233.43	231.69	0.60	0.26%
עמיעל אגח	99.27	98.38	-0.40	-0.40%
ענבל	133.32	132.79	-0.74	-0.55%
ענבר	140.73	138.08	-0.60	-0.43%
ערמון	156.77	153.80	0.16	0.10%
פיא	5757.98	5650.32	15.42	0.27%
פיא 2000	70.81	69.34	0.38	0.55%
פיא זינק	65.04	63.83	-0.01	-0.02%
פיא מעוף	130.19	129.37	1.81	1.41%
פיא עולמית	78.73	76.99	-0.11	-0.14%
פיא פריים	97.19	96.44	0.06	0.06%
פיוניר אג חו"ל	98.45	95.08	-0.15	-0.16%
פיל	228.65	221.89	-0.29	-0.13%
פנתר	469.23	465.24	0.63	0.14%
פסגות 50	217.74	215.31	1.47	0.69%
פסגות גמיש	432.39	429.64	2.06	0.49%
פסגות חו"ל	98.22	95.78	0.20	0.21%
פסגות יציב	436.35	423.71	0.23	0.05%
פסגות כל חודש	104.13	102.26	-0.18	-0.18%
פסגות כל רגע	136.73	136.39	-0.06	-0.04%
פסגות לימיט	229.58	227.86	2.56	1.13%
פסגות מכס לשלום	93.36	92.74	0.92	1.00%
פסגות מדד	377.98	371.04	0.27	0.07%
פסגות מטרה	385.20	377.52	-0.44	-0.12%
פסגות מלכיר	321.21	318.47	-0.20	-0.06%
פסגות מניות	620.52	607.17	3.88	0.64%
פסגות משולבת	435.25	427.34	0.34	0.08%
פסגות עולם	122.56	120.06	0.45	0.37%
פסגות על קרן	69.98	68.50	0.90	1.32%
פסגות פיקוס	74.50	73.13	0.89	1.24%
פסגות תאגידים	369.28	362.47	0.69	0.19%
צבר	231.64	227.24	-0.72	-0.32%
צוק	271.45	270.10	0.10	0.04%
צמיד	3242.14	3221.77	6.13	0.19%
צמיחה אגח מד	1421.29	1412.66	2.10	0.15%
צמיחה גמישה	2398.84	2385.00	15.94	0.67%
צמיחה יצוא	195.92	194.14	2.48	1.29%
צמיחה מניות	493.50	490.55	5.55	1.14%
קלע	641.70	638.51	2.69	0.42%
קפיטל חו"ל	103.90	101.98	-0.04	-0.04%
קפיטל מניות	83.80	82.67	0.81	0.99%
קשת	316.23	312.39	0.57	0.16%
רוזן	136.78	136.02	0.15	0.11%
ריבון	337.59	337.11	-0.01	-0.00%
רעים 90	326.61	319.86	0.32	0.10%
רשף	400.98	392.51	-0.48	-0.12%
שביט	461.42	476.08	-0.01	-0.00%
שחר	161.05	157.96	-0.01	-0.01%
שירה	1993.56	1975.92	11.41	0.58%
שמורה קס	102.55	0.00	-	-
שמיר	1052.77	1033.34	2.54	0.25%
שסק	743.97	729.51	5.52	0.76%
שפע	186.75	185.13	0.06	0.03%
שקד	258.16	253.20	0.15	0.06%
תאנה	1158.87	1136.68	6.05	0.53%
תבל	915.47	903.80	0.36	2.04%
תדהר	2315.45	2303.43	11.03	0.48%
תוכנה ותקשורת	86.12	84.17	-0.25	-0.29%
תמר	133.99	132.91	-0.20	-0.15%
תמריץ	79.09	77.61	0.31	0.40%
תנופה	261.13	276.09	0.42	0.15%
תפוז	758.66	764.03	0.27	0.04%
תפוח	506.76	503.20	0.28	0.06%
תרשיש	154.01	151.18	0.36	0.11%
תשרי	1390.91	1380.79	-3.47	-0.25%

בורסה

מניה	שער	מחזור	שינוי	שינוי ב"פ	היצע/ביקוש
[illegible]					

משתנים נכון ליום 01.09.94

שם מניה	שער נק.	שינוי נק.	ש. אחוז	ע.ע.	ת.ב.
קרדן השק 5	531	32	665	1175000	6123750
אגן	4567	45	130	112000	9047240
מגן נפט 5	8236	- 21	- 002	- 10000	- 832300
מבטח שמיר	1312	- 13	- 110	- 216000	- 2809440
מלל	682	15	222	300000	2047200
מליבו 5	883	22	225	810000	7113060
עזרא	5652	295	555	591500	3306540
משוב	589	44	890	1725000	9997000
נחלת	7669	132	117	10000	782400
פריקלאס	2416	12	005	7800	1902980
כללית ים	1508	37	225	96000	1436760
טלוס שיש	296	- 19	- 557	- 49000	- 1460200
פוסידון	1715	- 2	- 112	- 192000	- 3291200
קוי אשראי	218	3	112	1730000	3801800
כלל ביטוח	1570	- 20	- 112	- 18000	- 2827080
מבני תעשיה	422	6	220	37200	1556700
בזק	526	20	440	75600	3928050
ישראקו יהש	208	04	117	11970000	24177600
אקרשטין תעש	573	4	007	15000	86700
מכון	934	12	115	38000	316200
	365	0	000	000	000
תול יהש	229	17	882	2560000	5907200
אבגן יהש	515	- 1	- 220	- 420000	- 2161500
רב בריח	1681	21	112	15300	2559240
יעד	821	- 15	- 117	- 16000	- 1313000
פורמולה	1916	24	112	11000	2109700
אורות	775	21	227	62000	4757600
אמבר יהש	12	- 1	- 775	- 240000	- 292800
ברנית	558	- 9	- 115	- 18000	- 1020600
כיל	247	5	220	1360000	3406130
כיתן	1104	- 23	- 220	- 372000	- 4102320
אסם	1910	19	110	19800	3751470
מטושים	1718	17	110	54000	9205200
אגיס	2376	6	002	33600	7964160
טמבור	770	2	002	8000	61760
אורגוחשק	3264	- 41	- 112	- 21500	- 6961050
נסיול	1851	- 5	- 002	- 10400	- 1952500
שקם	217	1	005	367500	8015250
תברהלישר 1	23029	- 351	- 115	- 2100	- 4832994
תברהלישר 5	22567	- 879	- 337	- 000	- 000
רמזון	4455	44	110	2800	1234760
מישור התוף	978	- 5	- 005	- 34200	- 3309660
יואל	257	5	220	68600	1747550
אורית	859	17	220	18540	1576674
אירטנ	891	9	110	8600	763280
ליסטיר 1	291	4	112	12800	371560
בינלאומי 1	33402	494	115	220	732950
בינלאומי 5	31580	945	227	407	1294927
לאומי	309	- 6	- 117	- 3550000	- 10977000
פת תעש מבכ	36187	2139	662	1350	4779585
כלל תעשיות	1857	67	337	96800	1785608
אפריקה 01	443596	12920	330	124	5476321
אפריקה 1	413609	8111	220	68	2799836
הכשרת ישוב	1451	56	440	19920	2854968
קרור 5	2449	0	000	4800	117264
טבע	87059	- 879	- 110	- 3100	- 2687696
ים המלח	1187	20	117	7900	913875
נייר חדרה	14037	275	220	2160	302254
דלק	5622	127	115	2180	1877398
דסקונטו השק	20684	402	220	6160	1257230
נפטא	804	6	007	27500	221050
טיבון ייל	968	26	227	22500	217725
כור	23895	640	227	1042	2478079
פועלים	395	8	220	895000	3483050
טפחות רג	209934	- 514	- 002	- 960	- 1968189
מהדרין	19139	602	332	3600	678174
פריון	13517	- 276	- 220	- 1200	- 162208
כבלים	1693	33	220	27000	455370
אלקו	9721	96	110	4480	432896
פעלים השק	11159	110	110	19800	2202096
נכסים בנין	23941	237	110	9600	2298336
אוסיף	9906	335	335	6600	652725
יצוא	1753	- 13	- 007	- 4500	- 861680
כלל סחר	1148	39	335	127500	1434210
אמורים	4408	54	112	4400	193952
כללישראל 1	8315	123	115	34920	2872828
אידיבי אחז	2045	0	000	12300	1276735
עלית 5	1601	47	330	107000	1692950
אלוין	10472	260	227	1005	10511535
תאפ	1032	30	330	56000	597120
פולגת ב	496	0	000	7200	354360
פספורט	281	- 6	- 220	- 210000	- 569750
פטרוכימיים	1058	60	660	17250	1789725
פיבי	46433	1022	222	525	243693
אלביט	24983	726	330	497	1233664
אורדן	381	- 3	- 007	- 000	- 000
ספנות בנק	2995	75	225	13200	391872
שופרסל	5339	0	000	10500	559497
אידיבי פתח	57924	- 145	- 002	- 1625	- 942029
פקר	13073	- 132	- 110	- 1080	- 142614
תאת 5	511	20	440	27600	142360
סמנר	1516	138	1000	8760	1329768
כללאלקטרו	31999	- 60	- 002	- 2070	- 657129
כהן פיתוח	1067	0	000	36000	384500
דנבאר 5	2673	115	445	9100	262439
נרנית אגב	125	05	005	204000	255000
שקם ברקן 4	1425	0	000	3600	51120
יואל אג 2	895	0	000	4500	40500
טבע אגן	477	- 14	- 227	- 32000	- 153160

אזהרה לקוראים

מערכת "דבר" עושה כמיטב יכולתה לרכז ולעבד תוך זמן קצר את נתוני הבורסה והביאם לידיעת הקורא.
כל שימוש בנתונים המתפרסמים טעון בדיקה ואימות. כל הולכה על ידי המשתמש במידע נעשית על אחריותו. אין המערכת אחראית במקרה של טעות בנתונים.
אין בפרסום הנתונים משום המלצה או חוות דעת למשקיע יש לאמתם עם יועצי השקעות.

נמסר ע"י מבט לכלכלה ולחברה

הארכיון

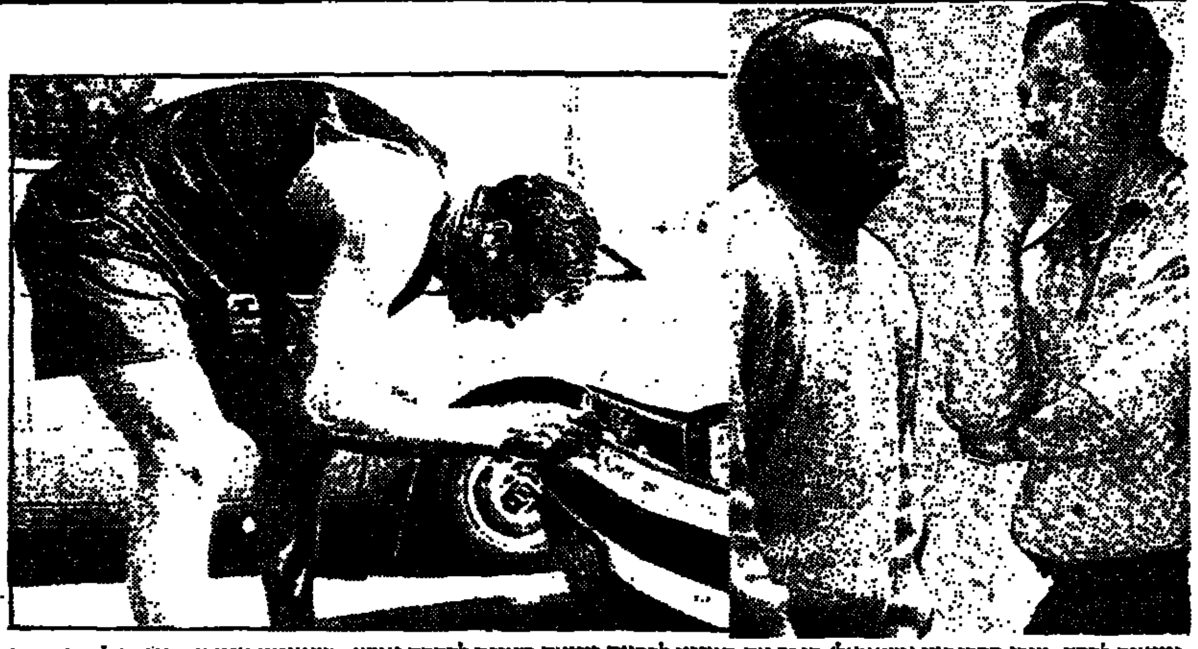

יוצאים לדרך. מיקי ברקוביץ (משמאל) בודק את המנוע לקראת יציאת העונה לדרכה אמש, כששמימין עומדים פנים אל פנים שני היריבים הותיקים צבי שרף, מאמן הפועל ת"א (מימין) ורלף קליין, מאמן מכבי ת"א

הפולנים ינחתו מחר בבוקר

קדם אליפות אירופה
ישראל נגד פולין

נבחרת פולין שתנחת מחר בבוקר בנמל התעופה בן גוריון, 24 שעות לפני המשחק נגד ישראל במסגרת בית 1 של אליפות אירופה, היא אינה אותה נבחרת מפחידה המוכרת לחובבי הכדורגל משנות השבעים ותחילת שנות השמונים.

אז שיחקו בנבחרת הפולנית כוכבים כמו דיינה, בונייק, לאטו וגרזהה שהובילו אותה לסדרת הישגים מרשימה שכללה בין היתר מדלית זהב באולימפיאדת מינכן, ארד בגביע העולם ב־74 ושוב ארד בגביע העולם ב־1982.

אולם מאז חל פיחות סוחף ברמת הכדורגלני הפולנים. המצב הכלכלי הקשה בפולין גרם לבריחת כוחות למערב והכדורגלנים פולנים רבים מופיעים בליגות הגרמנית, הבלגית היוונית ואפילו הספרדית.

בפולין עצמה העניינים יגעים. על משחקי הליגה אשתקד העיבו מכירות משחקים ושערוריות שעלו לליגה הוארשה בתואר האליפות שניטל ממנה וכתגובה בהצתת משרדי ההתאחדות הפולנית.

הנבחרת הפולנית שקברניטיה חשבו כי עלתה על הדרך המלך בעקבות זכייתה במדלית הכסף באולימפיאדת ברצלונה, חזתה בכשלונה במוקדמות גביע העולם. הכשלון גרר בעקבותיו חילופי מאמנים ואת מקומו של אנדריי סטריילאו תפס המאמן הנבוכזי הנריק אפוסטול שיוביל את חניכיו ביום ראשון למשחק ברמת־גן.

אפוסטול בן ה־53 מבסס את נבחרתו על שחקנים מקומיים בתוספת מספר זעום של "זרים". בסגל שיגיע מחר נכללים בסך הכל שלושה שחקנים המופיעים בליגות זרות, שוער המשנה יזוף וגרציק מפאנתינייקוס היוונית, המגן רומן שצ'בצ'יק מסושו הצרפתית ורומן קוסצקי מאתלטיקו מדריד הספרדית. ארבעה משחקני הסגל הם שחקני גורניק זאבז'ה, שלושה באים מוידז'ב לודז', שלושה מלגיה הוארשהאית מאולימפיה פוזנן ורוך חוז'וב.

שבעה משחקני הסגל (שהגיל הממוצע שלהם עומד על 24) הם חברי הנבחרת האולימפית ששיחקה בברצלונה: ואלדוך, לפינסקי, ברדצ'ק, גסיור, יאלוזה, מילצ'רסקי וקובלצ'יק. כוכב הנבחרת הוא שחקן אתלטיקו מאדריד קוסצקי.

תחת שרביטו של אפוסטול קיימו הפולנים חמישה משחקים רשמיים ומאזנה עומד על שני תיקו, נצחון ושני הפסדים.

צ'רצ'יק. מחזור ראשון בליגה

22 שנה לרצח הי"א

"זו השנה ה־22 שבה אנו מתכנסים לזכר י"א הספורטאים שנרצחו בכפר האולימפי במינכן", אמר אתמול סגן שר החינוך, ח"כ מיכה גולדמן, ביום השנה לרצח במשחקי מינכן 1972.

"מזועזעים מהאסון המחריד, אנו מבכים את מותם של בכירי הספורט בישראל", גולדמן ציין, כי ממשלת ישראל עדיין מיחלת לעתיד טוב יותר, להפסקת שפיכות הדמים ולהפסקת הפגיעה ביהודים, באשר הם יהודים.

גולדמן אמר עוד, כי לפני מספר שבועות נתפס המחבל המכונה "קילוס", ויש המעריכים שהיה שותף לרצח מינכן, וכי התקוה היא שבכך נסגר מעגל.

בטקס נכחו המשפחות השכולות, חברים וידידים.

"דרבי" ירושלמי ינעל את המחזור

משחקי המחזור הראשון יגיעו מחר לסיומם ב"דרבי" ירושלמי הסטורי בין הפועל ומכבי.

אמנם להפועל יש מסורת עשירה בליגה הלאומית, אבל אסור להקל ראש במכבי ירושלים, שחיזקה את עצמה בצורה משמעותית והיא בהחלט מסוגלת לעשות צרות לירבתה.

דבר אחד בטוח: לחובבי הכדורסל בעיר הבירה מצפה מחר "דרבי" לוהט שבו כל תוצאה אפשרית.

סמאשנובה ממשיכה לנצח

אנה סמאשנובה ממשיכה לנצח באליפות ארה"ב הפתוחה. הפעם היא גברה על ניקול מונס יאגרמן מהולנד 2:6, 6:3, 3:6.

ניצחון זה מהווה הפתעה נוספת לאחר נצחונה של סמאשנובה על מקגיל במשחק שנערך ביום שלישי.

כוכב הפועל ר"ג, יוסי בונן

הסיני קפץ בראש

אליפות העולם בשחיה

הסיני לאן ווי פתח ברגל ימין את תחרות הקפיצות ממקפצה בגובה מטר במסגרת אליפות העולם ברומא, וצבר בתום היום הראשון 355.35 נקודות. הוא מקדים את הגרמני בודים לייטנר, את איזון סטוארט מזימבאבווה ואת הגרמני הולגר שלפס. ארבעה הראשונים עולים היישר לחצי הגמר.

בפתיחות משחקי הכדורמים לגברים: הונגריה – קנדה 7:13; צרפת – בראזיל 9:10; רוסיה – הולנד 6:7; אוסטרליה – גרמניה 8:10; ארה"ב – קזחסטאן 5:10; איטליה – ניו זילנד 2:12.

● **נבחרת הנשים** הבריטית תשתתף בגביע העולם באתלטיקה בשבוע הבא חרף השעייתה של הרצה דיאנה מודאהל. כך נמסר אתמול בלונדון מטעם התאחדות האתלטיקה הבריטית.

● **בבטו**, מכוכבי נבחרת ברזיל בכדורגל, ישאר לשחק בשורות סגנית אלופת ספרד קבוצת דפורטיבו לה קורוניה לאחר שלא הצליח למצוא קבוצה שתשלם עבור רכישתו. כוכב היה על בבטו לשלם 5 מיליון דולאר תמורת שחרור שנתיים לפני תום חוזהו עם הקבוצה כדי לשחק רק בליגה הברזילאית.

● **סקוטלנד**. בהגרלת משחקי רבע גמר הגביע הסקוטי: סלטיק – דאנדי יונייטד; פאלקירק – אברדין; היברניאן – איירדריו; סט. ג'ונסטון – רייית. המשחקים יערכו ב־20 או 21 בחודש.

● **ברזיל**. במשחקי הליגות בברזיל: קורינתיאנס – בראגנטינו 1:6; פלאמנגו – גרמיו 2:2; אתלטיקו מינירו – בוטאפוגו 2:0; באהיה – סנטוס 1:2; רמו – גוארני 2:0; ואסקו דה גמה – קרוזיירו 0:1; אינטרנסיונל – פלומיננזה 0:3; נאוטיקו – פאראנה 0:0.

● **הולנד**. במחזור השני בליגה ההולנדית: ספרטה רוטרדם – פיינורד 3:2; טוונטה – ... 2:2; ... 0:0; וילם 2 – רודה 0:1; מקסטריכט – ניימכן 2:1; אוטרכט – הירנביין 0:4; גרונינגן – וילם 3:1; איינדהובן – גו אהד 1:4.

● **בוריסלאב מיכאלוב**, שוער נבחרת בולגריה, ישחק בעונה הבאה בשורות קבוצת בוטב פלובדיב, לאחר שנכשלו השיחות עם קבוצת הגם שלו לבקסי טופיה. מיכאלוב שיחק במדי קבוצת הליגה הצרפתית השניה מילוז וקיבל הצעה לשחק בשורות גאלאטסראי התורכית, אך בסופו של דבר העדיף את הצעתה של בוטב.

הפועל ר"ג תארח את הצ'כים בגביע אירופה

טניס שולחן

אלופת המדינה בטניס־שולחן, הפועל רמת־גן, תארח היום את אלופת צ'כיה ולק פלצ, במסגרת הסיבוב הראשון של גביע אירופה לאלופות.

המשחק יחל ב־14:30 באולם הספורט העירוני ליד רינגו. הכניסה חופשית.

חולון החדשה הביסה בקלות את עמק הירדן

נשים

במשחק המרכזי בפתיחות הליגה הלאומית לנשים גברה אמש האלופה, אליצור חולון על הפועל עמק הירדן בתוצאה 63:81 (29:33).

אליצור חולון עם הרכב מחפבני, לאחר שכל שחקניות החמישיה מהעונה שעברה עזבו ועם שחקנית חיזוק אחת בלבד, לא התקשתה לעשות במגרש ככל העולה על רוחה.

כדאי לציין את משחקה המעולה של שחקנית החיזוק, מרישה סטאפורד, שבמחצית השניה מוטטה את האורחות מעמק הירדן.

הירבו לקלוע לחולון: סטאפורד 25, מעוז 19, מרחובה 16.

הירבתה לקלוע לעמק הירדן: גורביץ' 33.

ארז חזן התעורר בזמן

גליל — הפועל חיפה 75:77
מאת נידית רותן

התעוררות של ארז חזן בדקות הסיום חילצה אמש את הפועל גליל־עליון מהפסד בייתי צורב מול הפועל חיפה. שחקני הגליל ניצחו בקושי רב בתוצאה 75:77 (39:36).

במחצית הראשונה המשיכו שחקני הגליל לסבול מחולשה מדהימה, כמו במשחקם האומלל מול מכבי חדרה. האורחים מעיר הכרמל ניצלו עד תום את הגנתה החרירה של הגליל כדי ליטול את הרסן ואף לעלות ליתרון של 11 נקודות – 25:36. אבל בשלוש דקות הסיום של המחצית התעורר זלינבבואה ושחקני הגליל שבו לתמונת המשחק.

גם פתיחת המחצית השניה היתה של החיפאים, שעד הדקה ה־23 המשיכו להחזיק ברסן, אבל יציאתו של לייזי גורדון שצבר ארבע עבירות אישיות, הביאה להתעוררותם של ברדי ליף וחבריו. גליל החלה להסתער על הסל ובדקה ה־30 היא עלתה ליתרון מבטיח – 54:63.

במצב זה גורדון חזר למגרש וחיפה חזרה לעצמה.

קנדי חזר לקלוע ובדקה ה־36 צומק יתרונה של הגליל לנקודה אחת בלבד – 69:68. אולם, שתי שלשות של ארז חזן בדקות הסיום חילצו את חניכיו של פיני גרשון מהפסד נוסף, אבל חרף הנצחון חייבים להדגיש שלהפועל גליל־עליון יש בעיה מקצועית קשה ביותר.

שפטו נוימן וביטון לעיני 700 צופים בכפר בלום.

נקודות לגליל: ליף 20, קטש 18, זלינבבואה 15, חזן 15, גיבסון 5, לוי מאייר ופנובקה 2 כ"א.

נקודות לחיפה: קנדי 29, גורדון 18, מוריסוק 15, אמסלם 8, אלוש ולבנה 2 כ"א, סטולר 1.

נצחון בכורה לכוח צביק'ה

גבעתיים — הפועל ת"א 84:78
מאת עמית פז

שחקני הפועל ת"א פתחו את משחקי הליגה עם נצחון חוץ על הפועל גבעתיים – 78:84 (37:37).

חניכיו של צביקה שרף פתחו את המשחק הייטב, בעיקר בזכות קליעות של מילסון ואגנר, שבשתי הדקות הראשונות קלע 10 נקודות. הפועל ת"א הוליכה ללא קושי, אבל דווקא אז שעון הזמן הפסיק לעבוד והמשחק הופסק לכמה דקות.

לאחר ההפסקה כבר ראינו גבעתיים אחרת, שניצלה עבירות מיותרות של ת"א, כדי לשוב לתמונת המשחק ולנהל מאבק צמוד עד לסיום המחצית.

בפתיחות המחצית השניה ברחו חניכיו של צביקה שרף ליתרון שיא של 16 נקודות. באותן דקות בלט גלעד כץ שחטף חמישה כדורים וחילק אסיסטים רבים לחבריו ואילו מתחת לסלים בלט ג'יימס סרי.

גבעתיים בעזרת שמירת לחץ הצליחה לצמק את התוצאה, אבל כבר לא היה ביכולתה לבצע מהפך.

שפטו ברגמן ואפריאט לעיני 800 צופים באולם וינטר בר"ג.

נקודות לת"א: ג'ונסון 21, סרי 16, ואגנר 12, כץ 10, קרבר, אורדיטי ויאיר 7 כ"א, ברקוביץ 4.

נקודות לגבעתיים: באסיס 18, אשכנזי 11, נאמן 10, פרישמן 9, פלמר 8, שרקי 5, בנס 3, אטלס 2.

הסיום כבר לא היה מפתיע

מכבי ת"א — מכבי ר"ג 87:118
מאת שבתאי זבולון

רק במשך 30 דקות הצליחו שחקניה הצעירים של מכבי ר"ג להוות יריב שקול למכבי ת"א, אבל הסיום היה בהתאם לתחזיות המוקדמות ומכבי ניצחה בהפרש של 31 נקודות – 87:118 (46:62).

במחצית הראשונה הפתיעו האורחים מעיר הגנים, כאשר הם לא נבהלו מהאחות הבכירה ותוך ניצול יכולתם המעולה של שני שחקני החיזוק הזרים הם הצליחו להוות יריב שקול.

גם בפתיחות המחצית השניה המשיכו הרמת־גנים להטריד את התל־אביבים, אבל בדקה ה־30 התעוררו האלופים הרדומים וכסיום מהיר הם זכו בנצחון מוחץ, שאולי מרמז על העתיד לקרות במשך העונה.

שפטו אבו ערב וחולצר לעיני 2,000 צופים בהיכל הספורט ביד־אליהו.

קולמן 25, ג'מצ'י 22, צ'ורצ'יץ 22, דניאל 17, פייר 16, גודס 10, קנת 3, אלימלך 2, בן זקן 1.

יובנקס 26, סטורטס 23, בן בסט 19, ברקס 5, להט 4, ריכליס 4, קורנליוס 4, אורן 2.

המיליונרים של חולון ניצחו בעמק

עמק יזרעאל — חולון 91:75
מאת אופרי בר נדב

קבוצת המיליונרים של הפועל חולון גברה אמש במשחק חוץ על הפועל עמק יזרעאל בתוצאה 75:91 (42:47).

המשחק באופן כללי עמד על רמה בינונית ביותר, כאשר התנהל דו־קרב בין "השריף" דייוויד ת'ודקיל לבין הזר של עמק יזרעאל, דרק גארווין, שבסופו של דבר ניצח כשקלע 30 נקודות לעומת 25 נקודות בלבד שקלע ת'ודקיל.

אולם, בסופו של דבר חולון היתה הקבוצה הראשונה שלקחה שתי נקודות בעונה זו. המחצית הראשונה התנהלה בשוויון כוחות, כאשר היתרון עובר מקבוצה לקבוצה בהפרשים הנעים בין 3 ל־5 נקודות. במחצית זו בלטו בעמק יזרעאל גארווין שקלע 22 נקודות והשחקן הרוסי הצעיר, קוסטה גורמן, שהייטיב לשמור על השריף החולוני.

במחצית השניה הראה לנו עדי גורדון, כי הוא חזר לכושרו הטוב משנים עברו וביחד עם פיני לוי, שהיה המצטיין במחצית זו, עלה יתרונה של חולון, שבדקה ה־35 כבר הוליכה ביתרון של 17 נקודות, לאחר "דאנק" של תומר שטיינהאור – 70:77 ומכאן ועד לסיום המשחק נראו רק החולונים במגרש.

שפטו רגן ולוי לעיני 750 צופים בנבת.

נקודות לחולון: ת'ודקיל 25, שטיינהאור 20, פיני לוי 17, גורדון 11, אהרוני 10, קובה 4, פיליפס 2, עברוני 2.

נקודות ליזרעאל: גארווין 30, מונרו 19, שוורצמן 6, אברהמוב 6, גורמן 5, אסף לב 3, קטש 2, אברהמי 2, סלע 2.

הסיום היה מתוק כיין

אילת — מכבי ראשל"צ 82:78

כדורסלני מכבי ראשון לציון הפתיעו אמש כאשר גברו במשחק חוץ על קבוצתה היומרנית של הפועל אילת בתוצאה 78:82 (44:43).

המשחק היה שקול בכל שלביו, כאשר היתרון עובר מקבוצה לקבוצה. במחצית הראשונה היו אלה דווקא המארחים מהדרום הרחוק שהחזיקו ברסן המשחק, בעיקר בזכות יכולת טובה של קנדי.

אולם, במחצית השניה הצליחו האורחים מעיר היין לעלות ליתרון ובמשחק קר רוח בדקות הסיום הם אף הצליחו להבטיח את נצחונם, תוך שהם מנצלים את עצבנותם של האילתים.

הירבו לקלוע לראשל"צ: גאלי 20, קרני 18, פריז 13.

הירבו לקלוע לאילת: קנדי 26, ראוסם 17, סימס 13.

בדיחה רמת־גנית

הרצליה — בית"ר ר"ג 54:144
מאת אריק יצחקי

עצוב היה אמש בהרצליה. לא בגלל נצחונם המוחץ של שחקני בני הרצליה, אלא בעיקר שבליגה המקצוענית מופיעה קבוצה צעירה וחסרת אונים כמו מכבי ר"ג, שאמש הובסה בהפרש של 90 נקודות – 144:54 (83:25).

האורחים האומללים מעיר הגנים לא הצליחו להוות אפילו יריבי אימון לקבוצה מהשרון והתוצאה מדברת בעד עצמה.

נקודות להרצליה: אטלס 20, כץ 18, ארליך 17, תומפסון 13, מולכו 13, חזן 13, האדסון 12, הרמן 12, רורזן 10, אמישה 8, שלבטר 6, בורמור 2.

נקודות לר"ג: אלי אמסלם 23, שבתאי 8, יונה 7, יקים 4, צ'צ'יק 4, דיין 3, אורגר 2.

המדורגים עולים, שתי מדורגות בחוץ

פלשינג מדו

במשחקו הראשון לאחר שישה שבועות של מנוחה מאתגם בגלל פציעה נזקק אתמול המדורג ראשון בעולם פיט סאמפראס לשעה ו־125 דקות בלבד כדי לנצח את הדרום אפריקאי שעלה מהמוקדמות ומדורג 206 בעולם קווין אוליס 2:6, 2:6, 2:6.

מייקל צ'אנג (6) נזקק לארבע מערכות כדי לחלוף על פני מאלווי וושינגטון 6:4, 2:6, 3:6, 6:7. ג'ים גראב – אליס פריירה 6:4, 4:6, 2:6, 3:6; ביירון בלייק – פטריק מקנרו 6:7, 2:6, 4:6.

בין הנשים הודחו שתי מדורגות: אנקה הובר (14) הפסידה ללילה מסקי 6:2, 6:2 ואמי פרייזר (16) נכנעה לנטליה מדבדבה 6:2, 6:7, 6:4.

יתר המדורגות לא נתקלו בבעיות בדרכן לסיבוב השלישי: ארנצ'ה סאנצ'ז ניצחה את נטליה טאוזיאט 2:6, 6:7; קימיקו דטאה (5) – יונה קאמיו 0:6, 2:6; גבריאלה סאבטיני (8) – מרדית מקגראת 7:6, 4:6, 1:6; מארי ג'ו פרננדז (9) פאטי פנדיק 2:6, 6:2, 6:7; קונצ'יטה מרטינז (3) – ניקול ארנדט 3:6, 3:6.

● **ג'יאורג'י האג'י**, כוכב נבחרת רומניה יעדר ממשחק הפתיחה של נבחרתו בבית 1 של מוקדמות אליפות אירופה נגד אזרבייג'אן ביום רביעי הבא. לדברי מאמנו אנגל יורדנסקו סובל האג'י מפציעה. את מקומו בנבחרת ימלא קשר סטיאווה בוקרשט פאנדורו.

מתרכבה של רומניה יעדר גם הקשר אנדרייד סאבו שלא השתתף גם בגביע העולם בגלל פציעה.

● **פול ואן הימסט**, מאמן נבחרת בלגיה החזיר לסגל את לואיס אוליביירה לקראת משחק הפתיחה במוקדמות אליפות אירופה נגד ארמניה ביום רביעי הקרוב. כוכב נעדר אוליביירה מלוח קאליארי האיטלקית מהנבחרת הבלגית במונדיאל בגלל סכסוך עם המאמן.

מהנבחרת הבלגית יעדרו בגלל פציעה מרכזה אנזו שיפו, הליברו ג'ורג' גרון וחלוצה של איינדהובן לוק נילים. עליו אמר ואן הימסט, כי עם שובו של אוליביירה הוא אינו זקוק לו יותר.

● **ליברפול** החתימה אתמול את מגינה האחוד הבין לאומי של קבוצת קובנטרי פיל באב תמורת שיא מועדון של 3.66 מיליון דולאר. באב הפך בכך למגן הבריטי היקר ביותר. כוכב סירבה קובנטרי למכור את באב לליברפול אך טוטנהאם תמורת 5.36 מיליון דולאר בשבוע שעבר.

ולס סארספילד זכתה בגביע "ליברטאדורס"

המשחק הוכרע בדו־קרב פנדלים, אחרי שכל קבוצה ניצחה בביתה 0:1

קבוצת הכדורגל הארגנטינית ולס סארספילד זכתה בגביע "ליברטאדורס" (גביע האלופות של דרום אמריקה) לשנת 1994, כשניצחה את סאו פאולו מברזיל 3:5 בבעיטות 11 מטר, במשחק שנערך בסאו פאולו, לעיני 93,000 צופים.

למעשה, היתה זו סאו פאולו שניצחה במשחק, בתוצאה 0:1, משער שהבקיע מולר בבעיטת עונשין, בדקה ה־33.

אולם, מכיוון שולס סארספילד ניצחה במשחק בשבוע שעבר באותה התוצאה, הוכרע המשחק בבעיטות מ־11 מטר.

ולס סארספילד הצליחה במשימה, ובכך מנעה מסאו פאולו לרשום לעצמה "משולש" היסטורי, לאחר ניצחונותיה בגביע ב־1992 וב־1993.

כל משחקי הגמר בגביע הליבראטדורס

60: פנארול (אורוגוואי) – אולימפיה (פאראגוואי) 0:1, 1:1
61: פנארול (אורוגוואי) – פאלמירס (ברזיל) 0:1, 1:1
62: סאנטוס (ברזיל) – פנארול (אורוגוואי) 1:2, 3:2, 0:3
63: סאנטוס (ברזיל) – בוקה ג'וניורס (ארגנטינה) 2:3, 1:2
64: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – נסיונל (אורוגוואי) 0:0, 0:1
65: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – פנארול (אורוגוואי) 0:1, 3:1, 1:4
66: פנארול (אורוגוואי) – ריבר פלייט (ארגנטינה) 0:2, 3:2, 2:4
67: ראסינג (ארגנטינה) – נסיונל (אורוגוואי) 0:0, 0:0, 1:2
68: אסטודיאנטס (ארגנטינה) – פאלמיראס (ברזיל) 1:2, 3:1, 0:2
69: אסטודיאנטס (ארגנטינה) – נסיונל (אורוגוואי) 0:1, 0:2
70: אסטודיאנטס (ארגנטינה) – פנארול (אורוגוואי) 0:1, 0:0
71: נסיונל (אורוגוואי) – אסטודיאנטס (ארגנטינה) 0:1, 1:0, 0:2
72: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – אוניברסיטריו (פרו) 0:0, 1:2
73: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – קולו קולו (צ'ילה) 1:1, 0:0, 1:2
74: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – סאו פאולו (ברזיל) 2:1, 0:2, 0:1
75: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – אספנולה (צ'ילה) 1:0, 1:3, 0:2
76: קרוזיירו (ברזיל) – ריבר פלייט (ארגנטינה) 1:4, 2:1, 2:3
77: בוקה (ארגנטינה) – קרוזיירו (ברזיל) 0:1, 1:0, 0:0 (פ 4:5)
78: בוקה (ארגנטינה) – דפורטיבו קאלי (קולומביה) 0:0, 0:4
79: אולימפיה (פאראגוואי) – בוקה ג'וניורס (ארגנטינה) 0:2, 0:0
80: נסיונל (אורוגוואי) – אינטרנסיונל (ברזיל) 0:0, 0:1
81: פלמנגו (ברזיל) – קוברלואה (צ'ילה) 1:2, 1:0, 0:2
82: פנארול (אורוגוואי) – קוברלואה (צ'ילה) 0:0, 0:1
83: גרמיו (ברזיל) – פנארול (אורוגוואי) 1:1, 1:2
84: אינדפנדיינטה (ארגנטינה) – גרמיו (ברזיל) 0:1, 0:0
85: ארגנטינוס ג'וניורס (ארגנטינה) – אמריקה דה קאלי (קולומביה) 0:1, 0:1, 1:1 (פ 4:5)
86: ריבר פליים (ארגנטינה) – דל קאלי (קולומביה) 1:2, 0:1
87: פנארול (אורוגוואי) – דל קאלי (קולומביה) 2:0, 1:2, 0:1
88: נסיונל (אורוגוואי) – ניואל'ס אולד בויס (ארגנטינה) 1:0, 0:3
89: נסיונל (קולומביה) – אולימפיה (פאראגוואי) 2:0, 0:2 (פ 4:5)
90: אולימפיה (פאראגוואי) – ברצלונה (אקוודור) 0:2, 1:1
91: קולו קולו (צ'ילה) – אולימפיה (פאראגוואי) 0:0, 0:3
92: סאו פאולו (ברזיל) – אולד בויס (ארגנטינה) 1:0, 0:1 (פ 2:3)
93: סאו פאולו (ברזיל) – אוני' קטוליקה (צ'ילה) 1:5, 2:0
94: ולס סארספילד (ארגנטינה) – סאו פאולו ברזיל 0:1, 1:0 (פ 3:5)

פסגות
הודעה
על הצעה מיוחדת של יחידות השתתפות
ניתנת בזאת הודעה על הצעה מיוחדת של היחידות בקרנות הנאמנות המפורטות להלן בהתאם לתשקיפי קרנות אלה, וזאת לכל תמורה כספית החל מ־4.9.94 ועד 29.9.94 שעה 11:00.
פסגות גמיש פסגות לימיט *
פסגות יציב פסגות מבט לשלום *
היחידות בקרנות הנ"ל מוצעות במחירן היסודי בתוספת 0.25% שעור הוספה
* קבלת הזמנות בקרנות הנ"ל - עד השעה 13:00.
המנהל: פסגות מנהלי קרנות נאמנות - לאומי אגוד בע"מ
הנאמן: קסלמן וקסלמן חברה לנאמנויות (1971) בע"מ

חברת החשמל לישראל בע"מ
חי"ג חשמל – שירות טלפוני להודעות על תקלות 24 שעות ביממה
ירושלים 02-580666
תל־אביב 03-5633777
חיפה 04-647777
אילת 07-372191
אשדוד 08-511688
אשקלון 07-770088
אריאל 03-9366345
03-9366346
03-9366347
באר־שבע 057-462666
בית שמש 02-911669
טבריה 06-792275
חדרה 06-223133
כרמיאל 04-881731
נהריה 04-933555
נתניה 09-602988
עפולה 06-423333
פתח־תקוה 03-9394488
צפת 06-970211
ראשון־לציון 03-9632488
רחובות 08-371588
רמלה 08-221313
רעננה 09-906188

Healthcare Technologies Ltd.
Kiryat Minrav, 3 Habosem St. Ashdod 77101. Israel. Tel: 08-562920 Fax: 08-563250
הודעה בדבר כינוס אסיפה כללית שלא מן המנין של בעלי מניות
ניתנת בזה הודעה כי ביום 11 בספטמבר 1994 בשעה 10:00 תתכנס אסיפה כללית שלא מן המנין של בעלי המניות בחברה במשרדי החברה ברחוב הבשם 3 בקרית מנרב באזור התעשיה באשדוד.
על סדר היום:
1. שינוי מטבע הדו"חות הכספיים של החברה.
2. העברת פעילות HIV של החברה הבת סביון דיאגנוסטיקה בע"מ ("סביון") להלתקייר, לרבות העברת זכויות על פי הסכמים עם צדדים שלישיים, העברת ציוד וכח אדם וחתימת הסכמים לצורך כך.
3. אישור העסקת מנכ"ל החברה על ידי החברה על פי תנאי העסקתו בסביון, בתוקף מיום 1 בינואר 1994.
בעל מניות המבקש להצביע באסיפה באמצעות שלוח יפקיד כתב מינוי של אותו שלוח במשרדי החברה לפחות 4 2 שעות לפני מועד כינוס האסיפה הנ"ל.
אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לאסיפה הנ"ל לא ימצא לאסיפה מנין חוקי תדחה האסיפה מאליה בשבוע אחד לאותו יום בשבוע שלאחר מכן לאותה השעה ולאותו המקום, או ליום, שעה ומקום אחרים כפי שיקבעו הדירקטורים בהודעה לבעלי המניות. היה וגם באסיפה הנדחית לא ימצא מנין חוקי, כעבור חצי שעה מן המועד הקבוע לאסיפה, יהוו שני חברים הנוכחים בעצמם או באמצעות שלוח, מנין חוקי, ויהיו רשאים לדון בעניינים שלמענם נקראה האסיפה.
חשרה אורן
בשם הדירקטוריון

מגף מודל 94'

אחרי "שבע השנים הטובות" חל פיחות בכדורגל האיטלקי ● ערב פתיחת עונת המשחקים 1994/95 נראית הליגה האיטלקית בנסיגה מבחינת רמת הזרים, ההתענינות העולמית ורמת הקבוצות שיוכלו להתחרות בצמרת העשירה, בראשות מילאן ● למרות שנבחרת ה"סקוודרה אזורה" העפילה לגמר המונדיאל, היא הותירה רושם עגום למדי

הכוכב השוודי, תומאס ברולין, ימשיך במדי פארמה

ליגה איטלקית
מאת שמואל מל

תוף העובדה שנבחרת איטליה שיחקה בגמר הגביע העולמי והיא נוצחה רק בדרך קרב מהנקודה הלבנה, קיים הרושם, כי הליגה האיטלקית שנחשבה כטובה והמרתקת ביותר בעולם אשר תצא לדרכה ביום ראשון, היא כבר לא מה שהיתה.

שפע השחקנים הזרים (17 חדשים נחתו באיטליה במהלך הקיץ האחרון) עדיין אינו ערובה לשמירה על התואר "הליגה הטובה בעולם" ורק ימים יגידו האם אכן ישמרו באיטליה על העבר המפואר.

אחרי שנים רבות בהן הצטרפו לליגה האיטלקית טובי הכדורגלנים בעולם, הגיעו אליה הפעם זרים שלא יטביעו את חותמם על הקבוצות ואשר אינם עולים ברמתם בהרבה, אם בכלל, על המקומיים. החידוש בין הזרים הוא הופעת בכורה לכדורגלנים מארה"ב (אלכסיי לאלאס) ומיפאן (מיורה) שעם כל הכבוד להם, הם אינם חלופה לשמות כמו ואן באסטן, מראדונה ופלטיני.

מה שבולט בעיקר השנה בקבוצות האיטלקיות הוא "בריחת" הכדורגלנים הגרמנים בחזרה הביתה. האסלר ואחרים, כמו יורגן קלינסמן, שהיו בדרך לאיטליה, שינו כיוון ונחתו בליגות אחרות.

על-פי יחסי הכוחות מצטיירת האלופה בשלוש השנים האחרונות, מילאן, כמועמדת לזכיה רביעית בתואר. הקבוצה עברה קיץ רגוע יחסית ולא ביצעה שינויים מהפכניים בהרכב. רוד חוליט חזר "הביתה" משנת גלות בסמפדוריה והוא ישתף פעולה עם סאביצ'ביץ', בובאן ודסאי. מרקו ואן באסטן עדיין בסגל הקבוצה, אך ספק אם הוא יהיה כשיר למרות שהוא ישוב בקרוב למסלול האימונים.

את מילאן עזבו פאפן (לבאיירן מינכן), הרומני ראדוצ'ויו והדני בריאן לאודרופ. מבין המקומיים נותרו כל השמות הגדולים (מאסרו, באריזי, מלדיני, אלברטיני).

יריבותיה העיקריות של האלופה בקרב על התואר יהיו לפחות על-פי התחזיות המוקדמות יובנטוס, פארמה, אינטר ואולי גם לאציו ורומא שכבר רמזה אשתקד על כוונותיה.

"יובה" מנסה כבר הרבה זמן לנשל את מילאן מהפיסגה, אבל למרות סכומי העתק שמוזרים אליה בעל הקבוצה, ג'יאני אניילי, היא כושלת בכל פעם מחדש.

בקיץ האחרון עברה יובנטוס סדרה של מהפכים שאמורים על-פי התחזיות להניב פירות כבר במהלך העונה העומדת בפתח. השינוי הראשון התבצע כאשר המאמן הוחלף. ג'ובני טראפאטוני הותיק הלך לרעות בשדות זרים בליגה הגרמנית ולנעליו נכנס מרסלו ליפי שהיה אחראי אשתקד לסדרת ההצלחות של נאפולי.

כוכבים כמו דינו באג'יו, מולר וחוליו סזאר עזבו ובמקומם הגיעו שחקנים חדשים, ביניהם הפורטוגזי פאולו סוזה, הצרפתי, דידייה דשאן והמקומיים פררה ודי' אנג'יו. כן נרכש מטורינו הקרואטי רוברט יארני.

אבל "הגברת" ימשיכו להתבסס על החלוצים רוברטו באג'יו וג'יאנלוקה ויאלי שיצטרכו לתת את הפתרון לבעיית חוסר המחץ ברחבת היריב.

אינטר, יריבתה העירונית של מילאן, עברה אשתקד את העונה הקשה ביותר בתולדותיה. בפגרה נרכש השוער פאליוקה מסמפדוריה והוא יחליף את הותיק וולטר זנגה שהתחלף איתו והוא יתייצב בין קורות סמפדוריה.

לקבוצה מונה מאמן חדש, אוטביו ביאנקי ובכל הנראה הוא יהמר על הזרים רובן סוסה ודארקו פאנצ'ב שחזר מהשאלה בליגה הגרמנית והרוסי שאלימוב, מה שמותיר את דניס ברגקמפ ההולנדי מחוץ לתמונה.

סמפדוריה, כאמור, ביצעה חילופי שוערים וקיבלה את זנגה המצוי כבר בשלהי הקריירה שלו. את הקבוצה עזב רוד חוליט ומאידך, הצטרפו אליה סיניסה מיכאלוביץ' מרומא והמקומיים ריקרדו פרי ואלסנדרו מלי, אבל ספק אם זה יסייע לקבוצה אותה מאמן השוודי, סוון אריקסון.

קבוצה המעוצמת לדעת רבים להיאבק על כתר האליפות היא פארמה, מי שהיתה אשתקד יריבתה של מכבי חיפה בגביע אירופה למחזיקות גביע. הקבוצה אותה ימשיך לאמן נאבי סקאלה רכשה את דינו באג'יו מיובנטוס וצירפה אותו לכוכביה, הקולומביאני, פאוסטינו אספריה והשוודי תומס ברולין.

רוברטו באג'יו, יובנטוס

אספריה במדי פארמה

מבין המקומיים כדאי להזכיר את ג'יאנפרנקו זולה, פרננדו קאוטו, מינוטי, אפולוני ובנאריבו. מצורף טרי הוא חלוץ אודינזה, מרקו בראנקה.

גם לאציו טוענת לכתר. עם מאמן חדש, הצ'כי זדנק זמאן, המוליך את דינו זוף שהתמנה לנשיא המועדון ועם רכש מצויין ברמות מגינה של ארגנטינה, חוזה שאמוס, הגרמני, תומס דול (שחזר מהשאלה) המצטרפים לשורה של כדורגלנים מעולים כסניורי, וינטר ההולנדי, קאסירגי ואלן בוקשיץ' כדאי יהיה לשים לב לנציגת הבירה. חסרונו של האנגלי פול גאסקוין הסובל מפציעה ואשר ישוב לפעילות רק בסוף השנה לא יורגש.

מבין העולות החדשות עושה פיורנטינה את הרושם הרציני ביותר. הקבוצה רכשה את בלם נבחרת בראזיל, מרסיו סנטוס מבורדו הצרפתית וצירפה אותו לסקורר הארגנטיני גבריאל בטיסטוטה ולקשר הפורטוגזי הבין לאומי, רוי קוסטה וכנראה שהיא תאבק בחלק העליון של הטבלה.

לקרלו מאצונה, מאמנה של רומא יהיה צוות טוב עם שלושה זרים מעולים: אבל בלבאו, דניאל פונסקה והקשר השוודי תומאס תרן וזה אומר שההתקפה תנגן כינור ראשון.

בנאפולי נעשה שידוד מערכות ואחרי מכירתם של תרן ופונסקה הגיע לעיר הדרומית החלוץ הקולומביאני פרדי רינקון, הצרפתי ממוצא ארמני, אלן בוגוסיאן והבראזילאי, באודרה קרה.

הקבוצות המקומיות יאבקו במרכז הטבלה ובחלקה התחתון כנגד הנשירה.

גנואה עם היפאני מיורה, רג'יאנה עם קשר נבחרת ניגריה סאנדיי אוליסה, טורינו עם עבדי פלה, קליארי עם מאמן מתוצרת חוץ, האורוגוואי אוסקר ושינגטון טאברז ופאדובה עם גוראן ולאוביץ' הקרואטי ולאלאס האמריקאי יכנו לעשות פה ושם צרות לגדולות, אבל בסך הכל הן יאבקו על חייהן בליגה.

המחזור הראשון

באר י – לאציו; ברשיה – יובנטוס; פיורנטינה – קאליארי; נאפולי – רג'יאנה; פארמה – קרמונזה; רומא – פוג'יה; סמפדוריה – פאדובה; טורינו – אינטר; מילאן – גנואה.

פרנקו באריזי, הליברו הותיק של מילאן

מחול ספרדי

הליגה הספרדית יוצאת לדרך ביום ראשון, ונראה שהיא נטלה חלק מהזוהר של איטליה ● יותר כוכבים בעלי שם ויותר ענין ● על התואר יאבקו ברצלונה, ריאל מדריד, לה-קורוניה, ואלנסיה ואתלטיקו ● בין השמות הנוצצים: רומאריו, בבטו, מאזיניו, האג'י, סטויצ'קוב, סאלנקו, קומאן, ראדוצ'יויו, לאודרופ, פרוסינצקי, רדונדו, ואלנסיה וסימאונה

רוד חוליט שב למילאן

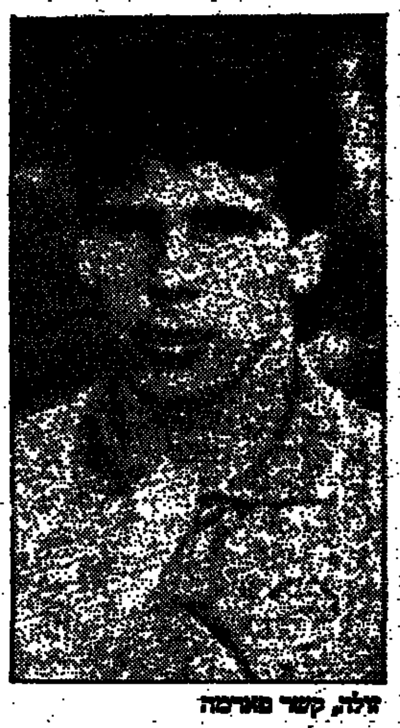
זולה, קשר פארמה

הליגה הספרדית
מאת שמואל מל

הקרב הגדול בין שתי היריבות הגדולות, ברצלונה וריאל מדריד, שהחל בתקופת הפגרה ובא לידי ביטוי בשוק ההעברות, יצבור תאוצה עם תחילת משחקי הליגה הספרדית ביום ראשון הקרוב.

ברצלונה הקטאלונית החתימה מיד אחרי המונדיאל את הרומני המצוין, גיורגי האג'י (לשעבר שחקן ריאל מדריד) וכפי שזה נראה במשחקי ההכנה, זו רכישה מוצלחת ביותר.

האג'י משתף פעולה בצורה כמעט מושלמת עם החלוץ הבולגרי כריסטו סטויצ'קוב, כשמאחור ממשיך לנווט הבלם ההולנדי הותיק, רונלד קומאן.

היעדרו של הבראזילאי רומאריו במשך מרבית שלבי ההכנה לא פגמה ביכולת של האלופה. המאמן ההולנדי יוהן קרוייף לא היסס להודיע, כי הוא מוכן תמורת סכום הגון (20 מיליון דולר) לשחרר את הסקורר הבראזילאי.

בינתיים, חזר רומאריו לברצלונה ולאחר שישוב לכושר תהיה לברצלונה התקפה קטלנית המורכבת משלישייה זו. כיוון שרומאריו עדיין אינו בכושר וסטויצ'קוב לא כשיר לחלוטין, החתים קרוייף את הקשר הרוסי, איגור קורנייב מאספאניול.

גם בשוק המקומי ביצעה ברצלונה רכש רציני. במקום השוער הבינלאומי הותיק, אנדוני זוביזארטה, שנמכר לואלנסיה, נרכש ג'ולן לופטגי מלוגרוניים.

עוד רכש קרוייף את בלם הנבחרת אבלארדו וביצע עיסקת חליפין, כשויתר על הקשר הבינלאומי אנדוני גויקוצ'יאה לטובת בילבאו, ששילמה מיליון דולאר פלוס הקשר האבייר אסקורסה.

את "ברסה" עזב גם חלוץ הספסל (ששוחק הרכב ראשון בנבחרת) חוליו סאלינאס, שנמכר לסגנית האלופה, דפורטיבו לה-קורוניה.

גם ריאל מדריד לא טמנה ידה בצלחת, אלא בכיס. בראש ובראשונה, הביאה ל"סנטיאגו ברנבאו" מאמן חדש, את הארגנטיני חורחה ולדאנו.

אל הסגל צורף הדני הבינלאומי מיכאל לאודרופ, לאחר חמש שנות שירות בברצלונה. בנוסף אליו הגיע לריאל בקיץ, גם הקשר הארגנטיני המצויין פרננדו רדונדו (ייעדר בתחילת העונה מחמת פציעה), שעבר יחד עם מאמנו מטנריף.

אל בין הקורות נרכש שוער המשנה של הנבחרת, קניסארס מסלטה ויגו, והוא ישחק במקום הותיק בויו (35). כן נרכשו מגן ואלנסיה לשעבר, קיקה סאנצ'ז פלורס, והלוץ ויאדוליד, חוזה אמבישה.

עזב את ריאל, הקשר הקרואטי הטכני רוברט פרוסינצקי, שעבר לאוביאדו.

סגנית האלופה, להקורוניה, שחששה מעזיבתו של כוכבה הבראזילאי בבטו, נשמה לבסוף לרווחה, כאשר הכדורגלן הודיע על כוונתו להישאר בקבוצה. הוא ישתף פעולה כמו עם סאלינאס וחברו לנבחרת, מאורו סילבה.

מי שמסוגלת להוות איום רציני על שתי הגדולות היא ואלנסיה, שעשתה רכש מרשים ביותר. ראשית החתימה את מאמן אלופת העולם, קרלוס אלברטו פאריירה.

לקבוצה הצטרפו תשעה שחקנים חדשים, ביניהם השוער זוביזארטה, הקשר הבראזילאי מאזיניו, החלוץ הרוסי אולג סאלנקו (מלך השערים במונדיאל, שהבקיע חמישייה לרשת קמרון) מלוגרוניים, מגן נבחרת ספרד חוזה אוטרו וחברו הקשר ויסנטה אנגוגה, שניהם מסלטה ויגו, ובלם ברצלונה חואן קרלוס.

אל הרכב, אגב, עשוי לחזור גם הבולגרי פנב, שמחלים ממחלה.

קבוצה נוספת, העשויה לחזור בגדול, היא אתלטיקו מדריד, יריבתה העירונית המושבעת של ריאל. גם היא החתימה מאמן חדש, את הקולומביאני פרנצ'סקו מאטורנה, ורשימה מכובדת של שחקנים, הכוללת את חלוץ באיירן מינכן, הקולומביאני אדולפו "הרכבת" ואלנסיה, קשר נבחרת ארגנטינה, דייגו סימאונה (מסביליה), תמורתו שולמו חמישה מיליון דולאר.

באלנסיה משחק כוכב נבחרת ספרד במונדיאל, חוזה קאמינרו.

העברות בולטות נוספת היו מכירתו של הקשר הקיזה של טנריף, הארגנטיני אוסקר דרטיסיה לאלבסטה, רכישתו של של המקסיקאי לואיס גארסיה על-ידי ויאדוליד (מאתלטיקו מדריד), והעברתו של הרומני הבינלאומי, פלורין ראדוצ'יו ממילאן, לעולה החדשה אספניול, שרכשה גם את המונטנגרי, בראנקו ברנוביץ' מפרטיזן בלגראד.

גיחון החתימה שני רוסים בינלאומיים, לדיוקוב וסרגייב. אוביידו רכשה רוסי אחר, ויקטור אונופקו.

גם בשוק המאמנים נרשמו תזוזות רבות. בנוסף לואלדאנו, פאריירה ומאטורנה, עבר האבייר אירורטה מסנטאנדר לבילבאו (במקום יופ היינקס הגרמני), לואיס סוארז הותיק יאמן את אלבסטה, הצ'יליאני ויסנטה קנטטורה ימלא את מקומו של ואלדאנו בטנריף, את ויגו יאמן הארגנטיני קרלוס אייאבר, את סנטאנדר ויסנטה מירה (לשעבר מאמן נבחרת ספרד) ואת לוגרוניים הסרבי בלאגוי פאונוביץ'.

המשחק המרכזי במחזור הפתיחה יפגיש משני עברי המתרס את המאמן הבראזילאי של ואלנסיה, פאריירה, עם אתלטיקו מדריד של מאטורנה.

ברצלונה תפתח במשחק חוץ נגד ספורטינג גיחון וריאל תצא לשחק בסביליה.

ג'יורג'י האג'י, הכוכב הרומני החדש של ברצלונה

בבטו מבראזיל ממשיך לשחק במדי להקורוניה

המאמן הקולומביאני מאטורנה באתלטיקו מדריד

2 הנערים מהרצליה הודו: רצחנו את נהג המונית דרק רוט בכוונה

סניגוריהם, משה אלון ושי גז, ביקשו שלא לגזור עליהם מאסרי עולם

מאת אלי ברנר

שני הנערים מהרצליה המואשמים שרצחו את נהג המונית דרק רוט בינואר השנה הודו אתמול בביצוע הרצח, עם פתיחת שלב הזכויות בבית המשפט המחוזי בתל־אביב. סניגוריהם ביקשו שלא לגזור עליהם מאסרי עולם.

הנערים מואשמים במספר עבירות, שהחמורה בהן היא רצח בכוונה תחילה. בתחילת המשפט, לפני פגרת הקיץ, כפרו סניגוריהם של השניים – משה אלוני ושי גז – באשמות המיוחסות לנערים. אתמול חלה תפנית כאשר עורכי הדין הודיעו, כי הנערים חוזרים בהם ומודים בעובדות שבכתב האישום כלשונו.

הרכב השופטים, בראשות השופט ארמונד לוי, הסביר לנערים הקטינים את משמעות ההליך המשפטי, ותשובתם היתה אחידה: הודאה בעובדות כתב האישום. השניים אישרו שהעובדות בכתב האישום משקפות במדויק את מה שקרה במהלך הרצח ולפניו.

התובעת הגישה לבית המשפט ראיות נוספות לכך שהנערים התכוונו ותיכננו לבצע את הרצח. התובעת גם הגישה חוות דעת של מומחה, ד"ר דיאלס פיליפס, בדבר המצב הנפשי בו היו הנערים שרויים לפני שביצעו את הרצח.

השופטים קבעו על סמך כל החומר שהובא בפניהם, כי הנאשמים אכן ביצעו את העבירות שיוחסו להם – קשירת קשר לביצוע פשע, רצח ונשיאת נשק שלא כדין. הדיון התנהל בדלתיים סגורות והשופטים התירו לפרסם רק את החלטתם, ללא פרטים אחרים היכולים לזהות את הנערים.

תחילת הפרשה היתה בינואר השנה, כאשר אחד מחבריהם של הנערים גנב אקדח מבית שכניו בהרצליה. הנער קבע עם שני הנערים הנאשמים בגן ציבורי ליד ביתו כדי למסור להם את האקדח. מנער אחר קיבלו הנאשמים שישה כדורים.

ב־19 בינואר נפגשו שני הנאשמים ותיכננו להיכנס למונית כדי לירות בנהג ולשדוד את כספו. הם נסעו באוטובוס להרצליה פיתוח ובסביבות 10 בערב עצרו מונית בה נהג דרק רוט מתחנת המוניות בהרצליה פיתוח. הם נכנסו למונית, ירדו ממנה, ולבסוף החליטו להמשיך בתוכנית: הם עלו שוב למונית של רוט, ירו בגבו בראשו ובזרועו חמישה כדורים והרגו אותו. הם תיכננו גם לגנוב את האקדח שחשבו שיהיה ברשותו של הנהג.

אשתו ובתו של נהג המונית שנרצח, דרק רוט, אתמול בבית המשפט (צילום: ניקי דוידוב/ישראל־סאן)

סטודנט לרפואה התאבד בהזרקת תמהיל לוריד

מאת אורי שרון

ג'מאל עזאיזה (24) מדבוריה, סטודנט שנה חמישית לרפואה בפקולטה לרפואה בטכניון, התאבד בהזרקת תמהיל לווריד ידו השמאלית.

את הגופה מצא אתמול בבוקר איש רשות הגנים הלאומיים שעובר בפארק הכרמל, בתוך מכונית נעולה. העובר הזעיק שוטרים ואלה ניפצו את שמשת המכונית והוציאו את הגופה. רופא שהוזעק למקום קבע את מות הסטודנט. הגופה הועברה לבית החולים רמב"ם בחיפה, לשם הוזעקו בני משפחתו של הצעיר. התמהיל שבשקית האינפוזיה הועבר לבדיקה מעבדתית כדי לקבוע את סוגו.

מחקירה ראשונית של המשטרה עולה חשד שהצעיר הכין את התמהיל בעצמו, הגיע במכוניתו לחורשה מול אוניברסיטת חיפה, ושם הזריק לעצמו את החומר. במכונית לא נמצא כל מכתב שיסביר את המניע להתאבדות, וקיימת הערכה שהצעיר לקה בדיכאון על רקע לימודיו.

חרדים בירושלים:

"צילמנו בווידיאו שוטרים מתעללים ומכים מפגין חרדי"

לטענתם, בקלטת רואים 2 שוטרים זורקים את המפגין באוויר

מאת מיכל גרייבסקי

גורמים חרדיים בירושלים מסרו, כי יש ברשותם קלטת וידיאו שצולמה במצלמה נסתרת שהוצבה בצומת בר־אילן בירושלים, בה נראים שוטרים מכים ומתעללים בחרדים שהפגינו במקום בשבת האחרונה.

הגורמים החרדיים טוענים, כי בקלטת רואים שני שוטרים זורקים לאוויר בחור חרדי שישב על המדרכה, והוא נוחת על גבו ונפגע. לאחר שנפל, קיללו אותו השוטרים עד שהחרדי עזב את המקום. הגורמים החרדיים מסרו כי בכוונתם להגיש תלונה רשמית על המקרה.

גורמים במשטרה מסרו, כי ידוע להם על הקלטת אך לטענתם החרדים ביימו הפגנה בצומת בר־אילן בשבת האחרונה ובמהלכה השליכו אבנים ופסולת – על פי הנחיות צלם שנשכר על ידי רב ידוע בעדה החרדית.

לטענת גורמי המשטרה, בחור חרדי ששכב במרכז צומת בר־אילן ולא נענה לקריאות השוטרים לפנות את הצומת, הורם על ידי שני שוטרים ובגלל התנגדותו – נפל ונחבט בגבו.

2 אנשי עסקים שהורדו מטיסה תובעים 3 מיליון ש"ח מ"בריטיש איירוויס"

מאת אורי שרון

שני עובדים בכירים בחברה הקבלנית "אנגל" תובעים שלושה מיליון ש"ח מחברת התעופה "בריטיש איירוויס", בטענה שנגרם להם נזק רב לאחר שהורדו ממטוס שאמור היה להטיסם לחתימה על עיסקת־ענק בחו"ל.

פרקליט התובעים, עו"ד צבי הרשקוביץ, כתב בכתב התביעה שהגיש לבית המשפט המחוזי בחיפה, כי שולחיו – יו"ר הדירקטוריון יעקב אנגל והמנכ"ל משה שנפ – רכשו כרטיסי טיסה ללונדון, שנועדה ל־14 באפריל השנה. אולם כאשר התייצבו השניים בנתב"ג, מסר להם נציג חברת "בריטיש איירוויס" כי 50 נוסעים, הם בתוכם, הוצאו מרשימת הנוסעים בגלל מחלתה של אחת מדיילות המטוס.

השניים הבהירו לנציגי "בריטיש איירוויס" עד כמה חשובה להם הטיסה, ואף הציעו לפצות את מי מהנוסעים שיסכימו להתחלף איתם. הם ביקשו גם לדבר על כך עם קברניט המטוס, אך לא נענו. בלית ברירה חזרו השניים לחיפה, ובכך הפסידה חברתם את עיסקת־הענק, לטענתם.

עו"ד הרשקוביץ ציין שהנהלת חברת התעופה נהגה בשרירות לב והתרשלה בכך שלא דאגה לדיילת אחרת, או לטיסה חליפית לתובעים.

טרם הוגש כתב הגנה.

מעצרם הוארך ב־9 ימים

המשטרה תפעל להחרמת רכוש סוחרי הסמים הכבדים שנעצרו

מאת אלי ברנר

סוחרי הסמים שנעצרו שלשום בבוקר במבצע משטרתי באיזור המרכז, הובאו אתמול לבית משפט השלום לארכת מעצרם.

אליהו הזן (39) מבת־ים, הנחשב לראש חבורת יבואני ומפיצי הסמים, נשלח לתשעה ימי מעצר נוספים, וכך גם מאיר אלמליח (34) מחולון, אף הוא מבכירי החבורה. שופט המעצרים ג'ורג' קרא קבע, כי עיקר החשדות נגד העצורים מבוססים על עדות הסוכן הסמוי שפעל ביניהם, המגובה בתמלילי הקלטות שהקליט בעת ביצוע עסקות הסמים. הוא העריך כי יוגשו כתבי אישום כנגד החשודים בתוך זמן המעצר.

הפעלת הסוכן הסמוי עלתה למשטרה 51 אלף דולר, שהושקעו ברכישת סמים. מפקד מחוז תל־אביב מסר אתמול, כי זו הפעם הראשונה שהמשטרה מפעילה סוכן סמוי בשיטות הנהוגות במשטרת ארה"ב – בהן הסוכן הסמוי משתתף עם עברייני הסמים בקניית הסם ומשתתף באופן פעיל בייבוא הסם והברחתו מחו"ל.

המשטרה עושה בימים, בשיתוף עם פרקליטות ובית המשפט, לחילוט (החרמה לקופת המדינה) הרכוש הרב המוערך במיליוני ש"ח, אותו צברו החשודים בכספי הסמים.

אחד מ־14 סוחרי הסמים שנלכדו במבצע שלשום מובא להארכת מעצר (צילום: ניקי דוידוב/ישראל־סאן)

סיטרואן C-15 המסחרית הכי משפחתית

דגמי '95

מעכשיו- 3 שנות אחריות

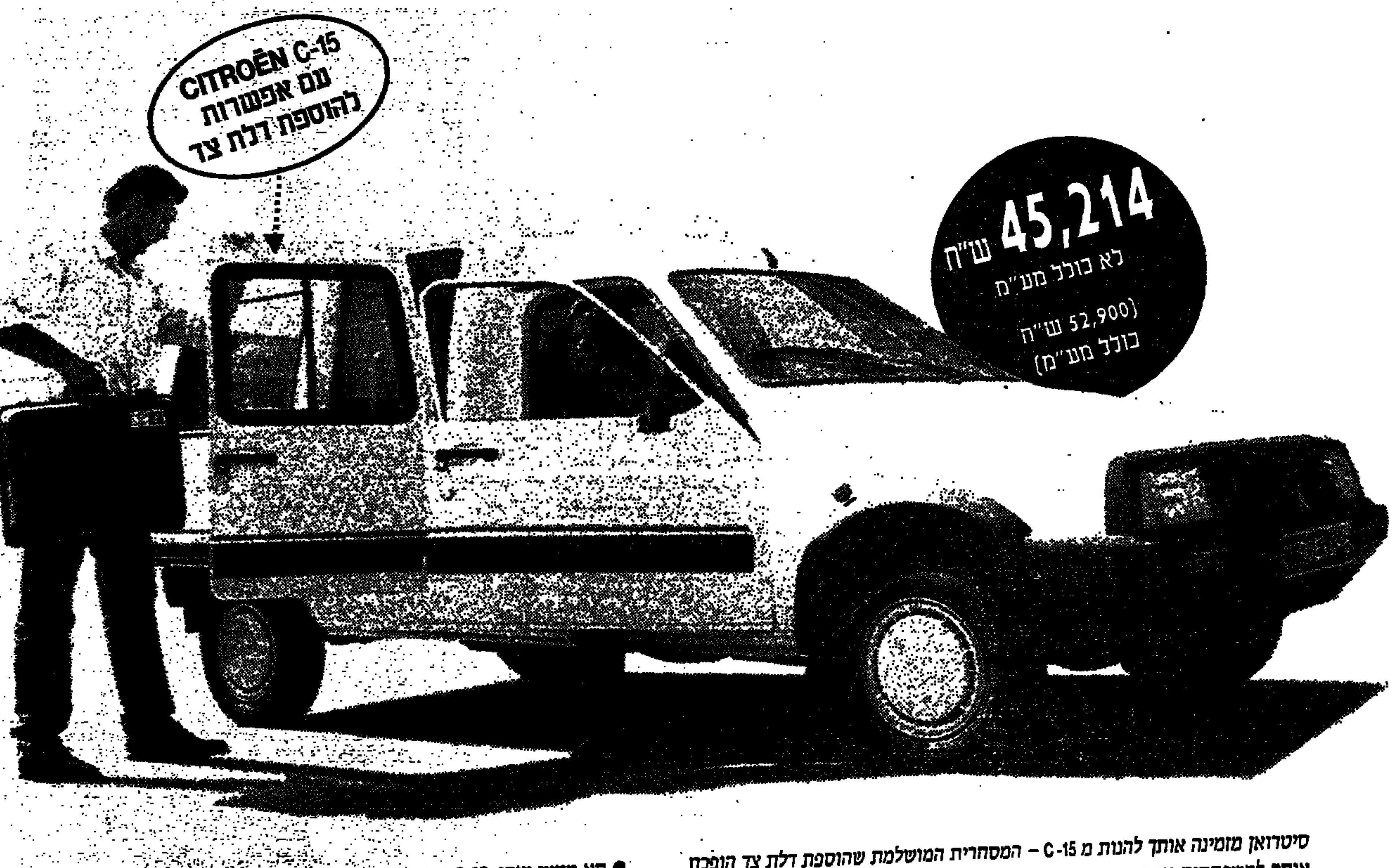

סיטרואן מזמינה אותך להנות מ C-15 – המסחרית המושלמת שהוספת דלת צד הופכת אותה למשפחתית נוחה ומרווחת.

C-15 מציעה לך:

- מנוע חזק וחדיש 1.4 ל' 75 כ"ס (זהה למנוע פיז'ו 205 המפורסם).
- 5 מושבים נוחים עם ריפוד משובח + 5 חגורות בטיחות מקוריות.
- מושב אחורי בכיוון הנסיעה – ניתן לקיפול.
- תא מטען ענקי, 2.02 מטר מעוקב עם חלונות כפולים, בעל כושר העמסה של 575 ק"ג.
- תצרוכת דלק מינימלית ועלויות טיפול ואחזקה נמוכות במיוחד.
- סיטרואן C-15 מוכרת לצרכי מס.
- **תוכנית ליסינג משופרת בריבית של 2.5% בלבד.**

C-15 נבחרה לשימוש ע"י חברות ממשלתיות, כוחות הביטחון וצה"ל.

* המחירים לפי מחירון דגמי '95 מס' 1 בתוקף מיום 21.8.94 אינם כוללים אביזרים, מס בולים ואגרת רישוי שנתית.

סוכנים: ■ נהריה, רכב הצפון – לוחמי הגיטאות 53, טל. 04-927360 ■ נצרת, סדוני – מרכז התעשיה, טל. 06-571339 ■ אום אל פחם, בכיל סעד – צומת אום אל פחם, (תחנת הדלק), טל. 06-311190 ■ חיפה, רכב הצפון – שד' בן גוריון 8, טל. 04-520461-7,9 ; רכב הצפון (מפרץ) שד' ההסתדרות 50, טל. 04-411550 ; מוסכי הגליל – מפרץ חיפה האשלג 7, טל. 04-410500 ■ חדרה, סוכנות השלושה – אז"ת, טל. 06-332650 ■ נתניה, ליניקוף הדמן – רח' הרצל 56 (מול הקניון), טל. 09-335081-3 ■ כ"ס, פוסטלר – דרך השרון 5 (בניין גן הלוטוס), טל. 09-427354 ■ הרצליה, דקל – גלגלי הפלדה 14, טל. 09-586104 ■ ראשל"צ, לוי ישראל – אז"ת ישן, כביש בית דגן, טל. 03-9668466 ■ פ"ת, הצומת – הירקונים 33, טל. 03-9341120 ■ רמלה, שרותי רכב רמלה – הרצל 6, טל. 08-220514 ■ אשדוד, א. עבאדי – העבודה 39 אז"ת קלה, טל. 08-565004 ■ אשקלון, יע"ד בע"מ – רחוב אורט (מול בית הספר), טל. 07-733339 ■ ב"ש, כרמלי – דרך חברון 3, טל. 07-279934.

דוד לובינסקי בע"מ

יבואן בלעדי למכוניות פיז'ו - סיטרואן בישראל

■ תל אביב, שונצינו 16 טל. 03-5631333
■ בני ברק, כהנמן (השומר) 103 טל. 03-6710555
■ ירושלים, יד חרוצים 9, תלפיות טל. 02-756555
■ באר שבע, א. תעשיה ק' יהודית טל. 07-231154

ממשלה בלתי־נלאית

אין טעם לחזור על האינוונטר של פעולות הממשלה הזו, החל בהסכם עם הפלסטינים וירדן, הפתיחה לארצות ערב, ועבור לתהליכים הכלכליים שנבעו משינוי סדר העדיפויות. ספק אם ממשלה אחרת היתה עושה חצי ממה שעושה הממשלה הנוכחית

יורם פרי

עוד יומיים יופיעו המוספים המיוחדים לראש השנה של כל העיתונים, גדושים בסיכומים שנתיים: מי לשבט ומי לחסד, מי אין ומי אפס. הגם שהם צפויים לעיתים, ובדרך־כלל מעייפים, יש בהם יתרון אחד: הם נכולי היסטוריה. אם במשך השנה מבטאות ההערכות העיתונאיות את מבנה האישיות המניה־דפרסיבית של הישראלי המצוי, רגע בשחקים רגע בתהומות, בהערכות שנתיות מתקבלת תמונה יותר מאוזנת.

מי שמחפש דוגמה למבנה האישיות התולנית שלנו צריך היה לנתח את הטיפול בשבועיים האחרונים בנושא מיסוי רווחי הון. שלשום התברר, כי כל ה"התמוטטות" של הבורסה ביום הראשון השחור היתה כלא היתה, ומדד המניות חזר והגיע לזה שהיה לפני ההכרזה על הטלת המס. הסערה היתה מוגזמת.

אם יעשו העיתונים חשבון כולל, ובעיקר שקול, לא יוכלו שלא לסכם בחיוב ובסיפוק את "מצב האומה". עושים זאת בשנה האחרונה רבים מידידי מחו"ל המבקרים בארץ. אין כמעט אחד שאינו מתפעל מקצב הצמיחה, ההתחדשות, הבנייה. מדברים על כך במיוחד אלה שלא היו בארץ חמש או עשר שנים, אבל גם כאלה שנוהגים לבקר בה אחת לשנה. כפי הנראה, אנחנו באמת סיפור הצלחה.

ידענו זאת במושגים של מאקרו כלכלה. העוגה הכלכלית הישראלית ממשיכה לתפוח בכל שנה בערך בשישה אחוזים, בעוד שארצות מפותחות מהרסות אחריה. השבוע קיבלנו גם נתונים בתחום המיקרו, התחום המוחשי הרבה יותר לכל משפחה: רמת החיים של הישראלי עלתה בשנה אחרונה.

ואם זה אינו מספיק, באה בשורה נוספת. השבוע שלח לי שר האוצר מכתב שאליו מצורפים קטעי עיתונים המדווחים על כך שהשנה הצטמצם הפער בין העשירים והעניים בישראל. הכנסות העשירון העליון לפני שנתיים היו גבוהות יותר מפי 10 מאלה של העשירון התחתון. השנה זה ירד קצת מתחת לפי 10, מ־10.1 ל־9.4. נכון, זה עדיין פער גבוה מאוד, גבוה מדי, אבל חל שינוי במגמה לראשונה מזה חמש שנים.

חלק משמעותי של תהליך הצמיחה נובע מתופעה שכמעט ולא היתה תלויה בנו, העלייה מרוסיה. אזרחי ישראל אינם מבינים עדיין עד כמה גדולה היתה התרומה של העלייה מרוסיה, תוספת של כחצי מיליון אנשים, עשרה אחוזים מהאוכלוסייה, מאגר אנושי בעל איכויות גבוהות. יום יבוא ונצטרך להתנצל בפניהם על כך שאיננו מקבלים אותם בלב יותר פתוח, בסבר פנים יותר. אבל [illegible] אדם, ליתר דיוק, של ממשלת ישראל.

מה שקרה בארץ מזכיר מאוד את מה שקרה בבריטניה מאז מלחמת העולם השנייה. שם היה קיים דפוס מעניין. בכל פעם שעלתה מפלגת הלייבור לשלטון היא היתה נוקטת צעדים דרמטיים של שינוי חברתי וכלכלי. לא משנה אם הם היו לטובה או לא, מה שחשוב הוא שמפלגה זו היתה מחוללת רפורמות. הבולטת ביותר היתה הממשלה הראשונה של הלייבור מיד אחרי המלחמה, שבתקופת כהונתה נעשו הלאמות, חוקקו חוק הבריאות הממלכתי וחוקים סוציאליים חשובים נוספים ובריטניה נעה לכיוון סוציאליסטי. מעניין שהנימוק העיקרי שהשפיע אז על דעת הקהל לתמוך בלייבור היה, כי משק סוציאליסטי יעיל יותר מכלכלה קפיטליסטית. היום משתמש הימין בנימוק זה, אבל בכיוון הפוך, ואולי במידה לא מעטה של צדק. אבל זה כבר עניין אחר...

מכל מקום, לאחר כמה שנים, כשהשמרנים גברו על הלייבור וכבשו את הממשלה, הם לא היו נוסעים בחזרה לעקרונות הישנים, אלא מקפיאים את המצב. מה שהשיג הלייבור נשאר – אבל לא נעשו שינויים נוספים. כאשר חזר הלייבור לשלטון הוא המשיך ברפורמות שלו, וכשחזרו השמרנים הקפיאו את המצב, וחוזר חלילה.

מודל זה של התקדמות והקפאה השתנה בשנות ה־80. הייחוד של הימין הרדיקלי שהנהיגה מרגרט תאצ'ר היה באקטיביזם שלו ובניסיונו לחולל רפורמה מבנית במדינה. ואכן תאצ'ר חוללה שינוי מבני בכלכלה ובחברה הבריטית ושברה גם את דפוס היחסים בין שתי המפלגות הגדולות.

כשבוחנים את פעולת ממשלתו של רבין בתום השנה אי־אפשר שלא לראות את הדמיון בין הדפוס הבריטי והישראלי. גם מפא"י, ולימים מפלגת העבודה, היתה בעלת גישה אקטיביסטית מובהקת, פעלתנית, דינמית, ביצועיסטית, אמונה על פולחן בניין הארץ. די אם נשווה את דפוסי העבודה של אשכול או פרס לאלה של בגין או שמיר. כמה שעות עבודה ביום השקיע כל אחד מהשניים הראשונים לעומת האחרונים, שהיו נודעים בשלאפ־שטונדה שלהם? כמה עניינים הגיעו לשולחנם. כמה החלטות התקבלו על־ידם בשבוע עבודה אחד?

כשמסכמים שנתיים לממשלת רבין אי־אפשר שלא לראות את האקטיביזם המפא"יניקי המוכר הזה, את המרץ הבלתי־נלאה. כשהושבעה הממשלה לפני שנתיים, סמוך לחופשת הקיץ, הנחנו, כי בחודש אוגוסט יאגרו השרים כוח לאחר מערכת בחירות ארוכה ומו"מ קואליציוני ממושך, אבל איפה. כך הלכה לה עונת המלפפונים הראשונה. חודש אוגוסט שהסתיים אתמול היה עמוס לא פחות מקודמו, ועושה רושם שגם עונת החגים תשמש עונת חופשות לעם ישראל, אבל לא כל־כך לאלה העומדים בראשו.

בשיגעון העשייה הזה אפשר להבחין במיוחד כל אימת ששר נופל למשכב. דומה שהדבר שחשוב לו ביותר זה לא להבריא אלא לחזור לעבודה. כבר בבית החולים הוא ממשיך לקבל טלפונים ומקיים ישיבות ופגישות בענייני המשרד. כך נהגה אורה נמיר שקיצרה את חופשת מחלתה בשוויץ וכך נהג בנימין בן־אליעזר, שיהם דוגמאות טובות לוורקוהוליזם המפא"יניקי בטהרתו.

אבל מי שמבטא יותר מכל את האופי הזה הוא מנכ"ל משרד ראש הממשלה, שמעון שבס. אדם צעיר זה עובד כאילו שאין מחר, וצריך להספיק את הכל היום. הוא מעורב ברמה מאוד נושאים, דחוף, מקום, מזין עיניים, משתולל כשהקצב מאט. לזכותו צריך לומר שאין זו עשייה לשמה. נימוסיו אמנם אינם כשל בוגר Eaton ולשונו לעיתים בוטה ומתפספסת, אבל היא מכסה רגישות חברתית ואיכפתיות של מדריך בתנועת נוער. אם הוא כועס על בן־אליעזר, זה משום שאין די דירות זולות לציבור הזקוק להן, ואם הוא נלחם בשר האוצר, זה משום שהוא מאמין שמדיניות המשרד אינה מפתחת כעזרה מספקת שיש אי־שוויון בפריפריה.

השבוע, למשל, סייר בפגולה, אבל לא מבינים שאירע שם הרצח הלאומי. הוא עשה שם מה שהוא עושה בסיוריו בכל השנה, בכל רחבי הארץ: ממלא פנקס בנושאים לטיפול. שנים רבות לא היה משרד ראש הממשלה מנוהל על־ידי אדם כה מעורב בעשייה ובתהליך הפיתוח הכלכלי־חברתי. וזה לא היה קורה ללא ברכתו של מי שממונה עליו, ראש הממשלה.

אין טעם לחזור על האינוונטר של פעולות הממשלה הזו, החל בהסכם עם הפלסטינים וירדן, הפתיחה לארצות ערב, ועבור לתהליכים הכלכליים שנבעו משינוי סדר העדיפויות, בחינוך, בכבישים, בהשקעות תעשייתיות, בהורדת האבטלה. פירוט כזה יושיב אותנו במשרד בחירות, הרי השבוע הודיע רבין שזו לא יוקדמו. ספק אם ממשלה אחרת היתה עושה חצי ממה שעושה הממשלה הנוכחית, ממשלה קלאסית של תנועת העבודה, ושבס הוא מייצג נאמן של הדינמיזם הבלתי־נלאה של ממשלה זו. כשעושים ערב ראש השנה חשבון כולל, כדאי להתעלם מהתנודות היום־יומיות ולהתבונן היטב בגרף ארוך הטווח, ואז יש הרבה סיבות למלא את הריאות באוויר ולהאנח אנחת רווחה. ■

צפון אירלנד: תפנית או שקר פוליטי

שלמה גינוסר, דאבלין

הפסקת האש שעליה הכריזה המחתרת האירית (איי.אר.איי) בצפון אירלנד ושנכנסה לתוקפה בחצות הלילה שבין חמישי לשישי מלווה בתחושה של "אופטימיות זהירה" בלונדון, בדאבלין ובבלפאסט.

מידת האופטימיות הגדולה ביותר שמורה לדאבלין, בירת הרפובליקה האירית העצמאית. בלונדון, לעומת זאת, מורגשת יותר "האופטימיות הזהירה". ואילו בבלפאסט, בירת צפון אירלנד, שהיא חלק מהממלכה הבריטית, הרגש הוא על "זהירות מפני אופטימיות יתרה".

אחרי 25 שנים של מלחמת אזרחים עקובה מדם בצפון אירלנד, שבה נהרגו יותר מ־3,000 בני אדם, אזרחים וחיילים, ונפצעו כ־40,000 (כולל נפגעים באנגליה עצמה), העייפות ותחושת חוסר התוחלת יצרו אווירה נוחה לתפנית טאקטית לפחות. המונח "תפנית טאקטית" נושא בתוכו, בהכרח, את המסקנה שאף אחד מהצדדים היריבים בצפון אירלנד לא ויתר על שאיפותיו הבסיסיות. המחתרת האירית לא ויתרה על שאיפתו של המיעוט הקתולי בצפון להתאחד עם הרפובליקה האירית בדרום האי ואילו הרוב הפרוטסטנטי אינו מעלה כלל על דעתו שצפון אירלנד תיקרע מאחיזתה של בריטניה.

מן הראוי לזכור שהפסקת האש לא באה בעקבות הסכמה כלשהי בין הקתולים לפרוטסטנטים (שגם להם יש קבוצות טרור אכזריות לא פחות), אלא כתוצאה משיחות חשאיות שהתנהלו בין ממשלות בריטניה ואירלנד לבין "השין פיין", הזרוע הפוליטית של המחתרת ובתיווך אמריקאי לא רשמי (אם כי בברכתו של מימשל קלינטון). הרוב הפרוטסטנטי בצפון לא רק שאינו שותף להבנה בין הגורמים שניהלו את

שלושת החודשים הבאים יהיו תקופת מבחן ראשוני. אם המחתרת האירית אכן תעמוד בהתחייבותה ל"הפסקה מוחלטת של הפעילות הצבאית", יתחילו בתום תקופה זאת שיחות שבהן ישתתפו, לראשונה באורח רשמי, גם נציגי המחתרת. זה יהיה לכל הדעות צעד דרמטי, שהמקבילה שלו באנגליה ובאירלנד היא השיחות בין ישראל לאש"ף

המגעים שהובילו להפסקת האש, אלא שהוא צופה מן הצד בחוסר אמון בהבטחות המחתרת האירית ובחשש שצבר תאוצה במרוצת השנים. הפרוטסטנטים אינם מחמיצים כל הזדמנות להזכיר שבעשורים השנים האחרונות הפרה המחתרת האירית פעמיים הסכמים על הפסקת אש.

נוסף על כך, הפרוטסטנטים בצפון חוששים שמא עשתה ממשלת בריטניה עיסקה חשאית עם המחתרת האירית. הכרזותיהם החוזרות ונשנות של ראש ממשלת בריטניה ג'ון מייג'ור ושל ראש ממשלת אירלנד אלברט ריינולדס, שלא היתה כל עיסקה כזאת, לא הצליחו עד כה להפיג חששות אלה.

בלפאסט התעוררה אתמול למראה קירות מרוחים בכתובות "הקרב רק מתחיל", חתומות בידי יחידות טרור של הפרוטסטנטים. אמנם, זאת התגובה הקיצונית ביותר בקרב הרוב בצפון אירלנד. אבל, גם גורמים פוליטיים מתונים יותר בקרב הפרוטסטנטים אינם מוכנים לפי שעה לראות בהפסקת האש שינוי אסטרטגי במדיניותה של המחתרת הקתולית.

ההצהרות של הנהגת ה"שין פיין", הגוף הפוליטי שבצילו חוסה המחתרת, ובראשם ג'רי אדמס, ש"המאבק נמשך", לא תרמו במיוחד להרגעת הרוחות בבלפאסט הפרוטסטנטית.

גם בלונדון, שאזרחיה נפגעו לא מעט ב־25 השנים האחרונות מפעולות האיבה של המחתרת האירית, שוררת אווירה מעורבת. תחושת ההקלה, התקווה מלווה בחשש עמוק. מייג'ור, שצריך לעמול עכשיו לא מעט כדי להרגיע את האגף הימני במפלגה השמרנית, אינו מסתפק בהכרזת המחתרת האירית על "הפסקה מוחלטת" של פעולות האיבה ודורש התחייבות פומבית של ה"שין פיין" שהמחתרת לא תשוב עוד לאחוז בנשק. לעומתו ריינולדס, טוען שאין כל טעם לרוץ ולפתוח את מילון אוקספורד כדי לבחון את דקדוקי הניסוח של הכרזת המחתרת וכי מן הדין להתייחס למשמעות הסופית של הכרזה זאת. "המלחמה הסתיימה" הצהיר ריינולדס בחגיגיות מאופקת בישיבה מיוחדת של הפרלמנט בדאבלין. האומנם?

שלושת החודשים הבאים יהיו תקופת מבחן ראשוני. אם המחתרת האירית אכן תעמוד בהתחייבותה ל"הפסקה מוחלטת של הפעילות הצבאית", יתחילו בתום תקופה זאת שיחות שבהן יטלו חלק, לראשונה באורח רשמי, גם נציגי המחתרת. זה יהיה לכל הדעות צעד דרמטי, שהמקבילה שלו באנגליה ובאירלנד היא השיחות בין ישראל לאש"ף. אפקט הפתיחה של שיחות אלה בלונדון ובבלפאסט, כמו גם בדאבלין, יהיה עצום. די להזכיר שעד היום אוסר החוק הבריטי להשמיע ברדיו ובטלוויזיה את קולותיהם של גורמים המוגדרים "טרוריסטיים". גם אתמול שידרו כל ערוצי הטלוויזיה הבריטית את הופעתו של אדמס, נשיא ה"שין פיין", כאשר תנועות השפתיים שלו מלוות בקול של שחקן. איגוד העיתונאים הבריטי כבר פנה בתביעה לבטל את האיסור הכוחר הזה, שכיבים אלה נראה כגוחך לבדי.

השאלה המטרידה עכשיו בהכרח גם את הגורמים הפוליטיים בלונדון ובדאבלין, המוכנים להעניק אשראי להפסקת־האש ולהגדירה כתפנית של ממש, אולי אסטרטגית ולא רק טקטית, היא: מה הלאה?

בסופו של דבר, "שין פיין" והמחתרת הפועלת בחסותה לא ויתרו ואינן מתכוונות לוותר על שאיפתן העיקרית – שינוי קונסטיטוציוני יסודי במעמדה של צפון אירלנד. במילים אחרות, חיסולה של צפון אירלנד כיישות פוליטית וחיבורה מחדש לרפובליקה שמדרום לגבול. קשה להניח שה"שין פיין" לא ינצל את שלושת החודשים הבאים לפעילות של מרי אזרחי בצורה זו או אחרת, להוציא שימוש בנשק.

ה"איריש טיימס" המופיע בדאבלין כתב השבוע שפעילות כזאת יכולה להיות מורכבת מהפגנות רחוב, מהפרות סדר ומהתארגנות קהילתית נגד התקפות צפויות מצד קיצונים פרוטסטנטים.

ד"ר קונור קרוז או'בראיין, עיתונאי אירי ותיק (ואגב, ידיד ישראל המכיר היטב את תולדותיו ודרכיו של הסכסוך הישראלי־ערבי), טוען, שהמחתרת האירית עשויה להפיק רווחים נאים מהמאבק הלא־אלים בחודשים הקרובים. ראשית, היא עשויה לחזק את אחיזתה וסמכותה באזורים הקתוליים של צפון אירלנד, שיהפכו למעין אזורים סגורים ושתושביהם יהיו נתונים לחלוטין למרותה השרירותית של המחתרת. מאזורים אלה, טוען או'בראיין, תיזום המחתרת פעולות המכוונות להתגרות באזורים שבהם מתגוררת אוכלוסייה פרוטסטנטית פרו־בריטית. הנוער הקתולי יספק, לדעתו, מפגינים צעירים שיש להם מסורת של "אלימות לא מזויינת" ופעילות כזאת תשתק את החיים בבלפאסט ובמקומות אחרים בצפון אירלנד לכשך שעות מדי פעם בפעם. לצבא הבריטי תהיה אז בעיה קשה מול התקשורת העולמית אם יחליט לשגר חיילים כדי לבלום מפגינים אזרחים, בהם נשים וילדים. מצד שני, אם הצבא לא יתערב – האוכלוסייה הפרוטסטנטית עלולה ליקח את העניינים בידיה. ומכאן ועד לחידוש מלחמת האזרחים הדרך אינה ארוכה במיוחד.

"זה לא שלום. זאת רק הקדמה למלחמה אחרת", אומר או'בראיין.

היום הזה מסע לילי לקראת אור יום, כפי שמגדיר זאת פרשן אופטימי, האם לאופוריה שפשטה ברבעים הקתוליים של בלפאסט יש כיסוי של ממש, או שצפון אירלנד צפויה לאכזבה קצרה של אשליה לקראת עידן חדש של אלימות חסרת תכלית? האם אמת או עוד שקר פוליטי, שעליו כבר אמר בשעתו הסטיריקן האירי ג'ונתן סוויפט: "השקר הפוליטי נולד לעתים במפלצת, ויש ללקק אותו עד שיקבל צורה נאותה. ולעתים הוא נולד בצורה מושלמת והליקוק מקלקל אותו". ■

ריבית ואינפלציה

מי שרוצה לרדוש את מקבלי השכר, שיזעק חמס נגד מאמצי ריסון כמו העלאת ריבית, עודף תקציבי ומס על רווחי בורסה. המעסיקים, דוד לוי, המהמרים בבורסה ועמיתיהם, יודו לכל הזועק חמס על העזרה שהגיש להם בהיסח הדעת

טדי פרויס

עד השבוע, ניתנו הלוואות בארץ בריבית שלילית. קצב האינפלציה השנתי כבר דהר במהירות של כ־14 אחוז בשנה (ובחודשים האחרונים אף 17 אחוז) בעוד שהאשראי היה זול יותר. מודל זה לא רק העשיר חברות, קבלנים־ותעשיינים, העסקים הגדולים להלוואות ענק, אלא גם היווה כשלעצמו זרז אינפלציוני.

לאחר שנגיד בנק־ישראל הורה השבוע לייקר את הכסף באחוז וחצי, נותר רק לטעון כלפיו על שהיסס ולא דרך על הבלמים לפני חודשים. ההעלאות של חצי אחוז שאותן העלה יעקב פרנקל מדי פעם, היו מעט מדי ומאוחר מדי. טוב שעל אף ההתנגדויות מצד מקבלי אשראים והמנהיגים סוציאלים (ח"כ דוד לוי: "הממשלה משגעת את הציבור". הוא התנבא כי הכל יסתיים בפיחות. מילא, הרי בענייני פיחות לא חייבים לומר את כל האמת) הנגיד התגבר על היסוסיו וקבע: עוד 1.5 אחוזים.

החששות, הרחלילים והמליצות הארוכים כדבר סכנת מיתון, הם דברי הבל. הגידול המפתיע בתעסוקה מלמד כי הוא אקטואלי כמו המלקוש. מדד המכירות הקמעונאיות מפריך לחלוטין דוליל זה: במאי־יולי השנה הן התעצמו בשיעור שנתי של 11 אחוז ויבוא מוצרים בר־קיימא (מכוניות, ריהוט, מקררים וכיו"ב) גדל באותו פרק זמן בתשעה. שאר האינדיקטורים מורים בכיוון דומה. לינות ישראלים בבתי מלון בארץ גדלו ב־48 אחוז, של תיירים ב־45, יצוא סחורות ב־18 ומספר המשרות לשכירים התרבה ב־5 אחוזים (בתוספת הנזבים לתושבי השטחים, אפילו בשמונה). גם היצוא וההשקעות התרחבו, כך שהביקוש המצרפי מעולם לא נראה טוב יותר, ליתר דיוק, טוב יותר על המידה. בתנאי השגשוג, וחלקו כחוב, אין פלא כי נגבו לחצים שהביאו להתייקרויות ועוד יותר חמור, לעודפי יבוא חסרי תקדים. למי שחרד לשכר: הוא עלה מתחילת השנה ב־2.4 אחוזים ריאלית ובשירותים הציבוריים ב־6.9 אחוזים. אין פלא כי הצריכה הפרטית עולה בקצב של 9 אחוזים, שיא ישראלי של כל הזמנים.

התפתחויות אלה משוועות להאטה, לא לירידה, וייקור הכסף־הוא לכן צעד הכרחי. הכרחי אבל לא מספיק. ריסון מוניטארי הוא רק אחד הכלים להשבת האיזון ויש להוסיף עליו כהנה וכהנה. ראשית, יש לשמור על מסגרת התקציב ולרדת מהגירעון המתוכנן של 2.75 אחוזי תוצר. לתעסוקה, כאמור, אין בשלב זה מה לדאוג. יש לזרז חשיפה לתוצרת חוץ, כולל עגבניות, מלפפונים ושאר ירקות מן השטחים. למרות המס האמבריוני על ריווחי הון, מן הראוי לבחון מחדש כמה מהקלות המס ששר־האוצר הבטיח. הקלות מס, במיוחד מסים על הוצאה, הן תרופה לימי האטה אך לא למשק מתרחב וצומח.

פרשה בפני עצמה היא השכר. ההעלאות האחרונות הוענקו בעיקר בסקטור השירותים הציבוריים, והרבה פחות במגזר היצרני. כדי לא להגביר תעסוקה בניירת ובמכתבנות על חשבון הדרושה, החקלאות והתיירות מן הראוי להפוך את היוצרות. לעובדים במגזרים האחרונים יש לשפר את תנאי העבודה על חשבון שחיקה בשכר עובדי מדינה, הסתדרות ורשויות מקומיות. במיוחד יש לתת את הדעת על השכר בענף הבנייה, שם השפל מעמיק, בין היתר מחמת מחסור בפועלים. בבנייה בכלל יש להגדיל את ההשקעות לטובת המחסור המלאכותי בדירות, שהקבלנים הפרטיים גורמים (שנת התחלות הבנייה הפרטית יורד במהירות בעוד שהבנייה הציבורית נהנית רק בעצלתיים למילוי החסר). על הממשלה וגורמים ציבוריים לשוב ולהרבות בבנייה, אמצעי יחידי לזירוז קבלנים פרטיים לשוב ולבנות, במקום לזעוק "הבו לנו קרקע". יש בידיהם רבבות אישורי בנייה שאינם ממהרים לנצל, בציפייה לעליות נוספות במחירי הדירות. במקום הקלות מס ותוספת שכר בצבא, יש להשקיע יותר כסף לבנייה הציבורית.

הדאגה לשכירים היא כמובן במקומה, אלא שלבד מאבטלה אין לשכיר אויב נורא יותר מאינפלציה. היא שוחקת את שכרו בעוד שחברות ועצמאים מפצים עצמם על־ידי ייקור שירותיהם ו/או מוצריהם. השכיר הישראלי פגיע היום במיוחד, בשל הנגיסות בתוספת היוקר. מאז שנות ה־70 קורעים בהדרגה נתחים מהתוספת והיום היא מכסה כשליש בלבד מההתייקרות. העלאות השכר "מן המנייך" אינן מפצות על מלוא ההתייקרות אלא אם הן ניתנות בשיעור כפול מהאינפלציה, כי האינפלציה מכרסמת בשכר נטו בעוד שהעלאות שכר חייבות במס הכנסה. לכן, עשרה אחוזי אינפלציה פגיעתם כפולה כמעט מתוספת שכר באותו שיעור והשכיר יזדקק לתוספת של לפחות 17 אחוז כדי שרמת חייו תדרוך במקום. מי שרוצה לרדוש את מקבלי השכר, שיזעק חמס נגד מאמצי ריסון כמו העלאת ריבית, עודף תקציבי ומס על ריווחי בורסה. המעסיקים, דוד לוי, המהמרים בבורסה ועמיתיהם, יודו לכל הזועק חמס על העזרה שהגיש להם בהיסח הדעת. ■

רמון והתקשורת

המלבה"ד טדי פרויס

עובד(ת) בבנק הפועלים שלח(ה) לי את המכתב הבא בצירוף החוברת "שורות", ירחון הסתדרות הפקידים, עובדי המינהל והשירותים לחודשי אוגוסט־ספטמבר, גליון 619־618. על מעטפת הירחון מתנוססת תמונה צבעונית של ראש ההסתדרות חיים רמון. במכתב נאמר כהאי לישנא:

"חיים הברפלד היה זוכה לעשרה תצלומים בממוצע בכל גליון "שורות". חיים רמון זכה ל־11 צלומים – לפי ספירתי – סימן שהוא שווה עשרה אחוזים יותר מחיים הברפלד. משה נוידרפר (המנכ"ל הפורש של בנק ברקליס־דיסקונט, ס.פ). ומשה זנדברג (יו"ר הדירקטוריון של בנקלאומי, ס.פ), זכו לתמונה כל אחד, סימן שהם שווים עשרה אחוזים מחיים האחד וקצת פחות מחיים האחר. אגב: קרא את ה"סקופ" של אדוארד טלר בדברי הבגר (הבגר מספר בראיון עמו כי עוד לפני שנים הציע אדוארד טלר, אבי פצצת המימן, להפוך תעלה מים סוף לים המלח ולשם כרייתה, להפעיל אנרגיה גרעינית, ס.פ)".

(–) עובד בנק הפועלים

בויכוח על נחיצותו או אי־נחיצותו של "דבר", הסביר רמון כי מבחינתו "דבר" מיותר, מאחר שכל העיתונאים משחרים את פניו ומחזרים אחריו. לפחות במה שנוגע ל"שורות", כתביו ועורכיו, הצדק כולו עמו.

רמון גם אמר שאם "דבר", "שיש לו בסך הכל 2,000 מינויים מרצון", יקיים את עצמו, אין לו שום התנגדות כי ימשיך להופיע. תודה. מעניין כמה מינויים מרצון יש לבטאון הסתדרות הפקידים ואם הוא מקיים את עצמו.

ס.פ.

هكذا من الأصل

מצבנו טוב, תודה

הישראלי המצוי למד מממשלותיו את אמנות המימון הגירעוני. המשק שלנו התפתח, התשתית התרחבה, אבל התלות שלנו בסיוע חוץ לא פחתה. לעצמאות כלכלית כבר לא משלמים אפילו מס שפתיים

חנה זמר

המשפחה הישראלית הממוצעת, אותה ישות מיתולוגית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, צריכה עכשיו יותר מ־6,000 ש"ח כדי לעבור את החודש בשלום. מכיוון שחייבים לשלם גם מס הכנסה והמדובר במשפחה עם שני ילדים בלבד, הרי אפשר להניח כי כדי לכסות הוצאה בסכום כזה, דרושה לה הכנסה ברוטו של כ־8,000 ש"ח. משפחות כאלה ודאי אינן הרוב באוכלוסיה, אם לנקוט בלשון המעטה. בטלוויזיה, מכל מקום, מראים תמיד אנשים מנפנפים בתלושי משכורת של פחות מ־2,000 שקלים.

איך, אם כן, מממנת המשפחה הישראלית הממוצעת את הוצאותיה העולות על הכנסותיה? יש כמה תשובות אפשריות על השאלה המתבקשת הזאת. האחת, שהיא - דהיינו אנחנו - מוציאה פחות. אך בין אם נוהגים לפי הדגם הסטטיסטי, ובין אם מוציאים פחות - וגם אם מוציאים יותר - יש תשובה נוספת המיישבת את התמיהה, והיא: משיכת יתר.

הרף המונח העברי הזה המבטא יפה את מהות העניין, אנשים בדרך־כלל משתמשים במונח הלועזי "אוברדראפט". יש אומרים רק "אובר", ומפי נהג מונית שמעתי במו אוזני תלונה שיש לו בבנק אוברדרייב גדול. מרואיינים ברדיו קובלים לפעמים שיש להם מינוס בבנק. לבנק עצמו יש לזה מונח אלגנטי, אם כי קצת צורם בצליל: חח"ד - ראשי תיבות של חשבון חוזר דביטורי.

אך בלי הבדל באיזה מן המונחים האלה משתמשים, אין מנוס מתוכנם הזהה, והוא: מימון גירעוני. בקואדם סביר, אם יתרת הזכות בחשבון הבנק שלו הגיעה לאפס, אינו מושך כסף נוסף, או שהוא עושה זאת לעתים רחוקות, במקרים מיוחדים. הישראלי המצוי מושך את משיכת היתר שלו מחודש לחודש, כאילו זה המצב הטבעי, והיא חלק מן המקורות העומדים לרשותו.

לפני החגים, גם אנשים בלי חח"ד לא עומדים בפיתויים של רשתות השיווק, וקונים מצרכים כאילו נערכו לשהות בעיר בצורה. הרי יש הסדרי תשלומים לכמה חודשים, ואולי נזכה בפיס, ובמקרה הגרוע אפשר גם לשבות ולקבל הפרשי שכר. אבל לא מדובר על קניות כאלה דווקא. לישראלי המצוי יש גם משיכת יתר רגילה, ממש תקנית.

כל אחד מכיר את העניין. או שלו עצמו יש "אובר", או שיש לשכנו, לעמיתו, לקרוב משפחתו. אך מדוע לנו להסתמך על ניסיון אישי מצומצם, הנה הנתונים המאפשרים מבט רחב יותר, מאקרו במקום מיקרו:

ובכן, בסוף יוני השנה הסתכמו יתרות הזכות בחשבונות עו"ש בבנקים שלנו בסכום הנכבד של 8,185,000,000 - קרי 8 מיליארד ועוד 185 מיליון ש"ח. אלא שמצבת החח"ד, כלומר משיכות היתר, היתה גבוהה פי שלושה: 25,222,000,000! התמונה לגבי שנת 1993 היתה דומה, אבל הצד הדביטורי היה בשלושה מיליארדים צנוע יותר. בחלוקה הגיאוגרפית של מושכי היתר, תמצאו תושבי דימונה כמו תל־אביבים ואנשי קריית שמונה כמו ירושלמים. בקיצור, עם ישראל.

לפני סנכה על חטא, כראוי לקראת הימים הנוראים, שמנה אנחנו קלי דעת וחסרי אחריות, ומוציאים יותר משאנחנו מרוויחים, באופן עקבי - נשאל עצמנו מי חינך אותנו לכך, ממי למדנו. התשובה ברורה. מורינו היו כל הממשלות בישראל. לראשונות לא היתה ברירה, הקופה היתה ריקה וצריך היה לפרנס את העם. אבל אחר־כך זה כבר נעשה להרגל והוא דבק בנו עד היום.

לא מכבר ראו אור יומני בן־גוריון משנת 1962, אז ראש הממשלה, ובהם מובאת גם התנגדותו להנהגת שידורי טלוויזיה בארץ. באותו זמן כבר היה המסך הקטן בבתיהם של מיליארדי אנשים בעולם, אבל בן־גוריון סבר כי "לא רצויה עדיין טלוויזיה בישראל, כי היא תעלה רמת חיים, ואת אין לעשות עד שנגיע לעצמאות כלכלית".

תוך כדי קריאת הדברים, חדר לתודעתי שמזמן לא שמעתי את המונח עצמאות כלכלית. קשה להאמין שפעם היא היתה יעד לאומי שלנו. מתברר כי למנהיגינו מן הנוסח הישן היתה מין אמונה טפלה, שתלות אינה מתיישבת עם ריבונות. מנהיגינו מן הנוסח הישן, בתמימותם כי רבה, האמינו גם שאסור לקבל סיוע חוץ להעלאת רמת החיים, אלא רק לפיתוח, לקליטה, לביטחון. בלאו־הכי, מרגע שלא צריך לגייס משאבים פנימיים למימון כל אלה, רמת החיים נמצאת נשכרת.

מתברר שעם האוכל בא התיאבון, וככל שגדל סיוע החוץ, כן גדל הצורך שלנו בו. לא וללנו את כולו, גם לא השקענו את כולו בביצורים ובהתנחלויות. המשק שלנו התפתח, התשתית התרחבה. אלא מה? התלות בסיוע חוץ לא פחתה. ככל שעלה הייצוא, עלה גם היבוא. הגירעון נשאר בעינו. לעתים גדל, לעתים פחת, אבל לא פסק הצורך לאזן את הגירעונות בעזרה מאחרים, במענקים ובמלוות ובתרומות. לא מצאנו שום ניגוד בין הגירעונות לבין עלייה ברמת החיים, והרגלו לומר לנו שזה לא בסדר.

היום, רמת החיים שלנו אינה במעלה הסולם הבין־לאומי, אבל אנחנו בהחלט במקום טוב באמצע. בוודאי שאדם בארה"ב נהנה מרמת חיים גבוהה מישראלי, ולא כל שכן אדם במדינות הסקנדינביות או בשווייץ. בשווייץ, אגב, ההכנסה הלאומית לנפש היא הגבוהה ביותר בעולם. מדינה קטנה בלי אוצרות טבע צועדת בראש הסולם של רווחת האוכלוסיה בזכות תושייתה וחריצותה.

אותנו מציבים נתוני הבנק העולמי מעל לגיברלטר שאינה נחשבת לעניה, והרבה מעל ליוון שהיא חברה בקהיליה האירופית. סעודיה, עם כל הנפט שלה, מפגרת אחרי ישראל ב־5,000 דולר לנפש בשנה. נפש בישראל עשירה יותר מפי שניים מנפש בארגנטינה, שלא להזכיר ארצות מן הגוש הקומוניסטי לשעבר, לא כל שכן מן העולם השלישי. כאן ההבדלים ממש תהומיים. לדוגמה, נפש בישראל נהנית מרמת חיים גבוהה פי 36 מנפש בסין, ופי 50 מאשר בנפאל.

ההשוואות האלה מבוססות על התוצר הלאומי הגולמי הנחשב מדד לרמת החיים. אלא שאצלנו יש להוסיף עליו את מה שקרוי "העברות חד־צדדיות", שהן בעיקר תרומות ומענקים ופיצויים מגרמניה. יחד עם ההכנסות האלה, רמת החיים הישראלית מגיעה ל־15 אלף דולר לנפש בשנה בקירוב.

אנחנו חיים לגמרי לא רע, הצריכה הפרטית כל הזמן עולה. אגב, הצריכה הציבורית מצטמצמת יחסית, מה שמאפיין את התרחקותה של מדיניות ישראל לא רק מתפיסות סוציאליסטיות אלא גם מסוציאל־דמוקרטיות.

לפי כמה מודדים, אנחנו מדינה מפותחת. הזמנים שלנו כבר רעועים בשבתות ובחגים, כבר יש לנו משקיעים המייסדים מפעלים במדינות אחרות, אפילו בחברות רב־לאומיות. אבל עדיין אנחנו פושטים ידיים לקבל מענק פה ומלווה שם ותרומה כאן. ולעצמאות כלכלית כבר לא משלמים אפילו מס שפתיים.

אינני רוצה, חלילה, להפחית מהישגי הממשלה בצמצום האבטלה או לזלזל בחשיבות המלחמה באינפלציה, או להקטין מערכם של יעדים אחרים. אינני שוכחת שקלטנו עלייה, והיא נקלטה יחסית לא רע. אך כל זה אינו משנה את העובדה המביכה שהישראלי המצוי, בדיוק כמו ממשלותיו, רואה במימון גירעוני דרך חיים טבעית, כלומר אינו מוצא כל פסול בהוצאות העולות על ההכנסות.

ברמה הלאומית זה מסוכן. אם מסיבה זו או אחרת יתייבשו המקורות של סיוע החוץ המאסיבי שאנחנו נהנים ממנו עד עכשיו, הנפילה תהיה נוראה. לכן, בימים אלה של חשבון הנפש - אם מותר עדיין להזכיר מושגים מיושנים כאלה - רצוי להחזיר את העצמאות הכלכלית למעמד של יעד לאומי מוצהר. והכוונה אינה, כמובן, שיהיה מוצהר בלבד. ■

המשפט שבין ש"ס לקואליציה

המשפט של דרעי והמשפטים של מרצ כופים על ראש הממשלה המשך הידברות בינו ובין הפרטנרים הקואליציוניים, כדי לגשר על הפער. מתי? אחרי החגים

עגליזה ולך

לםשפטנים, כמו לרבנים, טרמינולוגיה משלהם, ולשפתם משמעות צרה, או רחבה, לתועלתם. בשבוע שעבר אמר הרב הראשי לישראל, הרב ישראל לאו, שטוב היה אילו נפתחה מערת המכפלה לתפילה ב"ימים הנוראים הבאים עלינו לטובה". האם האמירה הזאת מבטאת, למשל, את מאווייו של ח"כ אריה דרעי? הימים האלה הם בוודאי ימים נוראים בשבילו, לא רק במשמעות הדתית, איזו טובה הוא יכול איפוא להפיק במהלכם?

הטובה היחידה, שאולי תצמח לו, היא עיכוב צירופה של ש"ס לקואליציה. דרעי לא הסתיר את דעתו נגד שיבתה של ש"ס לקואליציה - אם כי, כמובן, לא חשף את נימוקיו האינטרסנטיים - וציין, כי בסוגיה הזאת חלוק עליו הרב עובדיה יוסף, מורה ההלכה והמהלכים בש"ס, ולכן הוא פועל מטעמו להחזרת המפלגה לקואליציה. אלא שאצל דרעי יש הבדל בין פועל פעיל ובין פועל נפעל.

חודשים רבים הילכה ש"ס איומים על ראש הממשלה, שאם לא יזדרז לסלול את הדרך לצירופה לקואליציה - קרי: ייכנע לתביעותיה - לפני היפתח משפטו של דרעי, לא יהיה לו פרטנר להשלמת המו"מ עם ש"ס. לאיום הזה היה על מה להישען. גם מי שחשד בדרעי ובפרקליטיו, שכל אמצעי להשיג דחייה בפתיחת משפטו כשר בעיניהם, אינו מתעלם מנפח התיק ומכובד ההאשמות, שהנאשם וסניגוריו מעוניינים לנקותו מהם. וכיוון שלא הושגה דחייה והמשפט נפתח אתמול - בשעה טובה? - העומס, הפסיכולוגי והמעשי, על דרעי באמת אינו מותיר לו דקה של פנאי וגרם של מחשבה לעיסוקים אחרים, בוודאי לא כאלה ששום תועלת אישית לא תצמח לו מהם.

אלא שהמשפט של דרעי אינו המשפט היחיד, נכון לרגע זה - כי ש"ס יצירתית מאוד בהמצאת עילות למשבר - שמונע את הצטרפותה לקואליציה. המשפט האחר, משפט מילולי, הוא הסעיף בהסכם הקואליציוני החדש בינה ובין מפלגת העבודה, הקובע, ש"במידה ויופר הסטטוס קוו בענייני דת, מתחייבים הצדדים לתקן את ההפרה על־ידי חקיקה מתאימה". מרצ, שותפתה של העבודה כאחות לה בקואליציית השלום, אינה יכולה בשום אופן להתחייב לחקיקה כזאת.

בניגוד לש"ס, שפיה ולבה אינם שווים, מרצ שקופה בכוונותיה. כשאומרים כל ראשיה, שמרצ מעוניינת בשותפות עם ש"ס והיא מוכנה אפילו להתפשר על חלק מעמדותיה כדי לסלול את דרכה של ש"ס לשותפות הזאת, הם מתכוונים לכך ובתנאי, שהמחיר והמשכנתא יהיו צמודים למדד האמינות ולא למודדי השוק האפור.

במרצ יש אנשים יצירתיים לא פחות מאשר בש"ס. שולמית אלוני, יו"ר מרצ, הציגה לראש הממשלה גירסה משלה כדי לגשר על הפער בין עמדות מפלגתה לתביעות ש"ס. ההצעה הזאת נדחתה על־ידי ש"ס, אבל גם על־ידי רוב חברי סיעת מרצ. לדעת שולמית, לא טוב להעניק לראש הממשלה סמכות גורפת כ"פוסק אם אמנם חל שינוי בסטטוס קוו בענייני דת, המחייב מעשה חקיקה". לא מפני שראש הממשלה אינו כשיר לכך, או חלילה יפסוק שלא בתום לב, כי עניין כלשהו הוא אכן סטייה מהסטטוס קוו והוא מחייב תיקון בחקיקה. אלא מפני ששום מפלגה, ובכלל זה מפלגתו של ראש הממשלה (ראה, חוק הבריאות הממלכתית), אינה מפקידה בידי אדם אחד מנדט בלתי מוגבל כל־כך.

חלופה להצעה של שולמית אלוני העלה השבוע יוסי שריד ברענו את זכרונם של עמיתיו לגבי הסכם בין מרצ למפלגת העבודה, מה־14 במארס 1994 (היום שבו נחתם ההסכם הקואליציוני המעוכב בין ש"ס למפלגת העבודה). על־פי ההסכם הזה, שחתומים עליו רבין ושריד, "לא תבוטל ולא תתקבל חקיקה בענייני דת, אלא בהסכמת כל הסיעות המרכיבות את הקואליציה". כלומר, יישמר הסטטוס קוו.

שריד אינו משפטן, אבל המשפט שלו, יש לציין, גם הגיוני וגם הגון. מכיוון שמצידה של מרצ אין כוונה לכרסם בסטטוס קוו בענייני דת לטובת עמדותיה היא מבקשת, לפחות, למנוע מאחרים כרסום מנוגד לעמדותיה. הצהרת כוונות מצד ראש הממשלה כלפי מרצ תחלץ איפוא את המשבר מהמבוי הסתום: אם אכן שריד וקיים ההסכם הנ"ל בין מרצ ל"עבודה" וחקיקה דתית מחייבת את הסכמת כל הסיעות המרכיבות את הקואליציה, לא תתאפשר חקיקה עוקפת בג"ץ, אוטומטית, כתוצאה מכרסום בסטטוס קוו וכל עניין יישקל לגופו. לעומת זאת, אם ההסכם הקואליציוני החדש בין ש"ס ל"עבודה" מבטל הסכם קודם בין "העבודה" למרצ, לא תוכל מרצ אפילו להיענות לבקשתו של ראש הממשלה לתמוך בצירופה של ש"ס לקואליציה תמורת חופש הצבעה בנושאי דת.

המשפט של דרעי והמשפטים של מרצ כופים על ראש הממשלה המשך הידברות בינו ובין הפרטנרים הקואליציוניים, כדי לגשר על הפער. מתי? אחרי החגים, לא כמטפורה אלא כצורך השעה. הדחייה הזאת, אגב, יכולה להקל על ראש הממשלה. בימים הקרובים ימלא השר לאיכות הסביבה, יוסי שריד, את מקומם של כל עמיתיו ממרצ - שרת התקשורת, האמנויות והמדע, שולמית אלוני, שר החינוך, אמנון רובינשטיין, ושר הקליטה, יאיר צבן - שייעדרו מהארץ. ההידברות בין שריד לרבין, כבר הוכח, קלה ומועילה. אולי בפגישה בארבע עיניים עם שר רביעיית מרצ תימצא הנוסחה הגואלת. ■

שריד. ההידברות קלה עם רבין. צילומים: יצחק הררי

דרעי. הבדל בין פועל פעיל ובין פועל נפעל

מבקרת המדינה של ערפאת

דניאל בן־סימון

הכל מלים

הבורסה שככה מעט השבוע, הם קמו לתחייה זמנית לפני יומיים בעקבות דרישה של הליכוד לדון ב"התעללותו" של שר האוצר במשקיעים־מצביעים. וכך הגיע לבניין הכנסת ראש הליכוד בנימין נתניהו כשהוא מצויד לשם שינוי במספרי קורבנות הבורסה במקום קורבנות הטרור. אלא שבחלוף חצי נאום, חל רפיון מה במישנה הכלכלית שלו והוא התגנב לו בכשרון לא קטן לעבר החומרים הישנים והטובים שלו. מיד אחרי שהבטיח שממשלתו כי תקום תבטל את המס "הלא צודק והמבלבל הזה", הארטרטו הוא ביצע פליק פלק הגיע ל...ערפאת. "הוא משפיל אותנו, הוא מפר הסכמים, הוא מבזה אותנו..."

משה שחל ישב לו ממול והתקשה להסתיר את התפעלותו מהפירוטכניקה הרטורית אל־הנתניהו. "תסלח לי", הוא שיגר לעברו, "אתה סוטה מהנושא". אלא שראש הליכוד היה כבר שקוע עמוק בטרור האש"ף. יושב ראש הישיבה סלח טריף הביט לעברו כלא מאמין. הוא ניסה להפסיק: "אני מבקש ממך, עברת מהבורסה לאש"ף." ביבי: "יש קשר..."

אדרי. מרוצה מעצמו. צילום: חנוך גוטמן

מעט מאוד חברי כנסת נענו לקריאת האופוזיציה לקטוע את פגרתם כדי לשמוע את נתניהו, יגאל ביבי, משה קצב, רחבעם זאבי וגדליה גל. גם אלה שטרחו להופיע העדיפו ישיבה במזנון הכנסת כדי להחליף רשמים עם חבריהם.

לאות רבה ניכרה ביום רביעי על פניהם של פוליטיקאינו. רק יצחק רבין המשיך להפגין את התזזיות שאחזה בו מהיום שהוא כונן את ממשלתו. הוא הגיע בשעות הבוקר לחדר סיעת העבודה, שם התנהל דיון עייף ומייגע בין החברים. רבין נכנס לאולם בעוד יוסי ביילין מסביר לחברים שאל להם לחשוב שעם בוא השלום, ייפסק הטרור. "נצטרך לחיות עם טרור אבל עם מינון שונה...". רבין זע על כיסאו באי נוחות בולטת. כעבור שלוש דקות, הוא איבד את סבלנותו וניצל הפוגה בדברי ביילין כדי להידחק פנימה. ביילין כבר לא דיבר יותר. מהרגע שתפס את רשות הדיבור, נאם רבין עד סיום הישיבה.

שר כלכלי ישב במזנון ושיתף עיתונאים בתחושותיו. הוא סיפר שערב קודם לכן, הוא ישב עם ראש הממשלה כדי להזכיר לו את צוק העתים. השר סיפר שהסביר לרבין שהממשלה שלו בבעיה לא קטנה. הוא מרבה להסתובב בסניפי המפלגה ומשם עולים קולות של יאוש. "אמרתי לרבין שקיים פער גדול בין החוק הכלכלי של המדינה ובין החוק הכלכלי של האזרח. מצב האזרח המצוי רע כמה מונים מזה של המדינה. אם לא ניצור סימטריה בין השניים, אנו עלולים לאבד את השלטון".

בשולחן אחר ישב דדי צוקר. לפני זמן־מה הוא עוד ישב עם חבריו לסיעה כדי לדון בהסכם שעשוי להכניס את ש"ס בחזרה לממשלה. מזה חודשים שאנשי מרצ לועסים את הסוגיה של ש"ס בלא למצוא לה פתרון. הם קרועים בין

רבין. תזזיתי. צילום: אילן אוסנדריבר/ישראל סאן

שר בכיר התלונן השבוע: "אני ממש לא מבין את רבין. הוא כל הזמן מקטר שהפלסטינים לא מנהלים את הכספים שלהם בצורה מבוקרת... אז מה אם ערפאת לוקח קצת מן הכסף? מה זה עניננו?"

האינטרס הפוליטי המחייב את חיזוק הממשלה על־ידי צירוף ש"ס ובין האינטרס האישי־מפלגתי המחייב אותם להביט בבוא היום בעיני בוחריהם. נכון ליום רביעי האחרון, הם טרם מצאו את שביל הזהב.

דדי צוקר סיפר חוויות מביקור בממלכת עזה בתחילת השבוע. זו היתה פגישתו השנייה עם ערפאת אחרי שמונה שנים. כבר בפגישתם הראשונה, הותיר עליו ערפאת רושם של מנהיג גדול. מאז התעצמה מנהיגותו של ראש אש"ף בעיניו של צוקר. הוא בילה יום שלם בעיר וסיים את היום בארוחת ערב בתוך עזה. ערפאת קיבל אותו בסבר פנים יפות. "אך הוא היה עצבני מאוד באותו יום", שיחזר צוקר. "במיוחד הוא רגז על ההטפות של רבין כאילו הוא לא מסוגל לנהל את משק הכספים שלו". צוקר, מצוייד בעבר אקדמי, הסביר שהפלסטינים רגישים מאוד להטפות שבאות מצד הכובש. "הם מרגישים שמתייחסים אליהם כאל אנשים נחותים. קשה להם להשתחרר מהדימויים של קולוניאליזם ואימפריאליזם". צוקר חושב שההתנהגות הפטרונית של רבין כלפי משק הכספים של ערפאת רק מחלישה את ראש אש"ף ומחזקת גורמים עויינים בקרב הפלסטינים. "אני רוצה לשאול את רבין אם ספיר ניהל את הכלכלה בצורה שונה. אני גם רוצה לשאול אם ב־48' המצב אצלנו היה שונה מזה שבו נמצאים עכשיו הפלסטינים".

שר בכיר תיאר השבוע את הזעם של רבין כלפי ערפאת כזעם של "מבקרת המדינה". השר שטוען להכרת העולם הערבי על רזי רגישויותיו ודרכי חשיבתו, הביע פליאה לטענון שנוקט ראש הממשלה כלפי הפלסטינים. "אני ממש לא מבין אותו. הוא כל הזמן מקטר שהפלסטינים לא מנהלים את הכספים שלהם בצורה מבוקרת. מה ישנו אני רוצה לשאול: במדינות ערב זה יותר מוכר האם שם מנהיגים לא שמים איזה 10 אחוז מן הכספים בצד? יש כאלה ששודדים כמעט את כל קופת האוצר שלהם. אז מה אם ערפאת לוקח קצת מהכסף? מה זה עניננו? מישהו מינה את רבין להיות מבקרת המדינה של ערפאת?"

צוקר. התרשם שוב מערפאת

השר הבכיר זעם מאוד על הצורה שבה "ניפנף" רבין מעליו את בוזו בטנו. "זה האיש לטוב ולרע", הוא נאנח במסדרון השבוע. הוא סיפר ששום שר לא שותף להחלטה, למעט שיחת עידכון עם שר החוץ שמעון פרס. "בכלל, מנגנון העבודה של רבין מזכיר ראשי מדינות בדרום אמריקה. הדרג האזרחי לא קיים, לא שם ולא פה. רק אנשי צבא נמצאים בעניינים. אני אומר בשיא האחריות שיש מעין תסמונת צבאית שמנהלת את המדינה. אם שר יאמר לך אחרת, הוא משקר לעצמו".

היה גם רפי אדרי. כינוס הכנסת בפגרה קטע חופשה נעימה שבילה עם בני משפחתו בחו"ל. הוא נראה שזוף ומרוצה מעצמו. הוא סיפר שהמגעים עם ש"ס התישו אותו. למרות אלפי המגעים שבהם היה שותף בשנה האחרונה, לא יצא לו כלום מזה: מיניסטר הוא עוד לא. עכשיו הוא גמר אומר להשקיע פחות במגעים האלה. "הגעתי למסקנה שההתנפשות האלה עושות לי טוב. אני פשוט עייף מש"ס". ■

סרסורים לדבר נסיגה

דוד פרהצור

אפילו נתייחס בערבון מוגבל להדלפות האחרונות על הבדלי גישה בין רבין לפרס על עומק הנסיגה בגולן, או על הערכתו של שר החוץ, שאילו היה הוא מופקד על המסלול הסורי היה יכול להביא להסכם תוך שלושה חודשים, מוטב היה אילו חדלו לא רק שר החוץ וסגנו, אלא גם שרים אחרים "להתבטא" בנושא שאינו בתחום סמכותם ואחריותם

ה ימים חולפים, עוד שנה עוברת, אבל תעלומת אסד נשארת – רוצה או לא רוצה שלום. שלוש שנים לאחר ועידת מדריד, שנתיים לאחר חידוש השיחות הישירות בוושינגטון, אין פתרון לחידה הסורית. לקראת הסיבוב הבא של שר החוץ האמריקאי כבר מתחוורות הכותרות מדילוגיו הקודמים: "צופים התקדמות עם סוריה – לא צופים פריצת דרך". על יסוד חופש הניחוש מותר להתנבא שגם בסיבוב הבא של כריסטופר יתברר, שהכל כאשתקד. אסד דורך במקום – וישראל גם.

האסטרולוגים הפוליטיים בישראל ימשיכו לחפש אותות וסימנים חיוביים. בהתפעלות גלותית רווחת, שאסד "הואיל" להשתכנע על-ידי מובארק – ובהתערבותו של שר החוץ שמעון פרס – לקבל משלחת של ראשי קהילות יהודיות בארה"ב. נשיא מצרים ראה בכך עוד סימן לנכונותו של נשיא סוריה להגיע להסכם שלום עם ישראל ולנרמל את היחסים עם ישראל וגם עם העם היהודי. ממש לא נורמלי.

גם השבוע הגיעו בשורות שלום מדמשק. למשלחת של המועצה האמריקאית ליחסים בינלאומיים אמר אסד, הוא "נחוש בהחלטתו לעשות שלום". לאוזני אחד מחברי המשלחת נשמע נשיא סוריה "משכנע מאוד". גם שר הכלכלה הסורי חזר על דברי נשיאו האמר, כי השלום הוא בעיני סוריה עניין אסטרטגי ולא טקטיקה המוכתבת על-ידי נסיבות מיוחדות. בהודעות מהולות עם התנאי האולטימטיבי של אסד, חזר בירושלים שר החוץ המצרי, כמו בעבר, על הנוסחה: שלום מלא תמורת נסיגה מלאה. הכוון שבו אמר עמרו מוסא את הדברים היה מקסם לא פחות מתוכנם. נותר רק לתמוה מדוע מערבת ישראל את מצרים במשאומתן עם סוריה, אם עמדתה החד-צדדית ידועה מראש.

אין לדעת מה שיעור האמת ב"מסרי" של השליח הרוסי ויקטור פוסבליוק, על התגברות התנגדות בחוגים שונים בצמרת הממשל בדמשק להסדר עם ישראל. בסבירות בינונית מותר להניח, שההתרשמות האלה לא באה רק לסתור את ההתבטאויות האופטימיות מוושינגטון, אלא גם לשרת את סוריה במאמציה לשכנע את הממשל האמריקאי להבין את מצוקתו של אסד וללחוץ על ישראל. כך או כך, לגמרי לא ברור מדוע זכה פוסבליוק להיפגש בדמשק רק עם שר החוץ הסורי, ואילו כאן נפגש בנפרד עם סגן שר החוץ, עם שר החוץ, ועם ראש הממשלה. מסקרן לדעת מה ידווח השליח הרוסי לא רק לשולחיו, אלא גם לדמשק על הבדלי ההשקפות בצמרת הישראלית.

אפילו נתייחס בערבון מוגבל להדלפות האחרונות על הבדלי גישה בין רבין לפרס על עומק הנסיגה בגולן, או על הערכתו של שר החוץ, שאילו היה הוא מופקד על המסלול הסורי היה יכול להביא להסכם תוך שלושה חודשים, מוטב היה אילו חדלו לא רק שר החוץ וסגנו, אלא גם שרים אחרים "להתבטא" בנושא שאינו בתחום סמכותם ואחריותם. ב"שיחות ועידה" בטלוויזיה חזר ראש הממשלה ואמר, כי ישראל וסוריה עדיין לא הגיעו להסכמה על הנושאים המרכזיים: עומק הנסיגה, עיתויה, השילוב בין שלבי הנסיגה לשלב הנורמליזציה והסדרי הביטחון. לפחות כלפי חוץ אין ראש הממשלה יוצר את הרושם, שאפילו ייפתח עתה עידן חשאי, או שיחודש המשאומתן הישיר, יושג הסכם מהיר על כל הנושאים השנויים במחלוקת.

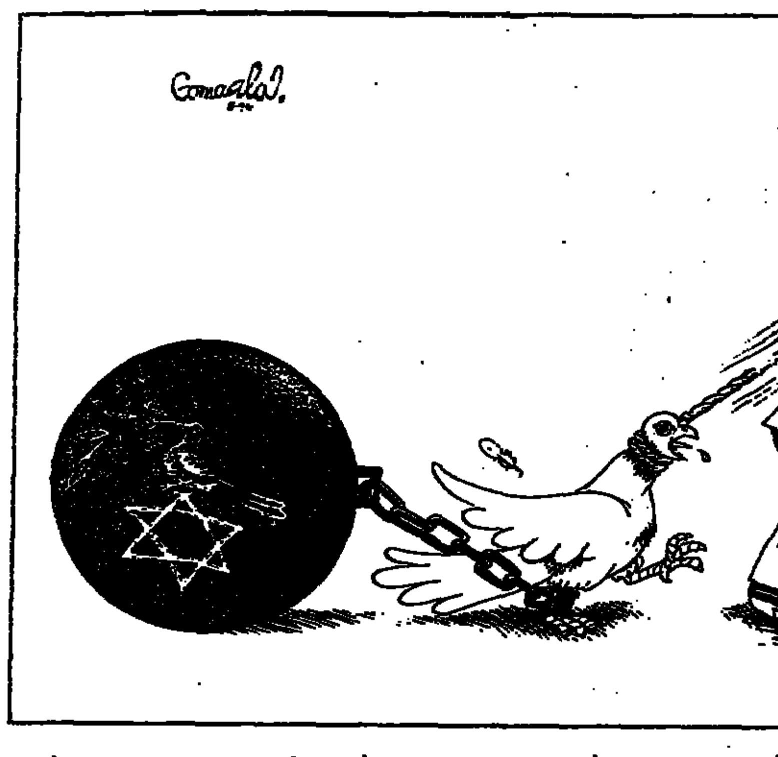

קריקטורה מתוך העיתון המצרי "אל-אהראם" – ישראל היא שמעכבת את תהליך השלום. מדוע מערבת ישראל את מצרים במו"מ עם סוריה, אם עמדתה החד-צדדית ידועה מראש

ראש הממשלה אומר, שהוא לא מחוייב לנסיגה מלאה מהגולן ואין לו כוונה להתחייב על כך כתנאי לחידוש המו"מ הגלוי עם סוריה. אבל ל"עומק הנסיגה כעומק השלום" אין פירוש סורי אחר מאשר נסיגה מלאה. אם התקשו בדמשק בהבנת הנשמע, סייעו להם שרים בממשלת ישראל בהצהרותיהם ובהערכותיהם. גם מדברי ראש הממשלה יכולה סוריה להסיק, שאם יתמלאו דרישותיה של ישראל בשאר המרכיבים של ההסכם, תיסוג ישראל מכל הגולן, ולא בגולן.

הפרדוקס הישראלי הוא, שיוסי שריד, עוזי ברעם, רואים לעצמם היתר לדבר על עומק הנסיגה בגולן ועל "ויתורים מכאיבים מאוד", שיש להם פירוש חד-משמעי. אבל לרמטכ"ל אסור להביע דעה מקצועית צבאית, ששותפים לה לפחות שלושה מאלופי פיקוד הצפון לשעבר, יצחק חופי, אורי אור ויוסי פלד. אילו אמר הרמטכ"ל, שלעת שלום יוכל צה"ל להסתדר בלי רמת הגולן לא היו מבקריו, ובראשם שר החוץ, יוצאים נגדו. אבל אם רב-אלוף ברק אומר, ש"גם לעת שלום היה ראוי שנהיה על רמת הגולן" ומדגיש כי ההחלטה, בסופו של דבר, נתונה בידי הממשלה, הוא ראוי לביקורת, אם לא לנזיפה. לפי ההגיון הזה, לא יהיה הציבור רשאי לדעת את ההשקפה המקצועית הצבאית המוסמכת ביותר, לפני שיתבקש להכריע על ההסכם עם סוריה, במשאל-עם או בבחירות.

"גם הציבור שלנו שותף במשאומתן שלנו עם סוריה", כותב שר החוץ בחוברת האחרונה של הרבעון האמריקאי "ניו פרספקטיבס". במאמר על "ציבור בעל מידע כצד שלישי במשאומתן", עומד שמעון פרס על ההבדל בין שליטתו של אסד על עמו לבין ישראל, שבה "צוות המו"מ לשיחות הוא העם כולו ולא רק המשלחת, מפני שכאן כולם צופים בטלוויזיה ומאזינים לרדיו והם רוצים להיות בטוחים שהצד שאיתו מתנהל המו"מ הוא רציני, גלוי ברצינותו, ביחס לשלום".

אם הציבור שותף למו"מ, הוא ראוי למידע אמין ואי-אפשר לפטם אותו בהדלפות על סימנים-שאינם-סימנים על רצונה של סוריה בשלום ובהצהרות בלתי-אחראיות, גלויות או מפי "מקורות" "וגורמים", על מה ישראל מוכנה לוותר, בלי לומר על מה אין היא מוכנה לוותר. לאסד ולדובריו מותר לחזור ולתבוע נסיגה עד למילימטר האחרון, ואילו מכאן לא נשמע זה מכבר, אפילו לא בקול רפה, שישראל דוחה את התכתיב הזה.

אם הציבור שותף למו"מ, ובעיקר אם המו"מ הוא על עתידם וגורלם של התושבים בגולן, קשה להסביר את חוסר-הרגישות בהתבטאויות של שרים. אם רובם ככולם אינם מדווחים על מהלך המו"מ עם סוריה, בתיווכה של ארה"ב, האם הם מודעים לנזק שהם גורמים בפטפטת לא מבוקרת ולא אחראית? אינו סיבה יש לשר התיירות, שכבר מסר את הגולן לסורים יותר מפעם אחת, להודיע שלא יהיו השקעות בגולן בגלל "התפתחויות חיוביות" במו"מ עם סוריה? זו החלטה פרטית, או החלטת ממשלה?

אם משרד החוץ אינו מופקד על המו"מ עם סוריה ואינו מעורב בו, בתוקף מה מרשה לעצמו סגן שר החוץ לנצל כל במה וכל מיקרופון להשמעת דעותיו והערכותיו בנושא הזה. אפילו נקבל את הכחשתו של יוסי ביילין ״תשתבע״, שהוא לא אמר שישראל נכונה לסגת מהגולן אלא בגולן, האם היתה זו ענווה מגומגמת מצידו אילו השיב לשואליו, שאין הוא מוסמך להתייחס למו"מ עם סוריה? מי שיאסוף את הצהרותיו של ביילין מן השנתיים האחרונות, לא יבין מדוע רק עכשיו הגיע סגן שר החוץ למסקנה, כי "יהיה זה ספשי מצד ישראל להיכנס למו"מ עם סוריה כאשר היא כבר הודיעה על נסיגתה מהגולן".

ה שבוע, לפני 50 שנה, באחד הלילות של אוגוסט 1994, שיגרו הגרמנים 7,250 פצצות מעופפות לעבר לונדון וסביבותיה. בכל יממה של הפגזות כזאת נהרסו כ־17 אלף בתים. גם אז, כמו בימי ה"בליץ", לא הועמדה בפני אזרחי בריטניה הברירה – או פצצות מעופפות, או שלום לפי תנאיו של היטלר.

עם כל ההבדלים, אם הציבור שותף למו"מ, אסור להלך עליו אימים באלטרנטיבה אפוקליפטית אם חלילה לא תהיה נסיגה מהגו ן. מה יהיה אם יתברר, שישראל לא תוכל לשלם את המחיר הנתבע ממנה, או שאסד אינו רוצה בשלום בכל מחיר? מי שניגש למו"מ בהנחה אפריורית, שאסד מחזיק בכל הקלפים, מוותר מראש על כל סיכוי לעמידה על העיקר ליד שולחן הדיונים. מי שיוצא מתוך הנחה, שהשלום הוא רק אינטרס ישראלי ולא גם אינטרס סורי, מעמיד את עצמו מראש בעמדה נחותה ועלול להפסיד גם את השלום וגם את הביטחון. ■

עדיין מחכה לאסד

דן אבידן-ירדן

נושאי הגבול והמים משמשים בידי חוסיין כמכשיר בקרה להאטה או להאצה של קצב המו"מ עם ישראל, על-פי תמונת המצב של המו"מ בשאר העורצים ובפרט בערוץ הישראלי-סורי. על-אף שהצעיד קדימה את המו"מ בין ירדן לישראל, חוסיין אינו מעוניין לבודד את אסד ולהשלים את המו"מ עם ישראל בטרם תחול פריצת דרך במו"מ בין ישראל לסוריה

ב ראשית השבוע נערך סיבוב שיחות נוסף בין משלחות ישראל וירדן במלון "דד סי ספא" בחוף המזרחי של ים המלח על אדמת ירדן. הדיונים התקיימו הפעם במסגרת דו-צדדית ובן במסגרת תלת-צדדית בהשתתפות משלחת אמריקאית בראשות ביין באקמילה, ראש הדסק הירדני במשרד החוץ האמריקאי, שלא מכבר נכנסה לתפקידה, לאחר ששנים ארוכות עסקה בענייני אפריקה.

חוסיין. הדרישה להחזיר את המים "הגנובים"
צילום: גדעון מרקוביץ'/זמפא

במשך יומיים עסקו הצוותים בשורה של נושאים, החל מבעיות הגבול והמים הסבוכות, דרך החלפת עמדות בשאלת הפרוייקט העתידי הגדול לפיתוח משותף של בקעת הירדן, וכלה בשאלות הנוגעות לשיתוף-פעולה עתידי בתחומי כלכלה, מסחר ותיירות. בראשונה נדונו הפעם נושאים הנוגעים לשיתוף-פעולה בין ישראל לירדן בתחומי הבריאות והחקלאות. כמו כן נפגשה בשולי המשא ומתן, בפעם הראשונה, משלחת של חמישה תעשיינים ואנשי מסחר ישראלים בכירים עם חמישה אנשי תעשיה ובנקאות מירדן. במפגש זה השתתפו מהצד הישראלי: בני גאון, מנכ"ל כור, דן פרופר, יו"ר התאחדות התעשיינים בישראל, אהוד גלר, ראש סקציית המסחר בהתאחדות התעשיינים, עוזי נתנאל, יו"ר המכון לייצוא ודן גילרמן, יו"ר איגוד לשכות המסחר בישראל. מהצד הירדני השתתפו: האתם חילואני, מנכ"ל תעשיית המלט בירדן, מחמד אבו תיק, סמנכ"ל הבנק לשיכון, עבדאללה טבאע (פלסטיני במוצאו, שבוע נשואה לאחד מבניו של המלך חוסיין), תופיק פאחורי, ותעשיין בשם ערמוש.

הנציגים הישראלים הציגו בפני עמיתיהם הירדנים את האפשרויות לשיתוף-פעולה בין שני המשקים, והדגישו כי על אנשי המסחר והתעשיה בשתי המדינות להקדים את הפוליטיקאים ולגבש עסקאות משותפות. הירדנים גרתעו קצת מהצגת הדברים על-ידי הצד הישראלי. הם חוששים שכלכלתם הרעועה ובעלת ההיקף המצומצם (הייצוא השנתי של ממלכת ירדן לא עולה בהרבה על כלל הייצוא של "כור" במשך שנה) תיבלע על-ידי כלכלת ישראל המפותחת. מצד שני, הם גילו עניין ברציונות לשיתוף-פעולה מבוקר שיכול לתרום קודם כל להתאוששותה של כלכלת ירדן. מדובר בעיקר בפרוייקטים ישראליים-ירדניים משותפים, שיושתתו על ידע טכנולוגי ישראלי מתקדם ועל כוח העבודה הזול בירדן, כדי לייצר מוצרים לייצוא לארצות שלישיות. בשלב זה לא סוכמו שום פרוייקטים משותפים ספציפיים. סוכם, עם זאת, להמשיך במגעים. משלחת סוחרים מירדן הוזמנה לבקר בישראל, אך טרם נתנה תשובה להזמנה. לעומת זאת, כמה תעשיינים ובנקאים ירדנים ביקרו בימים האחרונים בישראל ובדקו מקרוב אפשרויות לשיתוף-פעולה עם עמיתים ישראלים.

לדעת כמה משקיפים המעורבים במו"מ הישראלי-ירדני, העובדה שהפלסטינים משהים לפי שעה את ביצוע ההסכם הכלכלי בין ירדן לישראל, שלפיו ראשאים תושבי השטחים לייבא מדי שנה סחורות מירדן בסך 30 מיליון דולר – תיתן כנראה דחיפה בעתיד לגיבוש עסקות סחר דו-צדדיות בין ירדן לישראל. יזמים ישראלים פרטיים שבאו בימים אלה במגע עם יזמים פרטיים ירדנים, סבורים כי כל עוד לא תחול התקדמות משמעותית לקראת חתימת חוזה שלום בין שתי הארצות, לא ייחתמו עיסקאות מסחריות משותפות בין נציגי הסקטור הפרטי בשתי המדינות.

בסבב המשאומתן הנוכחי הציגו ראשי משרד התיירות הישראלי בפני כמה עשרות סוכני תיירות ירדנים את מכלול האפשרויות לשיתוף-פעולה בין שתי הארצות בתחום התיירות. מנכ"ל משרד התיירות אלי גונן ועוזריו, נציגים מטעם התאחדות המלון וסוכני הנסיעות בישראל ונציג מטעם "אל-על" שטחו במשך כמה שעות בפני סוכני הנסיעות הירדנים, באמצעים ויזואליים מאלפים, את פוטנציאל שיתוף-הפעולה התיירותי בין ישראל לירדן. הירדנים גילו עניין רב בממצאים, מחאו כפיים בתום השמעת הסקירות מצד המרצים מישראל, ושאלו שאלות ענייניות.

ואולם, הרגשת חלק מהישראלים היתה שכל עוד לא תושג התקדמות במכלול נושאי המו"מ – לא תתיר ממשלת ירדן לתיירים מישראל לבקר בממלכה ההאשמית. לכן סוכם בין נציגי משרד התיירות מישראל ומנכ"ל משרד התיירות הירדני גסאן מופליח על שורה של צעדים משותפים לעידוד תיירות משותפת ממדינות זרות בירדן ובישראל כאחד, ובעיקר מארה"ב. במסגרת זאת יצאו נציגים מישראל ומירדן בנובמבר לכנס השנתי הגדול של סוכני התיירות האמריקאים שיתקיים בפורטוגל; ובראשית השנה הבאה יגיעו חמש קבוצות של סוכני תיירות אמריקאים לישראל ולירדן לעודד תבילות תיירות משותפת. יתכן שבחודש הבא יתקיים, בראשונה, מפגש ישיר בין סוכני תיירות מישראל ומירדן בשולי המו"מ הדו-צדדי.

ראש המשלחת הירדנית פאיז טראונה הדגיש באוזני, שאם יגמישו נציגי ישראל את עמדתם בסוגיות הגבול והמים, עשוי הדבר לזרז מתן היתר לעיתונאים ישראלים בעלי דרכון ישראלי לסייר ברחבי ממלכת ירדן. בינתיים, נמנעים שלטונות ירדן מלאפשר זאת, הכתבים הישראלים נשארים מסוגרים במלון דד סי ספא, מבלי שיוכלו "לשטוף את עיניהם" ולדווח לקוראים בישראל על יופיה של רבת־עמון או על נפלאותיה של פטרה. השלטונות הירדניים חוששים שאם הם יתירו כבר עתה ביקורי תיירים ישראלים בארצם, יציפו הישראלים את ירדן והדבר יעורר את הביקורת מצד האופוזיציה האיסלאמית כלפי הממשלה, על שאיפשרה מהלך כזה של נורמליזציה בשעה שבעיות היסוד של המו"מ בשאלות הגבול והמים טרם מצאו את פתרונן. סוכני התיירות הירדנים הביעו מצדם חשש שסידורי המעבר בגבול והוסעה משם לירדן יהיו מסורבלים ולא יאפשרו תנועת תיירים סדירה מישראל לירדן.

ראשי המשלחות למו"מ, אליקים רובינשטיין ופאיז טראונה. הירדנים חוששים שהכלכלה שלהם תיבלע על-ידי ישראל.
צילום: אי.פי

בשיחות הפעם נקבע לוח זמנים להשלמת מחקר היתכנות על סלילת כביש שיקשר בין ירדן למצרים דרך איזור אילת. מחקר זה אמור להסתיים באפריל 1995 ויוזמנו להשתתף בו גם מהנדסים מצרים. לכשיוסכם על תוואי הכביש, ייקבע גם מקום הקבע של מעבר הגבול באיזור הערבה בסמוך לכביש זה, במקום המעבר הנוכחי בערבה שהוא זמני. במקביל יימשך המו"מ בין ישראל לירדן לפתיחת מעבר גבול נוסף באיזור הצפון. הירדנים מבקשים לקבוע מעבר זה באיזור קיבוץ גשר המחובר היטב לצפון ירדן ברשת כבישים; ואילו ישראל מבקשת להקים את מעבר הגבול הצפוני בשיח' מסכין שליד קיבוץ מעוז חיים.

בעניין המחלוקת על סימון קו הגבול, השלים הצד הישראלי בסבב המו"מ הנוכחי את הצגת עמדתו ואילו הצד הירדני החל להעיר את הערותיו על כך. הדיונים בנושא זה עסקו בראשונה בפרטים וחרגו מהעמדות העקרוניות של כל צד. ככלל, תובעים הירדנים לגשת לאיתור וסימון קו הגבול על-פי מפה מתקופת המנדט; ואילו נציגי ישראל טוענים שקנה המידה למתיחת הגבול היה בשעתו נקודת השטח הנמוכה ביותר לאורך הערבה ויש קודם כל לאתרה על-פי המצב הקיים היום בשטח, וזו תהווה נקודת המוצא לסימון קו הגבול.

בסוגיית המים לא נרשמה התקדמות משמעותית. סוכם לבחון דרכים לטייב את מי נהר הירדן התחתון המזוהמים, כדי להופכם כשרים לשתייה ועל-ידי כך להגדיל את מאגר המים בשתי המדינות. המחלוקת בעניין המים היא עקרונית: ירדן תובעת שישראל תחזיר לה כמויות מים שהיא "גנבה" כביכול מנהרות הירדן והירמוך לאורך השנים. ישראל אומרת כי כמות המים העומדת לרשות שתי הארצות היא ממילא מצומצמת ולכן הפתרון למצוקת המים צריך לבוא על-ידי פיתוח מקורות מים חדשים, וייעול ניצול מקורות המים הקיימים.

בשאלת הפרוייקט המשותף לפיתוח עמק הירדן, סוכם שעד לסוף החודש יגבשו הצדדים תוכנית-אב משותפת לביצוע הפרוייקט. נציגי ארה"ב מסייעים בכך. נציגים ישראלים וירדנים יבקרו בקרוב בארה"ב כדי ללמוד ממומחים אמריקאים כיצד להקים פארק בעמק הירדן, שיהפוך את שתי המדינות ויהווה גם אטרקציה תיירותית. פארק כזה קיים בגבול ארה"ב-קנדה ובו יבקרו הנציגים מירדן ומישראל, וכן בפארקים לאומיים אחרים בארה"ב.

לא הושגה עדיין הסכמה על יצירת פרוזדור אווירי בשמי ישראל, שבו יטוסו מטוסי חברת התעופה הירדנית בדרכם לארצות "עוד" אחרות. הירדנים תובעים שמטוסיהם יטוסו בגובה רב בשמי ישראל. נציגי חיל האוויר מתנגדים לכך מטעמים מבצעיים של החיל. הטיסה בגובה רב היא גם זולה יותר. בנושאי בריאות וחקלאות סוכמו צעדים ראשונים לשיתוף-פעולה בתחום הלוחמה במחלות המועברות על-ידי בעלי חיים, ובבקרה של אסונות טבע. נוצרו דפוסים ליצירת קשר ישיר בשעת הצורך, בין משטרת ישראל למשטרת ירדן.

בסך-הכל היה סבב השיחות האחרון חיובי. אמנם לא נרשמו בו שום פריצות דרך, אבל נקבעו כמה מבניזמים להשגת התקדמות במו"מ בעתיד. הישראלים מתפעלים מרמתם הגבוהה של עמיתיהם הירדנים. הם רכשו השכלה גבוהה באוניברסיטאות במערב, אנשים גאים "המסתכלים לך ישר בעיניים", והם משתייכים לאליטה הירדנית שכמה שמנהה אותה הוא טובתה של ירדן. "נעים יותר לשוחח איתם מאשר עם הנושאים-ונותנים המצרים בשעתו, או מאשר עם הנושאים-ונותנים הפלסטינים" – אומרים כמה מהנציגים הישראלים. הבולט מבין הירדנים הוא יו"ר משלחתם ד"ר פאיז טראונה, שהוא גם שגריר ארה"ב בירדן. הוא משתייך למשפחת אצולה ברווית שתמיד היתה מקורבת לראשי השושלת ההאשמית. הוא נושאונתן מוכשר וגם נעים הליכות ומקורב ביותר למלך חוסיין, מה שמאפשר לו לנתב את המו"מ ביעילות. לעומת זאת, התרשמנו הפעם מסירבולה של המשלחת הישראלית שנטלה חלק בסבב המו"מ האחרון. היא מנתה כ־70 איש ממשרדי ממשלה שונים המתחרים האחד בשני, דבר שגרם לחוסר יעילות בעבודת המשלחת.

הירדנים חיים בתחושה שישראל מעכבת במכוון השגת התקדמות במו"מ בשאלות הגבול והמים, החשובות להם כל-כך לצורך ריכוך האופוזיציה בירדן להאצת תהליך השלום. עיתונאים ירדנים המקורבים למשלחת הירדנית טענו בפני כי ממשלת ישראל מעוניינת רק בהעמקת קשרי הנורמליזציה עם ירדן, תוך הזנחת הטיפול בנושאי המחלוקת המהותיים, בשעה ששאלות הנורמליזציה אינן חשובות מבחינת הציבור הירדני. "פתיחות מעבר הגבול בערבה לא מעניינת אותנו", אמר לי אחד הכתבים הירדנים. כמו כן, שופרות ההסברה הירדניים מטפחים כל הזמן בדעת הקהל הירדנית את התחושה שירדן לא תוותר כהאריזה על עמדות המוצא שלה בשאלות סימון קו הגבול והמים, תוך הדגשה שבמסמכים המשותפים שנחתמו עד עתה במו"מ התחייבה ישראל למעשה לקבל על עצמה לכבד את התביעות הירדניות האלה. עובדה זו יוצרת קשי במו"מ מכיוון שהיא גורמת לציפיות גבוהות מצד הציבור בירדן לפתרון מהיר של מחלוקות המים והגבול, שהן הסבוכות והמורכבות ביותר. יש הטוענים אפילו שבשל לחץ דעת הקהל בירדן מאיטים הירדנים במכוון את קצב המו"מ בשאלות הנורמליזציה. עד להשגת התקדמות בדיונים על סוגיות הגבול והמים. מכל מקום, המשאומתן יתחדש במחצית ספטמבר באיזור הכינרת ובשלהי החודש שוב על אדמת ירדן.

בהמשך המו"מ יש לצפות להשגת התקדמות בשתי שאלות: קידום הפרוייקט לפיתוח בקעת הירדן שהוא למעשה פרי יוזמה ירדנית; גיבוש עסקאות תיירות משותפות לצורך הבאת תיירים מחו"ל לביקור בישראל ובירדן במסגרת תוכניות חבילה. ואולם, בשאר ענייני הנורמליזציה הקשורים לפיתוח קשרי מסחר ותעשיה בין ירדן לישראל, לא נוטים הירדנים לזרז חתימת עיסקאות לפני שתחול התקדמות ממשית במו"מ בענייני סימון קו הגבול והמים. אלה הם, כאמור, שני הנושאים המורכבים ביותר במו"מ, שפתרונם ייקח זמן. זאת ועוד, נושאי הגבול והמים משמשים בידי המלך חוסיין מעין מכשיר בקרה להאטה או להאצה של קצב המו"מ עם ישראל, על-פי תמונת המצב של המו"מ בשאר העורצים ובפרט בערוץ הישראלי-סורי. על-אף שחוסיין הצעיד קדימה, באופן משמעותי ביותר, את המו"מ בין ירדן לישראל בתקופה האחרונה, הוא אינו מעוניין לבודד את הנשיא אסד ולהשלים את המו"מ עם ישראל, או לחתום חוזה שלום עמה – בטרם תחול פריצת דרך במו"מ בין ישראל לסוריה. ■

יצירתיות היא שם המשחק

און לוי

בימים אלה התמנה אל"מ אחז בן־ארי לתפקיד היועץ המשפטי של משרד ראש הממשלה. במסגרת תפקיד זה ימשיך, קרוב לוודאי, ללוות את הסכמי השלום הנרקמים בין ישראל למדינות ערב.

בן־ארי הוא עורך־דין, בוגר הפקולטה למשפטים והחוג למזרח־תיכון באוניברסיטת תל־אביב. מינויו לתפקיד היועץ המשפטי למשרד ראש הממשלה הוא בבחינת תקדים, זו הפעם הראשונה שבתפקיד זה מכהן לובש מדים. ראש הממשלה יצחק רבין הכיר אותו במהלך שבע השנים האחרונות בתפקידיו כיועץ משפטי בעזה ובגדה וכראש ענף דין בינלאומי בפרקליטות הצבאית. בשלוש השנים האחרונות היה בן־ארי שותף למו"מ על השלום עם הפלסטינים ועם הירדנים.

לפני עשר שנים תכננת לעזוב את צה"ל. מה שיכנע אותך להישאר?

בסוף 1983 עמדתי לסיים את שירות הקבע שלי, אבל הפצ"ר דאז, דב שפי, ביקש ממני להישאר ולקבל על עצמי את תפקיד היועץ המשפטי של רצועת עזה. אודה על האמת, מאוד לא התלהבתי מהתפקיד ומהאפשרות ששמי ייקשר במימשל הצבאי.

בסופו של דבר, לאחר התלבטויות ובעידוד חברים, חלקם מן האקדמיה, שסברו ש"אנשים כמוך" צריכים לשרת בחזית רגישה זאת, קיבלתי את ההצעה. כך פתחתי במסע של עיסוק בענייני השטחים, שאותו עשיתי, לא ברציפות, בעשר שנים.

מה מצאת בעזה?

בהכוונה המקצועית הופתעתי מהמגוון הרחב של תחומי המשפט. בכלל, זה עניין קצת עצוב שדווקא השטחים מספקים לפרקליטים הצבאיים מרחבים מקצועיים־אזרחיים שבלעדיהם הפרקליטות נראית מעט צמוקה. מערכת המימשל בשטחים מטפלת במארג שלם של חיי היום־יום: חינוך, בריאות, תעבורה, מיסים, מקרקעין, תכנון ובנייה, רשויות מקומיות, בתי־משפט.

אבל לא המרחבים המקצועיים השאירו אותי בקבע. משקל דומיננטי היה דווקא לבהלה שתקפה אותי למראה העוני המנוול והמצוקה הכלכלית האיומה של האוכלוסיה המקומית. יש לא מעט דימויים לתאר את המצב, אך יותר מכל ברור היה שאנו חיים כשפצצה מתקתקת תחובה מתחת לרגלינו. חשבתי שצריך לעשות מה שאפשר כדי למנוע את הפיצוץ.

> **"ההסדר בינינו לבין הפלסטינים אמור להיות תוצאה של תהליך מתמשך ולא מעשה חד־פעמי. הסכם עזה ויריחו היה הצעד הראשון ביישומו ובשום אופן לא ניתן לתאר אותו במונחים של כניעה פלסטינית. אגב, גם בציבור הישראלי היו שטענו שהענקנו הרבה מדי. זו מבטא של פשרה" – אל"מ אחז בן־ארי, היועץ המשפטי של משרד ראש הממשלה**

היום זה נראה לי פתטי, וכי מה יכול יועץ משפטי אזורי לעשות? לשנות את מהלך ההיסטוריה? אלא שבמיקרוקוסמוס שבו פעלתי נדמה היה כי יש למעשי בכל זאת אפקט מקומי.

אני מניח שלא היית היחיד שחש כך?

בוודאי שלא. המינהל האזרחי היה מודע היטב לבעיות ועשה את מה שהיה יכול כדי לטפל במצב. שר הביטחון דאז, יצחק רבין, שהבין את חומרת הבעיה, קבע יעד שהגדירו "שיפור רמת החיים". תכליתה של המדיניות היתה להעלות את רמת החיים של האוכלוסיה ולהקל עליה עד כמה שאפשר. באותה תקופה ניתנה תנופה לפרוייקטים אזרחיים ולתוכניות לשיקום פליטים. אבל אז פרצה האינתיפאדה.

נראה, אם כן, שהאינתיפאדה לא היתה בבחינת הפתעה?

אולי העיתוי הפתיע, אך לא עצם ההתפרצות. אינני חושב שמישהו שעסק בנושא יכול לומר ברצינות שהופתע. כשחברת מצוקה חיה בשוליה של חברת שפע, ההרהיש ברור לחלוטין, במיוחד כשאותה מצוקה כלכלית עטופה במוטיבים חיים, לאומיים ומדיניים.

בכל זאת, מה עשית ברצועת עזה בתוך כל זה?

עשיתי את מה שחשבתי שמוטל עלי כיועץ משפטי.

בן־ארי. לא התלהבתי מהאפשרות ששמי ייקשר במימשל הצבאי. צילום: דובר צה"ל

סייעתי להגשים תוכניות פיתוח, כריתי אוזן לבעיות של אנשים וניסיתי להעלות את קרנה של המערכת המשפטית הישראלית. זה מחיר שימים ולילות של עבודה מתומצתים למשפט אחד. אגב, יחסי האמון שטוויתי עם הקהילה המשפטית המקומית הניבו תוצאות במסגרת שיחות קהיר.

עוד נשוב לכך. בין 89' ל־91' שירתת כיועץ משפטי של הגדה המערבית. מה אתה יכול לספר על התקופה הזאת?

כשקיבלתי את התפקיד השני כמי שנקלע לתוך מהומה. האינתיפאדה היתה בשיאה ולצבא היו עדיין קשיי הסתגלות למצב החדש. עשרות בני־אדם נעצרו מדי יום. מערכת הכליאה לא היתה ערוכה לקליטת אנשים כה רבים והתשתית היתה רעועה. בתי המשפט הצבאיים מתחו שרידים כדי לשפוט מאות נאשמים מדי חודש מבלי לקרוס. יותר מ־2,000 עצירים מינהליים מילאו את קציעות ובתים נהרסו או נאטמו חדשים לבקרים כאמצעי התרעה ביטחוני.

הפעילות "האזרחית", שאותה תמיד העדפתי באופן אישי, נדחקה לקרן זווית – היא לא נעלמה, אבל התמעטה. היו עניינים דוחפים שצריך היה לתת להם מענה: מצד אחד, לספק לצה"ל כלים חוקיים שיאפשרו לו להתמודד ביעילות עם בעיות הביטחון; מצד שני, לעמוד על משמר זכויות הפרט.

זה לא הביא אתכם לעימותים עם המערכת?

עימות כזה היה בלתי־נמנע והוא תוצאה בריאה של נקודת הראות השונה של גורמים שונים באותה מערכת. מה שחשוב אינו העימות עצמו, או המתח פה ושם, אלא התוצר, כלומר: הפתרון שנותן הדרג הפיקודי הבכיר או הדרג המדיני לבעיה ביטחונית נתונה, בהתחשב במגבלות המשפטיות וההיבטים הערכיים.

בכל זאת, היתה הרבה ביקורת של ארגוני זכויות האדם על צה"ל בכלל והפרקליטות הצבאית בפרט.

חלק מן המבקרים יוצאים מנקודת הנחה שזכויות האדם שצריך לכבד הן אלה המקובלות במדינה דמוקרטית. זו טעות. מדינת ישראל אינה מנהלת דמוקרטיה בשטחים. היא אינה מתיימרת לנהל שם דמוקרטיה ואינה חייבת לעשות זאת לפי המשפט הבינלאומי. זהו איזור של מימשל צבאי ומטבע הדברים סמכויות השלטון בו רחבות יותר וזכויות הפרט מצומצמות יותר. לא נעים, אבל זו האמת. כמובן, על־אף שאסור להתעלם מביקורת מוצדקת, לא פעם הדברים מוצגים באופן מגמתי וחד־צדדי. אני מאוד מכבד את האגודה לזכויות האזרח ואת הדרך האחראית שבה פעלה מולנו, אבל אינני יכול להגיד זאת על הארגונים האחרים, שחלקם מונעים על־ידי מטרות פוליטיות ומטרותיהם אינן רק שמירה על זכויות האדם, אלא גם גינוי מדינת ישראל והכפשתה.

איך מגשרים על הפער בין ערכיה של מדינה דמוקרטית לבין מימשל צבאי?

זוהי סוגיה בסיסית מאוד. המערכת הנורמטיבית השונה הולידה סינתזה שהיתה הכרחית לנו כיהודים. הסינתזה הזאת נשענת על הערכים שספגנו מבית, שעליהם הוטבע חותם של בג"ץ, כלומר: יש לשלב את מה שמותר לעשות לפי הדין עם המגבלות הנגזרות מן המשפט המינהלי הישראלי. התוצאה היתה מימשל צבאי מתון יותר.

כל זה נראה שייך לעבר לנוכח תהליך השלום עם הפלסטינים. אתה היית משולב בתהליך מראשיתו.

כעוזר הפצ"ר לחוק בינלאומי נפלה לידי הזכות להכין מסמכים עוד לפני ועידת מדריד. אחר־כך השתתפתי במו"מ שהתנהל בוושינגטון במסלול הירדני־פלסטיני.

ואז בא הסכם אוסלו וטרף את הקלפים. מאוחר יותר היית שותף לשיחות קהיר. מה היה תפקידך בהן?

בשיחות קהיר עמדתי בראש הוועדה המשפטית שאמורה היתה לטפל בכמה עניינים משפטיים מובהקים הנוגעים לעיקרי ההסכם. כמרכז טיפלה הוועדה בנושא שיתוף הפעולה המשפטי בין ישראל לרשות הפלסטינית. מדובר בעניינים אזרחיים, כגון הוצאה לפועל של פסקי־דין. למשל, בית־משפט בישראל נתן פסק־דין נגד פלסטיני – כיצד מממשים את פסק הדין? מדובר גם בעניינים פליליים וביטחוניים, כגון הזמנת עדים ונאשמים פלסטינים לבתי־משפט ישראליים, הסגרת חשודים ושיתוף פעולה בין משטרות בנושאים חקירתיים.

בזמנו היתה ביקורת, בעיקר מגורמי צבא בכירים, על הסכם אוסלו.

אינני יודע על ביקורת כזו – אם היתה – מכלי ראשון. להבדיל משמועות, אני יודע שניתנו לצוותי העבודה הוראות להבין הסכם שיהיה הטוב ביותר בנתונים הקיימים. אני יכול להגיד שהיו חששות בעניין אופן חלוקת האחריות לביטחון־פנים. היה סימן שאלה גדול לגבי מידת יכולתה ומעבר לכך מידת נכונותה של המשטרה הפלסטינית והרשות הפלסטינית בכלל לטפל בסיכול פיגועים ובהענשה של האחראים להם.

בין המבקרים היו הרמטכ"ל וסגנו, שעמד אחר־כך בראש המשלחת לשיחות קהיר. האם בהסכם קהיר הצליחו לתקן את הפגמים שהיו בהסכם אוסלו?

לא הייתי מגדיר זאת פגמים. ברור שאפשר לצייר מודלים תיאורטיים שונים לגבי חלוקת הסמכויות בין ישראל לבין הפלסטינים, אבל אנחנו צריכים להיות מעשיים וליצור מודל שניתן ליישם אותו ושיקלע בצורה אופטימלית למאוויים ולחששות של כל צד. נדמה לי שבקהיר עשינו תרגום טוב של העקרונות שנקבעו באוסלו.

המו"מ בקהיר נמשך הרבה יותר זמן ממה שציפו תחילה. למה?

יש לכך כמה סיבות. הצהרת העקרונות נוסחה בלשון כללית והשאירה לא מעט חללים שצריכים להתמלא במו"מ מפורט. טבעי שבמצב כזה כל צד מנסה להשיג את המיטב ולהגיע לתוצאה הטובה ביותר מבחינתו. לא מעט זמן עסקו הצדדים במשיכת חבל, בניסיון להגיע לפתרון. סיבה נוספת לעיכוב נובעת ממשקעי העבר, בעיקר של הצד הפלסטיני כלפינו. בצד הפלסטיני וגם בצד הישראלי לא ישב כמעט אף אחד שהיה שותף לשיחות וושינגטון והיה צריך זמן כדי להגיע לאינטימיות אישית, שעברה לא מעט משוכות. אני חושב שבשלבים האחרונים של המו"מ הגענו לרמת היכרות אישית גבוהה, שסייעה להתגבר על קשיים. סיבה אחרת נעוצה בחוסר המוכנות של הצד הפלסטיני ובהיעדר מנגנון מסודר של קבלת החלטות מדיניות. כל אלה האריכו את המלאכה.

במהלך השיחות בקהיר היו רגעי יאוש שבהם חשבת כי המחלוקות לא ייפתרו לעולם?

היו לא מעט רגעים קשים, אבל אינני חושב שניתן לתאר את הקשיים כבלתי־ניתנים לפתרון. במצבים כאלה יצירתיות היא שם המשחק.

השקעת לא מעט בנושא "יתרות הסמכויות", כפי שהוגדר בשלב דיונים של המו"מ, הנושא הבעייתי.

אכן, זו היתה בעיה קשה והיא נגעה למעמד שיהיה לישראל באזורי רצועת עזה ויריחו. הפלסטינים קשרו לעניין תחום הסמכות כתר גדול וראו בו אות לשליטתם הכמעט מוחלטת ברצועת עזה, שליטה שמוגבלת רק בכמה תחומים עם ישראל. אנחנו טענו כי תחומי הסמכות שלנו מחולקים: לפלסטינים הועברו מרבית הסמכויות בתחום האזרחי ובתחום ביטחון הפנים וישראל שמרה בידיה את הסמכויות לגבי ישראלים, התנחלויות וביטחון החוץ. הוויכוח היה משפטי מובהק והוא נפתר בסופו של דבר על ידי נוסחה הגיונית. מבחינת ישראל, נשאר בידיה מה שהתכוונו אליו מלכתחילה.

מהו הרגע שריגש אותך ביותר במגעים עם הפלסטינים?

הטקס בבית הלבן היה חוויה בלתי־נשכחת – זה היה מעמד שנראה דמיוני במשך שנים רבות.

כיצד חשת כשערפאת סירב לחתום על המסמך במעמד החתימה בקהיר?

זה היה מחזה מביש. מעבר לכך, אי־אפשר לומר שלא התגבבו חששות לגבי התרבות החותית של הצד השני.

יש הטוענים שמסמך קהיר היה "מסמך כניעה" מבחינת הפלסטינים.

בשום פנים ואופן לא. ההסדר בינינו לבין הפלסטינים אמור להיות תוצאה של תהליך מתמשך ולא מעשה חד־פעמי. הסכם עזה ויריחו היה הצעד הראשון ביישומו ובשום אופן לא ניתן לתאר אותו במונחים של כניעה. אגב, גם בציבור הישראלי היו שטענו שהענקנו הרבה מדי. זו מבטא של פשרה.

מה דעתך על יישום ההסכם עד כה?

התמונה של מרקם היחסים בינינו לבין הפלסטינים היא חיובית למדי, אך מעיבים עליה עדיין פיגועים ויש לקוות שגם הם ייפסקו. מבחינה פלסטינית פנימית, הבעיות העיקריות הן קשיי ההתארגנות של המימשל והמצוקה הכלכלית הקשה. ■

קוקטייל נפיץ

בחוגים היותר מיליטנטיים מקרב מדינות העולם השלישי, ודווקא בקרב אינטלקטואלים, קיימת תחושה שהמאמצים הבין־לאומיים לבקרה על התפתחות האוכלוסיה בעולם השלישי היא ניסיון מרושע לפקח על גידול האוכלוסיה באסיה, אפריקה ואמריקה הלטינית כדי להתמודד עם הירידה הנמוכה אך הקבועה בגודל האוכלוסיה בארצות המפותחות

פזית רבינא

הצורך בבקרה ממשלתית על גידול האוכלוסיה במצרים הוא בעל חשיבות עליונה בניסיון לשמור על רמת חיים בסיסית ועל יציבות פוליטית לאורך זמן. (צילום אילוסטרציה)

לא מעט אנשים מנסים בוודאי לבדוק עתה כיצד קרה, שעל מוחותיהם של פקידי האו"ם השתלט רעיון עוועים לערוך את ועידת האו"ם לענייני אוכלוסיה דווקא בקהיר. כאילו אין יותר בעולם בירות קרירות יותר ומסוכסכות הרבה פחות כשמדובר בוועידה בין־לאומית שעל סדר היום שלה נושאים סופר־רגישים כמו הפלות מלאכותיות, תכנון המשפחה ושימוש באמצעי מניעה.

ככלות הכל, דיון בנושאים כאלה אינו עניין פשוט אפילו בדמוקרטיה מספר אחת בעולם, ארה"ב, קל וחומר במדינה כמו מצרים, הנאבקת מאז רצח אנואר סאדאת בגל פונדמנטליסטי גואה. מספר ההוצאות להורג של קנאים איסלאמיים במצרים בשנה האחרונה צריך היה להוות תמרור אזהרה ברור למארגני הוועידה על הסיכונים הכרוכים בהתעקשות לקיים את הוועידה דווקא בקהיר, אך נראה שהרצון לנקוט עמדה ברורה ולא להיכנע לאיומים גבר.

למצרים היה אינטרס כפול ואפילו משולש בקיום הוועידה בקהיר. נשיא מצרים חוסני מובארק ביקש להוכיח לעולם שבמאבק על קיום תיירות פתוחה ומודרנית בארץ הפרעונים, ידם של הפונדמנטליסטים המעוניינים בגירוש כל הזרים ממצרים, לא תהיה על העליונה. ואולם, המאבק התגלה ביקר ומורכב. בשנה האחרונה התיירים הדירו את רגליהם ממצרים מפחד הטרור האיסלאמי. אמנם בחודשים האחרונים זכה מובארק להערכה רבה על מאמציו המוצלחים בדיכוי הטרור הפנימי, אבל המחיר הפוליטי אינו פשוט וכבר עתה ברור שהצרור הנקוב של הכלכלה המצרית לא יתמלא בקרוב במטבע זר.

אבל מצרים כמדינת תיירות היא רק פן אחד של המטבע. למצרים יש אינטרסים נוספים בקיום הוועידה בקהיר. קצב החיים המתנהל לאורכו של הנילוס נראה אולי איטי לתייר המזדמן, אבל בפועל מצרים היא אחת המדינות בעלות קצב גידול האוכלוסיה המהיר בעולם. הצורך בבקרה ממשלתית על גידול האוכלוסיה במצרים הוא בעל חשיבות עליונה בניסיון לשמור על רמת חיים בסיסית ועל יציבות פוליטית לאורך זמן. מבחינה זו, יכולה היתה הוועידה להעמיד את מצרים בראש חזית מדינות העולם השלישי הסובלות מבעיות דומות או זהות. לעמדה כזו יש כמובן יתרון פוליטי בינלאומי המתורגם במהירות לגישה אל מקורות מימון כמו הבנק העולמי.

אבל בדיוק בנקודה זו שבה מתברר היתרון הגלום בגישה החיובית לנושא של בקרת האוכלוסיה, טמון המוקש הטרגי. הנפץ הבין־לאומי של המוקש הזה הוא ורדך כלל המימסדים הדתיים ברחבי העולם. מבחינה זו, אין לאיסלאם הפונדמנטליסטי חזקה על הרעיון. ההבדל המעשי בינו לבין מימסדים דתיים אחרים הוא הגישה האלימה והשימוש בשיטות טרוריסטיות נגד דרכים לבקרה על גודל האוכלוסיה. אבל לצורך הגינות חייבים לומר, שהאיסלאם הפונדמנטליסטי מבחינה זו אינו יחיד. גם בארה"ב, הדמוקרטיה מספר אחד בעולם, יש טרור על רקע דומה – ודי להיזכר במראות של ההמונים הצרים על הקליניקות לביצוע הפלות ובפיהם קריאות גנאי לנשים הבאות לשם. לפני כשנה, אף נרצח בארה"ב רופא על רקע ביצוע הפלה. לכן, כשיצאה לפני כשבועיים הודעה מחרה משהו על שיתוף־פעולה אידיאולוגי בין הכס הקדוש לבין אירגונים מוסלמים פונדמנטליסטיים, במלחמה נגד הפלות ואמצעי מניעה, לא היה מקום לפליאה מיוחדת במינה. הגם שכמה גבות נזקפו פה ושם.

השאלה היא האם קיפאת הגבות צריכה להתמצות בתחום זה של תגובה על קיומן של קואליציות מוזרות. לא בטוח. אמנם במערב מקובל במעט אוטומטית להניח שהגישה המתונה לבקרה על גודל האוכלוסיה היא הדרך הליברלית הנאורה לשלוט במשאבים הלאומיים ולאפשר התפתחות וחינוך טובים יותר. אבל, האם זה בהכרח כך? במדינות רבות בעולם השלישי קיימות תחושות מרירות לגבי העניין. מקורה של המרירות הוא בכך שחלק ניכר מהתוכניות הבין־לאומיות שמציע העולם המתועש למדינות העולם השלישי מותנה בביצוע קפדני למדי של תוכניות לבקרה על גודל המשפחה. בזיקה זו יש אלמנטים פטרנליסטיים מובהקים שלא לומר פשיסטיים. אבל לא מקובל להתייחס אליהם ככאלה.

בחוגים היותר מיליטנטיים מקרב מדינות העולם השלישי, ודווקא בקרב אינטלקטואלים, קיימת תחושה קיצונית עוד יותר. המאמצים הבין־לאומיים לבקרה על התפתחות האוכלוסיה בעולם השלישי נתפסת על־ידם כניסיון מרושע של המערב לפקח על הגידול האקספוננציאלי באסיה, אפריקה ואמריקה הלטינית כדי להתמודד עם הירידה הנמוכה אך הקבועה בגודל האוכלוסיה בארצות המפותחות. לדעתם, קיימת במערב תחושה בלתי מבוטאת של פחד מפני היבלעות בגל הגואה של הילודה בארצות מתפתחות. לפחדים אלה ניתנים ביטויים קונקרטיים יותר במסגרת הטיפול העיין בגלי ההגירה המאסיביים, לדוגמה: מצפון־אפריקה לצרפת.

בקוקטייל הנפיץ הזה, לדת, כאמור, יש מקום מרכזי ולפונדמנטליזם מקום של כבוד בתחרות בין הקתוליות לאיסלאם.

על הרקע הזה נראה כי אפוד מגן עשוי להיות אולי חלק בציוד ההכרחי למשתתפי הוועידה. על־פי הנתונים האחרונים שהתפרסמו אתמול, תבטח חברה מצרית את באי הוועידה הזרים ואת האולם שבו תתקיים הוועידה. מנהל יחסי הציבור של חברת הביטוח "מיסר", האחראית לשלום הבאים, אמר כי חברתו הנפיקה 20 אלף פוליסות ביטוח לנציגים ולצוותים שיטלו חלק בוועידה והעריך את עלות הביטוח במיליוני לירות סטרלינג. התעריף קפץ מאוד לאחר שהארגון הקנאי המוסלמי אל־ג'מאעה אל־איסלאמיה הזהיר כי השתתפות בוועידה תסכן את חייהם של הבאים. הדבר החיובי היחיד שאפשר לומר בהקשר זה, שמישהו לפחות מרוויח משהו מהעניין. ■

מצטרפת לוואתיקן

לקראת הוועידה לענייני אוכלוסין, יוצאת אוניברסיטת אל־אזהר המצרית בהתקפה על הצעות האו"ם, בטענה שהן נותנות עידוד ללגיטימיות והתפשטות מחלות המועברות במגע מיני" ויש בהן משום "הזמנה להקל על זנות"

"אקונומיסט", מיוחד ל"דבר"

ועידה של השטן, זועמים מבקריה. ככל שקרבה והולכת ועידת האו"ם לענייני אוכלוסין – היא אמורה להיערך בקהיר בין ה־5 ל־13 בספטמבר – נתחים של המימסד האיסלאמי מצטרפים לרדיקאלים המוסלמים ומוקיעים את כל האירוע כפעולה מרושעת לערעור ערכים דתיים.

אוניברסיטת אל־אזהר המצרית, המבצר בן־אלף השנים ללימודי האיסלאם שרוב המוסלמים מכירים בסמכותו, דרשה שינויים בטיוטת התוכנית של הוועידה. היא מאשימה את האו"ם בעידוד הפלות מלאכותיות, הומוסקסואליות ומין מחוץ לנישואים "באופן ההורס את הערכים המקודשים על־ידי כל הדתות הגלויות, מעודד סטיות והתפשטות מחלות המועברות במגע מיני".

בכמה הצעות בתוכנית האו"ם, כגון הסמכת נשים או הסכמה למשפחות לא־מסורתיות, אפשר אולי לראות מסורת לגיטימיות לתלונותיהם של מוסלמים לא־מתונים. אבל אל־אזהר מוצאת חטא בכל מקום. המלצת האו"ם למדינות "לקדם התנהגות מינית אחראית ובריאה" בין בני־נוער מתפרשת על־ידי האוניברסיטה כ"מתן עידוד למין לא־חוקי". הצעה של האו"ם כי נכון יהיה "לספק אלטרנטיבות לנישואים מוקדמים, כגון הזדמנויות חינוכיות ותעסוקתיות", מותקפת קשות משום שניתן לפרשה כ"הזמנה להקל על זנות".

דו"ח של האוניברסיטה מתעלם מחלק הארי של המלצות האו"ם, המגע מלציין כי־זה מכבר מתייחסים המוסלמים בחיוב לצעדים לריווח־לידות ולשימוש באמצעי מניעה. בעולם האיסלאמי, רק במדינות הנפט העשירות לא הונהגה תוכנית כלשהי של תכנון משפחה. אפילו בעיית ההפלה המלאכותית נידונה בין מלומדים. מוסלמים רבים טוענים כי ההפלה מותרת בשליש הראשון של ההיריון מאחר שבשלב זה, על־פי הקוראן, עוד לא הופחה נשמה בעובר. רק לאחר תוחה שמרנית מן הזמן האחרון ניתנה אל־אזהר נהל זה.

עם מטיפים מסוגו של שיח מיתוואלי שעראוי הפופולרי, המכריז כי אויבי האיסלאם "פועלים בבריתות... המשאב העיקרי שלנו, שהוא כוחנו האנושי", נראות הממשלות בפני סכנה, שהמתונים האדוקים ישפטו מן הבאמר. גידול האוכלוסיה במדינות המוסלמיות גבוה כבר היום מעל לממוצע העולמי.

הרפובליקה האיסלאמית של אירן מדגימה סכנה זו. לפני המהפכה האיסלאמית של 1979, הנהיג משטרו של השאה תוכנית שצמצמה את גידול האוכלוסין מ־3.1 אחוזים בשנה ב־1966 ל־2.7 אחוזים ב־1976. האייתוללה חומייני גינה תוכנית זו כמזימה מערבית. הוא הוריד את גיל הנישואים המינימלי לנשים מ־18 ל־9, אסר על אמצעי מניעה ופירק את רשת לתכנון המשפחה. התוצאה: בשנות ה־80 נסקה אוכלוסייתה של אירן בשיעור של 3.9 אחוזים בשנה, עם תוצאות אסוניות לתיכנון ולשיכון. יותר ממחצית מ־60 מיליון אוכלוסיה הנוכחית של אירן נולדה אחרי המהפכה.

זמן קצר אחרי מותו של חומייני ב־1988, התחילה הממשלה העממית־לעיתוי בבסיסה חוזרת. השימוש באמצעי־מניעה התפשט, כמו הפלות, וב־1993 הגביל החוק את המענקים הממשלתיים לשלושת הילדים הראשונים בלבד. הפיקוח, שמתייחסים אליו בשלילה ברוב ארצות האיסלאם, קיבל עידוד פעיל. בעקבות זאת ירד גידול האוכלוסין ל־3.2 אחוזים ב־1992 ועשוי לרדת לפחות מ־2 אחוזים בשנת 2000.

אף־על־פי־כן, בהתבייתות של אירן השורשיים כמו אל־אזהר כלפי הוועידה, במתקפיהם את בעלי־ברית שמרנים, הם את הזמינו שליח של האפיפיור לטהרן בחודש שעבר לדיון בשאלת האוכלוסין. כגינה מאיימת, מוסס אחר־כך סגן שר החוץ לאמר כי מלחמת העולם הבאה תציב את הבית מול מסדר־אליה.

מוסלמים ונוצרים מנסים לצמצם את הנזק מתקפת אל־אזהר. תוכניות של שלוש ראשי־ממשלה־נשים להשתתף בוועידה עשויה להוסיף לגיטימיות לדיון. מצרים קיוותה כי הזהה מטרות הוועידה המפורי אותה קצת מבדיתה כמדינה פרו־אסלמית. אבל, עטפה במיליטנטיות איסלאמית גם ללא עזרתם של מלומדי אל־אזהר, הוא פועלת בחודות. ההרגיש כי ההלכה של הוועידה אינן מאיימות, הכתיר הנשיא מובארק כי לא יאבוקו דבר הנוגד את החוק האיסלאמי. ■

מַחשבים במקום מדיניות חינוך

יעל פישביין

בהעדר מדיניות עקבית נקלע משרד החינוך למצב אבסורדי: ביד אחת הוא בונה דברים ובשנייה מחריב אותם. היחס של הממשלה להישגי השכר של המורים והגידול במספר המורים בחוזים אישיים הם דוגמה לכך. דוגמאות נוספות יש למכביר ובולן מוכיחות כלל ישן: כסף זה לא הכל

רובינשטיין ושושני. המצאות חינוכיות מקוממות. צילום: פלש 90

התקווה הגדולה שתלתה ממשלת רבין בחינוך מתמסמסת. הכסף הרב שהושקע במערכת החינוך, כ־5 מיליארד שקל, נספג בחלקו בשכר המורים ובחלקו בבניית בתי־ספר חדשים, מעבדות, מחשבים ומזגנים. אין כמעט שינוי של ממש. יום הלימודים התארך מעט, יהיו יותר מחשבים בבתי הספר, פה ושם ילמדו יותר מדעים, פה ושם יינתנו יותר שעות העשרה, אבל באופן מהותי לא תוכל מערכת החינוך לשמש עדות לשינוי סולם העדיפויות.

הסיבה לכך היא קודם כל בממשלת רבין עצמה, שלא דנה לעומק בחינוך ולא גיבשה מדיניות מנחה. היא הסתפקה בהצבת ארבעה יעדים מעשיים – יום לימודים ארוך, קיצור שבוע הלימודים, חינוך מדעי וחיסול מפגע הכיתות הדליקות – ויתרה על הניסיון לגבש מדיניות חינוך אמיתית. הצעד היחיד הדומה למדיניות חינוך שנקטה ממשלת רבין היה מינויו של המנכ"ל ד"ר שמשון שושני, נביא החינוך האליטיסטי בישראל. המינוי היה בבחינת אימוץ מגמות של אי־שוויון ואנטי־אינטגרציה, ועידוד החינוך המיטיב עם העשירים ומעדיף הזרמת כספי מדינה לחינוך השכבה המבוססת.

בשנתיים שעברו לא מומש במלואו אף אחד מהיעדים שהציבה הממשלה: אין יום חינוך ארוך, אין שבוע לימודים קצר, אין פריצת דרך בחינוך המדעי ואפילו מפגע הכיתות הדליקות חוסל רק בחלקו. שרי החינוך התחלפו. במקום הרעשנות של שולמית אלוני קיבלה מערכת החינוך את השיממון של אמנון רובינשטיין. משרד החינוך בהנהגתו יורה בלי הפסקה מהפכות, מהפכים ושאר המצאות חינוכיות המקוממות נגדו חלקים גדולים בציבור, ובאוזניו, ככל הנראה מאובדן עשתונות, הוא להדוף כאויב ליברליות כל מי שמעז למתוח ביקורת נגדו.

בהעדר מדיניות עקבית נקלע משרד החינוך למצב אבסורדי: ביד אחת הוא בונה דברים ובשנייה מחריב אותם.

הכישלון הכי יקר של ממשלת רבין בתחום החינוך הוא ההשקעה במורים. בשנת 1993 חתמה הממשלה על הסכם עבודה עם המורים שחייב אותה בתוספת של כ־25 אחוז לשכרם שעלותה כ־2 מיליארד שקל. סעיף אחר בהסכם חייב את הממשלה להצמיד את שכר המורים לשכר המהנדסים והצמדה זו עתידה להוסיף למורים בין 35 ל־40 אחוז. בסך הכל מדובר בתוספת של יותר מ־50 אחוז שעלותה כ־5 מיליארד שקל. המורים מוכנים לוותר על חצי מיליארד שקל תמורת ביטול ההשתלמויות הבית־ספריות, אבל גם אחרי הוויתור מדובר בסכומי עתק שלממשלה לא תהיה ברירה אלא לשלם אותם.

אין ספק שזוהי פריצת דרך ארוכה מבחינת שכר המורים וממשלת רבין ראויה לשבחים עליה. למרבה האבסורד, הממשלה לא תגרוף את הרווח המגיע לה בדעת הקהל מהסיבה הפשוטה שהיא עצמה לא רואה בכך הישג אלא כניעה.

הממשלה והנהגת החינוך אימצו את היחס האפי למורים שלפיו מורים הם מטרד ומערכת חינוך אידיאלית היא בלי מורים. בעיניהם מורה, בעיקר אם הוא ממין נקבה, הוא יצור נחות, מין עוזרת בית פיליפינית, שלא מגיע לה שכר גבוה בעד עבודתה. מצוינות בהוראה היא בעיניהם דבר נדיר, נחלת מתי מעט שרק להם מגיע שכר גבוה, בחוזים אישיים כמובן, ולכל היותר שכר מינימום הוא תגמול גבוה מדי. תוספת השכר ניתנו למורים מאונס ולא מרצון, מהכרח ולא מהכרה, ולכן הממשלה אינה רואה את העלייה בשכר כהישג אלא כבזבוז ואינה מתגאה בו.

שושני ורובינשטיין רק מלבים את היחס הזה ולשניהם יש סיבה טובה, מלבד עמדת המוצא האפית שלהם כלפי המורים. הצלחת המו"מ על השכר עם המורים גילתה מחדל עצום של שושני: ההשתלמויות הבית־ספריות. במהלך המו"מ כפה האוצר עיקרון שלפיו יקבלו המורים תוספת כסף רק אם יתנו תוספת עבודה. כיוון שעבודה זו כרוכה ביחס מזלזל לעבודת המורים, קפץ שושני בראש, אימץ את עמדת האוצר והציע לחייב כל מורה בהשתלמות בית־ספרית שבועית בת שעתיים תמורת תוספת שכר של כ־10 אחוזים. משרד החינוך יצא במסע פרסום להשתלמויות הבית־ספריות בסיסמה "מערכת החינוך עולה כיתה", שהציגה את המורים כתלמידים עלובים שכל השנים נשארו כיתה ורק, עם בוא שושני, הצליחו לעלות כיתה. מרוב התלהבות הבטיח שושני שאם בתוך שלוש שנים לא תצליח מערכת החינוך לעלות כיתה "המנכ"ל יצטרך ללכת".

מי שהתעשר מההשתלמויות האלה היו קבלני ההשתלמויות שגלגלו כ־100 מיליון שקל. בשטח צצו כל מיני תאפרים שערכו השתלמויות ברמה ירודה. המורים הפסיקו ללכת להשתלמויות מקצועיות בגלל השתלמויות החובה הבית־ספריות וניסו להתחמק גם מהן בכל מיני דרכים. המצב הגיע לידי כך שכאשר ויתרו ארגוני המורים על השתלמויות אלה והסכימו להחזיר את הכסף ובלבד שלא יחייבו אותם להשתתף בהן, רוב המורים נשמו לרווחה.

בסיור לרגל פתיחת שנת הלימודים שיבח ראש הממשלה את ארגון המורים העל־יסודיים על שהסכים להכנסת 300 מורים בחוזים אישיים, כביכול כדי לשפר את רמת ההוראה בשכונות ובעיירות הפיתוח. לתקווה שתולים רבין ומשרד החינוך בחוזים האישיים אין ידיים ורגליים. בתל־אביב

הממשלה והנהגת החינוך אימצו את היחס האפי למורים שלפיו מורים הם מטרד ומערכת חינוך אידיאלית היא בלי מורים. בעיניהם מורה, בעיקר אם הוא ממין נקבה, הוא יצור נחות, מין עוזרת־בית פיליפינית, שלא מגיע לה שכר גבוה בעד עבודתה

מועסקים מאות מורים בחוזים אישיים, רובם חסרי ניסיון בהוראה, המופנים לשכונות החלשות, והחינוך בעיר הוא "על הפנים". המורים בחוזים אישיים זולים יותר ופחות משכילים. התחלופה גבוהה, והרמה נמוכה. אותה תופעה קיימת בקרן קרב. מאות מורים בחוזים אישיים, המתחלפים בקצב רצחני, בעיקר באזורים חלשים.

מורי החוזים האישיים אינם מעלים את רמת ההוראה, להיפך, הם מורידים אותה ומביאים למערכת החינוך דמות של מורה לרגע עם "ראש קטן", שלא איכפת לו מה קורה עם התלמידים אחרי שהוא יוצא מהכיתה. הגידול במספר המורים מהסוג הזה הוא עוד דוגמה לכך שאפשר ביד אחת לבנות וביד השנייה להרוס. דוגמאות נוספות יש למכביר ובולן מוכיחות כלל ישן: כסף זה לא הכל. גם לא בחינוך. כדי להצליח באמת צריך עוד משהו והמשהו הזה חסר במערכת החינוך. ■

העד האחרון

אליאס קאנטי, שהלך לעולמו לפני כשבועיים, לא היה הגיבור של תקופתו: לא לחם ולא הוביל אפילו חשיבה מהתרתית. אבל הוא היה ההיסטוריון מהימן, עד נאמן של תקופתו. כישוריו המיוחדים, מניין שנות חייו, כמעט כימי המאה הזאת, והביוגרפיה שלו, החוצה את רוב מדינות אירופה, לשונותיהן ותרבויותיהן, עושים אותו לעד מומחה של המאה הזאת

מירי פז

אני מנסה לפענח את סוד הקסם שמשרה הקריאה בספריו של אליאס קאנטי. זה לא הברק המיוחד שלוכד אותי ולא התיחכום המבנתי (עד כמה שאפשר לשפוט מקריאת התרגום). זו, אולי, התחושה בילדי בראשיתי שמעוררת לפעמים אבובה של ילד או משיכת מכחול של אמן גדול, המבטאות את אופי הציור כולו.

אני בודשת לספריו לעתים קרובות למדי, כמקור השוואה לביוגרפיות מסויימות וכתימוכין לאווירת מרכז אירופה, בשלהי המלחמות וביניהן. כתביו וזכרונותיו הם בשבילי לקסיקון לכמה מן האישים והרעיונות שעיצבו את תרבות המאה. בכל קריאה מדהימה אותי היכולת המיוחדת של קאנטי ללכוד באמצעות מתווה בודדת, תכונת אופי מסויימת, את תמצית הדיוקן בשלמותו – של אישיות, תקופה, חברה. תיאור מפגש אף שניים עם סופר או אמן עשוי להכיל אבחנות מדוייקות ונוקבות יותר משתכיל ביוגרפיה למדנית ומוסמכת על האיש. אבחנותיו, התיאוריות שניבט על ההמון והכוח, אינן למדניות במובן הרגיל, אף שקאנטי היה למדן בצורה ששום חוויה, שיחה, או אינטראקציה בין אישית לא חלפה אצלו מבלי שתעובד לכלל הערכה, הארה מישנה קטנה. מבחינה זו, גם ניסיון פסיבי, כמו האזנה לשיחה מקרית בין זרים, היה בשבילו חומר לימוד.

ההסתכלות שלו היא לעולם רגשית, ביוונה מן הרגש ומעוררת אותו, אינה מבקשת לו ביסוס "מדעי" ואינה מתרצת אותו בתיאוריות. זה עשה את קאנטי לאינטלקטואל חריג בתקופה שהעיסוק ברגשות היה אובססיה, ושמונחי הפסיכואנליזה היו כרטיס כניסה לכל מפגש חברתי. קאנטי שנא את פרויד והתיעוב שחש כלפי הסברים פרוידיאניים היה לא רק הלוך נפש, אלא עמדה מוסרית. מערכת השיפוטים שלו נשענה על נסיונו האישי, על מה שחווה ומה שראה במו־עיניו. שום צו אופנה תרבותי או כלל התנהגות חברתית לא הכביד אותו, לא שיבשו ולא היטו את שיפוטו. להיפך: כל מה שהיה רווח, מקובל, נכון פוליטית לשעתו, רק עורר את חשדו והמריץ אותו לחקירה ולבדיקה נוספת.

צריך היה לומר כאן כי תכונות אלה הן מבחנו של כל אינטלקטואל, אילמלא היה המבחן הישיר קשה שרק קומץ בודדים – והאינטלקטואלים לא היוו בו הרוב – הצליח לעבור אותו.

זה לא עשה את קאנטי לגיבור של תקופתו: הוא לא לחם ולא הוביל אפילו חשיבה מהתרתית. כתביו זכו להכרה זמן רב אחרי שנכתבו. אבל זה עשה אותו להיסטוריון מהימן, לעד נאמן של תקופתו. כישוריו המיוחדים, מניין שנות חייו, כמעט כימי המאה הזאת, והביוגרפיה שלו, החוצה את רוב מדינות אירופה, לשונותיהן ותרבויותיהן, עושים אותו לעד מומחה, אולי העד האחרון של המאה הזאת, שקאנטי נולד בתחילתה.

הוא בגר אל המלחמה הראשונה, התחיל ליצור בשלהיה ולנסח את אבחנותיו הראשונות על אופיים של כוח, שלטון והמון אנשים. אבחנות אלה גיבשו כבר את הרגע המחולל, שיטלטל את העולם במלחמה הבאה.

בשנת 1924 כתב: "... ראוי להדגיש, שהכול היו נתונים עדיין לרושמה של המלחמה שנסתיימה זה עתה. לא נשכחו מראות האכזריות הרצחניות... רבים השתתפו בכל זה במעגל. הם ידעו מה היו מסוגלים לעשות לפי פקודה והאחוז בחמדה בכל הסברי הנטייה לרצח שהציעה להם הפסיכואנליזה, הבנאליות של הכפייה הקולקטיבית, שהיו נתונים לה, השתקפה בבנאליות של ההסבר. מעניין היה לראות, כיצד נעשה בלתי מזיק כל אדם שמצא את האדיפוס שלו. הגורל האיום ביותר הפך לגרגר כשהוא כפול אלף. המיתוס חודר לנפשו של אדם, מטלטל וחונק אותו. חוק הטבע, שנסתכם בו המיתוס, אינו אלה החליל שלצלילו רוקד האיש". ("הלפיד באוזן", תרגום צבי ארד, עמ' 91).

אליאס קאנטי נולד ב־1905 ברושצ'וק שבמורד הדנובה, "עיר נפלאה לילד", הוא מעיד בזכרונותיו ("הלשון שניצלה" עמ' 12), "ובאומרי שמקומה בבולגריה אין התיאור ממצה". בעיר נמל עתיקה זו ישבו בולגרים, תורכים, יוונים, ארמנים, אלבאנים, רומנים, צוענים וצ'רקסים, שדיברו שמונה שפות. מיעוט היהודים שישב בה דיבר ספניולית. שירי העריש ששמע קאנטי בילדותו היא רומנסות ספרדית עתיקות, אך מה שהטביע בו את רישומי הילדות החזקים ביותר היה התודעה הספרדית: הגאווה שבה התייחסו הספרדים לעצמם והיוהרה שהסתכלו בה ביהודים אחרים. תיאור הגנאי המזלזל ביותר ששמע בילדותו היה "לודסקו" (אשכנזי, יהודי גרמני) ובטרם מלאו לו שש, הוזהר אותו סבו מפני זיווג פסול עם אשכנזיה.

האם מקרה הוא שמכל הלשונות בחר קאנטי את הגרמנית כשפתו הראשונה? אולי היתה זו קריאת תיגר על האיסורים והצווים שניסו לכפות עליו. "אין בכוחי לנהוג כובד ראש באנשים בעלי גאוותנות ואני רואה בהם חיות אקזוטיות, מצחיקות קצת", העיד על עצמו. "אני מבחין אצל עצמי בדעות קדומות הפוכות כלפי אנשים הרואים זכות לעצמם ביחוסם הגבוה... כל הדעות הקדומות נקבעות על־ידי דעות קדומות אחרות, והרבות יותר הן הנובעות מניגודיהן" ("הלשון שניצלה", ע' 13).

קורות המשפחה הביאו אותה מרושצ'וק למנצ'סטר, לציריך ולווינה, שם החלה להתעצב תודעתו הספרותית, במיוחד עם התחברותו עם קרל קראוס, שתחילה "הייתי עבד ברצע שלו", כפי שכתב.

קאנטי התפכח יותר לא הוכה בסנוורים. לנשוא הערצתו הבא, הרמן ברוך ולאלה שבאו אחריו ידע להתייחס במידה ראויה של ביקורת. אך מתוך אותה התנגשות אישית של הדרך להתפכחות, מתוך הלם ההשתחררות שחווה בראותו את קרל קראוס באחד מנאומיו המוצבים, ניסח את עיקרי הרעיונות שהתגבשו ב"סנוורים", הספר שזיכה אותו בפרס נובל, ב־1981. אותה התנסות הובילה גם אל מחקריו המפורסמים באופיו של ההמון ואל ההגדרות הראשוניות בדבר צורך ההשתייכות אל ההמון כדחף בסיסי, קמאי לא פחות מדחף המין. "דימיתי אז על דחף ההמון שראיתי אותו שווה ובכיות לדחף המיני. העדויות הראשונות בבחינת עבודתו של פרויד היו מגששות ושלומיאליות, הן לא אמרו הרבה. מעבר לאי שביעות רצוני מהחומר שקראתי ולהחלטתי הנחושה שלא להניח לשכנע או להונות אותי. חששתי בעיקר מהיעלמותם של דברים, שלא יכולתי לפקפק בקיומם מפני שחוויתי אותם. מהשיחות בבית למדתי עד כמה יכול אדם להיות עיוור אם רצונו לא לראות. התחלתי להבין כי זה גם דינם של ספרים, ועליך להיות ער. ובן מסוכן להיות ביקורת לאחר כך מתוך עצלות, ובינתיים לקלוט את המבצע לך...בימים אלה קבעתי את תחילתם למעשה של חיי הרוח העצמאיים שלי" ("הלפיד", 109).

ההחלטה הנחושה "שלא להניח לשכנע או להונות אותי" הגנה עליו מפני עוצמתם המתעתעת של אין ספור הגירויים שנחשף אליהם, תחילה בווינה ומאוחר יותר בברלין, שבה "הסקרנות למפתיע, לבלתי צפוי או למפחיד הביאה אותך לידי שכרון", ושווינה לעומתה היתה פרבר פרובינציאלי. הוא היה מודע לצורך שלו בהגנה מפני "מגפת ההתרחשויות הגנטורפוגלית" שבה היטשטשו הגבולות בין המציאות וויצוגית, בין הרמות ודימויה, בין מעגלי המציאות הבדויה עצמן. הוא הכיר באיום שהאווירה היתה טעונה בו וראשית התקופה הברלינאית שלו היה שרוי במבוכה גדולה לנוכח תאוות הלימוד והסקרנות שלו מחד והניסיון לשמר את עצמו מפניה מאידך. עוד לפני ימי ברלין הרגיש "שעל־ידי התבוננות במשהו מגונה מדי, אתה נעשה שותף לאשמה. לא רציתי ללמוד אם פירוש הלמידה הוא הליכה באותן דרכים עצמן... כשהתבוננתי כי ממליצים לפני על משהו רק מפני שהוא מקובל בעולם, בעטתי והעמדתי פנים שאיני מבין את הנדרש ממני. אולם המציאות קרבה אלי בדרכים אחרות". (הלפיד, 85).

הנחישות של קאנטי ללמוד לא מתוך חקיינות אלא מתוך מה שראה והתנסה בו ללא פקפוק, הנחרצות שלא להסב את פניו מן המראות, והקונפליקט בינה ובין הזהירות שנקט מפני התבוננות במעשה מגונה, שמא ייהפך לשותף לאותו מעשה, הם המציבים את עדותו בדרגת אותנטיות ומורכבות שאין להן מקבילות.

מרתקות לא פחות עדויותיו על אישים ואנשים. אני חושבת על שנאתו האינסטינקטיבית לברטולד ברכט אף שהעריך את שיריו (במיוחד אלה שנכתבו ברובם בידי אהובותיו, כפי שמתברר עתה מביוגרפיה חדשה על ברכט), על איבתו כמתחזה ותאב בצע ונראה לי כי קאנטי ספג באותן פגישות ספורות שהיו לו עם ברכט את מהותו של האיש. או התיעוב שחש כלפי אלמה מאהלר, שאותה תיאר כדמות שטן מפוטמת ב"משחק העיניים". מבין הביוגרפיות שקראתי על אלמה מאהלר, שמחברותיהן נוהגות עימה בחסד ובחמלה, תוך הישענות אופנתית וצינית על תורות פמיניסטיות, נאמנה עלי עדותו הקצרה של קאנטי.

אחד הפרקים הנכבדים והחבי ההדיקי בכרכי זכרונותיו מוקדשים לאברהם בן־יצחק, סונה, שאותו תיאר כ"דמות מופת, ומאז הכרתי אותו נבצר ממני לראות דמות מופת באדם אחר". אהבתו אליו היתה השלמה והצרופה ביותר ומעולם לא נדרש להתפכח ממנה. הוא זיהה בסגנון דיבורו של סונה את ריתמוס הכתיבה ש"באדם ללא תכונות" של רוברט מוסיל, שקאנטי חשבה ליצירה יחידה שאין שניה לה בספרות. מה ששמע מפיו, והוא ראה זאת כפריווילגיה מיוחדת, היו "פרקים מספר אחר של 'אדם ללא תכונות' שלא ידע עליו איש". סונה היה חריג בקהל בתי הקפה של וינה, "מנותק של שיחות־אני, קביעות תקיפות, וידויים וסלטול עצמי. כל אחד עבר על גדותיו ברחמיו העצמיים ובקביעת חשיבותו. כל אחד מתאונן, צורח, תוקע בחצוצרה" (משחק העיניים, 96).

דמות אחרת שהעריץ בלא סייגים היה יצחק באבל, שעל נדיבותו, אצילותו, יושרו ותום לבו עמד כמעט בפגישה ראשונה. אישיותו של באבל והקשרים עמו סייעו לו להחלץ מפגיעותיה הרעות של ברלין. "אני יודע כי ברלין היתה מאכלת אותי כבורית לולא פגשתי בו" ("הלפיד", 202).

סונה ובאבל, שני היוצרים היהודים, אורחים מורמנים בבירות התרבות של אירופה, היו "אאוטסיידרים", מעמד נחות בקרב יהודי גרמניה. שניהם התייחסו בגלויות האמנים ואנשי הרוח בווינה ובברלין ברוחב לבם, ענוותנותם ובמסירותם המוחלטת לעניין הספרותי עצמו. הם היו חפים בצרות העין שאפיינה קהילה זו, מן היהירות ומקשיחות הלב. קאנטי העריך רבים לפניהם ואחריהם, אך תמיד במידה ראויה של הסתייגות. כך לא יכול היה לשכוח, למשל, כיצד "מחק" אותו רוברט מוסיל רק משום שהעז להזכיר בפניו כי קיבל מכתב מתומס מאן. זה היה כש"סנוורים" יצא לאור וקאנטי פגש את מוסיל באקראי. מוסיל שיבח את הספר במאור פנים אך קפא כששמע מפי קאנטי על שבחיו של מאן. הוא התקשה לשהות במחיצת מוסיל, גם בשל זילזולו בהרמן ברוך, שאותו העריך קאנטי אף הסתייג מן החשיבות המופלגת שייחס לפסיכואנליזה, שבאמצעותה, כך חש, אפשר היה למחול בדרך הבנאלית ביותר על כל נבלה ולטהר כל שרץ. ■

קאנטי: על־ידי התבוננות במשהו מגונה מדי, אתה נעשה שותף לאשמה

هكذا من الأصل

هذا من الاصل

אש"ף־"חוץ" ואש"ף־"פנים": היילכו שניים יחדיו

מתי שטיינברג

צמיחת ההתקוממות מתוך השטחים היתה תוצאת תהליך מצטבר של גידול משקל "הפנים" הפלסטיני, אך היתה גלומה בה גם תפנית רבתי. באמצעות ההתקוממות, אותתו תושבי השטחים כי מאסו בהמתנה אין־קץ ליוזמות מבחוץ ובתפקיד התגובתי המוגבל שיועד להם אש"ף עד כה

מוקדש לזכרו של יהושפט הרכבי, מורי ורבי ז"ל

הורתו של אש"ף היתה מחוץ לפלסטין. שחרור פלסטין נחזה בעיני מנהיגיו כתהליך דינמי העתיד להתגלגל מן "החוץ" פנימה, כאשר "המאבק המזויין" הפלסטיני צריך לשמש לו מצת עיקרי. ואכן, בשדרש אש"ף מן הפלסטינים ליטול את גורלם בידיהם ולהזדלק לפעולה, כיוון את דבריו בעיקר לפלסטינים ב"חוץ", במדינות העימות הערביות, אך נמנע מלהועיד תפקיד פעיל לפלסטינים ב"פנים". באותם ימים ראשונים, בטרם התעורה אש"ף בקרב הפלסטינים ב"פנים", בלט בתפיסת אש"ף הניגוד בין הספתו לפלסטינים לראות בפלסטין ("הפנים") ערך עליון, לבין דרישתו המעשית, כי עיקר המלאכה לשחרורה ייעשה מבחוץ. גישה זו קיבלה חיזוק נוסף עקב ניסיון הנפל, למחרת מלחמת ששת הימים, להחדיר לשטחים ולפתוח מתוכם "מלחמה עממית" נגד ישראל.

עד שלא התבצר מעמד אש"ף בזירה הערבית והבין־לאומית לאחר מלחמת יום הכיפורים, דווקא היתה תמיכת הפלסטינים, תושבי הגדה המערבית ורצועת עזה, מלהיות מובטחת. בתוך השטחים ניטש בינו לבין ירדן ואמציה מאבק איתנים על נאמנות התושבים, שאחד משיאיו היה פרסום "תוכנית הפדרציה" של המלך חוסיין (אפריל 1972) שביקשה להפוך את הגדה המערבית למחוז פלסטיני בתוך ממלכת ירדן.

גלישת הקונסנזוס החיצון פנימה

יותר מש"תוכנית הפדרציה" סוכלה בגלל התנגדות הפלסטינים בשטחים, היא טורפדה בגלל התנגדות שליטי ערב ועבד אל־נאצר בראשם. ואכן, התייצבות הקונסנזוס הערבי לימין אש"ף כ"נציג לגיטימי יחיד של העם הפלסטיני" בעקבות מלחמת יום הכיפורים, הקרינה לא רק על מעמדו בזירה הערבית, אלא גם על הזירה הבין־לאומית. לא ארכו הימים, והקונסנזוס החיצון – הערבי והבין־לאומי – נתן את אותותיו הברורים בהתגבשות קונסנזוס פנימי פלסטיני בתוך השטחים. כיוון ההשפעה היה, איפוא, מן הסביבה החיצונית פנימה. מכיוון שכמעט כל העולם (ולרבות ירדן) קיבלה עליה את דין החלטות ועידת הפסגה הערבית ברבאט באוקטובר 1974, לפחות פורמלית) אמר אמן לאש"ף, נבצר מתושבי השטחים, הנתונים לשליטת ישראל, להמרות את פי ההסכמות הלאומית והבין־לאומית. הקונסנזוס החיצון התקבל בקרב הפלסטינים בשטחים כגון "הלגיטימציה הבין־לאומית" התומך ב"לגיטימציה הלאומית" הפלסטינית. ככל שהברה זו הוטמעה בקרבם, כן הפכה תמיכתם באש"ף לתלויה פחות ופחות ברעת הסביבה החיצונית, והיתה למעין תו הנושא את עצמו ועומד על רגליו שלו. גם אש"ף זקוק היה להתאים את עצמו לנסיבות החדשות ואימץ את החתירה למדינה פלסטינית בשטחים כיעד נוכחי. קודם לכן, עד מלחמת יום הכיפורים, גרס אש"ף כי יש להתייחס לכל שטחי פלסטין כמקשה אחת ללא הבדל הנקיפה. התפתחות זו התפרשה בעיני תושבי השטחים כהצבת עניינם החיוני בראש מעייני אש"ף, דבר שחיזק את זיקתם אליו.

אש"ף לא הסתפק בהצהרה, אלא שקד לתרגמה למונחים מוחשיים ומעשיים של תקצוב וארגון. בשנות ה־70, החל הסיוע הכספי לשטחים, על סעיפיו השונים, לתפוס מקום ראשון בסולם העדיפויות בתקציב אש"ף והמאמץ הקודחני להקים בשטחים "ארגוני חזית" למיניהם הלך ותפס מעמד שקול ואף עדיף על הפעילות הצבאית. ביטוי מובהק לכך היה בהחלטות "המועצה הלאומית הפלסטינית" ה־13 (מארס 1977), שגוללו בראשונה באורח בה מפורט מסכת של פעולות וצעדים שעל אש"ף הפלסטינים בשטחים לנקוט במסגרת "העמידה האיתנה" ("צומוד"), ובראש ובראשונה פיתוח "מוסדות לאומיים", כאוניברסיטאות, איגודים מקצועיים, ארגוני נוער ("שביבה").

וזכייתם הגורפת של מועמדי אש"ף בבחירות המוניציפליות בגדה המערבית בשנת 1976, הוכיחה לאש"ף כי יש סבר למאמציו. בבחירות הדמוקרטיות אלה ניגפו מועמדי ירדן לפני מועמדי אש"ף, אף־על־פי שהמצביעים הפלסטינים ידעו, אל־נכון, כי בבחירתם במועמדי אש"ף רב הסיכון כי שליטת ישראל עליהם תארך יותר מאשר אם יתנו את ידם למועמדי ירדן. בשנים אלה הקצה אש"ף לתושבי השטחים תפקיד מסכל מובהק במסגרת ה"צומוד" במגמה לבלום את בליעת השטחים על־ידי ישראל ולמנוע את כינונה של "הנהגה חלופית" ("קיאדה בדילה") לאש"ף. ואכן, החלטת אש"ף להורות לנאמניו להשתלב בבחירות 1976 כדי להשתלט, נפלה לאחר התחבטות ארוכה. השיקול המכריע התבסס על החשש מהפקרת הזירה לפלסטינים נאמני ירדן, שעלולים להוות תחליף לאש"ף.

החשש מ"הנהגה חלופית"

יכולת הסיכול של נאמני אש"ף בשטחים הופגנה בעליל בהתנגדותם ליישום "החלק הפלסטיני" של הסכם קמפ־דיוויד. בעטיה של התנגדותו הנחרצת של אש"ף, לא נמצא צד פלסטיני מקומי לניהול משא־ומתן. לקח מתקופה זו נוסח ככלל, שחזר ונשנה בפי ראשי אש"ף מאוחר יותר, כי בכוח הפלסטינים ב"שטחים" למנוע כל תהליך מדיני שאין הם חפצים בו אך נבצר מהם ליזום לבדם תהליך מדיני שהם חפצים בו. כוחם הוא, איפוא, מניעתי שלילי, להבדיל מכוח יוזמתי חיובי.

לא בכדי הועידה הנהגת אש"ף ל"פנים" הפלסטיני תפקיד מסכל בלבד. ככל שהתבלטה מרכזיות זירת השטחים, כן התחודדו חששות הנהגת אש"ף, שמא יקום הגולם על יוצרו ויתבע לעצמו מעמד כיאה לחשיבותו. להנהגת אש"ף ב"חוץ" היה, איפוא, אינטרס חיוני שה"פנים" לא יחרוג מן התפקיד הסיכולי, שכן רק בכך ישרת "הפנים" את "החוץ" כמכשיר בידו נגד כל מתנכל. נטילת יוזמה על־ידי ראשי הערים שנבחרו ב־1976 יכולה היתה לאיים על המונופול של אש"ף, והפעם מכיוונה של "הנהגה חלופית" לאומית למהדרין.

מ"הנהגה חלופית" הנסמכת על ירדן או על ישראל יכול היה אש"ף להיפרע בקלות, אך לא כן מאישי "פנים" נבחרים, שהבולטים בהם נהו אחרי ארגוני "הסירוב" החלוקים על דרכו של הזרם המרכזי באש"ף. מכאן נגזרו ההבדלים העקרוניים בין ה"פתח" לבין ה"חזית העממית" ו"החזית הדמוקרטית" בעיצוב היחסים עם "הפנים": בעוד "פתח", שחשש מאובדן בכורתו, דגל בגישה צנטרליסטית לעילא שלא תותיר ל"פנים" כל חופש תמרון מעבר למה ש"פתח" היה מוכן להקצות, הרי ש"החזיתות" ניסו לטפח את "הפנים" כמשקל מאזן לדומיננטיות של ה"פתח" ב"חוץ". ואמנם, בתחילת שנות ה־80 החמיר חששה של הנהגת "פתח", עד כדי עשיית מאמץ נמרץ לקצץ בכנפיהם של ראשי עיריות סוררים, דוגמת ראש עיריית שכם באותה עת, בסאם שכעה, שהיו חשודים בעיניו כמאיימים על בלעדיותו.

התחנה ההיסטורית הבאה בתהליך התחזקותו של "הפנים" הפלסטיני היתה בסוף 1982, בעקבות הוצאת הנהגת אש"ף מביירות ופיזור מסגרותיו ברחבי העולם הערבי. מהר היה כי הרחקת אש"ף מגבול העימות בלבנון דוחקת את "המאבק המזויין" למבוי סתום כדרך האסטרטגית לשחרור פלסטין מן "החוץ" פנימה. היחלשות אש"ף ב"חוץ" דחפה אותו להישען על תמיכת "הפנים" הפלסטיני. אמנם עקב עמידתו מול ישראל בחודשי המצור על ביירות לא נגרע מעמדו הבין־לאומי, אך ללא התימוכין שקיבל מן "הפנים" הפלסטיני, היה האשראי הבין־לאומי מתבלה חיש מהר.

בהבדל מראשית שנות ה־70, שבהן גלש הקונסנזוס החיצון בזכות אש"ף לתוך השטחים והביא לגיבוש הקונסנזוס הפנימי, הרי שעתה התהפך הגלגל, והקונסנזוס הפנימי הביא לשימור "הלגיטימציה הבין־לאומית" של אש"ף. להנהגה כי תמיכת תושבי השטחים נתונה לו נודעה השפעה רבה על נכונות ערפאת לחבור למהלך משותף עם ירדן ("הסכם עמאן", פברואר 1985), וזאת חרף התנגדות כל שאר הארגונים הגדולים, ובראשם שתי "החזיתות". הלגיטימציה ששאב מן הפלסטינים בשטחים דיה היתה בעיניו כדי להצדיק את פיצולו הפנימי של אש"ף. אחדות ההנהגה עם העם בשטחים עדיפה היתה לדידו על אחדות הארגונים ב"חוץ". כידוע, עלה המהלך המשותף על שרטון, משהגיע ערפאת למסקנה שארה"ב, ישראל וירדן עשו יד אחת כדי למנוע מאש"ף כל דריסת רגל בתהליך המדיני.

בעקבות ההתקוממות, התחזקה יכולתה של הנהגת הזרם הפרגמטי בשטחים להשפיע על אש"ף לאמץ דפוס של תהליך מדיני בשלבים. צילומים: אי.פי

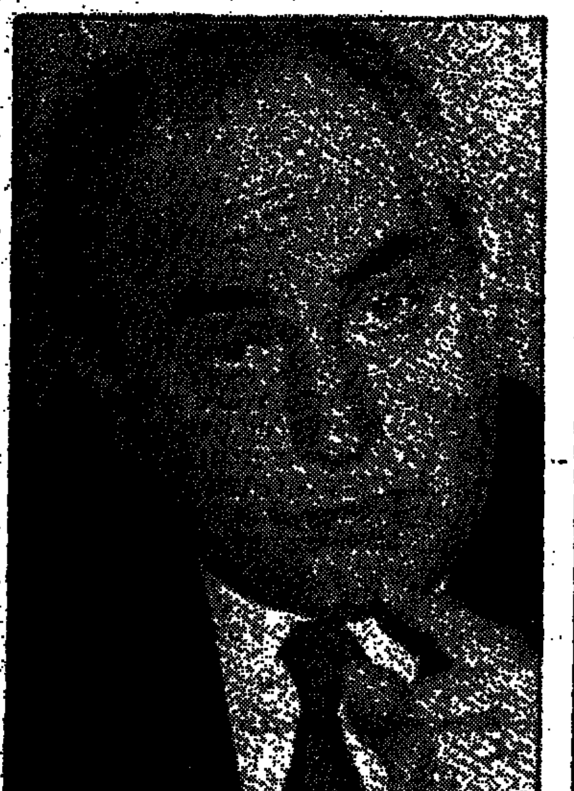

חוסייני. ההבנות לקיום מגע ישיר עם ישראל על הסדר ביניים היתה פרי יוזמתו

אין בקיא מבני מכה במשעוליה

צמיחת ההתקוממות מתוך השטחים היתה תוצאת תהליך מצטבר של גידול משקל "הפנים" הפלסטיני, אך היתה גלומה בה גם תפנית רבתי. באמצעות ההתקוממות, אותתו תושבי השטחים כי מאסו בהמתנה אין־קץ ליוזמות מבחוץ ובתפקיד התגובתי המוגבל שיועד להם אש"ף עד כה. ההתקוממות נבעה מכוח הלך־רוח כללי, להבדיל מהחלטה מודעת ורשמית, כי באה שעתו של "הפנים" להיחלץ לפעולה למען עצמו. בעצם מעשה ההתקוממות היה צפון, איפוא, מסר של התרסה, לא רק על אוזלת היד של העולם הערבי, אלא גם כלפי הנהגת אש"ף ב"חוץ", שכל מאמציה עד־כה עלו בתוהו.

ההתקוממות עוררה את השאלה, מדוע אין "הפנים" כשיר ליטול חלק נכבד בייצוג, לאחר שהפך למוקד המאבק הפלסטיני. בעקבותיה נאלצה הנהגת אש"ף ב"חוץ" להטות אוזן לרחשי "הפנים" ולאילוציו. במלוא חריפותה התעוררה השאלה, האם אין בני המקום עדיפים על מי שאינם כאלה. משל רווח בקרב אנשי ה"פנים" בהקשר זה היה הפתגם הערבי: "אין בקיא יותר מבני מכה במשעוליה". צביון היחסים בין ה"חוץ" לבין "הפנים" נעשה פחות ופחות חד־צדדי לזכות "החוץ", והתפתח הצורך בסיגול ובהתאמה הדדיים בין הזרמים והארגונים העיקריים ב"חוץ" לבין אלה ב"פנים". כך אירע, שתוך הדיאלוג הישיר בין ארה"ב לבין הנהגת אש"ף בתוניס, נאלצה האחרונה להסכים, כי "הפנים" ישא בעיקר נטל הייצוג בשלביו הראשונים של התהליך המדיני על־פי "תוכנית בייקר". ה"חוץ" לא היה נעתר לוויתור מעין זה, אילו חשש מהינתקות "הפנים" ממנו. אבל הינתקות נמנעה מראש מכוחה של הזדקקות הדדית.

מכוח ההתקוממות השתנה, איפוא, צביון יחסי "חוץ־פנים" מדפוס של כפיפות היררכית מוחלטת של "הפנים", כפקוד הסר למרות מפקדו, לדפוס של יחסי גומלין ותלות הדדית, אף כי לא תמיד שוויוניים. עליית חשיבות "הפנים" אילצה להתקוממות המבורכת כוח מניע חדש כדי להגיע לוועידה הבין־לאומית". תודעת מרכזיותה של ההתקוממות קיבלה מכל שורה ב"מסמך העצמאות" והצדיקה את הדרישה שהופיעה בו להעניק תפקיד מרכזי לאישי "הפנים" במוסדות המדינה־בדרך והמדינה גופא. דרישת "הפנים" לשאת באחריות, שיכלה להיראות בעבר כיומרנית, הסתמכה באופן טבעי על המציאות שהשתררה בעקבות ההתקוממות. התגלמות "הפנים" כנושא עיקרי בעול ההתקוממות באה לידי ביטוי מוחשי בתפקיד המרכזי שיועד לו בייצוג הצד הפלסטיני על־פי "תוכנית בייקר" בראשית 1990. אלמלא ההתקוממות, קשה היה לתאר התפתחות זו. הצטרפה לכך גם השפעת עמידתה הנחרצת של ישראל נגד כל מגע עם הנהגת אש"ף. עובדה זו חיזקה את תפקיד "הפנים" כאמצעי לעקיפת המבוי הסתום המדיני.

אחר. חשיבות "הפנים". התאשרה שוב, ככל שהתברר כי ההיצמדות לסדאם היתה מקח טעות אסטרטגי.

גם הגורם הכלכלי פעל בכיוון של צמצום התלות בהנהגת אש"ף ב"חוץ". למרות החמרת המשבר הכלכלי ב"שטחים", קצרה ידה של הנהגת אש"ף לסייע להם, עקב הפסקת התשלומים מצד מדינות המפרץ, ובראשן סעודיה. עליית האפשרות של סיוע ישיר ל"פנים" ממדינות המפרץ ואף מאירופה, עתידה לחזק את "הפנים" על חשבון "החוץ". ככל שתפחת זיקתו ל"חוץ" כן תתרופף תלות "הפנים" בו.

התבלטות ה"חמאס" בשטחים ככוח האופוזיציוני העיקרי לאש"ף השפיעה בכיוונים מנוגדים: מחד גיסא, הדגישה התפתחות זו את הפיכת "הפנים" לזירת ההתמודדות העיקרית לא רק בין ישראל לבין הפלסטינים, אלא גם בקרב הפלסטינים עצמם. ואולם, מאידך גיסא, דווקא משום כך זקוק היה "הפנים" ללגיטימציה של הנהגת אש"ף ב"חוץ", שכן ה"חמאס" קרא תיגר על אש"ף ב"חוץ".

אמונות, דעות ודימויים

עד כה התמקדנו באבני הדרך העיקריות של התהליך ההיסטורי שמכוחו גדל משקל "הפנים" הפלסטיני. השאלה המתבקשת היא כיצד השפיעו המגמות ההיסטוריות "האובייקטיביות" על השקפותיהם ודימוייהם הסובייקטיביים של הנמנים עם צמרת "הפנים". יש להקדים ולומר כי שגרת השימוש במונחים "צמרת" או "הנהגה" יוצרת רושם של מונוליטיות, אך המציאות רחוקה מכך. אין מנהיגי "הפנים" עשויים מקשה אחת ויש בהם פיצול רב לאורים ולתומים, ואף באותו זרם מקננים מתחים אישיים ורעיוניים המאיימים על שלמותו.

אם יש מכנה משותף המאפשר ליצור אחדות חרף השונות, הוא נוצק מכוחה של זיקה לאחד מן הארגונים העיקריים: "פתח", "החזית העממית" (חז"ע), "החזית הדמוקרטית" (חז"ד) על שני פלגיה ו"מפלגת העם הפלסטיני" (הקומוניסטים לשעבר). זיקה זו משמעה שותפות להלך־רוח מסוים, שנגזרות ממנו מסקנות לגבי דרכי פעולה אפשריות.

שלא כמו במלחמת לבנון 1982, נפגעה הנהגת אש"ף ב"חוץ" בעקבות מלחמת המפרץ בבסיס "הלגיטימציה הבין־לאומית" שלה. שיקומה נעשה תלוי במידה רבה בתמיכת "הפנים" הפלסטיני בה. ככל שגברה תלות "החוץ" ב"פנים", כן התחזקה המגמה של עליית משקל "הפנים"

ואולם, לא לניתוק הזיקה לאש"ף נשא "הפנים" את עיניו, כי אם דווקא לחיזוקה. ואכן, לא ארכו ימי ההתקוממות הספונטנית, והיא החלה להישען על המסגרות הארגוניות שהקים אש"ף מאז שנות ה־70. אף שאש"ף לא יזם את ההתקוממות, הרי משפרצה, הוא החל למלא תפקיד מפתח בהתמדתה ובהכוונתה השוטפת. ביטוי מובהק לכך היה בכינון "ההנהגה הלאומית המאוחדת" בשטחים, כזרוע ביצועית של אש"ף־"חוץ", המשקפת את יחסי הכוחות בו והמופקדת על הניהול היומיומי של ההתקוממות.

לנכונות "הפנים" לשאת בעול ההתקוממות היומיומי נילוו חיפושי הדרג הפוליטי של צמרת "פתח" בשטחים אחרי דרכים למימוש פוליטי של ההתקוממות, ולו באופן חד־צדדי. אף שיוזמות אלו היו מותנות בתיאום עם "החוץ", היה "הפנים" בית היוצר שלהם. הבולטת שבהם היתה נוסח התוכנית להכרזה על "מסמך העצמאות", שנתפס במשרדו של פייסל חוסייני ב־1988.

"מסמך העצמאות" ביטא את תחושת צמרת "הפתח" בשטחים, כי הזמן בשל להפקת הישגים פוליטיים מן ההתקוממות. על רצון כללי זה נסמך ערפאת כשהוביל את אש"ף לאימוץ הצהרת עצמאות "מדינת פלסטין" במל"פ ה־19 (נובמבר 1988). אף שהצהרה זו לא תאמה בכל תו ותג את "מסמך העצמאות", רב היה הדמיון בין שני המסמכים מכדי להיות מקרי בלבד. "מסמך העצמאות" קרא להכריז על כינון מדינה פלסטינית עצמאית בגבולות החלטת החלוקה (1947) ובראשות ממשלה זמנית שתורכב על בסיס "החוץ" ו"הפנים" שווה בשווה. הממשלה הזמנית צריכה היתה להכריז, בשם אש"ף, על נכונותה להקים "משלחת פונקציונלית", שחבריה יהיו אישים מ"בפנים" ומ"בחוץ", במטרה להגיע לפתרון קבע עם ישראל.

שורשי הרעיון בדבר ההכרזה על "מדינת פלסטין" במל"פ ה־19 היו נטועים, איפוא, ב"מסמך העצמאות", שקבע כי מטרתו היא "להעתיק את ההתקוממות משלב ההתגוששות באבנים, בשדה המלחמה, אל שלב היוזמה המדינית, כשהצד הפלסטיני יקום טכניקה של יצירה ויוזמה, דבר שיספק את ה"חוץ" להתחשב בו ולהימנע מדפוס של הכתבה מגבוה. "הפנים" חדל להיראות בעיני "החוץ" כנתון בכיס וכמי שהיענותו מובטחת מראש. אמנם, "הפנים" הוסיף לשאת עיניו לאש"ף־תוניס כהנהגתו, אך החל לתבוע ממנה את חובת התייעצות עימו.

ההתקוממות הקהתה, איפוא, את מימד הכפיה וכוח הווטו ביחסי "החוץ" עם "הפנים". לכך נוספה עובדת התרופפותו של הפיקוח המרכזי מבחוץ עקב היעדר יד מכוונת ומארגנת אחת מסוגו של אבו־ג'יהאד. החלל שנותר אחריו לא יכול היה להתמלא על־ידי רבים שהתחרו זה בזה, מה גם ששורת ההנהגה באש"ף־"חוץ" הלכה והתדלדלה עם הירצחם של אבו־איאד ואבו־הול.

מלחמת המפרץ וצמצום התלות

שלא כמו במלחמת לבנון 1982, נפגעה הנהגת אש"ף ב"חוץ" בעקבות מלחמת המפרץ בבסיס "הלגיטימציה הבין־לאומית" שלה. שיקומה נעשה תלוי במידה רבה בתמיכת "הפנים" הפלסטיני בה. ככל שגברה תלות "החוץ" ב"פנים", כן התחזקה המגמה של עליית משקל "הפנים". "הפנים", שכבר תפקדה כזירת ההתקוממות, הפכה בעקבות מלחמת המפרץ לזירת הדיפלומטיה העיקרית עקב ירידת קרנו של אש"ף. אם בתקופת המהלכים המדיניים סביב "תוכנית בייקר" תרה ארה"ב אחרי דרך לעקוף את התנגדות ישראל לשיתוף אש"ף באמצעות נציגים של "הפנים", הרי עתה, משנסתאבה הנהגת אש"ף במגע עם סדאם חוסיין, על אחת כמה וכמה. מניות "הפנים" עלו, איפוא, מכוח ההבחנה החדה שערכה ארה"ב בין פסילת הנהגת אש"ף לכל משא ומתן בשלב הנוכחי, לבין ההכשרה – תרתי משמע – של אישי "הפנים" הבולטים לתפקיד זה.

כישלון ההישענות על כוח חיצון מסוגו של סדאם חוסיין, אישר בדיעבד את נכונות הלך־הרוח ב"פנים" שהניע במקורו את גלגלי ההתקוממות, כי על הפלסטינים בשטחים לעשות לביתם וכי רווח והצלה לא יעמדו להם משום מקום

כמו ב"חוץ" כך גם ב"פנים" רב הגיוון, אך עובדה זו אינה מבטלת את האפשרות להתאגד סביב מכנה־משותף רחב (במסגרת מוסדות אש"ף ב"חוץ" ו"ההנהגה הלאומית המאוחדת" ב"פנים").

בהיעדר בחירות שיוכלו להעיד על מידת תמיכתה של האוכלוסיה במנהיגי "הפנים", עולה מאליה השאלה, האם ראויים הם בכלל לתואר מנהיגים, שכן אולי אין הם משמשים אלא פה למנהיגים האמיתיים הסמויים מן העין בגלל פעילותם בשטח (המדובר באלה המכונים בפי הפלסטינים – "מידאניון" – אנשי השטח ב"פנים"). ההנחה הטמונה בשאלה זו היא שאין להסיק מכישוריהם הדיפלומטיים, כדוברי הציבור, על מעמדם האמיתי בקרב האוכלוסיה, ובחינה זו אין הם דוברים אלא דוחים – גם של אש"ף ב"חוץ" וגם של מנהיגים אמיתיים אחרים ב"פנים".

אכן, כל עוד לא יתקיימו בחירות, נבצר יהיה להשיב על כך באופן פסקני, אך עד כה לא היו עוררין רציניים על מעמדם מכוח הטענה, מי שמכבד אותם כך בעיני הציבור התומך באש"ף (להבדיל מתומכי ה"חמאס") מנהיג אינו נבחן אך ורק על־פי כישוריו ותכונותיו, אלא הוא נזקק לגושפנקה של הנהגת אש"ף ב"חוץ" כ"אישיות לאומית".

חלוקה תפיסתית וחלוקה גיאוגרפית

המחלוקת בקרב הנהגת "הפנים" באש"ף בסוגיית התהליך המדיני בעקבות מלחמת המפרץ חידדה את ההבדלים בין שני זרמים עיקריים בקרב הארגון: מחנה המצדדים את המפגשים כל עוד יש אפשרות להפיק מהם תועלת, שכלל את ה"פתח", עצמאים מקורבי ה"פתח". והצטרפה אליהם – אף־כי לא הזדהתה עימם בכל – "החזית הדמוקרטית" – פלג יאסר עבד רבה (משנת 1993 – מפלגת "האיחוד הדמוקרטי הפלסטיני" – פד"א) ו"מפלגת העם הפלסטיני"; עם שוללי המפגשים נמנו: "החזית העממית" (חז"ע) "החזית הדמוקרטית" (חז"ד) – פלג נאיף חואתמה. שני הארגונים חברו ל"חמאס" כגורם העיקרי מחוץ לאש"ף בחזית רחבה נגד התהליך המדיני הקיים, על־אף התהום האידיאולוגית הפעורה ביניהם.

התפלגות זו לשני מחנות המחישה את המאפיין הבסיסי, כי קו החיץ העיקרי באש"ף אינו אופקי־גאוגרפי – בין תחום "החוץ" לעומת תחום "הפנים", אלא אנכי־תפיסתי – בין תפיסות וגישות שונות שבכל אחת מהן יש מרכיבים של "חוץ" ו"פנים". אכן, בתוך החלוקה האנכית לזרמים רעיוניים ופוליטיים מתקיימת חלוקה גיאוגרפית לתחומי "פנים" ו"חוץ", אך חלוקה זו באה לאחר החלוקה העיקרית. בכל זרם הושקע מאמץ להתאמה הדדית בין מרכיבי "הפנים" ו"החוץ" ולהצרת ההבדלים ביניהם. כשם שב"חוץ" מצא המכנה המשותף את ביטויו במוסדות אש"ף, כך גם ב"פנים" הוא השתקף נאמנה ב"הנהגה המאוחדת", כשמטרתה האחת היא הרצון המשותף לשמור את ההתקוממות חרף חילוקי הדעות והבדלי הגישות.

אף שהחלוקה העיקרית היא על־פי זרמים וארגונים, אין היא מאפילה על החלוקה לאזורים של "פנים" ו"חוץ" החוצה כל זרם וזרם בתוכו. מבחינה זו, אין "הפנים" בכל זרם העתק מושלם של "החוץ" והוא רחוק מלהיות הרחבה אוטומטית שלו. שתי חלוקות אלה בצירופן יחד יוצרות את דיוקן המחשבה והפעולה האופייניים ל"פנים" לעומת "החוץ", על אף השייכות לאותו זרם. אין ספק בכיוון זה, כי ההתחככות היומיומית של "הפנים" בישראל מייחדת, למשל, את הנהגת ה"פתח" ב"פנים" לעומת הנהגת ה"פתח" ב"חוץ". לכן נודעות השלכות חשובות על דימוי ישראל בעיני "הפנים" ועל מכלול הגישה כלפיה. זווית הראיה השונה מעצבת תפיסה שונה היוצרת את ההבדלים בין מרכיבי "החוץ" ו"הפנים".

מה שנכון לגבי ה"פתח", נכון גם לגבי ארגונים אחרים: בתוך תוכם חלוקים גם הם למרכיבי "חוץ" ו"פנים". הזרם הפרגמטי בשטחים המונהג על־ידי צמרת ה"פתח" בראשות פייסל אל־חוסייני, סרי נוסייבה, זיאד אבו־זיאד ואחרים, המסתייע בתמיכת נאמני יאסר עבד רבה בחז"ד (שבינתיים הקימו, כאמור, מפלגה חדשה, "פדא"), הבולטים בהם – עזמי שועיבי (חז"ד כאמור), ועצמאים המקורבים לזרם הראשי (כמו חנאן עשראווי). אמנם גם בתוכו יש, כמובן, גוונים אישיים ואינטרסים צרים המתבטאים לעתים בהבדלי רגשים ואפילו דעות, אך ככלל מניעה אותו השקפת עולם אחת.

הפנייה להסדר ביניים

עמדת צמרת "פתח" בשטחים בזכות משא־ומתן ישיר עם ממשלת ישראל, יהיו הרכבה וגישתה אשר יהיו, קדמה להתקוממות, והיא לא הזדקקה לה כדי לשנות את דעתה, אלא דווקא כדי להתחזק בדעה שדגלה בה עוד לפניה. כבר אז היא הגיעה למסקנה כי הפנייה לשמאל הישראלי בלבד לא תועיל וכי יש להבקיע דרך למרכז הזירה הפוליטית בישראל.

הביטוי המובהק לכך היה המיזכר המשותף לפייסל אל־חוסייני ולחבר "הליכוד" דאז משה עמירב מאוגוסט 1987. החידוש בגישת אל־חוסייני על־פי מיזכר זה לא נבע רק מן ההבנות של נוהגם המתואם עם אש"ף לאמץ את דפוס המשא־ומתן הישיר, אלא גם בכך שבפעם הראשונה, לאחר כעשר שנים של הוקעת הסדר "קמפ דיוויד", ניאות אל־חוסייני להקדים הסדר ביניים בן שלוש עד חמש שנים להסדר־קבע. בכך הוא אימץ את מרכיב השלבים מדגם "קמפ־דיוויד". אמנם באותה עת שקדמה להתקוממות הגביל אל־חוסייני את עצמו למעמד של מתווך מאחורי הקלעים מטעם אש"ף, אך אין ספק שהבנות למשא־ומתן ישיר עם ממשלת ישראל על הסדר־ביניים היתה פרי יוזמתו.

בעקבות ההתקוממות, שחיזקה את חשיבות "הפנים", התחזקה גם יכולתה של הנהגת הזרם הפרגמטי בשטחים, בראשות פייסל אל־חוסייני, להשפיע על אש"ף לאמץ דפוס זה של תהליך מדיני בשלבים. עתה גם היה בכוח "הפנים" לתבוע מעמד בולט יותר לנציגיו והשפעתו נעשתה גלויה לעין. מקומו של אש"ף־"חוץ" הלך ונדחק עתה אל מאחורי הקלעים. צמרת "פתח" בשטחים היא שהאיצה בהנהגת אש"ף, בשלהי 1989 ותחילת 1990, להשתלב ב"תוכנית בייקר" באמצעות ייפוי כוח ל"פנים" לייצג את אש"ף. תוכנית "חמש הנקודות" של בייקר מלפני מלחמת המפרץ התמקדה בבחירות ובהסדר ביניים, מבלי לפרש מראש מה יהיו תוצאותיו של הסדר־קבע. גם בעקבות מלחמת המפרץ עמד על הפרק תהליך דומה בסוגיה הפלסטינית, ועל כך התדיינו נציגי "הפנים" עם בייקר בהסכמת אש"ף והסכמתו: דגם הסדר על־פי שלבים, שבו מאס אש"ף־"חוץ" במשך שנים רבות, הפך, איפוא, למקובל בדחיפת "הפנים". יכולתו להשפיע בכיוון זה גברה ככל שעלה משקלו בעקבות ההתקוממות ומלחמת המפרץ.

השפעת ההתחככות בישראל

לא במקרה צמחה גישה המצדדת במשא־ומתן ישיר ובהסדר־ביניים דווקא מן "הפנים". בולטים בה שני יסודות עיקריים: הראשון שבהם הוא העובדה שדור המנהיגות הנוכחית ב"פנים" החל ככלל לעמוד על דעתו הפוליטית בעקבות מלחמת 1967. מבחינה זו, נסיון חייו טבוע בחותם הלאומיות הפלסטינית בראשות אש"ף. כמוהו גם האוכלוסיה הפלסטינית בשטחים שמניין שנותיהם של יותר מ־70% אחוז מתושביהם אינו עולה על 30 שנה. כך, למשל, 8 מתוך 11 נציגי "הפנים", שנועדו עם בייקר בסבבי הפגישות הראשונים, נולדו בשנים 1950־1940. אמנם לא תמיד דעת הפלסטינים "בפנים" – אוכלוסיה כהנהגה – היתה נוחה מתפקודה של הנהגת אש"ף והם הטיחו כלפיה ביקורת, אך אש"ף כמוסד היה שנוי־ערך בעיניהם לזהות הפלסטינית. סימן מעיד עד כמה מושרשת זיקה זו לזהות הפלסטינית, יכול לתת דווקא ה"חמאס", שכדי להתאים עצמו לרוח ההתקוממות ולא להיחשב כפורש מן הציבור, שינה את טעמו לחיוב כלפי הלאומיות הפלסטינית, אף כי בכפוף לאיסלאם. תחושה זו של יסודות פלסטינית עוד התחדדה מכוח החיכוך וההתחככות והתמידים בשלטון הישראלי.

אכן, השכנות עם ישראל היא היסוד השני בתמונת עולמו של "הפנים". כשם שיסוד זה משפיע, הוא גם מושפע מן הגיוון הפוליטי של הגורמים השונים והוא פועל בכיוונים מנוגדים בקרב תומכי "פתח" ו"חמאס". אבל לגבי הזרם הראשי, הפרגמטי, פועל גורם זה בכיוון של הטמעת הצורך בנקיטת גישה מפוכחת וריאליסטית הרחוקה הרבה מעצורים פסיכולוגיים ועכבות אידיאולוגיות, שייתכן מאוד כי חלק מהנהגת "פתח" ב"חוץ" עדיין שרוי בהם. על־כן טבעי היה שהנכונות להתדיינות ישירה עם ממשלת ישראל על־פי שלבים צמחה מן "הפנים" ולא מן "החוץ". ראוי לזכור כי בעיני הנהגת אש"ף ב"חוץ", המרוחקת מן השטחים, היתה עדיין כברת האדמה הפלסטינית בבחינת מושג מופשט יותר מאשר ישות מוחשית. לא כן בעיני ראשי ה"פתח" ב"פנים" הנטועים מטבע הוויתם על קרקע המציאות. מבחינה זו, שימש תהליך המו"מ מעין סדנה חינוכית שאילצה את "החוץ" להתחיל לדון בפלסטין במונחים מעשיים ולא מופשטים. חבלי מעבר אלה תרמו, איפוא, ל"התפכחותם" (כלשון "מציאות"). ■

מתי שטיינברג הוא חוקר ב"מכון טרומן". (חלקה השני של הכתבה יתפרסם בגליון ראש השנה)

המחשבה הבאה מבחוץ

דומה כי בחלק מעולם האמנות נוצר צורך מסויים, שקשה לרדת לפשרו, בהגמוניה תרבותית משותפת, בסמכות תרבותית, שתצליח לכוון, אם לא אל אמת הכרחית־משותפת אזי אל כיוון מחשבה אפשרי, קוהרנטי. מתוך ידיעה ברורה שאסור לבנות מחדש נקודת־כובד אחידה, במשמעות האתוס המודרניסטי של פעם, נוצר מצב של חיפוש

אדם ברג, פרט מתוך המיצב "ההיסטוריה של פרסאוס", מוזיאון ת"א, 1994.

חיים לוסקי

לאחר קבלת הפנים הצנועה שערכה תל־אביב לספרו של אורי צייג ב"תולעת ספרים", ישבתי עם שני אמנים בבירים בקפה באזל. השיחה נסובה סביב דמותה של סמכות תרבותית. ישעיהו ליבוביץ, אמר גרשטיין, ר.ד. לאנג, החזירה ברכה אטינגר. באותו לילה מת ליבוביץ מיתת נשיקה כיאה לצדיקים גמורים. האם נותרנו ללא סמכות תרבותית? מדוע זקוקים אמנים לסמכות תרבותית? אמנים הם גזע משונה. כיוון שהם חיים על ברכי המסורת האירופית הם חושבים, ובצדק, שמתפקידם לנהוג כאילו היו יכולים להיות סמכות תרבותית. אבל הם לא. יוסף בן־אל, יגאל תומרקין, רפי לביא, אביבה אורי, לאה ניקל, מיכאל דרוקס, אורי ליפשיץ, יהושע נוי, אם למנות כמה מהדמויות הבולטות בעולם האמנות של שנות ה־60, לא הצליחו להפוך עצמם לסמכות. לאחר שבן־אל והבציבר עבר מן העולם בטרם עת, נותר רפי לביא היחיד שהתקרב לעמדה כזו. אבל גם הוא, למרות היותו מורה בעל השפעה רבה עד היום, אמן ומבקר אמנות כאריזמטי, יותר בשלב הגמר חוזר אל האטליה, להיות "צייר שכותב על מוזיקה בעיתון העיר", כהגדרתו.

נשאלת השאלה מה קורה לאמנים המקומיים שאינם מסוגלים להכריז (בשקט ומבפנים), על עצמם בעל סמכות, בתרבות או באמנות? מה קורה שהם בעלמים כבות אותי מהזירה הפוליטית־תרבותית?

מבחינת באמנות המקומית, ראוי להצביע דווקא על יוזף בויס, האמן הגרמני שנפטר בינואר 1986, כמי שהיווה בשנות ה־70 סמכות תרבותית באמנות המקומית. אירגון כך דור התגובה בכתב־העת "קו" (בגיליון שהוקדש לאמנות הגרמנית בת־זמננו) ובעיקר ליוזף בויס: "קשה לאמוד את מידת ההשפעה של בויס על המאורעות הפוליטיים בתקופת מהפכת הסטודנטים במחלקה לאמנות ב"בצלאל" (סוף שנות ה־70), אך ברור שהדור שהכיר את בויס ראה בפעילות הפוליטית המשך ישיר של שיעורי הציור והרצאות ההרפס. אלה היו השנים שבהן למדתי בבצלאל ויוזף בויס היה שם רוב הזמן".

אפשר להצביע על כמה אמניות ואמנים מקומיים (שצמחו בשנות ה־70 המאוחרות), שראוי היה להם שיהוו סמכות תרבותית. אמנים שחידשו דברים, שקולם ראוי לו להישמע, שרמתם מהווה מרכז מסויים לאמנים צעירים רבים – פנחס כהן גן, צבי גולדשטיין, נחום טבת, משה גיניו, יגאל שבי־טוב, שמעה שידמן, מיכל נאמן, דגנית ברסט, נורית דוד, תמר גטר, אם למנות רק כמה. ובכל זאת, האחריות לא דבקה בהם, התשוקה להעביר את ההצלחה באמנות למקום אחר, קבוע בתרבות, לא התרחשה. בשלהי שנות ה־80, ובעיקר משום הצנחה שליווה את המאורעות הפוליטיים, צמח בארץ דור של אמנים מעורבים יותר, בתקופה קצרה למדי, שלאחר מכן שקעו. ארנון בן־דוד היה מעורב פוליטית, שיתף פעולה עם קבוצת יושבי קפה "פראק" (בהם נתן זך) והוציא ספר (במשותף עם מוזיאון רמת־גן) וכתב בו מאמר ובו הבהיר היטב את עמיתו התרבותית, דרך ויכוח בידיונו עם הפילוסוף יורגן האברמס. אלכס ליבק, מיקי קרצמן, בעבודתם השקטה ב"חו־שוף" וגם באמצעות השופר שנמצא להם בציוריו של דוד ריב (שהיה גם הוא פעיל מאד בתנועות המחאה), מארגן תערוכות משותפות עם פלסטינים ויוצא התוצה לשטח, היוו דוגמה למעורבות אחרת של אמנים מקומיים. ובכל נשכח את האחים רותן, את קבוצת האמניות שהקימו את גלריה "אנטיאה", קבוצת האמנים של אחד העם 90 וגלריה "רגע" ואנשי מקלט 209, ובעיקר את רני זקוהים ז"ל, שהעמידו עצמם בעבר, לפרקי זמן קצרים מאד, כשופר של ציבור סביב שינקין. נשאלת השאלה מדוע גם אותם אמנים שהתחכבו במסלול הציבורי יותר ולא הוכיחו כל יכולת לפעילות המשכית, רצופה להחיכה הגבם הציבורי של ה"הילה" ו/או ההצלחה כתוסר לסמכות רוחנית?

★

היום, מתוך ידיעה ברורה שבלתי אפשרי לבנות מרכז במשמעות הישנה, שאסור לבנות מחדש נקודת־כובד אחידה, ממשית, במשמעות האתוס המודרניסטי של פעם, נוצר מצב של חיפוש. יחד עם זאת, ולמרות הקשיים העולים ממצב מוזר זה, דומה כי בחלק ולמרות הפוסט־מודרנית נוצר צורך מסויים, שקשה לרדת לפשרו, בהגמוניה תרבותית משותפת, בסמכות תרבותית, שתצליח לכוון, אם לא אל אמת הכרחית־משותפת אזי אל כיוון מחשבה אפשרי, קוהרנטי. על השאלה איזה מין מרכז ומי־צייר־מרכזי זה יהיה – רק האמנות העכשווית, מסוגלת להשיב תשובה עשירה מספיק. לספק מבלול של יצירה פתוחת־קצוות, שלא תשאף לכוחנות שבהיווצרותו של מרכז חד־ערכי ושתענה על צרכי מסורת השינוי המתמיד בתוכה אנחנו נמצאים.

גלריה "בוגרשוב" מהווה פרק חשוב ומרתק בתולדות היחסים בין הציבור לבין האמנות בארץ. תחילה כעמותה המנוהלת על־ידי אורי אלוני והאוצרים אחרים שונים (נרכנת ברסט, שהוא) ומכניסתה של אולאי לתפקיד כאוצרת של קבע בעולם האמנות המקומי, ניתן לומר כי לא רק לאמנים (בוגרים וצעירים כאחד) היוותה "בוגרשוב" מקום המקרין סמכות תרבותית, אלא אף לגבי קהילייה רחבה של אינטלקטואלים, שבאו לשם לתרום מומנם ומהשכלתם. באמצעות ערבי עיון, שבועות השירה, אסיפות המחאה ובעיקר התערוכות שהשכילה אולאי לאצור בגלריה, היא הצליחה להגיע לאותה פעילות עשירה המזכירה את "המרכז המבוקש". מבנו פתוח מספיק, שיאוון את התרבות העכשווית בפתיחות. אך עם זאת יסמן סביבו את מה שאני מכנה "מדינת בוגרשוב". "מדינה" שמהותה שיוך תרבותי ללא גבולות ברורים וללא מחוייבות נכפית מגבוה, "מדינה" המקבלת מאזרחיה את מעורבותם ללא שהיא דורשת זאת בכוח שלטון חוק.

גלריה "בוגרשוב", בין השנים 1989-94, הפיסבה למלא את החלל הגדול שנפער בתרבות המקומית עקב שיתוק המוזיאונים הגדולים, עקב ירידת קרנה של "צוותא" כמרכז שמאל, ובמקביל להתעוררות הציבורית בתנועות המחאה כנגד פעילות השלטון בימיו האינתיפאדה מחד, והפעילות האינטלקטואלית שהגיעה סוף־סוף לארץ, ושהתחברה בשיח הצרפתי־הביקורתי של הפוסט־מודרניזם, מאידך. "בוגרשוב" הצליחה להפוך לסמכות תרבותית קובעת טעם, סגנון, הגדרות איכות, ובעיקר, מקום שה"מתנגדים" יכולים להזהות, כדי שיוכלו לנגוח. הגלריה הפכה למרכז המזוהה כמפיץ תרבות בעלת כושר הזראות, הישמעות וספיגות. סביב הגלריה התאספו אמנים, אינטלקטואלים, אוצרים ומבקרים בכמות מספקת שניתן לזהותם, שמופיעים מדי פעם בכתבי הפלסטר שהופיעו כנגד הגלריה, או כנגד פעילותה של אולאי, או כנגד זיהוי המקום (אף שמעולם לא הוגדר כך על־ידי עצמו) עם התרבות הצרפתית הפוסט־מודרניסטית, כקבוצת התייחסות.

מכיוון שאולאי מתחילה תקופה חדשה במוזיאון רמת־גן (החל מחודש אוקטובר), ניתן יהיה לראות, האם היא הצליחה לבנות עצמה כסמכות תרבותית, האם תשכיל להעביר את נכסיה למוזיאון, או שההילה וההשפעה שמורים לפעילות "התגרבותית" בשולי התרבות.

★

> הקולות המובילים את אדם ברג ואורי צייג נובעים מהחוץ של העיר. ההגיון הקולקטיבי, הקול הדובר ששלט באמנות הישראלית הגבוהה מתפרק עתה למצבור של קולות חלשים, רכים עד כדי חמלה, קולות המפתיעים את הדובר עצמו, כאילו מחדירים ערבוביה לתוך האי־סדר הקיים

יש אמנים, כמו ארז ורודי וניר נאדר, אורי צייג, גל ואיה, אריאן ליטמן־כהן, מאקס פרידמן, מיקי קרצמן, סירנית ברזילי, רחלה מרחוי, גליה יהב, יוסי ברגר, מאיר גל, נטע זיו, תמרה מסל, דוד דניאלי (ועוד רבים אחרים) – המעמידים אלטרנטיבה אחרת, שצמחה ב"סביבת" גלריה "בוגרשוב".

בראשונה ניתן לומר כי במציאות של האמנות המקומית נוצרה הגמוניה רוחנית־אמנותית חדשה, שבאה לרשת את התפיסה הישנה: אין ביניהן כל אמת־מידה משותפת, אין כמעט השפעות הדדיות, אין קשרים או הטמעה רעיונית־מקצועית. יש קו שבר ברור, חד ואמיתי של אמנים מהדור הישן העוסקים בציור, בפיסול ובצילום, ויש אמנים מהדור החדש שאינם עוסקים בכל אלה, ושעדיין עושים "אמנות גבוהה", ובעיקר, אינם מוטרדים מהשאלות שהפכו עצמן ל"קלאסיות", של הדור הקודם.

ניתן להצביע על שתי תערוכות שאוצרת עכשיו שרית שפירא במסמלות את קו השבר באורח ייצוגי מספיק. האחת היא הביתן הישראלי בביאנלה בסאן פאולו, לשם בחרה שפירא את נחום טבת – פסל, עידו בר־אל – צייר, משה גיניו – פסל/צלם ואת באורי פרידלנדר – צלם. בו בזמן אוצרת שפירא ובעיקר – לעומתם, קומת הגרית ריקה לאורועי "ארט־פוקוס", בתוגה הטרכנית החדשה, ולשם כך היא בחרה אמנים כמו גיא בר־אמוץ, סיגלית לנדאו, ניר הוד, אוהד מרומי, מאירה שמש, אידיס בינור, אבנר בן־גל (ועוד), אמנים שילוו בכמה אמנים צעירים לא ישראלים תואמים, המייצגים היטב את קו התפר־השבר שעליו אני מצביע כאן.

קו תפר זה הפך לגלוי רק באחרונה, והוא מוצר מובהק של שנות עבודה "מקעקעת", ודה־קונסטרוקציה של האמנות ההגמונית ("דלות החומר"), של אובדן שליטתם של אמנים מסויימים במקומות הראוה במסורות ההגמוניים, איבוד השליטה של אוהבי אמנים מסויימים את כתיבת הביקורת על אמנות (איתמר לוי עזב את "הארץ", תקופה מסויימת כתבו אולאי, עפרת ואחרים ב"דבר", לביא וגרשוני עזבו את "העיר", וכך הלאה גם ב"כל העיר", במקומון "תל־אביב", שינויי מערכת ב"סטודיו" ומוסף "שישי"־תרבות), הרס שליטתם הטוטאלית של קבוצת אמנים מסויימת בוועדות המקצות משאבים במדור לאמנות פלסטית במשרד התרבות. וכן הלאה, פעולות שנעשו ללא תיאום מרכזי ובכמה מישורי עשיית אמנות במקביל, טקסטים שנכתבו והופיעו בבמות אלטרנטיביות שנוצרו בשנים האחרונות ("סטודיו", "אלפיים", "תיאוריה וביקורת", "דידינג") רגישות להכרח בצמידות של טקסטים לתערוכות, ובעיקר, אמנים צעירים רבים שצמחו ב"בצלאל", ב"קמרה אובסקורה" ב"מדרשת רמת השרון" וב"קלישר" הרואים חזון אחר של תרבות. תבנית שאינה מתחשבת במערכת המודרניסטית של "ציור־פיסול־צילום", אלא תופסת עצמה קודם כל דרך טקסטים, באמצעות שימוש במבט הפוליטי־חברתי, כשאין להם כל מחוייבות בסיסית לחומר מסויים או להופעה צורנית־רעיונית כלשהי.

מלבד רוב הדברים שהתרחשו ב"בוגרשוב" ממש, התקיימו השנה גם תערוכות רבות בגלריה "בורוכוב" (בעיקר לאחר כניסתה של אילנה טנבאום כאוצרת הגלריה), ויחד עם האפשרות שהעלתה בתערוכתו של מאיר גל בגלריה "לימבוס" השנה, ההצבה הנוכחית של אדם ברג במוזיאון תל־אביב, המיצב שערכו נאור־חרודי מול מוזיאון תל־אביב ("מפקד ההכנה לבנ"ץ") וההוצאה לאור של ספרו הראשון של אורי צייג (בברלין), מוכיחים כי המקום הזה נפתח סוף־סוף ואינו מוכן עוד להתחשב בהגמוניות הכוהניות של דור "דלות החומר".

יצויין כי כמה מהדמויות החשובות של הדור החדש – אדם ברג, אורי דרומר, אורי צייג ומאיר גל, למשל, כלל לא צמחו במוסדות המרכזיים. ברג בעיקר "הצמיח" את עצמו, גל גדל בניו־יורק וצייג בבית־הספר לתיאטרון חזותי בירושלים.

אי־אפשר לכתוב על השינויים הרדיקליים שחלו השנה באמנות המקומית, מבלי להצביע על החשיבות שבהופעת קבוצת האמניות הצעירות, שהציגו בשנה האחרונה במקומות רבים, ושבנוסף על הנאמר לעיל, הן עובדות על אמנות פמיניסטית המהווה חלק מהותי של הרוח האחרת באמנות המקומית. קבוצה זו (בהן גליה יהב, סמדר לוי, נטע זיו, מאירה שמש, אידיס בינור, מרילו לוין, תמרה מסל, תגית רובינשטיין, מרים כבסה, גלית אילת, הילה לולו־לין, ענת ברנר, סירנית ברזילי, ברכה אטינגר, רבקה מאיר ועוד אמניות רבות) פועלת ביזום וכהתרסה כנגד אמניות של "דלות החומר", שלמרות הרדיקליות הפמיניסטית והאנרכיסטית שאיפיינה חלק מפעילותן, עבדו כחלק מן המבע ההגמוני "הגברי־הלבן" (רושאן, בריס, ג'ונס, קסות, ריכטר, לביא).

היצירתיות עשירת ההושניות שלהן, שלא הכרנו קודם, דומה לטבעות מאביזם, שבהן אין אפשרות לחזור לעולם לעמדה שבה היית קודם לכן. קיומו של ההיבט החדש, ההתבוננות בעצמור־הנשי וחוסר האפשרות שלו למצוא בקלות מסמנים נאמנים קבועים, נראה היטב דווקא על רקע השוואתן לאמניות הדור הקודם. ביטוי לעיסוק קלקביבי כמעט, בפירוק ופירוש בכוח הסמן בקונוונציות החזותיות, בוויכוח על השליטה על העולם "האמיתי" ועל הדימוי הבנוי שלו באמנות.

★

אורי צייג ואדם ברג הם שני אמנים צעירים – שונים מאד באופיים – המאפיינים היטב את רוחה של האמנות העכשווית בכלל, ובעיקר את האמנות הפורחת מחוץ לתחומו הצר של המקום הזה.

אורי צייג הוציא לאור לאחרונה ספר מיוחד במינו, באנגלית ובגרמנית (חלק מתערוכת יחיד שלו בברלין), המכיל סיפורים קצרים ומאד אניגמטיים ועבודות חזותיות. אדם ברג בנה מיצב רב ישויות הקשורים מפתיעים במוזיאון תל־אביב, יחד עם עבודה על ספר אמן. התבוננות בעבודותיהם של צייג וברג מדגימה במדויק את המעבר המחודש, היווצרותה של מערכת ניגודים אידיאולוגית ברגע המלאי־ניגודים של הריגת המדווה. "העין האחת היא 'האני היודע', הד'cogito'", כותב ברג בדפים המלווים את התערוכה, ו"עין זו מסמלת את התודעה הקולקטיבית... ברור שכאשר אחד נושא את העין, נמצא האחר במצב של עיוורון... עם הריגת המדווה הידע מתפורר ומאבד את גבולותיו הגיאוגרפיים".

את המיצבים מארגן ברג תמיד סביב מקום־תרבות נתון, כשהפעם בחר בספריית המוזיאון ובמעלית המעבירה אנשים בציר אנכי השובר את פנימיותו הרוחבית של המוזיאון, מעלית המעורבבת את כולם – עובדי המוזיאון עם מבקרים אנונימיים, יחד עם האמנים הבאים לאוצרי המוזיאון ומבקרי הספריה הבאים להשכיל וללמוד. צייג לעומתו הוא איש של העיר הפתוחה, של אותו מקום שכונה בתרבות צרפת של שנות ה־60 "המוזיאון ללא קירות" ("מרכז פומפידו" נבנה במקומו על בסיס רעיוני דומה, אך כיום לא נותר ממנו הרבה וגם שם חזרו לתצוגה מיושנת, היררכית וסגורה). צייג חופר וממקם את השפה במוזיאון ("במוזיאון" אומר ברג "יש משהו קניבליסטי ברמה הטקסית"), כגורם המסמן והמבנית, המחזר אחרי העקבות והבלתי־נראים שאומה, תרבות או ישות פרסית פרובלמטית התחילה אחריה.

אם הקול המוביל את ברג הוא קולה העמוק של התרבות המערבית, שהסתחררה סביב עצמה באירועאות לגבי הכיוונים שאליהם היא מתנהלת, קולה של ביקורת התרבות הדה־קונסטרוקציה, הרי שהקול המוביל את אורי צייג הוא האנטי־קול, המתנהל בנסיגה גמורה, קול הפוך, קול מחולש, כבעם קולה של הדממה. עבודתו הפלסטית בוחרת במילה ולא בדימוי, לא משום שצייג הוא סופר או 'מספר סיפורים', כפי שיש הנוטים להבין את עבודתו, אלא משום שיקפת ההיסטורית מרותקת.

כמו גליה יהב, אידית חמו, אידיס בינור, נעמה בוכבי ורועי רוזן, גם אדם ברג מתאפיין בנטייה אינטלקטואלית מובהקת. הוא מתנסח היטב מילולית ושוחה היטב בטקסטים רבים, מורכבים כפשוטים, שנכתבו על פילוסופיה, היסטוריה, אמנות ומדע. צייג, לעומתו, הוא מעין שמאן אוטודידקט, משוטט נצחי. יושב הקרנות האידילי שהונצח בידי ואלטר בנימין, שתחושות התרבות וייצוגיה המגיעים אליו בדרך־לאדרך, עוברים סובלימציה במעין אלכימיה מפתיעה: "נדמה שהתאהבתי כבר באיש הזר־המוכר, ההולך לאיטו בין שאר האנשים. פעם אחר פעם ניחשתי את מחשבותיו, מצאתי קשרים של השוואה ותרגומי שפה. כהיסט המבט בלבד יכולתי לדמות שוטטות זו כמסע בסמטאות השוק הערבי, לו בשנרי קולות הרוכלים, ולו בצפיפות המרכולת. (צבעוניות אחרת, אם כי אלה בדיוק אותם צבעים). הפתר שלו, שכיוונו ממלא־תמיד לאחור, אותו כי לדגע", כותב צייג ב"יומן תל אביב, קיץ 1992", אחד מארבעת הסיפורים שתורגמו בספר.

ברג לעומתו פיתח הילה של דמות רנסאנסית, השואפת לארגן מחדש את הידע הפילוסופי במעין שרה־שיח בייתי, שאין לו נקודת מבט פרספקטיבית אחידה, ושמבטא את חוסר הרצון לכפות על האחר מבט מארגן ונראטיב מוחזה.

ברג וצייג הם עצמם השבר, היורש את האירועאות של התקופה הקודמת, ההופכת עצמה עתה לחוסר ידיעה. כאשר הם מערערים על הניגודים בין זכר לנקבה, בין הזהות של האני לזהות של האחר, בין הגבריות לנשיות (בעיקר בסיפוריו של צייג), צייג וברג הופכים כל דבר שנראה כמהותי, לשטיחות ולשקיפות רגעית בחומר, שהוא תמיד חסר כל ייחודיות (שפה גבוהה, כדי הרס, ידיעות פלסטיק, תוסי מתכת), למשחק מתמיד ומרגיז של שינויים דינמיים, ללא היקבעות כל זהות או דגף של משמעות.

ברג מספר במיצב, שאותו כינה לאחר לבטים רבים "ההיסטוריה של פרסאוס", את המהלך המאוים והמצמרר שהחל עם הריגתה המיתית־המכוננת של המדווה בעת העתיקה שלפני הולדת הפילוסופיה המערבית. דרך סיפור מחודש וביקורתי של גבורתו העיוורת של פרסאוס – סמל לגבריותה המנוונת של התרבות המערבית, הורס ברג את הדיכוטומיות ההן של טבע וטכנולוגיה, תרבות ועולם, מרכז ופריפריה, גבר־אשה, אמת ובדיה, גבולות־ידע שנראו לכאורה כסותים לזמן קצר בעבר, ושתהליך הטישטוש שלהם הזה, מבחינת האופן שבו הוא מפרש את התרבות, המילה ושקיפות הלשון מאפשרים למי שעוסק בדימויים בלתי־נראים את ההרגשה של יצירה בחומר אחרידי, ריקני וחסר אפשרות של השתלטות רעיון מרכזי בתוכו.

דרך עיני הסיפורים של צייג, החומרים הקלאסיים של האמנות המודרנית, החומרים המועשרים והמפורקים של האמנות הפוסט־מודרנית עוברים כאילו מתחת למראה שחורה, המקרינה חזרה רק את מהותם ולא את כובד משקלם או את הפציותם. אומר צייג על עבודתו: "אני מתעניין באמנות המלמדת אותי לנוע בדרך שונה בכל פעם; לעקוב אחרי מישהו, לדעת אותו באמצעות חיקוי פעולותיו (בסיפור ה"המלט"), להכיר באיכויותיו הקיימות גם בתוכי, להציג ולייצג אותו; ליצור מפגש ביני לבין האחר, למצוא או להמציא את הגרעין המשותף, שעדיין מרוקן מתוכן (בסיפור "תל־אביב, קיץ 1992"), ליצור באמצעות המבט של מישהו, דרך הגישות העוברות מדיר" (בסיפור "כפר").

★

את "עם, מאכל מלכים", הרומן החשוב של השנה שעברה שנכתב על־ידי יצחק לאור, יש לקרוא מחדש בכמה אופנים. או כפי שלאור אומר – לאחר שהחיים סוחטים אותך "תמיד באה שיכחה ותוספה את הזיכרון הארוך כמו צל" (עמ' 335). יש לומר למבקרים מסויימים, שאין לצלוח את הרומן כדרך הרגילה, אלא הפוך, מהסוף להתחלה, ללא הצורך להיות צמוד לחיפוש אחר העלילה שתאחר את הספר למבע הגמוני. רק כך ניתן להשתחרר ולהנות הנאה שלמה ועמוקה מהקטעים היתוריים־מופלאים, המצליחים לעשות מניפולציות בלתי־ידועות עד כה בלשון העברית. לאחר עיון אחר, המאמץ נורמות קריאה פוסט־מודרניסטיות, השם שרן מירון הוציא ללאור, כמספר היחיד שהצליח לחרוג מגבולות האני הפרטי ולהתמודד עם אמירה רחבה יותר, מוסרית־ציבורית ופוליטית, כל שכן היסטורית, בהיותו מספר היסטוריה פיקטיבית של תקופה שלא התרחשה כך באמת – מצדייק עצמו ומעמיד את לאור בשורה הראשונה של המספרים המקומיים.

אותה קריאה אחרת, המאפשרת להתמצא טוב יותר ב"עם, מאכל מלכים", מאפשרת להשתחרר מהצורך המוסמע אצלנו ליצור תמיד מטה־נרטיב מכל סיפור, מביאה אותי שוב לסיפוריו של צייג. גם אצל צייג המספר מספק לקורא מפתח בלתי מתאים תחילה, ומדריך להפליא לאחר מכן לחדור לתוך מציאות מרודדת.

כמו את הרומן של לאור, ואת עבודתו של ברג, גם את הסיפורים הקצרים של צייג ניתן לקרוא מהאמצע לצדדים ומלמעלה למטה, קריאה פתוחה לכל הקצוות, המוכיחה כי המאמר האמנותי אינו נמצא בצורה, במבנה אלא בכל מה שאינו חוזר למקום, בכל מה שנמצא בפריפריה של הכתוב, בחוץ של הנאמר, של המצויר ושל הנכתב. "לפתע העיר הזו, נותנת למבע ולמגע. המקומות נעשים דומים בקרית גת ובברלין: חנות המכולת, תחנת האוטובוס, מיפתן הדלת, החלון...", כך גם רמזותיו של צייג, מתעדבבות זו בזו ללא היכר, האחת דמות המראה ההפוכה של השניה, גם אם אין סיבה להתרחשות רדיקלית מעין זו. לאחר אבדן העיר האחת בתוך הזכרונות של העיר האחרת, הפכת דמותו של המספר עצמו לדמות שקופה שאין לה אמת אחת, שאינה מצליחה לדעת את עצמה.

הקולות המובילים את ברג וצייג נובעים מהחוץ של העיר, מהאחרות של המרחב ההגמוני־הלבן־האשכנזי. הם מהווים סכייה מאותו הגיון קולקטיבי, קול הדובר ששלט באמנות הישראלית הגבוהה והמתפרק עתה למצבור של קולות חלשים, רכים עד כדי חמלה, קולות המפתיעים את הדובר עצמו, כאילו מחדירים ערבוביה לתוך האי־סדר הקיים, היסטים, בהייה. קולות בלי מילים שבכל זאת מצליחים להתקיים במרחבים השכלתניים מאד של האמנות הפוסט־מושגית. מעבר שמתרחש בעבודתו של ברג מ"ידע־כוח" ל"מבט־חולשה", פעולה חסרת קיבעון מנטלי, שאי־אפשר להוריש אותה או להעביר אותה או לשעבד אותה למערכת אותו: הדיבור הזה הוא חיפוש אחרי השם. החדש שרק נולד, ישות מרודה, חבויה, מושפלת שנולדה הרוסה: "בדיוק כפי שפרסאוס מבין שרק אם לא יסתכל ישירות במדווה יוכל להסיר את ראשה" כדברי ברג. ■

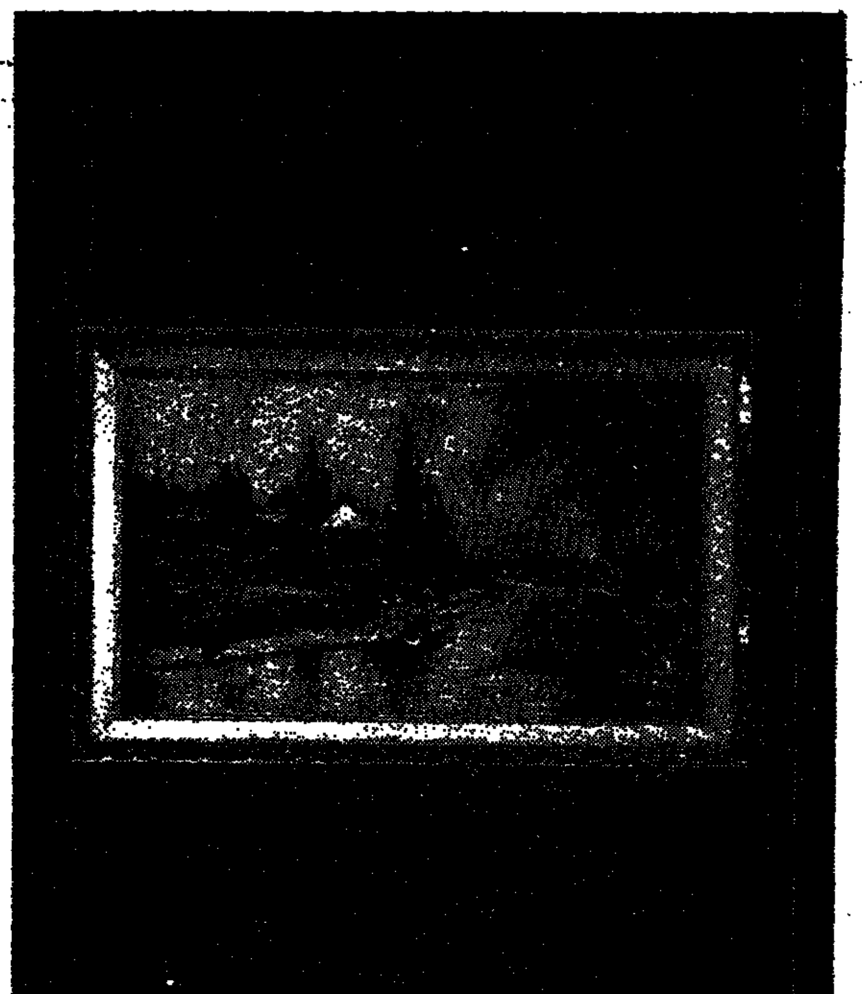

אורי צייג, בפולת עמודים מתוך הספר "מספר הסיפורים", 1994, ברלין.

هكذا عن الأصل

בולים / א. לינדנבאום

10 קרבות מכריעים במלה"ע ה־2

מלחמת העולם השנייה הוזכרה השנה פעמים רבות בבולי דואר וזאת במלאת 50 שנה לתום הקרבות.

הפריטים המופיעים לרגל מלאת 50 שנה למלחמה הנוראה במלחמות מעניינים בדרך כלל, שכן כל בול מקפל בתוכו ספור שלם ועדיין יש בינינו לא מעט אנשים שהתמונה "מוכרת" להם.

כמה מן המדינות הגדילו לעשות בהזדמנות אלה והדפיסו גליונות בני 10 בולים ויותר כולל פירוט המבצעים ואף מפות האזורים.

בימים אלה הנפיק דואר גויאנה שבדרום אמריקה, גם הוא גיליון בן 10 בולים עם תיאור קרבות ומבצעים, כשבמרכזו מפת אירופה עם ציון המקומות הרלבנטיים בקרבות אלה.

אפשר לראות כאן בול המתאר את נחיתת בנות הברית בחוף אנצ'יו, באיטליה; הפצצות חיל האוויר המלכותי הבריטי, נפילת סבסטופול לידי הצבא האדום, הפלישה לנורמנדיה, מתקפת טילי V1 על לונדון; שביתת הנשק בפריז; הטבעת האניה הגרמנית Tirpitz; מתקפת טילי V2; ועוד.

גליון בול זה משתלב כמובן בנושא מלה"ע השניה, אך לא ימצא, כנראה, את מקומו בנושא יודאיקה, כי מפת ישראל אמנם מופיעה במפה הכללית, אך שמה של א"י לא מוזכר (מצרים ומדינות צפון אפריקה אכן מוזכרות במפה זו).

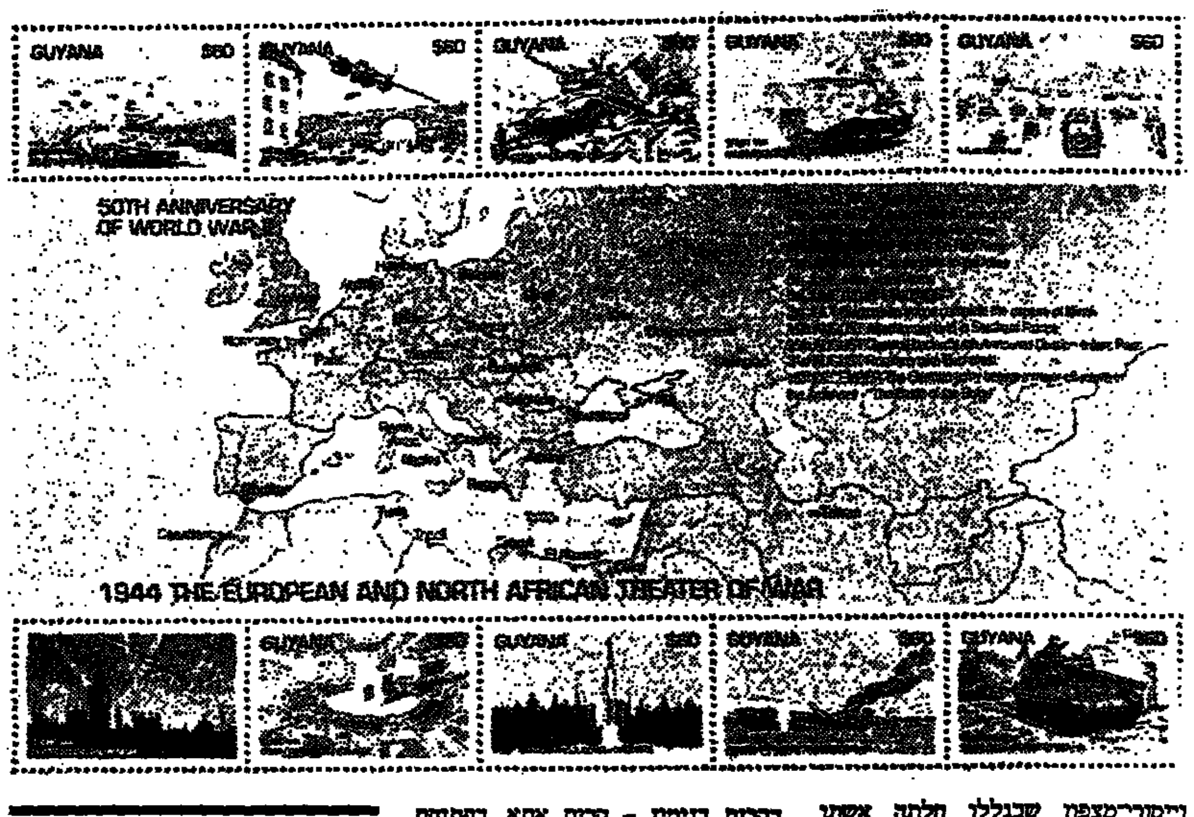

יוסף רות – באוסטריה

יוסף רות העיתונאי והפיליטוניסט ממוצא יהודי ומן השורה הראשונה בוינה, נולד לפני 100 שנה בעיר ברודי שבגליציה. במלאת 100 להולדתו הנפיק דואר אוסטריה בול דיוקן הפובליציסט עם שמות יצירותיו המפורסמות ביותר – "איוב", "קורי עכביש", "מרש רדצקי" ו"הקפוצינרגרופט".

יוסף רות תיאר הרבה את מורשתו היהודית־מזרחית ולהם ביצירותיו ובמאמריו למען העניים ופעל רבות להסבות סוציאליות של הנרכאים. הדבר הדביק לו את הכינוי "יוסף האדום" וכמובן שגם שם המשפחה "רות" עזר לכך. אביו עזב את המשפחה כשיוסף היה ילד והוא למד להכיר היטב את קשיי הקיום. ברור שעם מוניטין כשלו, הוכרח לעזוב את אוסטריה עם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה כשהוא נמלט לצרפת כבר ב־1933. התמכרותו לטיפה המרה וייסורי־מצפון שבגללו חלתה אשתו הראשונה, פרדריקה, במחלת רוח חשוכת מרפא, גרמו להדרדרותו וב־27 במאי 1939 מת יוסף רות בבית תמחוי. הוא קבור בבית עלמין בדרום פאריס.

גנרל "הקדוש ברוך הוא"

יחד עם רות, כיבד דואר אוסטריה בבול מיוחד את הסופר ומנהל הבמה – פרנץ תיאודור קסוקר במלאת 25 שנה למותו.

יליד וינה (1885־1969), השתתף במלחמת העולם הראשונה ובחר בגלות מרצון בשנות הפשיזם באוסטריה, אותה עזב ב־1938 וחזר אליה רק ב־1946. נחשב לגדול המחזאים באוסטריה וזכה להרבה אותות הצטיינות על עבודתו. דיוקנו ושמות חלק ממחזותיו נרשמו בבול הדיוקן שלו – "בנובמבר 1918", "הגנרל של הקדוש ברוך", "כתובות זרים" (אוטוביוגרפיה) וקובץ שירים בשם "האניה השחורה".

הבולים בני 6 ו־7 שילינג.

100 לוועד האולימפי

ביום ב', ה־28 הוכנס לשימוש חותם דואר מיוחד לציון שנת ה־100 לוועד האולימפי הבינלאומי. Centennial Olympic Congress.

25 לבתי הדין לעבודה

ביום חמישי, 1.9.94, הוכנס לשימוש חותם דואר מיוחד לרגל מלאת 25 שנים לייסוד בתי הדין לעבודה והוא יופעל בסניף הדואר מרכז רח' יפו 23, ירושלים.

חותמת אחרת הוכנסה לשימוש ביום זה בקרית בנימין – קרית אתא, בפתיחת סוכנות דואר מסוג א' בשכונה. הוטבעה חותמת "קרית־אתא 8".

ב־1 בספטמבר נפתחה סוכנות דואר מסוג א' גם בקיבוץ שבנתיבות והוטבעה חותמת "נתיבות 4".

בכפר אבו־אל הג'א, נפתחה ב־1 בספטמבר סוכנות דואר מסוג ב' הוטבעה חותמת כוכב־אבו־אל־היג'א 1".

ערכת בולים לחגי ישראל

במסגרת שיתוף הפעולה בין רשות הדואר למשרד החינוך, הוחלט בשירות הבולאי להפיק ערכות בולים מיוחדות לחגי ישראל, המיועדות במיוחד לתלמידים.

ההפקה הראשונית תתבצע לקראת חודש תשרי ותוקדש לחג הסוכות.

מחיר הערכה 7 ש"ח והיא תכלול 3 בולי מועדים התשנ"ה בנושא: "ילדים מציירים את התנ"ך".

הערכה תימכר ב־52 יחידות דואר.

גביע עולם

משחקי גביע עולם בכדורגל, שנסתיימו לא מזמן בארה"ב, צויינו בהרבה מאוד בולי דואר, אך הרשימה לא נגמרה. יש מדינות שממשיכות בהנפקות. ערב משחקי הגביע הנפיק בולים וגליונות זכרון לקראת המשחקים. עתה

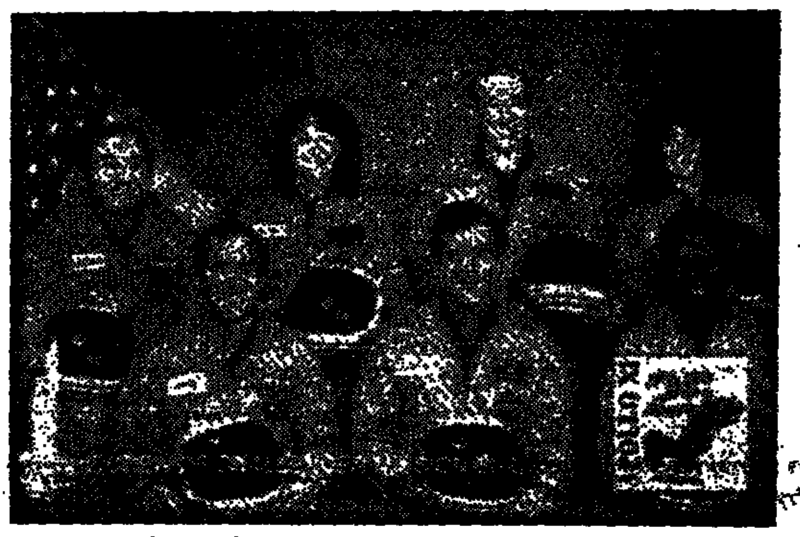

מוציאים בולים וגליונות לכבוד המנצחים ואין לנו אלא להשתתף ב"שמחתם" של אלה שיוציאו מאות שקלים על בולי הספורט של השנה.

תשובה – 2 ג'ודי רזניק

כפי שציינו בשבוע שעבר הופיעו באמריקה בולי ג'ודי רזניק, האסטרונאוטית היהודיה, בגרנדה ובגרנדה גרנדינס (אי נוסף שמנפיקים עבורו בולים עצמאיים). לא ידוע לנו כאם שמה של רזניק מוזכר גם בחותמות היום הראשון בשני האיים שהוזכרנו. בדרך כלל מוזכר בחותמות האלה תאריך ההטבעה בלבד. נדירים מאוד המכתבים הבאים משם עם בולים התואמים...

ברידג' / ארנונה שפאן

שיגרת האלופות

אתם משחקים, מזייפים ומבצעים בקושי חוזה סטנדרטי ולא מסובך ונושמים לרווחה כאשר תוצאה חיובית נרשמת לזכותם.

לעומת זאת, אצל האלופות, ידיים מסובכות מסוג היד הבאה ממש נשפכות, ללא היסוס. היד הבאה שוחקה באליפות אירופה 1989 שהתקיימה בפינלנד, כשהקבוצות המתחרות הן נבחרת פינלנד (אלופת העולם) ומולה נבחרת אנגליה (סגנית אלופת העולם).

מחלק: דרום
פגיעים: אף אחד
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 ספייד	2 דיאמונד	---	2 הארט
---	4 הארט	---	4 בלי שליט
---	5 דיאמונד	---	6 הארט

צפון: ♠10 5 3 ♥9 6 ♦10 3 ♣10 8 7 5 4 2
מערב: ♠2 ♥J 8 7 5 ♦Q J 9 8 6 4 ♣A Q
מזרח: ♠A K 9 ♥10 4 3 2 ♦A 5 ♣K J 3
דרום: ♠Q J 8 7 6 4 ♥K Q ♦K 7 2 ♣9 6

ברור לכולנו שעל הכרזת למסור לקיחה בהארט ולקיחה בספייד וחסל סדר הסלם. אולם לא כך חשבה הכרוזה הפינית שישבה במזרח (לא סתם הפכים לאלופים). דרום הוביל במלכה ספייד הכרוזה זכתה במלך, המשיכה באלוף הארט, ולאור ההכרזה ברור לה שכל הנקודות נמצאות בדרום, ולכן ברור שהעקיפה בדיאמונד תיכשל, לכן המשיכה בדרך הבאה, היא שיחקה את האלוף ספייד, חתכה את התשיעית ספייד בדומם, המשיכה באלוף קלאב ובמלכה קלאב, כשהיא לוקחת את המלכה עם המלך בידה, וממשיכה בנסיך קלאב, דרום נמנע מלחתוך והמצב הינו כזה:

צפון: ♠– ♥6 ♦10 3 ♣10 8 7
מערב: ♠– ♥J 8 ♦9 8 ♣–
מזרח: ♠– ♥10 4 3 2 ♦A 5 ♣–
דרום: ♠J 8 ♥K ♦K 7 2 ♣–

עתה שיחק הכרוז הארט, דרום זכה בלקיחה ונאלץ לשחק ספייד או דיאמונד. אם ישחק ספייד, יחתוך הכרוז בדומם וישליך את החמישית דיאמונד מידו, והחוזה מבוצע. לעומת זאת אם דרום משחק דיאמונד, זוכה הכרוז עם המלכה שבדומם, והחוזה מבוצע בכל מקרה.

ככה זה כשהאלופים מבצעים חוזים.

שחמט / אלון שולמן

אליק גרשון – אלוף העולם לילדים

אליק גרשון בן ה־14 מהרצליה זכה באליפות העולם לילדים עד גיל 14 שנערכה בעיר סֶגֶד שבהונגריה. אליק צבר 7.5 מ־9 והקדים את הארמני יסריאן בחצי נקודה. (המשחק ביניהם בסיבוב האחרון הסתיים בתיקו). על אף גילו הצעיר הגיע כבר לדרגת אמן ומשחק בליגה הלאומית בקבוצת "מכבי" רעננה. גם שאר נציגינו זכו להישגים נאים.

אמיל סוטובסקי בן ה־17 חילק מקום 4־5 באליפות עד גיל 18 כשצבר 6.5 מ־9.

אלה סימס הגיעה למקום 7־11 באליפות עד גיל 18 עם 6 מ־9.

לנה רמבו בת ה־11 חילקה מקום 2־3 עם 7 מ־9 באליפות הילדות עד גיל 12.

32. פג5 בג4 (32. דג4 33. הז5 הז5 34. הה4 עם משחק נגרי. השחור מקריב רגלי אך שומר על היוזמה) 33. מהא4 צ־ב7 34. פד1 הז5 35. מד2 רד7 36. מה2ג 37. מה6 מו1 38. הח4 צז2 39. מו1 צ־ב8 40. מה2ה ה3 41. רו1 ר־ג7 42. גב3 (להצר של שחור אילץ את לבן להחזיר את הרגלי. על 42. מה־ג2 ר־א5 43. צה2 צב3 עם העדיף) מה6ה, ר־ג8 43. (6א – 43. פב2 רד6 44. א4 מהה6 45. צד1 צא7 46. צד3 מח7 47. מהד1 48. גב5! 48. צבב3 צבב3 49. מהבב3 50. מהב6 צא8 51. הה4! 52. הה4 51 מהה7 53. פד1 צב3 54. מהא5 רג6 55. 61 מהה6 56. פה3 צב3 57. מהא7+ רב7 58. א5 (בדוחק זמן אולי תמוהי ...) 59. א6 מהא6 60. מהא6 רא6 61. פה3 ה5 62. צה2 ג3 63. צה1 ג2 64. רא6 צב1 65. רד3+ רח6! 60. 71 רג4 61. ה־81 מה־ה3+ 62. מז1 ר־ה6.

כפר סבא

בתחרויות הקיץ שנערכו בתחילת אוגוסט השתתפו 174 שחקנים ב־3 תחרויות.

בתחרות הראשית (40) השתתפו 5 רבי אמנים ו־9 אמנים בינלאומיים. וזכו השלישייה: ליאוניד יודאסין, אביגדור ביחובסקי ומקסים אודייצקי 4 מ־5. 8־4: אלון גרינפלד, בוריס קנצלר, רונן לב, ליאוניד שמוטר, יאן סמליצקי, בוריס מאליסוב, המחשב "ג'וניור" ואלכס סרבריאניק 3.5 כ"א. ניהל: ויקטור רוניקוב.

בתחרות המשנית (66) זכה יורי פרידקין 5 מ־5 לפני יבגני פורטגנורף 4.5. ניהל: דני גנדלמן.

בתחרות ג' (68) ניצח אלורד שקר עם 4.5 מ־5. ניהל: רוזה קליינר. קרן הפרסים היתה בסך 10,000 שקלים וכללה תרומה של חברת "הפניקס" וסיוע של איגוד השחמט. בטקס הפתיחה, שנערך בבית הסטודנט בכפר סבא, בירכו ראש העיר יצחק ולד, מזכיר מועצת הפועלים נפתלי שגיא, מזכיר הפועל שאול דור, מחזיק תיק הספורט מיקי שמולביץ ויו"ר ועדת התחרויות של איגוד השחמט אבי דורנר. האירוע אורגן ונוהל ע"י מועדון הפועל כפר סבא בראשות עמירם קפלן.

קורט האנזן ולארס ברדהאנזן עם 6.5 מ־9. 4־3: הנריק דניאלסן ופטר היינה נילסן 5.5, אלינג מורטנסן 5, לארס שנדורף וסטפן פדרסן 4, בנט לארסן וביארק קריסטנסן 3.5, קלאוס ברג 1.

בדו־קרב לקביעת האלוף ניצח קורט האנזן 1:3 וזכה באליפות בפעם השלישית (94, 84, 83).

במשחק הראשון בדו־קרב הפגין האלוף קודרות מרשים.

לארס ברדהאנזן – קורט האנזן

1. ה4 ג5 2. פו3 ד6 3. ד4 גד4 4. פד4 פו6 5. פג3 א6 6. רה3 ה6 7. ס־ו פ־ב־ד7 8. ג4 ה5 9. רז3 רב7 10. א3 צג8 11. מהה1 ה5 12. פז5 ו6 13. פה6 הב4! 14. הה5! רז5 15. הה6 פה5 16. הז3 הה5 17. רז4 18. פה4 רד7 ...

תאומי האנזן

באליפות דנמרק שנערכה באלבורג שבאי יוטלנד ניצחו במשותף רבי האמנים

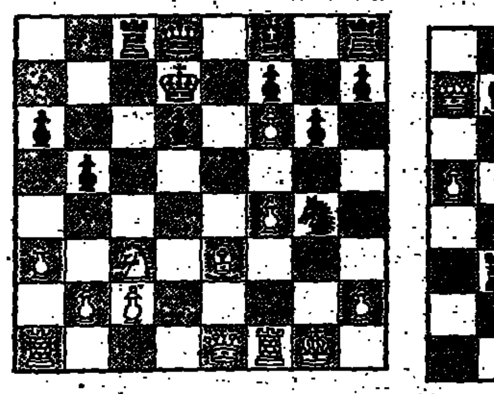

לא בכל יום ניתן לראות צד שלרשותו 2 מלכות – מחוסר הגנה. 63. מהז2 רז7 64. א6 צז3 65. מהה1 רא6 66. רה2 צד7 67. מהג5 ג3! 68. מהג3 רה2 69. מהה2 מהו6 70. מהג1 רח6 71. מהב1 מהז5 72. מו1 צג7 לבן נכנע.

19. רד7?! (19. פד5! פה6 20. רב6; 19...פה3 20. מהה3 צבג2 21. צא־ג1) פג6 20. מהה4 רז7 21. מהה3+ מג7 22. צא־ד1 מב8 23. מהז3 צה8 24. צז2 מהד7 25. רה5 צה6 26. פא2 פא8 27. רה7 פז7 28. פב4 מהב7 29. צד5 פז5 30. מהד3 צה1+ 31. צז1 מהב6+ 32. מח1 צג־ה8 33. פא6+ מא7 34. פב4 מהז2 35. פג6+ מא8 לבן נכנע.

קורט האנזן – לארס ברדהאנזן

במשחק הרביעי לאחר פיגור 1:2 חייב היה שחור לנצח בכל מחיר 1. ד4 פו6 2. ג4 ג5 3. ד5 ב5 4. פו3 ג6 5. גב5 א6 6. בא6 ז6 ... 31. פד7 שחור נכנע.

דורטמונד

הישג מצויין לרב האמן ההולנדי ג'רון פיקה בתחרות הותיקה שנערכה כאן (קטג. 16, מכ"מ 2641). פיקה ניצח כשצבר 6.5 מ־9 והקדים בנקודה את האנגלי מייקל אדאמס (הפסיד בסיבוב האחרון ליוסופוב) 5.5. שלישי הגיע הרוסי אפישין 5.

7־4: יוסופוב, דרייב, קורצ'נוי וקארפוב 4.5. הישג נאה לקורצ'נוי בן ה־63 שגבר על יריבו המושבע קארפוב. אלוף העולם נכשל משום שחלה במהלך התחרות ואושפז בבית חולים.

8. סימאן 4, 9־10. לוץ ולקו 3.

קארפוב – קורצ'נוי

שני היריבים הותיקים מרימים את הכפפה ומפגינים קרב גדול:

1. ד4 פו6 2. ג4 ה6 3. פג3 ב6 4. א3 ... 31. צג־ה8 צד־ה8.

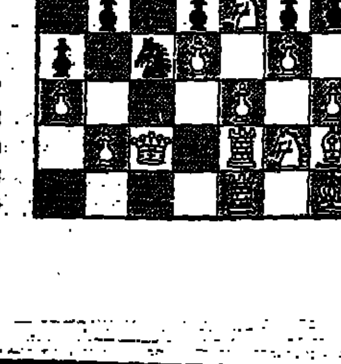

גרמניה

בפסטיבל השחמט שנערך בעיר דרזדן השתתפו 756 שחקנים מ־27 מדינות. בתחרות הנשים (מכ"מ 2312, קטג. 11 לנשים) ניצחו האמניות הבינלאומיות, קריסטינה ראדזובסקה בת ה־20 מפולין ויוהדאנקה מיצ'יץ' מגרמניה. שתיהן צברו 6 מ־9.

6־3: מ. וויסקה (בולגריה), נטאשה בויקוביץ' (יוגוסלביה), גבריאלה היינאץ (גרמניה) ומרטינה הולובקבה (צ'כיה) 5 כ"א.

8־7: קטינו גרסינסקה קאחזאני וגבלה פישריק (גרמניה) 4 כ"א. 10־9: סאבינה גראבווזבה (רוסיה) וק. יאן (גרמניה) 2.5.

בתחרות הפתוחה השתתפו 148 שחקנים. ניצח האמן הבינלאומי הרוסי קונסטנטין צדינישב 7.5 מ־9.

7־2: גלייזרוב, אולמן, אנטישביץ, גולייב, שלוסר והאב"ל הגרמני בן ה־20 יאנס אובה מאיזולד.

לכל מי שחשבו שאליפות הבזק בלאסקר היתה קשה אז הנה: 50 חובבי בזק משבעים השתתפו ב"מרתון" בזק שנמשך לא פחות מ־24 שעות וכלל 104 משחקים! ניצח אחד מבכירי שחקני הבזק ביום, רב האמן הגרמני קלאוס בישוף עם 89.5 מ־104. אחריו פ. אגרדס (גרמניה) 81 נק'. 3־5: קאליניצ'ב (רוסיה), קריסטיאן גבריאל וה. שטרן (גרמניה) 77.5 נק' כ"א.

ארסמואר

ניצחון משכנע לויקטור קורצ'נוי שצבר 7 מ־10 (מכ"מ 2525, קטגוריה 11) והקדים בנקודה את הבאים אחריו אנדריי סוקולוב, פאבאסוביץ (שלושתם ללא הפסד), איגור גניקוב ופטוראמס קוקהוב 6 נק' כ"א. 7־8: איגור שטול.

זרים בצמרת

באליפות שוויץ שנערכה השנה בלוגנו השתתפו 4 זרים (3 רבי אמנים ואמן בינלאומי) ששותפו כדי לתת סיכוי לשחקנים השוויצרים להשיג נורמות ואכן האב"ל ביט צונד השיג ציון לרב אמן. הוא אמנם הפסיד בסיבוב האחרון לאוהלס אולם חוקי פיד"א החדשים מאפשרים לשחקן לבקש תנאי על סמך כל רצף של לפחות 9 משחקים. היה לצונד לאחר 10 סיבובים 7 נקודות ובכך עמד בתנאי ה־70% הנדרשים בתחרות קטגוריה 9) אשר כבשו את שלושת המקומות הראשונים. ראשון הגיע רב האמן הגרמני מתיאס ואהלס 8 מ־11. אחריו האנגלי ג'ו גאלאגר והבלוזבי דראגן סרמק 7.5 (שניהם ללא הפסד) 4־5: לוקאס ברונר וצונד 7. לאנדנברג 5.5, פורסטר ונמט 4.5, לותאר חוגב (גרמניה) 4, קלאוזר, וידנגוזן והס 3.5. באליפות הנשים זכתה שוהאנה שמידט ובאליפות הותיקים באדקין כריסטופל האלוף באומגארטנר.

אמנות / אריה לינדנבאום

סותבי'ס מכינה מכירה ב־5 מיליון ד'

מכירות הסתיו של סותבי'ס מסכמות 10 שנות פעילות של הסניף הישראלי של "סותבי'ס" – בית המכירות הפומביות הבין לאומיות הגדול בעולם. הסניף התל־אביבי של סותבי'ס נוסד ב־1984 המכירה הפומבית הראשונה נערכה ב־1985 והניבה מחזור של מיליון דולר, לעומת מחזור מכירות של 14.5 מיליון דולר ב־1993.

במכירות הסתיו של סותבי'ס צפויה מכירה בהיקף של כ־5 מיליון דולר. בערב מכירת ציור, פיסול ורישום יוצעו למכירה 149 יצירות משל אמנים בין לאומיים וישראלים. המכירה תיערך ב־27 בספטמבר בשעה 8.00 בערב. במכירת היודאיקה 60 פריטים נבחרים ובהם כתבי יד, תשמישי קדושה וציורים. המכירה תיערך ביום ה', 29 בספטמבר 94. המכירות ייערכו במלון הילטון תל־אביב ויהיו בתצוגה מוקדמת שתחל ב־22 בספטמבר 1994.

במכירת הציור, פיסול ורישום מס' יצירות של מארק שאגאל וביניהן "נביא עם ספר תורה בשטטל", גואש חתום פעמיים 1957 29.8x65 ס"מ. הציור מאוסף פרטי צוייר בתקופה ששאגאל עסק בנושאים תנ"כיים. מחירי הערכה: $ 450,000־350,000

ציור נוסף של שאגאל "החמור הירוק", צבעי מים וגואש 46x66 ס"מ, צוייר בערך ב־1936. יצירה זו נרכשה ע"י אביו של הבעלים הנוכחיים בסוף שנות ה־40. הערכה: $ 220,000־180,000.

מארק שאגאל, "רכיבה על החלה", עיפרון, דיו וגואש על נייר, 31.3x24 ס"מ ב־1951. רישום מקדים לאיורים שהכין שאגאל ל"סיפור", ספרו של המשורר האידי הידוע אברהם סוצקבר. הערכה: $ 120,000־90,000.

במכירה של סותבי'ס שתי יצירות חשובות משנות ה־20 של חיים סוטין, מאסכולת פריז. האחת "ינוק בדרך אל ההרי", שמן על בד, חתום, 46.4x38.1 ס"מ, 1923, במחירי הערכה של 200,000־300,000 $.

היצירה השניה "נוף של קאניי", שמן על בד, חתום, 60x72 ס"מ, צוירה ב־1922. הערכה: $ 350,000־280,000.

מואיז קיסלינג, "זר פרחים", שמן על בד, 65x54 ס"מ, חתום, 1938 (צבעונים ופרחי שושן צחור), מוערך ב־150,000־180,000 $. הציור נכלל בקטלוג רזונה של האמן, חלק שלישי. במכירה כלולות גם יצירות של דופי, ולאמנק, קמיל פיסארו, סטקין, מאנה כץ ואמני אסכולת פריז נוספים.

בין היצירות במכירה יוצע דיוקן, רטנאו, פרי מכחולו של לסר אורי, "פורטרט של ואלטר רטנאו". רטנאו היה שר החוץ בממשלת ויימר ונרצח ע"י אנשי הימין. הערכה: $ 40,000־30,000.

אנטואן פבזנר, "תבליט מדובב", פלסטיק צבוע על קרטון, 52.5x51.5 ס"מ, חתום 1922. מאוסף לידיה מינסטיין מלבין, אספנית אמנות אבנגארד חשובה. הערכה: $ 120,000־90,000.

חלק מהמכירה מוקדש ליצירות מהמאה ה־19, וביניהן מס' נופי ירושלים שצוירו ע"י אמנים שהתמחו בציור טופוגרפי של נופי התקופה. ג'וזף ישראלס, "תיקון הרשתות", מים וגואש, חתום, 50x80 ס"מ. הערכה: $ 40,000־30,000.

במכירה נכלל מגוון רחב של יצירות אמנים ישראלים, ביניהם ראובן, ארדון, יוחנן סימון, זריצקי ועוד. ראובן רובין, "נוף תבריה" שמן על בד, 90x117 ס"מ, חתום, 1936. ציור מוקדם של האמן המתאר את עצי הזית האופייניים ביצירתו של האמן לאורך השנים. הערכה: $ 90,000־70,000. יצירה זו היא רק אחת מכמה המוצעות למכירה מאוספו של לורד ישראל זיו המנוח מלונדון ותל־מונד.

מרדכי ארדון, "קומפוזיציה באדום, ירוק וזהוב", שמן על בד, חתום, 66x81.3 ס"מ. הערכה: 120,000־90,000 $.

אביגדור אריכא, "אמורי", שמן על בד, חתום, 146־114 ס"מ, 1960. הערכה: $ 30,000־20,000.

יוחנן סימון, "קיבוץ גן שמואל", שמן על בד, חתום ומתוארך 52, 65x81 ס"מ. הערכה: $ 30,000־20,000.

מנשה קדישמן, "ירושלים", שמן על בד, 201.5x154.3 ס"מ, חתום, 1987. ציור שנעשה בעקבות יצירה של ואן גוך המוצגת במוזיאון ת"א.

יוסף זריצקי, "קומפוזיציה", שמן על בד, חתום, 60.5x92 ס"מ, מאוסף של לורד ישראל זיו המנוח. הערכה: 10,000־15,000 $.

משה גרשוני, "קומפוזיציה", שמן וטכניקה מעורבת על נייר, 99x69 ס"מ. הערכה: $ 4,000־3,000.

אמנים ישראלים נוספים במכירה: ברגנר, גוטמן, ניקל, טיכו, גרבוז, קסטל, קופפרמן, לביא, תומרקין ושמרייבמן.

מאוריציו גוטליב – שמן על בד, חתום ב־1877. (110x80 ס"מ) "הצלתה של ריבקה" (בת סוחר ירושלמי, יהודי אמיד, מן המאה הי"ב). היצירה מוערכת ב־120–180 אלף דולר.

שרה ברנס

ילד עם ציפור

יֶלֶד קָטָן
נָתַן לִי צִפּוֹר
בְּיָדוֹ הַקְּטַנָּה
הוֹשִׁיט לִי אוֹתָהּ
וְעֵינָיו אוֹמְרוֹת
לִי שֶׁאֶקָּחֶנָּה

יֶלֶד קָטָן
עִם חִיּוּךְ
וְעֵינַיִם חוּמוֹת
אוֹמֵר לִי
קְחִי לָךְ
אֶת הַצִּפּוֹר

לָקַחַת
אֲנִי אוֹמֶרֶת
וְיֵשׁ בִּי רָצוֹן עַד מְאֹד
לָקַחַת
אוֹ שֶׁמָּא
הָיָה זֶה חֲלוֹם

סוכריות גדולות

הַיָּרֵחַ כּוֹעֵס עָלַי
כִּי אֲנִי יָפָה
וְלֹא אוֹהֶבֶת

לָקַחְתִּי לְעַצְמִי
סֻכָּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מִדַּי
וְעַל כָּךְ אֲנִי מְשַׁלֶּמֶת

הַיָּרֵחַ מַכֶּה בִּי
וְאֵינוֹ חוֹסֵךְ שִׁבְטוֹ
וְכָךְ הוּא הָאַשְׁמַאי

הֵם עָשׂוּ זֹאת יַחַד
יָרֵחַ וּשְׁבַבְנַאי

אהבה בג'ינס

יֵשׁ שִׁיר שֶׁמִּתְבַּגֵּן
וְאַחֲרָיו הַבֶּכִי
זִכָּרוֹן שֶׁל יַחַד
שֶׁל זָהָב וְשָׁחוֹר
וְרֶגֶל עַל רֶגֶל
בְּג'ינְס כָּחֹל
עַיִן כְּחֻלָּה וְתַמָּה
וְעַל לֶחִי זוֹלֶגֶת דִּמְעָה
עַכְשָׁיו הַלַּיִל רַד
יַאנוּס עוֹלֶה
וּשְׁאֵרִיתְךָ לְבַדְּךָ
וַחֲלוֹם עֲצוּת
יַצִּילְךָ

בעשור למותו של אמיר גלבע ז"ל

רציתי לכתוב שפתי לא ישנים

פ. טל

אמיר גלבע

רציתי לכתוב שפתי לא ישנים. בעולם לא ישנים. פחות מכול – ישני־עפר. הזמן, הנוטוני בין כל מבקרי־הספרות כולם, יודע (כמו בשירו של גלבע "על דבר החיים ודבר השיר") כי "בקנה השיבוה מעיין נובע" ומשורר־אמת, להבדיל מעשרות קיקיוני אופנת ה"פריקיות" הגוית, השיינקינית, חי גם מֵעֵבֶר לחיים, אך תמיד בעומקם של חיינו – חיים, שבהם מוסיפה השירה להצמיח, על אף כל post mortem, שיער וציפורניים, אהבה וזיכרון. גם לאחר פטירתו של יוצרה ה"עתיק הצעיר ומולידי":

למה "עתיק"?
למה "צעיר"?
למה שניהם גם הפוך וגם יחד?

האיך זה שללא אותה סינתזה בין השניים – אין המשורר מוליד כי אם גבב אימפוטנטי, עקר וקר?

היה זה ת.ס. אליוט, במבוא ל"The Sacred Wood", שכתב, כי על המבקר לראות בספרות גם שלימות, גם קבע. לשמור על המסורת, אם קיימת מסורת מסוה, ולראות את הספרות עצמה "לא כמקודשת בזמן, כי אם כעומדת מֵעֵבֶר לזמן", היינו בלי תציה ופאטינה.

והיה זה פול ואלרי שהיטיב להגדיר, בהקשר יתר, כי קליטת השפעות מקודמיו, במקרהו הטוב של יוצר מקורי, אינה בבחינת אבות נזיקין, אלא "כבש מעוכל במעי הארי העיוף ממנו". וגלבע עיכל, כידוע לכול, לא כבשים בלבד, גם אריות.

מבחינה זו מקיימת שירתו, לכל אורכה, רב־שיח פורה עם הירבה בארות של מסורת צלולה, ארטזית. זוהי שירה שחיוניותה ניזונה בסוגדים של מַמְאִינָה אוקסימורונית: היא "צעירה" תמיד משום שהיא "עתיקה" תמיד. היא איננה זקוקה לציונות זו של של "פראסט" מנגיף ל"מודה" דווקא משום שנתצבה במיכורות של פִּלְדַּת אֱלִיהָוּר. כל עסיסיה ויינותיה של העברית בה כמֹהל חי, ומשום שתמיד מתנהל בה, טבעית, דיאלוג בין "צעיר" ל"עתיק", בין "כישרון אינדיווידואלי" לבין "מסורת", אליבא דאליוט, ובין "הארי המודרני" ה"כבש", אליבא דואלרי – היא עברית, יהודית וישראלית בשיפה כרמנית אחת טכונה, שהקדים ופרץ מסילות למודרנה של שנות ה־50 בשירתנו, הוא שילוב מאוזן של "עתיק" ו"צעיר" ולכן גם פורה ו"מולידי".

שלא כאופנת ה"עברית הרזה", הזקוקה כל עונה ל"face lifting", מיישמת שירת גלבע – גם היום, בעשור למותו – את הזיקות של אליוט ושל ואלרי במידת חיוניות של "ירוק־עד" (שכסכינו הישר" (כמתוב בשירו המלול־תמיד "כעומדנו עץ חיים יפרח"). "אני זורם עמי זמנים וזרמים" הוא אומר בשעה משיריות לעם העולם ועם עצמו) ב"על דבר החיים ודבר השיר". הוא, שהיה גם וחיוני, גם ארץ־ישראל, גם בנבואי ובמאלמה, גם הבעש"ט על נזורות הזימר בשואה, גם האח השותק של תש"ח – היטיב להבין, כי חדשן גדול הוא תמיד גם ממשיך גדול. "שמעתי" שואל מר עֶדְרוֹאֵה במאמלט הפרסופאסי השנון (הפרסואסו) – בספרו "הכל הולך", בהתייחסו לשירת זמננו – "ברחוב כבר מוכרים אחרת". "אחרת" משמעותו כאותר מר אותר־צולה, זה שעוד הַסְכֵּין לאופנת השירה ההשיפציקית־רווקה שלנו. "מהי זו, מה שמה" – "שמה 'פֶּן שנתיים־שלוש", משיב לו בטעם הנשאל דיקו־טעם, "זוהי צעירה־של־המול היום היא סבה" (עד כמה צדק...).

קשיבות זו אל עצמו, אל עצמו שהוא לחן בשני קולות, הקול העתיק והקול הצעיר, שרכם מתעמתת שירה עברית, דווקא עברית, עם עבשוות ועם קדומיה – לא היתה אצל גלבע רק רפלכס אינטואיטיבי, היא נתנסחה גם כ"credo" למרות שהיתה לו טבעית כסוגדים: "השורה תהי מַפְּכָה/ חדשה ועתיקה" הוא כותב ב"הכל הולך", שראה אור־הדפוס לאחר מותו. ואכן, פיכניה של שירה יהודית זו גמשל, כל חייו, לְדִלְתָּא – כל יְהַבְּל משירתם של היהודים לדורותיה בשתפך אל ימו האחד: אַרְמַי המקרא ב"יצחק", "משה" "רחב", "שאול", "על נהרות בבל", "שָׁרֵי", "שיבולת מתהילים ס"ט" ועוד; הרי המדרש והליטורגיה ב"עוריה מן האדומים", "אנא בכוח", "כבה כמו שאני הולך", "שיר של יום", "הבדלה" וכיו"ב; ניחוחות פיוטי א"י ושירת ספרד ב"מנופף בְּאַנִי", "בקול דממה דקה", "יחידתי סובבת תועה" וכו'; ה"milieu" החסידי, המזרח־אירופי, וצל השואה, ב"רבי ישראל בעל־שם־טוב על בורות החימר", "רבי שאול והגבר", "אלמוג ארום", "דוחק רעמו התותחים", "נשמת יוסי בך אותי ברוניה", "פני יהושע" ואחרים; שירי הבריגאדה העברית ו"הכרזה" ב"כך. ככה. לא רחום", "אני רוצה לשיר", "יתום", "עיר נוכרית"; הולדת המדינה, מלחמת השחרור ולאחריה, ב"ליל עם", "שיר בבוקר בבוקר", "ואחי שותק", "שיח ליצחק" ודומיהם – כל אלה הם גוונים שונים של זֵר הניאות "לפזר פרחיר" (ככתוב בספרו "איילה אשלח אותך"), אך השולחן שעליו הם פזורים הוא שולחן כתיבתו הסינתטית. בניתוח הספקטרום לשלל־רכיביו מתגלות־מתמיינות השפעות שונות־צבע (הוא קשוב, ב"לָאוֹת", עוד אפילו לביאליק; ובשאר ספריו – לקרני, אצ"ג, רטוש, ישורון, בת־מרים, קובנר, וזך אבל פרי־ביחופיה של קרן האור האנוש הוא "קרה שימשית א'". היינו: גלבע par excellence, אריה שעיכל אריות.

מי שכתב "אני זורם עמי זמנים וזרמים" – דַּיּוֹ. לא רק עמו זרמו זמנים אלא גם בתוכו (שינויים). לא רק ה"panta rei" ההיראקליטי, אם כן, צִדֵּק (הכל זורם, לעולם לא תטבול באותו הנהר, באותם המים), אלא גם הנהר לעולם לא יכיל בזרמו אותו איש, אותו גוף, אותה נפש. גם הטובל משתנה, הקבוע הוא רק השינוי עצמו. מ"שירים בבוקר בבוקר", בוקרו של אדם ובוקרו של עם ("פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת"), מאותו אוקסימיום הויטמאני, בנוסח "I hear America singing" ("חזי השיפעה וחזי ההמון/ בלילה של עם" – בשירו "ליל עם") נחתם המעגל באחרון ספריו ברזיגנאציה: "פעם יצאתי אל הכיכר היתה/ זו אשליה עצמית שהושלתה/ גם אחרים ושמותיי/ שיצאתי אל הכיכר עכשיו/ אני מרמיין שזה ריק ואני/ מפוכח וריק בודד/ בוהה אל אֵין הרחק/ מֵעֵבֶר לכיכר שהשתרעה/ כאן בָּעֵבֶר/ ושותק".

הִשְׁתַּלְשְׁלוּת זו של ה"אני השר" בשירת גלבע, התכנסות זו בתוך עצמו "כתוסס בין קשקשותיו" – אם לנקוט ניסוח קלאסי, ביאליקאי – דווקא מִפִּי משורר שכינוהו חויה לאומית של יחד ("שיר בבוקר בבוקר", "שיר התרועה במבצע"), ושורות נפלאות כ"אני דומה לרבים מאוד. אני דומה לעם שלם" מן הציקלוס ששמו מדבר־בעד־עצמו, "שירים ברחוב הגדול") איננה סימפטומטית רק לו לעצמו, היא גם הד לשינוי־ערכין שעברה השירה העברית כולה. אך אולי זו השעה, במלאות עשור לפטירתו, להציע לסדר־היום של דיון ספרותי ענייני, עָרְכִּי ולא ה"catch as you can" האישי, הבאסאומיסטי, הקרוי במקומותינו, כלעג לרש, "פולמוס ספרותי") את סוגיית אולתי־רה של השירה העברית כיום להתמודד, אמנותית, עם תימאטיקה קולקטיבית. מה שהיה בשנות ה־50 מֶתֶק מָתוֹק גותיץ, נקיעת־נפשה של שירה צעירה, מורדנית, ב"שירה פוליטיקית" – לא רק שנתמסד לא פחות ממה שנגדו הוריע, אלא זה כ־35 שנה שהשמין, נתברגן, הזקין. קריאתו הנאיבית של אלתרמן הצעיר (במסתו "סוד הרכבות הכפולות") לצאת אל היום והלילה העבריים, לעשות את השירה מסולשת לְמָה שנושם בשטח – דומה שהיא תקפה היום לא פחות מבעת כתיבתה. גם בעידן־הבוגן והיוטה־טאוור המוניקולו־דרינג אין בריא לראות הגושמות כבר שנים, (באותה מסיכתא־בכ"כ, אותו אוויר משומש עצמו) – מרוחפרצים תרישה ושנה של הרים, או שפתיים, או יער. באוקלים של התנצלויות הרבה והנכמה־ממעט, כשְׁלֵגָה, אין ספק, כי נביא־בגת־תקרא יוסף להודיע: "גטואלד, לדאונבים מסוג הרשי". אך אפילו הוקי הגנת־הייר של ההוד האנוס, הלא־מאוזה, האנטרופיסטי, אין בו כדי לסתור אמת אקולוגית בְּלַהַמִּישָׁן – כי לא האוויר זקוק לְרִיאות, הריאות משוועות לאוויר. איך ביטא זאת גלבע בשיר הנפלא "לי כל הארץ הזאת": "לי כל הארץ הזאת בשנת ובהקיץ אני רואה/ חלום אחר ארוך חשרת חשמלים מרחוף/ סִיעַת סנוניות בסעיפי העץ מרב הזלות/ ועצמותי ובשרי ברוח מרחפת על ארץ רבה/ שְׂכָלָהּ שלי".

מי שאמר "תהי נשמתו צרורה בצרור החיים" שכח שהיא כבר צרורה, והנא כך תמיד, בצרורם של חיינו. אך אם יש לו, לצרור־המלים הצנוע הזה, פתותיפה – רק זאת:

הָיִינוּ כָּל כָּךְ עֲשִׁירִים
וְלֹא נָתַנּוּ לַדְּבָרִים שֵׁם. ("שירים בבוקר בבוקר")

יהודה גור־אריה

ביאות

הַהִיהִנָּה
יָמִים בָּאִים,
וְיוֹם אֶחָד – בְּלִי מֵשִׂים
אַתָּה
בָּאַרְכָּיִמִים.

וְהַיָּמִים
יוֹתֵר מִשֶּׁבָּאִים –
הוֹלְכִים.

וְעוֹד לְפָנֶיךָ מְלָאכָה רַבָּה
לְהַשְׁלִים.
וְאַף שֶׁלֹּא עָלֶיךָ
לִגְמֹר,
אֵין אַתָּה בֶּן־חוֹרִין
לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה.*

אַךְ בְּטֶרֶם יֵלְכוּ לָהֶם,
בְּטֶרֶם תֵּלֵךְ אַתָּה
כְּהוֹלְכָה
הֵלֶךְ וּבָכֹה,
נוֹשֵׂא מֶשֶׁךְ אֲלֻמֹּתֶךָ
אֶל הָאוֹר הָאַחֲרוֹן
וְאַף לֹא מַחֲצִית
תַּאֲוָתְךָ בְּיָדְךָ.**

בְּבוֹאֲךָ לַיְלָה,
עַל מִשְׁכָּבְךָ
אַתָּה מְבַקֵּשׁ
לְאָחוֹ
בְּכַנְפֵי־בִגְדוֹ
שֶׁל הַיּוֹם הָעוֹבֵר
עַל פָּנֶיךָ
בְּטֶרֶם בָּא אֶל קִצּוֹ,
אֶל קִצָּהּ,
מְעַכֵּב עוֹד רֶגַע
אֶת הָעוֹמֵד לָבוֹא.

וּבֵינְתַיִם,
כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ מַטְבִּיעוֹת
עִקְבוֹת־עַרְאַי
בֶּעָפָר
עַל פְּנֵי אֶרֶץ רַבָּה.

וַאֲנִי –
אָנָּה אֲנִי בָא.

* על־פי פרקי אבות ב', ט"ז
** על־פי קוהלת רבה א'.

מסע החול

בֵּין יָם לְיָם,	
בֵּין יָם לְחוֹף	לְיָמִים
הַחוֹל נוֹדֵד	תְּעַמְּרֶנָּה אֶצְבְּעוֹתֶיךָ
נֶעֱצָר.	מַרְעָן.
נֶעֱרָם.	שׁוּב לֹא יִשָּׁאֵר
	הַחוֹל
בֵּין יָם לְיָם,	מִבַּעַדָן,
בֵּין חוֹף לְחוֹף –	לֹא יִסְתַּנֵּן
בֵּין הָאֶצְבָּעוֹת	בֵּין אֶצְבַּע לְאֶצְבַּע.
נָשׁוּר	
חוֹלוֹת (זָהָב),	הוּא יְכַסֶּה
תִּלְתַּלֵּי (זָהָב),	הַכֹּל
יָמִים,	בְּאַהֲבָה.
שָׁנִים,	
חַיִּים.	וְגַם אוֹתְךָ.

"ניגון בקרח" – ניגון לאנושיות, לשירה ולצער

יצחק לבמוב

"ניגון בקרח", מכתבי בוריס פסטרנק ואולגה פריידנברג, 1910־1954 בעריכת אליוט מוסמן, מאנגלית: עודד פלד, אחרית דבר: דימיטרי סגל, השוואה עם המקור הרוסי: מרק רוזבינסקי, הוצאת שוקן, 413 עמודים. תשנ"ד 1994.

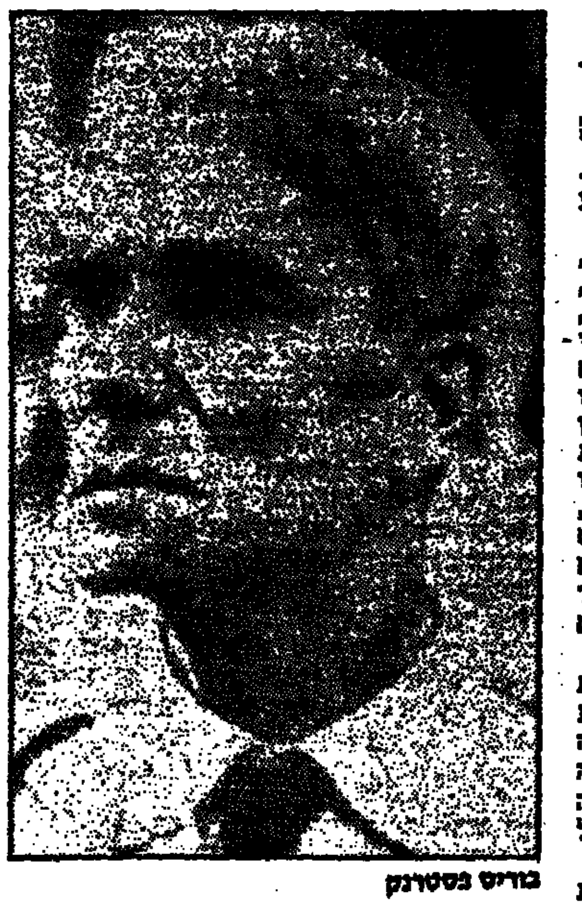
בוריס פסטרנק

ב־1990 ציין העולם התרבותי, בעיקר במערב, באירועים רבים מאה שנים להולדתו של פסטרנק. אצלנו עבר העניין בקול ענות חלושה. לו רק מסיבה זאת מהווה "ניגון בקרח", שהופיע בימים אלה, פיצוי מה.

חליפת המכתבים, שנמשכה כארבעים וחמש שנים, בין בוריס פסטרנק לדודנתו אולגה פריידנברג אשר הספר, אבכ את אין עלילת התרחשות הרומן "ד"ר ז'יוואגו", ראשיתה אהבת נעורים ונמשכה הבקת עולם אבוחני – משותף, ערכים תרבותיים נערצים, ונסיון חיים נדיר בעולם הסבה בתהליכי מהפכה. יש בספר פרקי עדות על משפחתו והוגו של פסטרנק שכללו גם את טולסטוי, סקריאבין ומיאקובסקי, התגובתו במהפכת 1917 ועדויות מרתקות על שנות האימה, הטרור והטיהורים של סטאלין שבאו בעקבותיהם. בוריס פסטרנק ואולגה פריידנברג מתארים, כל אחד בדרכו, את מרקם החיים הסובייטיים בימים הנוראים בתקופת עריצותו המוחלטת של הסטאלינים. במכתבים שנערכו וכונסו ב־1981 על־ידי פרופ' אליוט מוסמן – פרופ' לספרות רוסית באוניברסיטת פנסילבניה, משובצים גם קטעי יומן של אולגה פריידנברג.

"העדות המופלאה שהותירו על חייהם וגורלם נקראת היום כרומן מרתק" – כאמור כגב עטיפת הספר. ואין זאת לשון הגוזמה. במיוחד מרתקת חליפת המכתבים הקשורה בתהליכי כתיבת הרומן "דוקטור ז'יוואגו". זוהי הגבנה מולפת, גלויית פנים מאוד וארוכת ימים בשולחן הכתיבה של הספר הזה, ויש בה סיוע בהבנת תהליכי היצירה של בוריס פסטרנק.

חייו של פסטרנק וכמה מבני הוגו היו רוויים אמנות ובעיקר מוסיקה, ומבחינה זאת יש לראות את "ניגון בקרח" גם כואריאציות מוסיקליות: טונים ותבמי טונים, לנושא מרכזי־יצירתו של פסטרנק.

על אימי תקופת סטאלין כותבת, בין השאר, אולגה פריידנברג: "דבר אחד בלבד מילא אותי, תמך בי והדריך אותי בימים הנוראים הללו. אמונתי הבלתי־מעורערת במסורת הלימוד, האמנתי בתוקף בהוויה האמיתית, חסרת הפניות שלה, כאילו יכולתי לראותה במו עיני. השליטים יכלו לעשות כל מה שרצו – להרוג, לענות, לסלף – אבל לא היה ביכולתם בפועל, לחסל או לגרוע משהו מגדולת התרבות האנושית. הם יכלו רק לבנות בנייני קש, שאין בכוחם לעמוד במבחן הזמן. למרות כוחם הגדול, לא היו בידם אמצעים לשינוי ההיסטוריה". כדברים האלה כותבת פרופ' אולגה פריידנברג – מי שהיתה מלומדת וחוקרת ידועת שם בתרבויות הקלאסיות והעמידה תלמידים ידועי שם בתחומי עיסוקה. ואילו על הרומן ד"ר ז'יוואגו כותב בוריס פסטרנק לאולגה באחד ממכתביו – "אני רוצה להציג את כבואתה ההיסטורית של רוסיה במהלך ארבעים וחמש השנים האחרונות, ויחד עם זה ברצוני להביע בכל היבטי הסיפור – סיפור עצוב, קודר, מעובד לפרטי פרטים באורח אידיאלי, כמו ברומן של דיקנס, או דוסטוייבסקי – את ההשקפות שלי בעניין האמנות, האוונגליונים, חייו של האדם בהיסטוריה והרבה יותר מזה". ובמכתב אחר של בוריס לאולגה "אורחות היצירה נקבעה בידי הנצרות שלי, שהיא שונה במשהו ורחבה מזו של הקוויקרים, או הנצרות נוסח טולסטוי ונובעת מהיבטים שונים של האוונגליונים, בנוסף להיבט המוסרי. כל הדברים האלה חשובים לי כל כך, הגוונים המשתנים שלהם מתארגנים בשלמות שכזו על הבד במסגרת קווי המתאר שהתוויתי, שלא הייתי יכול להמשיך ולחיות שנה אחת נוספת אילולא היה הרומן הזה". וכן הוא ממשיך וכותב "אף שוחי ספרות במובן עמוק מכל מה שעשיתי עד כה. פשוט אינני יודע אם נותרה בעולם אמנות כלשהי. אינני יודע עוד מהי פירושה של אמנות. יש אנשים שאוהבים אותי מאוד (מעטים) ואני חש שאני חייב להם משהו. למענם אני כותב את הרומן הזה, כמו היה זה מכתב ארוך אליהם בשני כרכים".

קורניי צ'וקובסקי העיד על פסטרנק, כי מכל המשוררים בני דורו, היה הוא המשכיל ביותר, הקורא הטוב ביותר, הוא שתירגם שירה מגרמנית, אנגלית וצרפתית. אוסיפ מנדלשטאם העיד על שירתו של פסטרנק עוד ב־1923 באומרו: לקרוא את שירי פסטרנק, פירושו להשתעל, לקחת נשימות ארוכות ולטהר את הריאות. שירה כזאת צריכה להיות תרופה לשחפת". דברי מנדלשטאם.

מי שמתוודע אחר פשר נהייתם של פסטרנק ושל אולגה פריידנברג אחרי הנצרות וכן של עוד רבים ומעולים אחרים יהודיים מבני תקופתו והוגו של פסטרנק – עשוי ללמוד גם מחליפת מכתבים זאת על עניין זה. וכן ללמוד ולהבין את משמעות הערגה לתרבות המערב כתשתית ביצירתם של פסטרנק ושל כמה מבני הוגו.

פסטרנק העיד על עצמו באומרו "יותר מכל דבר בעולם אהבתי מוסיקה ויותר מכל דבר אחר במוסיקה את סקריאבין." בשיחה אמר לי פרופ' דימיטרי סגל, מי שכתב אחרית דבר ל"ניגון בקרח", כי מוקירי־מסתו של פסטרנק על שופן הוא מהמעניינים והמקוריים שנכתבו אי פעם על מלחין זה. פסטרנק הירבה לנגן את שופן ואת סקריאבין ואפילו חיבר סונטה לפסנתר, שהרי רישומם העמוק של שני מלחינים אלה משוקעים בה.

המלומד, המרתק בזכות עצמו, פטר לוי, שכתב ביוגרפיה באנגלית על פסטרנק אומר: "ד"ר ז'יוואגו היא יצירה גדולה בדרך יהודית משל עצמה, מנוגנת ייחודי לאנושיות, לשירה ולצער. למרות פגימות שבה, היא משתבחת ונעשית סרבנית יותר ככל שאני קורא בה". במכתב לחבר כותב פסטרנק על ספרו ד"ר ז'יוואגו: מה שחשוב הוא לא הרעיונות הנפרדים לעצמם אלא אור התמיד הייחודי שבו... האור הזה הוא הנצרות והשירה".

לשבח מיוחד ראויה אחרית דבר נרחבת שכתב לספר פרופ' דימיטרי סגל. יש בה הרבה מן החידושים והעבודות שנתגלו מאז שנערך ונחתם הספר על־ידי פרופ' מוסמן ב־1981. דימיטרי סגל, פרופ' לספרות רוסית באוניברסיטה העברית ותחומי עיסוקו המחקריים קרובים לתחומים בהם עסקה אולגה פריידנברג, כגון בלשנות ופולקלור. היכרותו האישית של סגל עם חלק נכבד מהדמויות הפועלות בספר זה – הוגו של פסטרנק – תורמת רבות לאחרית הדבר שכתב ולרוח המנשבת בה. כן חשובים דבריו בנושא ההתמודדות, בסוגיית יהדות ונצרות אצל הסופר ובני הוגו.

המכתבים והיומן נכתבו בלא אפשרות ובלא כוונה ותקווה, כי יזכו אי פעם לפרסום. גם הספר ד"ר ז'יוואגו נכתב, כיצירות אחרות בדורו רק בתקוה סמויה, כי יזכו לראות אי פעם אור. תענוג מיוחד הוא לקרוא מכתבים אלה – עוצמת הספרות שנכתבה למגירה, על רקע מציאות ימינו, שיחצ"נות ספרותית שולטת בסופר ולפני שלמה מלאכתו "רוצים לספר להבריח" בקול תרועה על רומן שעומד להיכתב.

תרגום שירת פסטרנק והרומן ד"ר ז'יוואגו לכל שפה מסתבר שנועדו כמעט מלכתחילה לכישלון. המכירים את שירת פסטרנק עומדים על הקשיים והמכשלות שהיא מעמידה בפני הבאים לתרגם אותה. עובדה זאת באה להקל על התמיהה שהמכתבים תורגמו מאנגלית ולא מן המקור הרוסי. אפילו שנערכה השוואה עם המקור. ניכר בתרגום של עודד פלד שנעשה מאהבה ונשתמרו בו רוח הנשמה הרוסית וסגנונם של פסטרנק ופריידנברג.

כאקורד סיום לקריאה ב"ניגון בקרח" – שהוא העדות השלמה והאמינה ביותר לכתיבתו של פסטרנק, מבצעתי לראוי לחזור להאזין לשלישיה לפסנתר, כינור וצ'לו "לזכר אמן" מאת צ'ייקובסקי. זאת היצירה המוסיקלית הראשונה שנרשמה בזכרונו של הילד בן הארבע בוריס פסטרנק כאשר תפקיד הפסנתר נוגן על־ידי אימו רוזה בסלון ביתם ובין המאזינים לאותו קונצרט קאמרי היה גם ליב טולסטוי. כן טוב לבקר אחר קריאת הספר במוזיאון תל־אביב ובמקומות אחרים ולהתבונן בתמונות שצייר אביו של פסטרנק ליאוניד פסטרנק, אימפרסיוניסט גדול ויהודי טוב.

דליה אפרת

דקל־מניפה בגני

הַדֶּקֶל הוּא אֲחִי־הָעוֹף.
כַּפּוֹתָיו כִּכְנָפַיִם, קְצוֹתֵיהֶן נוֹצוֹת שְׁמוּטוֹת בְּרוּחַ.

הַדֶּקֶל הוּא אֲחִי־הַסְּפִינָה.
כַּפּוֹתָיו כְּמִפְרָשִׂים, קְצוֹתֵיהֶן חוּטִים בָּרוּחַ.

הַדֶּקֶל
הוּא אָחִי.
רֹאשׁוֹ כֻּלּוֹ תְּנוּעָה,
אַךְ הַגֶּזַע –
הַגֶּזַע מְרַתֵּק.

ידידתי

אֲנִי לֹא רוֹצָה שֶׁתִּהְיִי כְּאִשָּׁה רְגִילָה.
אֲנִי רוֹצָה שֶׁבְּכָל יוֹם מִיָּמַיִךְ יִהְיֶה מִן הַתְּהִלָּה.
אֲנִי רוֹצָה בָּזֶה בִּשְׁבִילִי.

צָרִיךְ שֶׁתִּהְיִי מֻקֶּפֶת תָּמִיד הִלָּה
גְּלוּיָה.
שֶׁיֵּדְעוּ הַכֹּל שֶׁיֵּשׁ בָּךְ גְּדֻלָּה.
וְזֹאת – כְּדֵי שֶׁאוּכַל אֲנִי לִרְאוֹת אוֹתָךְ לָעֵינַיִם
וְלֹא רַק לַלֵּב.

הערה מן התנ"ך: "כי האדם יראה לעיניים, והאלהים יראה ללבב". ואני – אינני אלוהים...

هكذا عن الاصل

לאה גולדברג במונוגראפיה

אברהם שאנן

א.ב. יפה: לאה גולדברג, תווי דמות ויצירה, הוצאת ספרים רשפים, ת"א, 1994.

כ
תיבת מונוגראפיה מעלה שתי שאלות מרכזיות: א. מהי מידת שליטתו של המחבר בחומר? ב. מהי שיטתו ומה מידת עקיבותה? (גם כשמדובר במיזוג כמה שיטות מוגדרות). חשוב כשלעצמו הוא גם היחס האישי של המחבר אל גיבור המונוגראפיה. קצוות כמו שלילה גמורה או הערצה, חורצים מראש את גורל החיבור. לא נתכוונתי ליחס סובייקטיבי מפני שהוא קיים תמיד. מדובר ביחס חוץ־ספרותי המטיל את כובדו על רמת המונוגראפיה.

בעיה היא קשה ללא ספק, מפני שאין בביקורת ספרותית יחס "אובייקטיבי". הוא קיים בדמיונם של בעלי קלישאות ידועים. נדרש, איפוא, מאמץ כדי לחשוף את צדדיו השונים של היוצר. לאה גולדברג מעמידה את מחבר המונוגראפיה לפני שפע של צורות. מעיקרו של דבר שלטת בעוצמה הפיוטי הלירי־קה, גם במסה וגם בסיפור. ביחד עם זאת, יש ביצירתה תמונות ריאליסטיות ונטייה ברורה אל צורת השירה הקלאסית, שאינן נוחות תמיד למבע לירי אכסטאטי. יפה מנתח תופעות אלה בהרחבה ובציטוטים לרוב. בשיטתו נצמד הוא הרבה לרקע הביוגראפי של המשוררת, אך אינו מנסה להציג רקע זה כמקור הבלעדי של יצירתה.

הוא נוטה להשתחרר לשעה מהערצתו למשוררת ואף מעלה לעיתים קרובות גם את החסר שבראשית יצירתה וגם מצטט ארוכות דברי מבקרים שאין דעתם נוחה מיצירת לאה גולדברג. היו כאלה בשנות השלושים ואלה באו ברובם מחוג השמאל. הם נכלו לידם את קנאת המארכסיזם. מובן, שיפה נוטה לצטט את המשבחים.

מעניין במיוחד הוא הפולמוס בשנות השישים בין המגלים את "מדע הספרות" ובין המשוררת הלירית, שראתה ב"מדע" זה סכימאטיזאציה של עולם היצירה האנושי, זה הנתון להלכי־רוח ולהשראות מפתיעות, שאין קנה־המידה ה"מדעי" יכול להם (באחת השיחות שמעתי שהיא הגדירה "מדע" זה כניסיון לעשות את ביקורת השירה למין "אינסטלציה").

יפה מוכיח במובאות ארוכות, כיצד גיבשה המשוררת את קנה־המידה שלה וכיצד עיצבה את עולמה הפיוטי: לכאורה, סגירות לירית מוחלטת, למעשה, משאירה היא יותר מפתח אחד לחירות החדש, כל עוד אין הוא שם בסד את חירות הדמיון היוצר, שהוא מפתיע ואפילו קאפריסי. הווה אומר, רחוק הוא מהתאמה לסכימות "מדעיות".

חובה להדגיש, שיפה עשה עבודת נמלים בחיפוש אחרי פרטים ביוגראפיים, וגנזה של יצירות שלא כונסו או נשארו בכתב־יד. גם במכתבים שבחר, במיוחד אלה של גולדברג – שלונסקי ניכרת יד חרוצה ושליטה במיגוון היצירות של לאה גולדברג. הן יש כמה דברים מוקשים וסותרים זה את זה בתפיסתה האסתטית. מחבר המונוגראפיה מבקש להסביר ניגודים אלה, שהם אופייניים לכל משורר לירי.

ב

בזכרוני שמורים דווקא מאמרי ביקורת של לאה גולדברג. יפה דן גם בהם בהרחבה, ולאו דווקא נתחנית. אך הוא מביא ציטטות לרוב, כדי להוכיח את תפישתו, לפיה מבוססת ביקורתה של המשוררת על עקרונות אסתטיים, ללא משוא־פנים לדרישות הז'דאנוביסטים שבחוגה. היא מרדה בדיקטאט אנטי־יצירתי זה כבר בימים שבהם היססו האחרים.

היו גם כאלה שתקעו בשופרות "הריאליזם הסוציאליסטי" – מירשם בדוק להוסר־כבודו של היוצר וממילא הרס היצירה. לא מעט כשרונות ספרותיים הידרדרו שעה שביקשו לדבוק באותו ריאליזם המודרך ומחנך כיכול, המונים. אף־על־פי־כן לא פרשה המשוררת מחוגי המארכסיזם.

לאה גולדברג היתה קרובה לשלונסקי, סביבו קם חוג של כותבים צעירים, אשר ביקש להישמע לאותו צו ז'דאנוביסטי וכאלה היו גם פני יצירותיו. שלונסקי הפיקח, האמון על מיטב הספרויות הרוסית והמערבית, ידע היטב כיצד לנווט את דרכו בין הז'דנוביסטיות המהפכנית שלו ובין המירשם הקטלני של ז'דאנוב.

יפה מסתמך הרבה על ספרי המשוררת שבהם מצויים יסודות אוטוביוגראפיים, כמו "והוא האור" או "מכתבים מנסיעה מדומה". לשם מיצוי יחסה לשירה מביא יפה את דברי פסקנותה: "ואני שונאת עלמות הכותבות שירים" (עמ' 23). בעולמה המיוסר אין מקום לכתיבה מתוך "עצב נעים". כבר בראשית דרכה, כאשר היתה עדיין רחוקה מגיבוש מלא של שירתה, לא נשאה פניה לבוסר סנטימנטאלי של "עלמות" לא כל שכן. היא עצמה נשאה מטען כבד של סנטימנטים וכיסופים לאהבה. מוטיב זה בולט בשירתה ומזין את הלירי־קה שלה במיטבה. זוהי מעין זעקה מהוסה על התגשמות שלא נמצאה לה. אפשר שזהו ה"לייטמוטיב" ברובי שירתה.

אולם, יש גם פנים אחרות לשירה זו. יפה מצביע על שירים (בעיקר הראשונים) שבהם גודש הדימויים אינו אלא ליטראריזאציה של מראה הרגשות. במרוצת הזמן למדה המשוררת הקפדנית את המידה, את גבולות האותנטיות הלירית (וגם במסה ובאגדה).

אותו ריסון אימפרסיוניסטי מסביר את זיקתה לגנסין. היא מודעת לכשרונה הספרותי ויודעת גם להעריך את כשרונם של אחרים, ממש כמו שהיא מפנה עורף לחסרי־הכשרון, שפלשו לעולם היצירה הספרותית. היא מעריכה אמנם את ברנר, אך זיקתה האמיתית היא לגנסין – כמו שמוכיח יפה, והדבר אינו פשוט. כבר הורגלנו לזיווגים משונים כמו "ביאליק וטשרניחובסקי" או "ברנר וגנסין". כל המשותף להם הוא, פחות או יותר, תקופת יצירתם. אך ברנר הזועק ובמייסר רחוק מאוד מאמנות הכתיבה המפליאה של גנסין, זה הנקשר לעבר ולהווה שלו בזמן ריהוטי (קודם לפרוסט), זמן שהיה זר לכתיבתו של ברנר. בכתיבתה של גולדברג יש אותה רתיעה מן הקולניות האכספרסיוניסטית כמו בכתיבתו של גנסין.

ג

בספר נדונה גם הארודיציה הרחבה של המשוררת, וזו עלולה להיות עושר השמור לרעת בעליו. הלמדנות היתירה עלולה לפגוע באותנטיות היצירה, אם אין שמים סייג להתהדרות בידע. לאה גולדברג השתחררה מתו "הלמדנות", אף־על־פי שחקרה הרבה את מיטב הסופרים ברוסיה של המאה הי"ט, והוא הדין במערב. היא מרה, כנראה, לא מעט אפילו ממשוררי הרנסאנס כפטרארקה. יפה מנסה לבאר את פשר זיקתה למשוררים אלה. מכל מקום, עושה היא מאמץ לשמור על צורת שירה מסורתיות וידועות.

פן מעניין בכתיבתה הוא היחס בין השואה לספרות. אין היא מאמינה באפשרות לתרגם את מוראות השואה לשפת השירה המקובלת. יש מן האמת בקביעתה זו. קשה לומר, שיש אחדות אורגנית במכלול יצירתה. עליות ומורדות הן אופייניות למרבית היוצרים. אולם, לאה גולדברג נוטה לתפיסות אסתטיות ידועות, אך כמבקרת מסבירה היא פנים גם ליצירות המנוגדות להן. לפיכך, הרבה יותר נוח לבעל המונוגראפיה לעסוק בהתפתחות יצירתה ולהיצמד לתחנות ביוגראפיות. בהתפתחות יצירתה אין מעבר מספונטניות אל קבלת עולן של תורות אסתטיות. יש לי הרגשה, שהמשוררת קבעה זה כבר את עקרונותיה והם נתונים אותנטיים ביצירתה הבשלה. כך גם מורכבת יותר ויותר התלהבותה הלירית, וחשפת רגשות עמוקים ללא ליטראריזאציה. זהו, במידה ידועה, מעבר לסגנונות בלשון הוראות הדימויים.

יפה כותב על הידידות בינה למשורר אברהם בן־יצחק (סונה). בשירתו ניכרת השפעת לשונו של ביאליק. אולם, גם הוא ביקש לרסן את האכסטאזה הלירית הטבעית שלו. בשיריו ניכרת היגיעה לא להיגרף עם זרם המלים והשאלות הפיוטיות. זהו אותו ויתור שאר עליו באחד משיריו הטובים ביותר: אותה רזיגנאציה, שיש בהתפרקות מעושר העושר.

כאמור, בונה יפה את עבודתו על הזיקה בין הזמן ליצירה. הוא חושף גם את הקשר הסמוי בין יצירות בראשית (בוסר עמוס קישוטים לסגנונם) ובין יצירות הבגרות, אלה שבהן קרבה המשוררת אל הטבעה המזוככת. יפה גם חודר אל סבך ההשפעות על יצירת גולדברג. השפעת המשוררת הרוסית אחמאטובה היתה החזקה מכולן, גם אם לא פעם נראה לי, שעולמו של צ'כוב, המחזאי והמספר, היה קרוב לליבה של המשוררת. זיקתה לשני יוצרים אלה היתה ממש נפשית. היא עסקה הרבה בטורגנייב, בטולסטוי ובדוסטוייבסקי. אולם, עולמו של זה, כמדומה אני, היה רחוק מעולמה שלה, ממש כמו דרכו של ברנר בספרות. בספר יש תיאור משכנע של הקרע בין נוף המכורה האירופי ובין הנוף ה"מאומץ" של המזרח. זהו הקרע הידוע בשירת טשרניחובסקי, וגם בשירת ביאליק, החוזר שוב ושוב אל מראות ילדותו ונעוריו, אפילו הוא בארץ־ישראל, אפילו "רגליו עומדות על הרי האלפים".

בעוד טשרניחובסקי משליט בשירתו את המקצבים היווניים מתוך הערצה לעולמם של אפולו ודיוניסוס מבקשת לאה גולדברג מקלט מן העולם המתפורר בצורת הסוניטה הקפדנית והמוצקה. היא שנותנת לה מעין הרגשת ביטחון.

נדמה לי, כי זיקתה לאצילה הצרפתית תרזה די מון ראויה להרחבת הדיבור. רק כאן בעצם נפגשות שתי הנפשות המיוסרות, אפשר מיואשות. לאה גולדברג יודעת מה עלה בגורלה של די מון ועל סמך זה היא כותבת משמה שיר, שיש בו יסוד של וידוי אישי וייאוש המשותף לשתיהן.

ד

ראשית הדרכה במחזאות היתה כישלון. רק עם הצגת "בעלת הארמון" (יפה, עמ' 57 – 59) באה ההצלחה. לאה גולדברג פנתה לכמה סוגות ספרותיות, וכל אימת שעלה בידה לשמור על הטון הלירי־המינורי היתה בממלכתה שלה, קבעו כמה מבקרים, לפי שאין יצירה ספרותית ללא שילוב של הבדיוני והאוטוביוגראפי. לאה גולדברג מסוגלת לכבוש את לב הקורא ביסוד האוטוביוגראפי. עדות לדבר נמצא ב"והוא האור". ביותר כך בשורות הימנון לחיי אלה שילדותם נגולה מהם.

אפשר שקשה היום לקרוא בהתלהבות אותו הימנון קוסמופוליטי, שכל כולו אכזבה ומפח־נפש לחסידיו. מה גם שפאתוס לירי עלול תמיד להגיע להגזמה מרגיזה. לעומת זאת, בסיפוריה לילדים היא הגדילה לעשות. היא חודרת לאותו נדבך של אגדה המבטיח את קיומה המתמשך בקרב הקוראים הצעירים ואפילו לא כל כך צעירים. רק אמן האגדה כלאה גולדברג, יכול להחיות את שירת חייה של האצילה הצרפתית בת המאה הט"ו. הן שתיהן הגיעו בצמאונן לאהבה המושלמת, אל עולם האגדות, בהן מתגשם גם הבלתי־אפשרי.

יש לומר לזכותו של יפה, שהוא העריך בצורה מאוזנת את הישגיה של המשוררת בשירת ילדים. אפשר שמן הצדק הוא לראות בחשיבה זו את עיקר הישגיה.

לאה גולדברג קבעה לעצמה מקום חשוב בספרות גם מכוח מסותיה. אפשר, שכאן היה מבחנו הקשה של יפה. אנו קרבים לפולמוס שבין המבקרים האימפרסיוניסטיים ובין חסידיו של "מדע הספרות" (יפה, עמ' 115). בקיאותה בספרות הרוסית ובספרות המערב נתנה לה ביטחון, שלא תסלף את שרך היצירה בהבלטת טעמה האישי. בארודיציה שלה יכלה להתמודד בקלות עם בעלי היומרה ב"מדע הספרות".

לחסידיה של לאה גולדברג קל מאוד להיתפס להגזמות בסוגיה זו. בעל המונוגראפיה שלפנינו עשה כמיטב יכולתו להביא את דעתה ואת דעתם ולהשאיר לקורא את השפיטה. אין זה דבר קל, בעיקר למי ששקד על הבלטת כל תו מתווי יצירתה המגוונת והמפוזרת של לאה גולדברג. הערצתו המרובה של יפה עלולה לפרקים להאפיל על הישגו בתיאור ובניתוח.

א.ב. יפה

לאה גולדברג

גישה נושאית־תיאורית

אהוד בן עזר

א"ב יפה: לאה גולדברג, תווי דמות ויצירה. הוצאת ספרים רשפים. תל־אביב, 1994. 295 עמ'.

ת
וך קריאה במונוגראפיה החדשה של א"ב יפה על לאה גולדברג, נתקלתי בציטוט אחד משיריה הנודעים "משירי ארץ אהבתי"; וכדברי יפה, זכה השיר להיות כה מפורסם, בין היתר, תודות ללחן שחובר לו. השיר פותח בשורות: "מכורה שלי, ארץ־נוי אביונה –/ למלכה אין בית, למלך אין כתר./ ושבעה ימים אביב בשנה/ וסגריר וגשמים כל היתר." (עמ' 46).

וכאשר אני מזמזם אותו בהנאה, כפי שעשיתי פעמים רבות בעבר, ומהרהר ב"שבעה ימים של אביב בשנה", שהם ימי האביב הקצר שלנו, בין חורף לחמסינים, אביב שבאמת כמעט שאינו קיים, ואפילו הסתיו יותר "אביבי" ורך וממתג ממנו – פתאום אני שואל את עצמי, רגע, מה זה ההמשך – "וסגריר וגשמים כל היתר"? – איפה כאן ימי הקיץ הארצישראלי, החמסינים, וימי האבק וסופות החול, והסתיו המלא אור, והחורף על ימי השמש הנפלאים שלו, שכל "ימי הסגריר" שלו הם אולי לא יותר מחודש־חודשיים בשנה נטו?

ופתאום אני מבין שעד היום לא הבנתי את השיר, אלא פיזמתי אותו כמין ריטואל, אגדה – וזו כלל לא ארץ־ישראל בשיר, אלא אולי ארץ־מולדתה של המשוררת, ליטא. אבל האם גם שם כל שאר ימות השנה הם "סגריר וגשמים"? – או אולי השיר היפה הזה מתרחש בשום־מקום, באיזו ארץ אגדות שקיימת רק בדמיונה של המשוררת? – שהרי אנחנו לא שופטים שיר על־פי התאמתו לארץ או לאקלים מסויימים, אלא על־פי ערכו האמנותי כשלעצמו, ובתור שכזה הוא מהלך עלינו קסם כמו בלדה עתיקה.

"המעבר מנוף ליטא, ארץ־מולדתה", כותב יפה, "אל הנוף הארצישראלי, היה רצוף קשיים ויסורים." (עמ' 31). לאה גולדברג גילתה לנו טפח מלבטיה אלה בשירה "אורן", המצוטט אף הוא בספר:

"אולי רק ציפורי־מסע יודעות –/ כשהן תלויות בין ארץ ושמיים –/ את זה הכאב של שתי המולדות.// אתכם אני נשתלתי פעמיים,/ אתכם אני צמחתי, ארנים,/ ושורשיי בשני נופים שונים."

ככל שהמשכתי לקרוא בספר, המתאר באמנות את מכלול יצירתה לסוגיה השונים, ואת ההתייחסויות אליה, ומספר גם על חייה הקשים, בעיקר בתקופה שלפני 1935, השנה שבה עלתה – התחלתי לחשוב שאולי "הכאב של שתי המולדות", שביניהן על־פי עדותה היא מיטלטלת, הוא בסופו של דבר לא הכאב שבין המולדות ליטא וארץ־ישראל – אלא אולי שתיים אחרות היו מולדותיה, וביניהן היתה תלוייה ומיטלטלת: האחת היתה נפשה המיוסרת, והשנייה – עולם הספרות העולמית והעברית, שבו היתה יותר מאשר בחיים הממשיים.

•

בדרך־כלל, כשאני קורא מונוגראפיה על סופר, אני מעדיף את המבוא על גוף הספר, וזאת משום שבמבוא ניתן בדרך־כלל סיפור־החיים, ובו לרוב פרטים רבים שלא ידעתי על אודות הסופר ויצירותיו, ואילו בפרקים הבאים מתחילים הניתוחים הספרותיים, שמייגעים אותי. מה עוד שבדרך־כלל רק המחבר עצמו מכיר את כל היצירות שאליהן הוא מתייחס בספרו, ואילו הקורא הוא אדם אקלקטי, אולי קרא במרוצת חייו חלק מיצירותיו של אותו סופר, אבל איש מאיתנו אינו זוכר כל מה שקרא. וכך יוצא שאל מונוגראפיות רבות יש להתייחס כאל ספרי־לימוד, ביבליוגראפיה – אם תצטרך פעם לחומר־עזר על יצירה זו או אחרת של הסופר, תקרא את הפרק הרלוואנטי, אבל איש אינו קורא להנאתו לכסיקון או אנציקלופדיה.

ספרו של א"ב יפה, אולי משום אי־היותו איש אקדמיה, נמלט במידת־מה מן הלמדנות המחקרית, ונוקט גישה נושאית־תיאורית. הוא חילק בפרקי הספר את מכלול יצירתה בעיקר על־פי סוגיה: השירים, המחזות, כתבי הפרוזה, שירת הילדות, המסות הליריות, המסות על ספרות העולם, על הדרמה והתיאטרון, הכתיבה לילדים, התרגומים, ביקורת התיאטרון – כל אלה שלוחות מיצירתה הפורייה של לאה גולדברג, אשר א"ב יפה הוא אולי אחד היחידים מבינינו שהקיף בקריאה את כולה, ויכול להעניק לנו מבט תיאורי על אודותיה, ולסכם פרקים־פרקים מיצירתה ומהתקבלותה על־ידי הביקורת.

•

בטרם אמשיך ברשימתי, אומר שניים־שלושה דברים סובייקטיביים. שירתה של לאה גולדברג לא היתה חלק מעולמי הספרותי והרגשי. בנעוריי הייתי "שפוט" של אלתרמן, שהאפיל בעיניי עליה ועל שלונסקי גם־יחד. מאוחר יותר נשתקעתי בשירת דודתי אסתר ראב, וכה נכבשתי לצליל הפשוט והייחודי שלה, שאיבדתי כמעט את היכולת ליהנות ממשוררים אחרים.

לאה גולדברג היתה חלק מעולמי הרגשי והספרותי לא בזכות שירה אלא בזכות דברים אחרים: חרוזי אורי־מורי שלה, שקראתי בילדותי ב"דבר לילדים", כסיפור־מצוייר בהמשכים, עם ציוריו של אריה נבון (יפה קורא לו בספרו "אורי־כדורי", כך שאולי זכרוני בוגד בי, בקשר לסיומת). ויותר מזאת – ב־1953 הופיעו שני תרגומי מופת שלה, שהשפיעו עליי רבות, "מלחמה ושלום" לטולסטוי ו"פר גינט" לאיבסן. "פר גינט" העברי שלה הוא מחזה גדול לא רק בגלל המקור הגאוני, משל על חיי האדם ועל מימוש העצמי, אלא גם בזכות התרגום הנהדר, שהפך אותו ליצירה עברית בזכות עצמה, שאני זוכר עד היום חלקים ממנה בעל־פה ונהנה לשנן אותה ושומע אותה בהם כל פעם מחדש. כאשר התעלמו מתרגומה לפני שנים, בהפקה האחרונה של "פר גינט" בהבימה – איבד המחזה את רוב קסמו.

יוצא איפוא שעל הסובייקטיביות הבוטה שלי בהערכת לאה גולדברג – מחפה מיעוט בקיאותי ביצירתה המקורית.

•

נחזור לספרו של יפה. רבה אהבתו ליצירתה של לאה גולדברג, ומפליגה בקיאותו בה ובמקורותיה, והיא מחייבת בקיאות גם במיטב הספרות הקלאסית האירופית, שהשפיעה על גולדברג ושהיתה חלק מיצירתה עד שלעיתים האשימו אותה בציטוטים רבים מדי ובליטראטיות.

עם זאת, ניכרת גם אצל יפה גישה ביקורתית ומפוכחת כלפי מכלול יצירתה של גולדברג. שוב ושוב, מכל בחינה של זווית חדשה במכלול יצירתה, הוא חוזר לאותן תהיות, שעולות ממה ששלמה טנאי הגדיר בתור "הבריחה מן החיים" של לאה גולדברג.

ישנה איזו הרגשה שהתופעה הספרותית לאה גולדברג – לא רק כמשוררת אלא כמחזאית, מסאית, פרופסור לספרות כללית, בעלת הידע התרבותי והלשוני המקיף והעמוק – חשובה אולי יותר משירתה כשלעצמה. בשירתה יש הרבה ליטראטיות, מלאכותיות, השפעות של משוררים רוסיים אהובים עליה ושל שלונסקי ואלתרמן, וכמעט בכל שלוש ההודה, אשר במיטבו יש בו את הברק המכושף של אלתרמן. ברק שמצליח לברוא במילים ובדימויים עולם שמהלך קסם על הקורא, כהצגת תיאטרון מעלה ומרגשת, אך לא קסם של פיסת חיים או נוף ממשיים, שבוטאו בשיר כפשוטם, בלי ברק הדימויים ועושר הצירוף – כמו למשל בשיריה הטובים של אסתר ראב.

וכך עולה מעין עצב על כך שהיו דורות של משוררים שהאמינו, כי יציקת השיר תלויה בחריזה ובמשקל ההרמוניים, בברק ההמצאה הלשונית, בעושר הדימויים ובשאר הסממנים הפורמליים – כגון חזרה על מספר אגדתיות, סגנון הבלדה, מתכונת הסוניטה – והאמינו, כי השימוש הנבון בכל אלה מקבע בשיר, ומעניק לו, את הנצחיות האמנותית. דווקא אותם משיריה האחרונים של לאה גולדברג, שנכתבו ללא חריזה, ושאותם מצטט יפה, מציגים לפתע בעירומה האמנותי את אותה "בריחה מן החיים", שללא השריונים הליטראטיים המבריקים הקודמים – נעשית אולי מילולית־גרידא, וכמעט מביכה.

חנה ניר

ערגה

גַּע בִּי
גַּע
עַד שֶׁאֶרְגַּע

*

נָכוֹן,
קוֹרֶה
שֶׁאֲנִי מַזְכִּירָה לְעַצְמִי
שֶׁאֲנִי בְּרִיאָה (לְפָחוֹת
עַד כַּמָּה שֶׁיָּדוּעַ לִי)
שֶׁיֵּשׁ לִי (בֵּינְתַיִם)
קוֹרַת גַּג
וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ
וְאֵינֶנִּי רְעֵבָה לְלֶחֶם
(אֶלָּא בְּמִקְרִים
שֶׁאֲנִי בּוֹחֶרֶת לִרְעֹב)
אוּלָם עַל פִּי רֹב
אֲפִלּוּ אֵינֶנִּי זוֹכֶרֶת
עַד כַּמָּה חָסֵר לִי
לֶאֱהֹב.

*

אַתָּה דּוֹחֶה אוֹתִי עַל הַסַּף
אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְלִי נִכְסָף
אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְלִי נֶחְשָׂף
עַל הַסַּף
אַתָּה דּוֹחֶה
אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְלִי בּוֹכֶה
אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְלִי מוֹחֶה
אַתָּה דּוֹחֶה בִּשְׁתֵּי יָדֶיךָ
עַל הַסַּף

*

בְּוַדַּאי עוֹד אֶבְכֶּה פַּעַם עַל הַתְּמוּנָה הַזֹּאת:
סְפִינְכָּס עִם פְּנֵי מַלְאָךְ
בְּשֵׂעָר לַח
כּוֹרֵעַ מוּלִי עַל אַרְבַּע
וְשָׁר.

יגאל בן־אריה

בצעקה

אינך רואה עצמך, אמא, יותר במראה
עיניך עצומות או בוהות באוויר
את ידי את שומטת מידיך העייפות
את צוחקת לפתע כמו ילדה
ההברות המעטות יוצאות מרוסקות
משהו בהבעת פניך נראה לי מוכר
ממכאובותיך הנעומות עולה מגע חם
החיים, אני מתמכר לחיים ממש,
בלא נחמה אוולים ועוד מעט לא נותרה
שפה לפתע בהתרצות "איך בין דר"
בצעקה.

בודדים האדם

אני כותב כדי לשכוח
מה זכרון מריר מחיר בלעג
ועוד זכרון של שכחה, וזכרון
שאינו נשכח, שאינו נסלח.
האם אפשר להפך מה שהיה
הפוך וזה חוזר למה שהיה
בהתחלה?
למשל, חזירה ימית
למשל, בודדים האדם.

דמעות שקרשו

אמרתי: צער־סבע ציצען
והיא צחקה במלוא פה
אמרתי ושוב הצטחקה
עצמה את עיניה ולחשה
די'ז נאך אביסעלע
ישבתי ושתקתי
מבעד לחלון המעובה אדים
או דמעות שקרשו
הבטתי בעולים לרגל
המרחפים מעל גגות העיר.

אסתר איין

קיטש קרקסי

מכנסי פרחב מסך.
בנעלים גדולות ב־8 מספרים
עושה לך פירואטים על דף נייר משרבט.

מאלפת גורי נפש. מריצה
אותם על סלמות מבריקים.

כדור צבע דם בקצה האף.
קו אבני מצית, גולש באזור העין.

אני קופצת ראש פרוע
מצוק האזן שלך – אל עמק
כיס המכנסים ונתפסת בפליטת פה – זוית
מסכה טפשית
מרב
פחד
להעזב.

גוף

בשארית זכרון. – אחרי
שהכאב יסתלק
אני רוכבת עליך
– גוף
בזה אחר זה מנתקת ממך את חושי.

משלך היו לי
הריחות בהם הייתי אשה. הטעמים.
הקולות מהאזנה אליך
ומגע כל ממך ואליך היה בו כדי אשר
והתר בלעדי

גם אצלי (כמו במחזה שקספירי) – אין

מלל ילד בעליה.
עוללים
חלומות נושרים במגלשת שנתי
כעלי כותרת שושן
מגמר, ארגמני,
מתבוסס בגבעול

ככלות הפריון
ככלות הפתוי

*

עיני עצומות
למחצה
נתקלתי בו – במעבר
שמוט כובע
שאלתי: ילד למה קורעים עליך
מכנסי הג'ינס?
ענה: אינני ילד. אני עולם.

השירה כזעקה חברתית

צבי גבאי

דומה שאין אומה כמו האומה הערבית הקשורה בטבורה ובנימי נשמתה לשירה הערבית. השירה הערבית מוקלטת בכל אתר ואתר – מעל גלי האתר, במועדונים, בירידי שירה, על ספסלי הנאהבים ובחדרי חדרים. השירה הערבית משפיעה על מאזיניה הערביים, השפעה שמימית, כאילו מילותיה הן דברי אלוהים חיים.

השירה הערבית שינתה סגנונות ותכנים והתאימה את עצמה בתרוצות הדורות, לקהל מאזיניה. אחד מגדולי האסכולה המודרנית של השירה הערבית הוא ללא ספק, המשורר הסורי ניזאר קבאני. קבאני נולד ב־1923 בדמשק. גדל והתחנך בסוריה ובגיל צעיר פנה לכתיבת שירה. בסיום לימודיו הצטרף לשירות החוץ הסורי ובמסגרתו שירת בתפקידים דיפלומטיים בקהיר, אנקרה, לונדון, בירות, מדריד ובתפקיד של שגריר סוריה בסין העממית.

קבאני התפרסם בצעירותו בזכות שירתו הלוחמת למען שוויון כבוד האשה הערבית. הוא השתמש בקולמוס שירתו כבאיזמל מנתחים, באמצעותו חשף את תחלואיה של החברה הערבית ויצא נגד תופעות, כניצול האשה, אי־שוויון זכויותיה ומעל הכול, האמונה בפאטאליזם. בהקשר זה יצויין שירו הידוע "לחם, חשיש ולבנה", שפורסם לראשונה ב־1954, שזכה לביקורות קטלניות בכל רחבי העולם הערבי: בשיר זה הסיר קבאני את המעטה מעל חייהם של בני העם, החיים בבערות, עוני ומאמינים באמונות טפלות:

במזרח, כאשר הלבנה עולה
הגגות הלבנים מנמנמים...
בארצי, התמימים בוכים,
חיים באור שאינם רואים.
חיים ללא עיניים...
מתפללים ומזדווגים
ומאמינים בגורל.
מקדמת דנא חיים על פי צו הגורל.
במזרח, כאשר הלבנה עולה
המזרח מתערטל מכבוד ומרץ,
ומיליונים הולכי יחף,
ומאמינים בארבע נשים וביום הדין.

שיר אחר של קבאני, שזיעזע את הממסדים הערביים פורסם בעקבות מלחמת ששת הימים "בשולי מחברת התבוסה". שיר זה מבטא את ייאושו של הדור "המובס, הכושל והרקוב" ומהווה אישום חמור כלפי מנהיגי ערב:

פעמון הכבוד השמיע קולו
ואותות הניצחון הופיעו.
גם אם ניצל כבודכם...
מחברת תבוסה חדשה תאכל את לבבכם
והיא גרועה מחשיש, עוני, שיעול ובכי,
והיא שנים של חושך, סירוך,
והיא רעל בו הורעלתם
ומרעילים את שארית חלומותינו.

בסוף שנות ה־60 התפטר קבאני ממשרד החוץ הסורי והיגר ללבנון, פה עסק בכתיבה ובהוצאה לאור. במהלך מלחמת האזרחים בלבנון נפלה [illegible] של קבאני טרגדיה קשה – רעייתו האהובה בלקיס אל ראוי, נהרגה בשנת 1981 בפיצוץ השגרירות העיראקית בבירות על־ידי גורמים שיעיים. רישומי מות אשתו והתוהו ובוהו של בירות פגעו בו קשות. הוא נטש את בירות ופנה להתגורר בקהיר. כאן חזר קבאני לאיתנו והמשיך לכתוב בסגנונו השוטף ובלשונו החריפה.

בפרוץ האינתיפאדה פירסם קבאני את שירו המפורסם "ילדי האבנים", בו השמיע ביקורת בוטה על האומה הערבית, המדושנת עונג ומתעלמת מהפלשתינים הנאבקים:

הם נאבקים... עד מוות
ואנחנו מתחככים בבתי הקפה המוצלים:
אחד שש לעסקת סחר,
שני לעשיית עוד מיליארד,
שלישי לשאת עוד אשה (רביעית)
רביעי לבניית ארמון בלונדון
רעהו לעסקת נשק
שישי לנקמה במועדון לילה
ואחרון לרדיפה אחר כבוד...
משמר... או נסיכות.

קבאני מאמין ששיריו החברתיים־פוליטיים הם כטיפול בהלם חשמלי לאומה הערבית, השרויה, לדעתו, בחוסר הכרה עצמית. קבאני סבור, שתפקיד המשורר הערבי הוא לנתח את גופה של האומה הערבית, לחשוף את כל איבריה ולתקן את הפגמים שבהם, ללא מורא.

בשיר "השירה – האימפריאליזם היפה" שהתפרסם באוקטובר 1993 בלונדון עושה קבאני חשבון נוקב עם מיתוס חשוב בחברה הערבית – השירה הערבית, זו שלמילותיה יש השפעה מאגית על מאזיניה. בשיר זה הוא קורא להשתחרר משיעבודה של השירה לטובת כיבוש המדבר... להתעורר לעולם חדש ומודרני:

הערבים נכנעו לאימפריאליזם על השירה,
יותר מאלף וחמש מאות שנים
לא התקוממו נגדה,
לא נלחמו בה,
ולא התלוננו עליה בפני מועצת הבטחון
או בפני בית הדין הבינלאומי.
היה זה אימפריאליזם יפה, מעודן, מענג ותרבותי.
פתחנו בפניה את בתינו, ליבותינו, נשמותינו,
עד שהפכה לבעלת הבית ואנו לאורחים אצלה.

* * *

כך חיו הערבים עם השירה חיי אישות מאושרים,
שנמשכו אלף וחמש מאות שנים.
בינם ובינה: אהבה, חמלה, לחם ומלח, בנים ובנות
שנתמלאו שירה לפני שבקעו מן הביצה...
הערבים נאמנים בנישואיהם לשירה,
ומאוחדים ביחסם אליה, ובאמונתם בה.
לא קשרו רגשות
עם אמנויות אחרות, כציור, פיסול, או מחול.
והגבר הערבי ידוע בתאוותיו הרבות, מדלג מיפהפיה ליפהפיה.
מיצוע ליצוע ומבריה לבריה...
אך השירה נותרה אהבתו הראשונה והאחרונה...
ועדיין חיה עמו תחת קורת גג אחד...

* * *

יתכן־והשוואה בין השירה לאימפריאליזם אינה לרוחכם.
אך הכיצד אפרש התנהגותם של מאתיים מליון ערבים
המשתטחים יום וליל לרגלי השירה, מעלים לה קטורת,
מקריבים
לה קרבנות, מטהרים עצמם בנעימותיה, מתברכים במילותיה,
מאמינים לנבואותיה וממתינים לניסיה?
הכיצד תשנה השירה את צבע המדבר ממפת העולם הערבי,
ותוביל המוני אחוזי הפחד, העוני והכניעה...
לגן תעשייתי שבתחתיתו זורמים נהרות?
הערבי איננו יכול להסתיר את קשרי אהבתו לשירה, היא נובעת
מנקבוביות עורו, כמי התהום הנובעים מבטן האדמה. היא ניגרת
כזיעה ממנו בימי הקיץ, ונוצרת
בדמו יחד עם הכדוריות הלבנות והאדומות.

* * *

הערבי לא יכול לסלק מעליו את אצבעת ספרי השירה,
כך הוא יחסל את זהותו...
כפי שהסיני איננו יכול לברוח מהסיניות שלו...
ההודי מהודיותו...
והאפריקני מאפריקניותו.
כך הוא אוכל שירה...
ונושם שירה...
וישן עם שירה...
ועוגב אחר שירה...
ומוליד ילדים לחופי השירה.

* * *

השירה היא כתובת הקעקע החקוקה על גופותינו ונשמותינו...
לא ניתן להסירה במים, בסבון...
או בתרכיב כימי.

* * *

אנו נתונים לחסדי השירה, בין שנרצה או לא.
כמו תציה למימיה...
וברזיל לקפה שלה...
צרפת ליינה...
ספרד לשירי הפלמנקו...
מצרים למימי הנילוס...
ובצרה לעצי התמרים שלה...
חאלב לפרחי היסמין שלה...
ופלשתין לריחות התפוזים שלה.

* * *

אלו הן מימות ההיסטוריה, הגיאוגרפיה,
הגיאולוגיה, האנטרופולוגיה, האבולוציה.
ואין אומה יכולה להתכחש למוצאה.
אנו מתחרים אחד במשנהו בשירה, כפי שאנו
מתחרים בלאומנות, בסיסמאות ובאצילות הנשגבה...
מאוריטניה, למשל, מתפארת שהיא ארץ מליון המשוררים...
מליון משוררים: האם זה אפשרי???
בדמיון הערבי, כל דבר אפשרי.

בשיר "מתי תשתתקנה הציפורים" שפורסם בלונדון בנובמבר 1993, מנסה קבאני להסביר את הפרדוקס בשירו הקודם. הוא קובע שהוא לא הגיש התפטרות מהשירה או קרא להפסיק לכתוב או לקרוא שירה, אלא התכוון שצריך לכתוב שירה מסוג אחר, שירה לוחמת, מעוררת ומכינה את האומה הערבית לעתיד:

השירה איננה תפקיד ממשלתי, שאותו ממלאים על־פי צו,
פירמאן, פרוטקציה או שוחד...
המשורר לא יתפטר לעולם מן השירה.
העם הוא שמפטרו ומשלחו לגיבלאות,
כאשר הוא מפסיק לבטא את רגשותיו,
הלאומיים והאנושיים.
העם איננו זקוק לליצני הצד... ולא למשקופי עץ...
ולא למתלי בגדים... ולא לסרדינים מתובלים בשמן...
העם זקוק למשוררים שמזעזעים את המצפון,
נועצים סיכות בבשרו... וצורחים בלילותיו
כזאבי סיביר הרעבים.
האם נדרש המשורר הערבי להיות זאב?
כן... כאשר רובץ על יערות העולם השלישי איום כליון
ועל תושביו איום חיסול
ועל ההיסטוריה שלו איום מחיקה...
בלית ברירה על המשורר להיות זאב.
זאב עצבני... חסר מנוחה... חי בחרדה 24 שעות ביממה.
השירה איננה מעוניינת בפטפטנים בנועים...
אוכלי עשב ירוק במשך היום, מנמנמים בשעות אחר הצהריים...
מוכרים את צמרם לסוחרי הבדים... ומפיקים מחלבם
את השומן ההלב על מוצריו.
אין מקום למשוררים פטפטנים.
לאומה הערבית,
תסבוכות ובעיות, שלא נמצאו להן פתרונות
מאז ימי איוב.
בליבה התפשט צער כגודל מפת סין העממית.
לכן היא זקוקה למשוררים מתאבדים, ולא משוררים המתנהגים
כתיירים האמריקנים, המסיירים בשכונות, נושאים מצלמות,
סנדוויצ'ים... ולוהגים בלשון עילגת, חציה
ערבית... וחציה סנסקריטית...
האומה הערבית יודעת להבחין בנקל מהי שירה
והיא יודעת יפה מיהו המשורר שלה...
והיא יודעת כיצד להבחין בין הלירה העשויה זהב...
והגרוש עם החור...
בין הסוס האציל... וסוס העץ...
בין קולו של אבו אל טייב אל מותנבי (משורר קלאסי ערבי)...
וקולו של סואב האבק (הזבוב).
האומה הערבית איננה זקוקה לדברי שירה מרגיעים,
למשתקי כאבים לשוניים... ולכדורי ואליום.
האומה הערבית ספגה לכבביר שירי תשבחות,
תהילה שקריים, ענתאריאת (הרפתקאות) ריקניים...
היא זקוקה למשוררים, העשויים
מחומר אחר, שמשימתם:
הוצאת האומה ממצב חצי השיתוק בו שרויה,
המונע ממנה את ההנעה, הראיה,
והכבד לעבר אופקי המאה העשרים ואחת.

זוהי, אם כן, שירתו – צעקתו החדשה של קבאני במלאת לו 70 שנה.

מ. גנן

אי־שקט

יש רגעי אי־שקט, אי־מרגוע,
מחדר לחדר את רגלי אכתת
הלב יתאו לו נוה שקט
שם יוכל אל הנשיה לשקע

למצא מפלט של אשר מיום עבר
של חובות רודפות ואנות לשניה
הלב כה יתרוקה הנפש עניה
– למצא מפלט באדם לבב יקר.

אלות רבות־חסד מתיכות בחלום:
בך הן בחרו ממרום כס האהב;
אליהן תשתעבד, לנוסכות בך חיות;

אך אבוי, אם נטה שמשן מרום.
אם הדס שבהן, או לבן אל אחר,
הריקנו הצר עוד בך חרות.

חיה אסתר

מהו כאב?
כשפסל מפסל פסל יפיפה, שברי האבן שנשארו מהשלם, הקרעים, זה הכאב.
הכאב הוא הקרעים שהותירה אחריה היצירה,
הוא הקרבן.

הרוח והדם

נפלאתה אהבתה, היציאה מהגוף צוף המעוף האור המתוק
כי האדם עוף יעופף ירחף ירחף
עצמות הנשמה מנגנות
האור הוא דם הנפש
נשמה נשמה, פתאם ראיתי אותי, עליות נהדרות מעבר לאפשרי
דמיתי שרש נשמתי.
ואחר כך לחזר ולהיות נכריה בעיני?
זכי הנפש: אני לא יכולה מהלך פחות מזה

רצחו אותי
והיתי הגופה על הגבעה
צעקתי צעקה גדולה ומרה, בלתי הפיכה
צוו עלי להכנס לגופי, הבריחו אותי
אבוד, אני לא בשמים
כאב נורא
אמי קברי רחמה הרת עולם
רחמי קברי
כמה מרגישה נשמה לחזר לאדמה?
טוב יום המות מיום הלדה.

על הגבעה אני רואה אותי, ספינקס בשר ושני מעלה אד מסתורי

התעוררתי כמו שנוצרתי
אש.
משוש אצילות בוער
תהומות המראות
המות הלך לגמרי ממני
קרן אור פני שערותי זרחניות

בינתים מסתובבת ברחובות עירמה
מי שנוגע בי מקבל כויה

אל המוסיקה

שלש פעמים בא אלי בחלום רבי אברהם אבולעפיה.
זה קרה כשהתחלתי לקרא מחשבות,
פתאם שמעתי את סטיב אומר בתוכי, "O.K. I'll shock her"
בפקס, שחור על גבי לבן עברו במחי המחשבות של רולינדה

על הר הצופים ליד היכל המורמונים.
נגנו מוסיקה בצבעים נהדרים. ירושלים התרוממה, זכוכית זהרה.
הגעתי לשם בתקופה
מצחי אחוז בצבת, בשמים היו סורגים
מסוק נשא אותי בציצית ראשי
עוף אדיר משגע, כנפיו אדמות מסתובבות כמו פרופלור, מרעיש נורא
בתענוג מטרף, בשער מתנפנף, שורקת לשמש לבוא אלי
נתתי לעצמי להפתח, הסורגים בשמים תקעו כף הפכו מיסמורגף
עשיתי ערוגות ערגה בשמים, ינקתי שרשים עליונים בשמחה נשכחת
מרהרהת ענגים בחלקת אלהים
יצאה מפי רננת תפלה רעננה, השמעתי למשרתי רוחות סימפוניה שלמה
בסוף נחתתי על הר הזיתים.

ערפל צמר גפן לבן ירד משמים הפך אדם
היה אור וזהב ושצף קצף לבן בזהב המופז

ידעתי שזה אתה
חי רענן, שפתים שושנה
פניך קולחות, עגול מים מהרהרים
עינים פרוז'קטורים הרים סביב
כמו בקרס עוברות על המסך, אותיות כתר לבוש עליון רל"א שערים

בהיר בהיר ראיתי עצמי
בקול בס עמק הכתבת לי שיר
בהר הבית צף קצף ירק כשנעלמת לכוון שבע הקשתות

התעוררתי ולבי ער.
המוסיקה מהחלום ממשיכה
אויר ההדר מלא. שערות מכספות, אורות מהבהבים בחבורים.
שערות מנגנות סימפוניה קוסמית
קרשנדו אורות מתגברים ניצוצות, זורחים באור יקרות

אותיות בחלום — זה הדבר עצמו
מוסיקה בנוף השמימי — זה עצם השמים
הרבה מעבר לאינסטינקטים אפשר להגיע

מה אבקש ממך סתר רבי אברהם אבולעפיה?

هكذا عن الأصل

ידמיצר

חידה קשה ומעצבנת / דן חמיצר

משימה מס' 171

מה הוא רואה?

הוראות לפיצוח: לפניכם חידה מצויירת, שפתרונה עשוי לזכות אתכם בפרס מיוחד: עותק חתום של ספר הקריקטורות של מושיק לין "מתים לעשות שלום", בהוצאת זמורה ביתן מודן. הזוכה ייבחר מבין הפותרים שתשובתם הנכונה תגיע אלינו תוך עשרה ימים מיום פרסום החידה.

פתרון משימה 169: מ"ד – מנחם דיגלי חסר ברצף ראשי התיבות של מפקדי סיירת מטכ"ל. איש לא פתר את החידה.

המען למשלוח תשובות: מזכירות מערכת "דבר", רח' שינקין 45, תל־אביב. מיקוד: 65233.
נא לציין על המעטפה את מספר המשימה.

המרצים והמנהלים של מחר

על־פי הסרט החדש "מציאות נושכת", בני דור ההמשך של ההיפים, דור האיקס, הם אינטליגנטים, משכילים, בהירי מחשבה ונקיי ניסוח. אבל המציאות שמתגלה להם מחוץ לכתלי האקדמיה נושכת, ועל כן אולי כדאי להתחמק ממנה ולהתחפר באידיאולוגיה המתרצת את חוסר המעש. אבל אי־אפשר להאשים רק אותם

סצינה מהסרט "מציאות נושכת". (משמאל לימין) איתן הוק, וינונה ריידר, ג'נין גרופאלו, סטיב זאהן

ורדה צימרמן

כבר הכרנו את דור האספרסו, ואת דור הג'ינס, ואת הדור ההיפי, ועכשיו מגיע תור דור ההמשך, בניהם של מי שהיו ההיפים. אותם צעירים שגדלו להורים שהאמינו באהבה חופשית ובמרחב מחיה, שהפכו במרוצת הזמן לבורגנים מסודרים, למשפחה שבה זוג ההורים עובדים והילדים הם ילדי מפתח, שדואגים לעצמם. הדור שראה יותר הורים גרושים מאהרים, ושם ניתן לו – "דור האיקס", כשם ספרו של דאגלס קופלנד, שבחר בשמה של להקתו (לשעבר) של בילי איידול, ועל־פי הסמל המתמטי של אותו ערך נעלם, כלומר מקביל לדור ללא מהות או משמעות.

דור של בוגרי קולג' שאינם מוצאים עבודה הולמת לכישוריהם, שמסוגלים לשבת שעות מול אופרות סבון טפשיות בטלוויזיה, שלא מחפשים לתקן את העולם וגם לא למצוא עושר במשרות תובעות. משרה היא משרה היא משרה. אמצעי קיום, ותו לא. צעירים לבושים ברישול המתבוננים בעינים מזלזלות בלובשי החליפות־עניבות. האני מאמין שלהם לא כולל אני מאמין כלל. הכלים כבר נשברו ולהם אין שום שאיפה לתקן אותם. כפי שאומר גיבור הסרט "מציאות נושכת" ושיצא לאקרנים אצלנו בסוף השבוע הבא, כל מה שצריך זה "כוס קפה, חמישה דולר, אני ואת ושיחה טובה". והכל מתנקז לפחד מפני מחוייבות. בלי מחוייבות לעבודה, ורק שיחה טובה בין גבר ואשה. ידידות, לא אהבה. שכן אהבה היא התחייבות והתחייבות היא פשרה. הבריחה לשום מקום מנקודת מוצא של שום מקום, היא הפתרון. אין צורך בפשרה.

על־פי הסרט לפחות, זהו דור אינטליגנטי. בוגרים בהצטיינות של קולג', מצטטים ספרות, בהירי מחשבה ונקיי ניסוח. אבל המציאות שמתגלה מחוץ לכתלי האקדמיה, נושכת, ועל כן אולי כדאי להתחמק ממנה, להתחפר בתוך אידיאולוגיה המתרצת את חוסר המעש. אבל אי־אפשר להאשים רק אותם.

אם טרוי, גיטריסט וזמר מוכשר, אינו מוכן להתאמץ בחזרות ואימונים, הרי ללײנה עובדת בחברת טלוויזיה ומצלמת סרט דוקומנטרי על חבריה וחברתה עובדת ב"גאפ" ושמחה על קידום בעבודה. שמחה בערבון מוגבל, שכן מה לבוגרת קולג' ולעבודה בחנות בגדים. אבל גם זאת המציאות שדור האיקס צומח לתוכה: שוק עבודה מוגבל, תפוס ברובו הגדול, שקשה לחדור אליו. ואולי הפתרון הוא אם כך, לעטוף את המצב בשכבות של צידוקים אידיאולוגיים, ולצאת בשלום.

"מציאות נושכת" אינו הסרט הראשון וגם לא היחיד שמתמקד בצעירים (ואגב, עיתוני ארה"ב מדווחים כי הצעירים שעליהם מספרים לנו אינם הולכים לראות את הסרטים האלה. אירוניה). קודם ראינו כבר אצלנו את "קליפורניה", ובקרוב את "רומן אמיתי", שניהם על צעירים שאינם מוצאים את מקומם בעולם, חסרי חוט שדרה מוסרי, או פשוט אדישים, שרצח וגניבה אינם גורמים להם לייסורי מצפון. האפשר להגיד במובן מסויים ש"סקס, שקרים ווידאוטייפ" בישר את תחילת עונת דור האיקס.

הסרט מספר את סיפורם של ארבעה. טרוי הוא האינטלקטואל שביניהם, ולכן גם הקיצוני ביותר והוא גם המפוחד ביותר. הוא עוזב או נזרק מיותר מקומות עבודה מכולם. או הוא הפסיק לחפש. ואם אין לו משרה, הרי יש לו גיטרה, קול טוב, והוא כותב שירים. אבל הוא לא משתמש בכשרונותיו אלו. יושב בבית, מנגן וקורא. ללײנה סיימה את לימודיה בהצטיינות, מצאה עבודה בתחנת טלוויזיה, אבל מכיוון שקידום לא תמצא שם, היא מביאה לפיטוריה. ויקי היא חברתה הטובה ביותר, שותפתה לדירה, שאליה מגיע גם טרוי, היא "זורקת" את הגברים שלה לפני שהם יזרקו אותה, ומתפרנסת מעבודה ב"גאפ". וסמי, שלא ברור בדיוק מה הוא עושה. לחבורה הזאת נכנס מייקל, מפיק טלוויזיה, האנטיתזה, שמתאהב בללײנה ומציע לשדר את הסרט הדוקומנטרי שהיא מכינה על חבריה. טרוי גם הוא מאוהב בללײנה אבל מפחד להודות בכך.

ההורים בסרט או שאינם קיימים או שזורקים משפטים כמו "תתבגר כבר". מה שברור הוא, כי הם אינם מבינים את ילדיהם, כמו שכל דור חדש אינו מובן על־ידי ההורים. צעיר במצוקה, כספית או אחרת, לא יזכה מהם לתמיכה. מפוטרת מעבודתה, מגיעה ללײנה לאמה הגרושה שנישאה מחדש לצעיר ממנה, לבקש מעט כסף. התשובות שהיא מקבלת מהם כוללות הצעות לחיפוש עבודה במקום שאין כמעט עבודה, אבל לא ליטוף, ולא עידוד.

"מציאות נושכת" אינו סרט כועס. יש בו שמחת חיים וידידות אמיצה, ומעט אירוניה עצמית, ויש לו גם סוף אופטימי: האהבה, בסופו של דבר, היא חבל ההצלה. "כל מה שאתה זקוק לו הוא אהבה", שר ג'ון לנון לפני שנים, וכל מה שהצעירים זקוקים לו גם היום, בשנות ה־90 הציניות, זו האהבה. את המציאות, גם היא נושכת, צריך לחוות. זה כל מה שיש. טרוי, מארגן בלהקה ומתחיל להופיע. מותו של אביו גורם לו להסיר את חולצות הפלנל המשובצות ולבוא לללײנה לבוש בחליפה, השלמה עם האהבה, חיבוק ונשק.

ואגב, ב"אנציקלופדיה מאויירת של סמלים מסורתיים", האיקס דווקא משווה למספר עשר הרומי, אותו מספר המסמל את הצורה האולטימטיבית של שלמות ושיווי משקל. ואם נשפוט על־פי העבר, הרי שגם צעירי האיקס של היום יהיו המרצים, המנהלים ובעלי הבתים של מחר. ■

האמא של כל התביעות

עד כה זכו חברות הסגריות במשפטים נגדן בטיעון שאנשים מעשנים בחרו ליטול על עצמם סיכון כזה. מתקפה משפטית חדשה מתעלמת משאלת הבחירה האישית. היא פשוט מניחה כי שבע החברות הגדולות פועלות שלא כחוק בשוק

"אקונומיסט". מיוחד ל"דבר"

ב־1975 היתה מינסוטה המדינה הראשונה שהגבילה את העישון במקומות ציבוריים. עכשיו תוקף יוברט האמפרי ה־3, התובע הכללי של המדינה, את חברות הטבק בשיטה חדשה. הוא משתף־פעולה עם "בלו שילד", מבטחת הבריאות הגדולה ביותר במדינת מינסוטה, לתביעה משפטית נגד החברות באשמת קשירת קשר, הונאה ומניעת תחרות חופשית.

תביעות קודמות נגד חברות הטבק התבססו על התיאוריה של אחריות למוצר. החברות, כך טענו, חייבות לקבל אחריות על מוצרים הגורמים למשתמשים בהם מחלות או מוות. החברות זכו בכל אחד מן המשפטים האלה (לפחות 200 ב־40 השנים האחרונות) בטיעון שאנשים המעשנים בחרו ליטול על עצמם סיכון כזה. המתקפה המשפטית החדשה ("אמא של כל התביעות המשפטיות", כפי שהאמפרי אוהב לכנותה) מתעלמת משאלת הבחירה האישית. היא פשוט מניחה כי שבע החברות הגדולות ושתי התאגדויות הסחר שלהן פועלות שלא כחוק בשוק.

התלונה הרשמית טוענת כי יצרני הסיגריות יודעים שהמוצר שלהם הוא אמצעי "קטלני וממכר" המעביר ניקוטין, כלומר סם על־פי ההגדרה, אבל הם זוממים מערכה מאוחדת של "מרמה והטעיה" כדי להשתלט על השוק. העלמת מחקרים, אומרת התלונה, היא קשר למניעת תחרות חופשית על־פי חוקי ההגבלים העסקיים הקשוחים של מינסוטה. בכוח המונופול שלהם הם מעודדים עישון. הדבר גורם לתפיחת עלויות ביטוח הבריאות בכ־350 מיליון דולר לשנה. חברות הטבק, ממשיכה התביעה לטעון, אשמות גם ב"הסתרה במרמה", המפירה את חוקי הגנת הצרכן ואת החוקים נגד מסחר לא־חוקי ופרסום כוזב.

פרט לפיצויים וקנסות, דורשת מינסוטה שיצרני הסיגריות יפרקו את התאגדויות הסחר שלהן: ימלאו אחר הבטחה בת 40 שנה לחשוף את כל מחקריהם; ודרמטי מכל, ימסרו את כל רווחיהם ממכירת סיגריות במינסוטה.

חלק גדול מן המשפט, שצפוים כי יימשך כחמש שנים, ינוהל למען המדינה על־ידי חברת עורכי־הדין של רובינס, קפלן, מילר וקירסי. על מייקל קירסי, הכוכב של החברה, אומרים כי הרוויח מיליארד דולר מגוררידין שנים של לקוחות, לרבות התובעים במשפט דאלקון שילד המרותני על אמצעי־מניעה, וממשלת הודו אחרי אסון בופאל.

עד כה, התשובה היחידה שנותנות חברות הסיגריות היא שהאשמותיה של מדינת מינסוטה מיושנות ומפוקפקות. אבל חקירה בקונגרס לא מכבר העלתה שפע ראיות מרשיעות, לרבות העלמת תוצאות מחקרים מדעיים, וזו מעודדת יריבים של יצרני הסיגריות לתכנן תביעות משפטיות חדשות נגדם. התביעה של מינסוטה היא השמינית מאז חודש מארס. במאי היתה מיסיסיפי המדינה הראשונה שתבעה פיצויים בעד הוצאות על מחלות הקשורות בעישון. פלורידה ומסצ'וסטס מתכוננות גם הן לפעולה משפטית נגד יצרני סיגריות על־ידי הגבלת טווח הטיעונים שלהם. יצרני הסיגריות, עם כיסיהם העמוקים ועברם הבלתי־מנוצח, מעמידים פנים כי אינם דואגים. אבל באחד הימים עשויה אחת ממדינות אלה לזכות בנצחון נגדם. ■

יצרני הסגריות: "מערכת של מרמה והטעיה"

משגיחי ילדים

בשנות ה־30 הנהיגה הוליווד את "חוק הייז" שקבע, בין השאר: "אסור להראות ירך פנימי של אשה בין הבירית והתחתונים" ואסר את השימוש במלים כמו זונה או בתולה. אבל ככל שבמאי סרטים ומפיקים באמריקה נענו לתחרות הגוברת של הטלוויזיה, "חוק הייז" נהפך בהדרגה לאותיות מתות

"אקונומיסט". מיוחד ל"דבר"

הדאגות הגדולות לצנזורי סרטים באמריקה ובבריטניה הן הילדים. האנשים התובעים נקיטת קו קשוח יותר נגד סקס ואלימות מודאגים עתה בעיקר מהשפעתם של סרטים על ילדים.

באחרונה נשמעות קריאות בלתי פוסקות לעוד קיצוצים, כמו אלה שהשמיטו מלים גסות ומראות עינויים מן הסרט "רובין הוד, נסיך הגנבים" לפני שניתנה לו תעודת "ייעוץ הורי" (PG) בבריטניה; וקוראים גם לסיווג מצמצם יותר, שרבים מן ההורים האמריקאים רואים כהכרחי לאחר שראו את ואטוטיהם נפגעים מ"מלך האריות". סרט זה של דיסני גורם לכמה ילדים להאמין, בטעות, שסימבה – גור אריות – אחראי למותו האלים של אביו, מופאסה. הצנזורים האמריקאים ננזפים על החלטתם, בתשעה קולות נגד שלושה, לתת לו סיווג צפיה כללי.

את העובדה שתעשיית הסרטים חשה את להט הביקורת (ומגיבה על כך) אפשר היה לראות בבירור בראיונות שנערכו לא מכבר עם עושי סרטים וכן עם ג'יימס פרמן, האמריקאי־הגולה העומד בראש ה"מועצה הבריטית לסיווג סרטים" (בבפ"ק) מאז 1975, ועם ריצ'ארד הפנר, מקבילו ב"אגודת סרטי הקולנוע של אמריקה" במשך 20 שנה, עד שפרש ביוני. השניים, פרמן והפנר, אינם נהנים מן התואר צנזור סרטים – ויש בזה משהו. משרותיהם נקבעו לא על־ידי פוליטיקאים אלא על־ידי תעשיית הסרטים בכאמץ, מוצלח בדרך־כלל, לבלום צנזורה רשמית, בעיקר של ממשלות מקומיות.

רק לעתים רחוקות נאסר סרט. תחת זאת, אחרי משא־ומתן ממושך עם הצנזורים, מקוצץ הסרט "מרצון" כדי להשיג את הסיווג שיוצריו מתאווים לו. אולפנים בהוליווד מוצאים כי יש היגיון מסחרי לשמור, או אפילו להכניס, מלים גסות או קצת אלימות לסרט כדי למנוע סיווג נמוך יותר מ־PG־13 (סרט מתאים לילדים צעירים מגיל 13). האולפנים יודעים כי ילדים בגיל העשרה להוטים לראות סרטים האסורים על אחיהם ואחיותיהם הצעירים.

ב"מצונזר", ספר חדש בעל נטיה ליברלית בנושא זה מאת טום דיו מאתיו, מצוטט פרמן האומר שהוא מנהל את "מועצת הצנזורה המחמירה ביותר באירופה" – התפארות שיתכן אולי להסבירה ברצונו להרחיק את הפוריטנים שבפרלמנט. אף־על־פי־כן, הצנזורים הרבה יותר מתירנים מכפי שהיו בעבר כלפי סרטים לקהלים בוגרים.

ב־1937 התפאר הצנזור הראשי בבריטניה: "אנו גאים לציין כי אין אפילו סרט־אחד המוקרן היום בלונדון העוסק אף באחת מן השאלות הבוערות של היום". באותו עשור הנהיגה הוליווד את "חוק הייז" שאמר, בין־השאר: "אסור להראות ירך פנימי של אשה בין הבירית והתחתונים" ואסר על מלים כמו זונה או בתולה.

ככל שבמאי סרטים ומפיקים באמריקה נענו לתחרות הגוברת של הטלוויזיה משנות ה־50 ואילך, "חוק הייז" ואילוצים אחרים נהפכו בהדרגה לאותיות מתות. תיאורים של אלימות קיצונית ושחיתות מינית בסרטי קולנוע הגיעו לשיא בשנות ה־70 בסרטים כ"כלבי הקש" של סם פקינפה, "התפוז המכאני" של סטנלי קובריק ו"חייל בכחול" של ראלף נלסון.

צנזורים באמריקה ובבריטניה אומרים שסרטים מן הזרם המרכזי היום הם פחות שטופי תאווה וצמאי־דם משהיו – או אפילו משהיו לפני שלוש שנים. הם מביאים לדוגמה את מרטין סקורסזה, הבמאי של "השור הזועם", שעשה באחרונה את הסרט "עידן התמימות", רומן מעודן מאת אדית וורטון.

השאלה האם סרטים לילדים אלימים היום פחות מבעבר שנויה יותר במחלוקת. אבל הוויכוחים על רמת האלימות בהם נעשו הרבה יותר מיוסרים מאז שפעוט בן שנתיים בשם ג'יימס בלגר הוכה למוות באלה בידי שני ילדים בני עשר אחרי שחטפוהו ממרכז־קניות בצפון אנגליה. טענות כי רוצחיו של הפעוט הושפעו במידה זו או אחרת מ"משחק ילדים 3", סרט על בובה שטנית, עוררו הורים רבים לדרוש צנזורה מחמירה יותר. גם מחקרים מן העת האחרונה המצביעים על קשר בין אלימות בסרטים ובטלוויזיה להתנהגות אלימה בכלל. ■

"מלך האריות". הסרט גורם לילדים להאמין, בטעות, שסימבה, גור אריות, אחראי למותו האלים של אביו